

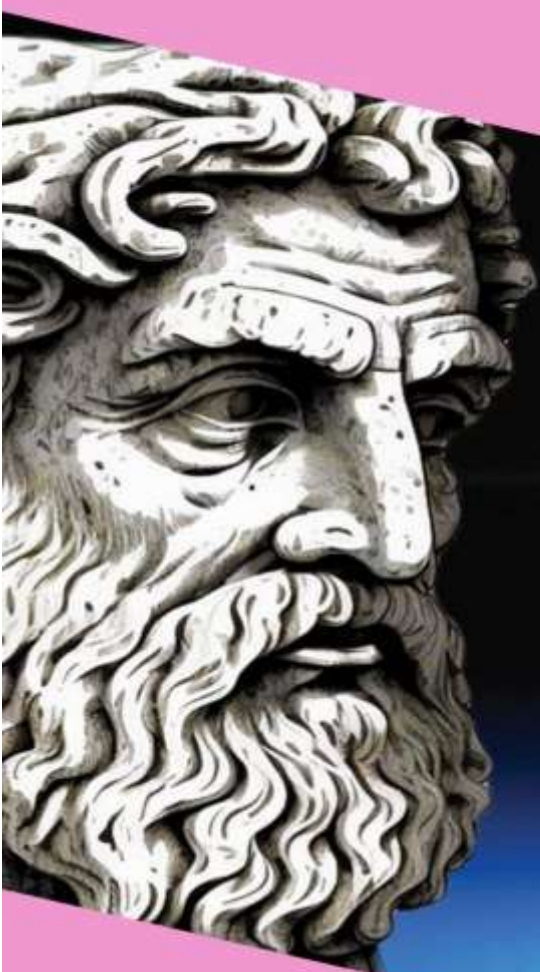
# W วารสาร

รัฐศาสตร์รอบรู้และสหวิทยาการ

Journal of Wisdom Political Science and Multidisciplinary Science

ISSN 2730-2970 (Print)

ISSN 2985-1351 (Online)



ปีที่ 6 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - สิงหาคม 2566  
Vol. 6 No. 4 July - August 2023

## วารสารรัฐศาสตร์รอบรู้และสหวิทยาการ

Journal of Wisdom the Political Science and Multi-Disciplinary Sciences

## กำหนดการเผยแพร่

วารสารรัฐศาสตร์รอบรู้และสหวิทยาการ กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 6 ฉบับ

## วัตถุประสงค์

เพื่อเป็นช่องทางการเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ของคณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปในแขนงวิชาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นผลงานในเชิงบูรณาการหลักรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ สังคมศาสตร์ บริหารธุรกิจ บริหารการศึกษา พระพุทธศาสนาปรัชญา และนิติศาสตร์ ตลอดจนบทความวิชาการที่นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ และประเด็นที่อยู่ในความสนใจของสังคม กำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ เป็นราย 2 เดือน ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ ฉบับที่ 2 เดือนมีนาคม-เมษายน ฉบับที่ 3 เดือนพฤษภาคม-มิถุนายน ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม และฉบับที่ 6 พฤศจิกายน-ธันวาคม

## บรรณาธิการ

ผศ.(พิเศษ) พล.ต.ท.ดร.สัณฐาน ชยนนท์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

## กองบรรณาธิการ

|                            |                             |
|----------------------------|-----------------------------|
| ผศ.ดร.วิจิตรา ศรีสอน       | มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา |
| ผศ.พ.ต.ท.ดร.ไวพจน์ กุลาชัย | มหาวิทยาลัยบูรพา            |
| ดร.ทิฆัมพร พันลึกเดช       | มหาวิทยาลัยเอเซียอาคเนย์    |
| ผศ.ดร.จิรัฐ ชวนชม          | มหาวิทยาลัยสวนดุสิต         |
| ดร.รุจิรา สุวรรณรัตน์      | มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา |
| นางสาววาสนา อันป้อม        | มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา |
| นายรามิล จิรัฐพิชขามญษ์    | มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา |

เลขานุการ : นางสาวรุจิรา เนียมหอม

ศิลปกรรม : นายลิขิต เกิดมงคล

บรรณาธิการวารสารรัฐศาสตร์รอบรู้และสหวิทยาการ

890/269 ถนน พระราม 3 แขวงบางโพงพาง เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร  
10120

<http://so1.tci-thaiko.org/index.php/WPSMS/index>

E-mail : sunthan.chayanon@gmail.com

### ผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความ

พระเมธาวิสัยรส (สุเทพ ปวิสิโก), รศ.ดร.

รศ.ศิริโรตม์ ภาคสุวรรณ

รศ.ดร.สุรพล สุธะพรหม

ผศ.พ.ต.ท.ดร.ไวพจน์ กุลาชัย

ดร.ทิฆัมพร พันลึกเดช

พ.ต.อ.ดร.สุริยะ ประกายสารก

ดร.จักรวาล สุปไมตรี

เสาวภา ไพทยวัฒน์

ผศ.ดร.บารมีบุญ แสงจันทร์

ดร.สืบสวัสดิ์ วุฒิวรดิษฐ์

ดร.กัรติวรรณ กัลยาณมิตร

ดร.ธวัชดา สุวรรณรัตน์

ดร.สันหนัฐ จักรภัทรวงศ์

ผศ.ดร.องค์อร สงวนญาติ

ผศ.ดร.จิรัฐ ชวนชม

พล.ต.ต.ดร.ปรีดา สถาวร

พล.ต.ต.ดร.คมสัน สุขมาก

พ.ต.อ.ดร.ฤทธิชัย ข่างคำ

ดร.ณัทกิจพัฒน์ หอมวิจิตรกุล

นางสาวจิตาภา บัวใหญ่รักษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยบูรพา

มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

## บทบรรณาธิการ

วารสารรัฐศาสตร์รอบรู้และสหวิทยาการฉบับนี้ เป็นวารสาร ปีที่ 5 ฉบับที่ 5 มกราคม - มิถุนายน 2564 ที่ได้รับรองคุณภาพวารสารจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) เพื่อรักษาคุณภาพของบทความ ให้เป็นไปตามเงื่อนไขและกติกาสากลกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Review) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์ เพื่อคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุดเพื่อควรค่าแก่การตีพิมพ์เผยแพร่และเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการ และเพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการสำหรับเนื้อหาของวารสารฉบับนี้ถือได้ว่ามีความโดดเด่นที่เน้นกระบวนการวิจัยที่เข้มข้น ประกอบไปด้วยจำนวนบทความทั้ง 15 บทความ โดยภาพรวมหลักเป็นการพัฒนาจากงานวิจัยที่ศึกษากรณีเฉพาะ (Case Study) ที่แต่ละบทความได้เน้นกระบวนการวิจัยเชิงลึกในหลายรูปแบบทั้งในรูปแบบของการสนทนากลุ่มการสอบถามและการสัมภาษณ์ประกอบกับบทความส่วนใหญ่แสดงถึงการทำงานร่วมกันของผู้นิพนธ์ในลักษณะทีมงานทำให้บทความมีความละเอียดรอบคอบถี่ถ้วนมีการวิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะได้อย่างสมบูรณ์น่าสนใจขอขอบคุณคณาจารย์นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไปทุกท่านที่ให้ความสนใจร่วมส่งบทความเผยแพร่ในวารสารรัฐศาสตร์รอบรู้และสหวิทยาการและขอขอบคุณกองบรรณาธิการผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณากลั่นกรองบทความทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) พลตำรวจโท ดร.สันฐาน ชยนนท์

บรรณาธิการ

## สารบัญ (Content)

|                                                                                                                                                                                                                          | หน้า |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|
| กองบรรณาธิการ                                                                                                                                                                                                            | ก    |
| ผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความ                                                                                                                                                                                             | ข    |
| บทบรรณาธิการ                                                                                                                                                                                                             | ค    |
| เจ้าโคตรกับบทบาทคนกลางในงานยุติธรรมชุมชนร่วมสมัย<br>ภควรรณพร พิศุทธิสุวรรณ และจุฑารัตน์ เอื้ออำนวย                                                                                                                       | 1    |
| ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย<br>ชนกฤษ โขควรรักษ์ จินณชญา รณิดา ศุภานิช คำบุศย์ และดำรงศักดิ์ เครือแก้ว                                                                      | 23   |
| ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี<br>ณิชานาฏ บรรจงจิตร อาณดา วณิชทักษ์ พรพงษ์ ปอประพันธ์ และกาญจนากรธ แก้วทิพย์                                                 | 39   |
| ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อความผูกพันต่อองค์กรวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของอุตสาหกรรมบริการอาหารและเครื่องดื่มในเขตกรุงเทพมหานคร<br>วรรัตน์ ตุลยานันต์ ลาวัลย์ ต้นสกุลรุ่งเรือง ศิริพร สัจจามันท์ และเสาวนีย์ สมันต์ตรีพร  | 53   |
| กระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2565<br>ในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร<br>จรรยา คล้ายหนู กานตามณี ชัยวิจิต ช่อเพชร เจริญพันธุ์ สืบสวัสดิ์ วุฒิวรดิษฐ์ และสันหนัฐจักรภัทรวงศ์ | 69   |
| ปัญหาและความต้องการ การช่วยเหลือด้านสาธารณสุขในเขตเมือง...<br>กรณีศึกษาชุมชนแออัดปู่เจ้าสมิงพรายสะพานปูน เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร<br>องค์อร สวณญาติ อีรเดช ชื่นประภาณุสรณ์ ประกฤติ พูลพัฒน์ วิจิตรา ศรีสอน              | 83   |
| FEASIBILITY STUDY FOR THE USE OF STEAM EDUCATION IN CHINA'S EDUCATION REFORM<br>Yue Li                                                                                                                                   | 101  |



|                                                                                                                                                                                                                      | หน้า |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|
| Model of Appropriate Online Teaching and Learning Process in the Situation of the Coronavirus Disease of ndergraduate Students in Chongqing, China<br>Dai Liping                                                     | 123  |
| LEARNING MANAGEMENT BASED ON STEM EDUCATION CONCEPTS TO PROMOTE PROBLEM-SOLVING SKILLS IN CHONGOING, CHINA<br>Li Mei                                                                                                 | 139  |
| A Study of Student Satisfaction Towards Online Teaching and Learning Conditions in the Situation of COVID 2019 in Chongqing, China<br>Peng Danding                                                                   | 153  |
| การคุ้มครองสิทธิประโยชน์และสวัสดิการสังคม สำหรับลูกจ้างส่วนราชการ ตามสัญญาจ้างเหมาบริการผ่านตัวแบบ 9 กล้อง กระบวนการสู่ผลสัมฤทธิ์<br>ราชน อิ่มใจ และหทัยกาญจน์ ทวีทอง                                                | 171  |
| ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ ของประชาชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี<br>สุไธดา วงศ์อนวัช สถาปนิก อัจฉิมากุล เตวิช พฤกษ์ปิติ และมธุริน รุจาฉันท                                            | 191  |
| ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารสินทรัพย์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย<br>สถาปนิก อัจฉิมากุล สุไธดา วงศ์อนวัช ศรินันท์ ทิพย์เจริญ และสุวิน ศรีเมือง                                                                        | 205  |
| ความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินที่มีผลกระทบต่อศักยภาพของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ภาคธุรกิจบริการในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรี<br>ณัฐธัญชา รักชาวรงค์ สถาปนิก อัจฉิมากุล สุไธดา วงศ์อนวัช และมธุริน รุจาฉันท | 221  |
| รูปแบบการบริหารจัดการคดีทางการแพทย์ของประเทศไทยด้วยสหวิทยาการและหลักวิชาชีพ<br>ฐิชาลักษณ์ ณรงค์วิทย์                                                                                                                 | 211  |







# เจ้าโคตรกับบทบาทคนกลางในงานยุติธรรมชุมชนร่วมสมัย

## Jao Kote and the Role of Mediator in Contemporary

## Community Justice

ภควรรณพร พิศุทธิสุวรรณ<sup>1</sup> และ จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย<sup>2</sup>

Phakawanaporn Phisuthisuwarn and Jutharat Ua-amnoey

Received: May 14, 2023 Revised: July 20, 2023 Accepted: August 29, 2023

### บทคัดย่อ

สังคมไทยในอดีตมีมุมมองว่าความขัดแย้งเป็นเรื่องไม่พึงประสงค์เพราะเป็นอันตรายคุกคามต่อความสงบสุข จึงถือเป็นหน้าที่คนในชุมชนที่จะร่วมมือกันยุติเหตุการณ์ไม่ให้เป็นปลายาจนเกิดเป็นความเดือดร้อนรบกวนขึ้น ตามวัฒนธรรมอีสานเจ้าโคตรเป็นบุคคลที่คนในตระกูลยกย่องว่าเป็นผู้นำในหมู่เครือญาติ และคำเดียวกันนี้ยังใช้เรียกผู้นำชุมชนหรือปราชญ์ชาวบ้านซึ่งคนทั้งชุมชนยกย่องเป็นผู้หลักผู้ใหญ่ของชุมชน ดังนั้นเจ้าโคตรจึงได้รับความไว้วางใจจากชาวบ้านอีสานให้ทำหน้าที่คนกลางไกล่เกลี่ยดับทุกข์ร้อนให้เมื่อเกิดข้อพิพาทขัดแย้งและปัญหาอาชญากรรมไม่ร้ายแรงขึ้นภายในชุมชนเพื่อธำรงไว้ซึ่งความสงบสุขของชุมชนอีสานตั้งแต่สมัยโบราณ การทำหน้าที่คนกลางของเจ้าโคตรที่พบเห็นแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ 1) บทบาทในฐานะผู้ไกล่เกลี่ยของตระกูล และ 2) บทบาทในฐานะผู้ไกล่เกลี่ยจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในชุมชน จึงถือได้ว่าเจ้าโคตรคือคนกลางในงานยุติธรรมชุมชนตามวัฒนธรรมอีสานอย่างแท้จริง โดยการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยไม่ได้ทำให้หน้าที่คนกลางของเจ้าโคตรในงานยุติธรรมชุมชนสูญหายไปอย่างสิ้นเชิง ทว่าได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของเจ้าโคตรยุคใหม่เพื่อปรับตัวให้เข้ากับงานยุติธรรมชุมชนในปัจจุบันที่ขึ้นการดำเนินงานด้วยนโยบายของภาครัฐ โดยการเปลี่ยนแปลงในบทบาทคนกลางของเจ้าโคตรในงานยุติธรรมชุมชนร่วมสมัยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการทำหน้าที่คนกลาง ด้านกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ด้านการจัดทำบันทึกข้อตกลงในลักษณะ

---

<sup>1</sup> หลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย Faculty of Political Science Chulalongkorn University, E-mail: phachaph@gmail.com

<sup>2</sup> หลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย Faculty of Political Science Chulalongkorn University, E-mail: jutharat.u@chula.ac.th

หลักฐานเอกสารจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และด้านการติดตามผลหลังการสิ้นสุดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

**คำสำคัญ:** เจ้าโคตร คนกลาง งานยุติธรรมชุมชน

## Abstract

In the past, Thai society had a perspective about conflict as undesirable matter because it was threat to peace. Therefore, it was considered the duty of people in the community to work together in order to stop the escalating conflict before expanding into trouble and chaos. According to Isan Culture, Jao-Kote is a person who is regarded by his family as the leader among the relatives. And the same word is also used to refer to community leaders or village scholars whom the whole community regards as the elders of the community. Consequently, Jao-Kote has been entrusted by Isan villagers to act as a mediator to relieve suffering when conflicts and non-serious crimes existed in the community in order to maintain the peace of the Isan community since the ancient time. There are two types of acting as the mediator of Jao-Kote which are 1) The role as mediator of the family, and 2) The role as a mediator to settle disputes within the community. That's the reason why it can be considered that Jao-Kote is truly a mediator in the community justice in a consistency with Isan culture. The change of era did not erase Jao-Kote's role of mediator in community justice, conversely; it caused a bit change in the conciliation process of the modern Jao Kote for adapting to the current community justice system which was guided by the government policies. The change in the role of Jao-Kote as the mediator in contemporary community justice is divided into 4 areas: performing the role of mediator; the dispute mediation process; preparing a memorandum of agreement in the form of documentary evidence from the mediation; and the aspect of following up after dispute mediation.

**Keywords:** Jao-kote , mediator , community justice

## บทนำ

สังคมไทยในอดีตมีมุมมองว่าความขัดแย้งเป็นเรื่องไม่พึงประสงค์เพราะเป็นอันตรายคุกคามต่อความสงบสุขในสังคม ดังนั้นเมื่อมีความขัดแย้งหรืออาชญากรรมเกิดขึ้นจึงถือว่าเป็นหน้าที่คนภายในชุมชนที่จะร่วมมือกันยุติเหตุการณ์ไม่ให้บานปลายจนเกิดเป็นความเดือดร้อนวุ่นวายขึ้น แนวทางปฏิบัติที่ใช้จัดการปัญหา คือ หากเกิดความขัดแย้งระหว่างบุคคลหรือเกิดอาชญากรรมในความผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ ซึ่งไม่ได้ก่อให้เกิดผลร้ายแรงต่อชีวิตและทรัพย์สินคนจำนวนมากขึ้น ชุมชนก็จะดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อแก้ไขสัมพันธภาพระหว่างบุคคลซึ่งมีการพิพาทกันหรือความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำความผิดและผู้เสียหายให้คืนกลับสู่สภาพก่อนความขัดแย้งหรืออาชญากรรมจะเกิดขึ้น ดังที่ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2558) เคยกล่าวไว้พอสรุปได้ว่า เดิมทีหมู่บ้านไทยมีการปกครองตนเองและตัดสินข้อพิพาทด้วยตัวชุมชนเองมาตั้งแต่สมัยโบราณ หากมีการพิพาทเกี่ยวกับเรื่องซู้สาว เรื่องภายในครอบครัว และเรื่องทำมาหากิน ชุมชนไทยดั้งเดิมจะถือกันว่าเป็นเรื่องลูกหลานทะเลาะกัน เนื่องจากว่าคนในชุมชนไทยดั้งเดิมจะสืบเชื้อสายจากวงศ์ตระกูลซึ่งเกี่ยวข้องกันไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง จึงเห็นได้ว่าการที่ชุมชนดำเนินการแก้ไขข้อพิพาทขัดแย้งโดยไม่พึ่งพาเจ้าหน้าที่รัฐจึงไม่ใช่เรื่องที่ไม่เคยมีมาก่อนในสังคมไทย ทว่าอำนาจดูแลจัดการความสงบเรียบร้อยของชุมชนไทยถูกลดทอนให้อ่อนแอลงเมื่อมีการปฏิรูประบบศาลตามแบบชาติตะวันตกราว ๆ พ.ศ. 2434 ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงสำคัญต่อการทำหน้าที่ควบคุมความขัดแย้งและป้องกันอาชญากรรมของชุมชน กล่าวคือ เมื่อเกิดข้อพิพาทระหว่างบุคคลรวมทั้งเกิดการกระทำความผิดไม่ว่าจะเรื่องเล็กหรือเรื่องใหญ่ก็ตามประชาชนต้องไปแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อดำเนินคดีกระบวนการยุติธรรมจึงจะเริ่มต้นขึ้น จากสาเหตุนี้จึงส่งผลให้จำนวนคดีความที่ขึ้นสู่กระบวนการพิจารณาตัดสินของศาลยุติธรรมทั่วประเทศมากจนเกินไป การที่คดีความต่าง ๆ ต้องรอถูกนำขึ้นสู่การพิจารณาตัดสินลำดับโดยเจ้าหน้าที่รัฐได้ก่อให้เกิดปัญหาใหม่ขึ้นในกระบวนการยุติธรรม กล่าวคือ การเข้าถึงความยุติธรรมของทั้งฝ่ายที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดและฝ่ายที่ตกเป็นผู้เสียหายเป็นไปด้วยความล่าช้า จนทำให้การพิพาทที่เกิดขึ้นทวีความรุนแรงเป็นรอยร้าวทางความสัมพันธ์ระดับบุคคลและระดับชุมชนเพิ่มสูงขึ้นกว่าเดิม ความเปลี่ยนแปลงอีกประการที่เกิดขึ้นด้านการลงโทษผู้กระทำความผิดไม่ร้ายแรงนั้นคือ จำเลยที่ถูกศาลพิพากษาว่าผิดจริงตามข้อกล่าวหาจะถูกนำตัวเข้าสู่หน่วยงานราชทัณฑ์เพื่อลงโทษจากรัฐเป็นการชดเชยความผิดแทนที่จะได้มีโอกาสแก้ไขความเสียหายและเยียวยาผลร้ายแก่ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อหรือผู้เสียหายโดยตรง จึงกลายเป็นสภาพปัญหาในกระบวนการยุติธรรมดังที่จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย ให้ความเห็นว่า คดีล้นศาลคนล้นคุกเป็นปัญหาหนังกอกของกระบวนการยุติธรรมที่ใช้ระบบกล่าวหา (สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่ง

ประเทศไทย, 2558) ซึ่งในประเด็นนี้ นัทธี จิตสว่าง อติอธิบดีกรมราชทัณฑ์ก็ได้แสดงความคิดเห็นว่า กรมราชทัณฑ์เป็นเพียงหน่วยงานปลายสาย ทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหานักโทษล้นคุกได้อย่างเต็มที่ จำเป็นอย่างมากที่จะต้องมีการบริหารจัดการเบี่ยงเบนนักโทษตั้งแต่ก่อนเข้าสู่เรือนจำ (สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, 2558) จากปัญหาจุกอกที่เกิดขึ้นในกระบวนการยุติธรรมทำให้หลายประเทศรวมถึงประเทศไทยพยายามแสวงหาแนวทางที่จะนำมาใช้แก้ไขปัญหานี้ ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซึ่งเน้นการฟื้นฟูเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดให้กลับตัวเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมทดแทนการลงโทษจำคุก การใช้กำไลอิเล็กทรอนิกส์ (E.M.) เพื่อควบคุมตัวผู้กระทำความผิดทดแทนการลงโทษจำคุก เป็นต้น วัฒนธรรมจารีตที่ใช้เพื่อระงับความขัดแย้งและจัดการปัญหาอาชญากรรมเล็กๆน้อยๆที่เกิดขึ้นภายในชุมชนที่มีอยู่แล้วในชุมชนชนบทหลายแห่งในประเทศไทยก็รับการพลิกฟื้นให้ตื่นขึ้นในฐานะเครื่องมือจัดการปัญหาข้อพิพาทขัดแย้งนอกศาลและอำนวยความยุติธรรมแก่คู่กรณี บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอบทบาทคนกลางของเจ้าโคตรในงานยุติธรรมชุมชนในมิติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเชิงจารีตและมิติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เปลี่ยนแปลงไปเมื่องานยุติธรรมชุมชนซึ่งถูกขึ้นการดำเนินงานด้วยนโยบายหน่วยงานของภาครัฐย่างกรายเข้ามาในพื้นที่

### ทฤษฎีและแนวคิดที่ใช้อธิบายการให้ “คนใน” ทำหน้าที่ “คนกลาง” ในงานยุติธรรมชุมชน

จุดร่วมสำคัญที่ชุมชนต่าง ๆ ใช้เพื่อจัดการความขัดแย้งและปัญหาอาชญากรรมไม่รุนแรงที่เกิดขึ้นภายในชุมชนที่ปรากฏร่องรอยการใช้ควบคุมสังคมตั้งแต่อดีตมาจนถึงยุคปัจจุบันคือ การใช้แนวทางสมานฉันท์มากกว่าแนวทางลงโทษรุนแรงแก่ผู้กระทำความผิดให้หลายจำอันเป็นแนวคิดการลงโทษตามกระบวนการยุติธรรมที่พึ่งพากระบวนการเป็นหลัก คนกลาง (mediator) ในงานยุติธรรมชุมชนจะทำหน้าที่แก้ไขปัญหาคความขัดแย้งหรือการพิพาทภายในชุมชนโดยใช้กระบวนการวิธีเชิงสมานฉันท์ดำเนินการ เนื่องจากคู่กรณีพิพาทเป็นคนที่ยังต้องเกี่ยวข้องดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันในชุมชนต่อไป กระบวนการวิธีเชิงสมานฉันท์นี้กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ (2545) ได้กล่าวเอาไว้ว่า ควรเป็นกระบวนการที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมาพบปะกันในบรรยากาศที่ส่งเสริมให้เกิดความปรองดอง ส่งเสริมให้ผู้กระทำความผิดได้แสดงความสำนึกผิดและได้ชดใช้ต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น ขณะเดียวกันก็ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมเพื่อระงับข้อพิพาทเนื่องจากไม่ว่าผู้กระทำความผิด ผู้ที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม รวมไปถึงครอบครัวทั้งสองฝ่ายต่างก็เป็นสมาชิกของชุมชนด้วยกันหมดทั้งสิ้น แม้ในต่างประเทศเอง นักวิชาการด้านอาชญาวิทยา อย่างเช่น Johnstone (2006) ก็ได้แสดงความคิดเห็นไว้ในทิศทางเดียวกันกับนักวิชาการไทยว่า

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นสิ่งที่สมควรมีขึ้นในสังคมและชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมด้วยเช่นกัน

เมื่อพิจารณาถึงแนวคิดที่ใช้อธิบายการจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในชุมชนซึ่งโดยมากจะใช้ “คนใน” ทำหน้าที่ “คนกลาง” จะพบว่าเกี่ยวข้องกับแนวคิดทุนทางสังคมกับแนวคิดยุติธรรมชุมชน โดย Robert Putnam (1995) ได้อธิบายแนวคิดเกี่ยวกับทุนทางสังคม (social capital) พอสรุปได้ว่าเป็นความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงผู้คนในวัฒนธรรมเดียวกัน อันประกอบด้วยความไว้วางใจ การต่างตอบแทน หรือพึ่งพาอาศัยซึ่งกัน การสร้างสำนึกในหน้าที่ร่วมกันจนทำให้เกิดความรู้สึกปลอดภัยในหมู่สมาชิกภายในพื้นที่นั้น อาจเป็นจารีตประเพณีหรือขนบธรรมเนียมที่สร้างขึ้นในอดีต และมีความพยายามที่จะนำมาใช้ในปัจจุบันหรืออนาคต โดยสามารถจัดแบ่งประเภทของทุนทางสังคมออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ 1) ทุนทางสังคมภายใน (cognitive social capital) ซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อและทัศนคติของผู้คน เช่น ความไว้วางใจ การให้คุณค่าร่วมกัน ความเกื้อกูล อันเป็นสิ่งที่ไม่สามารถมองเห็นจับต้องได้และประเมินได้ยาก 2) ทุนทางสังคมภายนอก (structural social capital) ซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่มองเห็นได้และประเมินได้ง่ายกว่าประเภทแรกโดยเกี่ยวพันกับบทบาท พฤติกรรม และความสัมพันธ์ทางสังคมที่สร้างขึ้นไม่ว่าจะเป็นระบบเครือญาติ เครือข่ายองค์กรที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ รวมทั้งกฎกติกาต่าง ๆ ในสังคม โดยที่มุฮัมหมัดรอฟอี มูซอ (2549) ได้กล่าวเอาไว้ว่า ทุนทางสังคมทั้งสองประเภทนี้สัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก นอกจากนี้ในหลายกรณีที่พบทุนทางสังคมดังกล่าวยังส่งเสริมซึ่งกันและกันด้วย

ส่วนแนวคิดยุติธรรมชุมชน (Community Justice) เป็นสิ่งที่มาเชื่อมโยงกับทุนทางสังคมเพื่อเป็นกลไกจัดการความขัดแย้งหรือระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นภายในชุมชนอีกทอดหนึ่ง โดยยุติธรรมชุมชนจะมีความหมายครอบคลุมทั้งยุทธศาสตร์และวิถีปฏิบัติในทางส่งเสริมสนับสนุนหรือการกระตุ้นให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมป้องกันและควบคุมอาชญากรรมและการพิพาทภายในชุมชนตามแนวทางจัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์ มีการลดความรุนแรงของความเสียหายจากการกระทำผิดลงด้วยวิธีเยียวยาชดใช้รวมทั้งเปิดโอกาสรับผู้กระทำความผิดและเหยื่อกลับคืนสู่ชุมชน ซึ่งจุฑารัตน์ เอื้ออำนวย (2550) กล่าวถึงลักษณะของยุติธรรมชุมชนที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบันว่า ยุติธรรมชุมชนอาจเป็นการฟื้นฟูระบบยุติธรรมเชิงจารีตหรือพัฒนากลไกระบบงานยุติธรรมขึ้นมาใช้เพื่อให้คนในชุมชนเกิดความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยและสามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างสะดวกง่ายดาย และรวดเร็ว อีกทั้งยุติธรรมชุมชนเองยังมีสถานะเป็นทางเลือกเพื่อจัดการกับปัญหาความ

ขัดแย้งที่เกิดขึ้นกับสมาชิกของชุมชนโดยการเสนอทางออกของปัญหาแบบชนะ-ชนะ (win-win) ให้แก่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายและมีกลไกการทำงานตามระบบยุติธรรมชุมชนซึ่งเชื่อมโยงกับระบบยุติธรรมหลัก ทั้งนี้แนวคิดยุติธรรมชุมชนจะให้ความสำคัญต่อการเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยต่อความเสียหายและเยียวยาตามสมควรจากฝ่ายผู้กระทำความผิด และยังรวมถึงการพยายามทำให้คู่กรณีกลับคืนสู่สัมพันธภาพที่ดีและการกลับสู่การยอมรับของสังคมชุมชนแห่งนั้น ดังนั้นยุติธรรมชุมชนจึงก่อให้เกิดประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรมอย่างชัดเจนในแง่ที่เป็นทางเลือก (alternative choice) ช่วยให้ประชาชนทุกระดับทุกพื้นที่ที่สามารถเข้าถึงยุติข้อพิพาทได้สะดวกขึ้น ในขณะที่ใช้เวลาดำเนินการสั้นลง จึงสามารถอำนวยความสะดวกให้เกิดขึ้นได้อย่างทันที่ ทบ ไม่มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานหรือหากมีค่าใช้จ่ายบ้างก็เป็นอัตราที่ถูกกว่าการดำเนินการผ่านระบบศาลปกติ นอกจากนี้ยุติธรรมชุมชนยังก่อให้เกิดประโยชน์ด้านสังคมวัฒนธรรม คือ ช่วยรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการจัดการความขัดแย้งและรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชนเอาไว้ อีกทั้งยังช่วยสมานฉันท์ร้อยเรียงความสัมพันธ์ของคนในชุมชนให้สามารถอยู่ร่วมกันได้โดยสันติสุข

### เจ้าโคตรกับบทบาทคนกลางในงานยุติธรรมชุมชนร่วมสมัย

“เจ้าโคตร” เป็นคำที่ชาวชนบทอีสานใช้เรียกผู้อาวุโสทั้งเพศชายและเพศหญิงที่คนในตระกูลให้ความเคารพนับถือว่าเป็นผู้นำในหมู่เครือญาติ และคำเดียวกันนี้ยังใช้เรียกผู้นำชุมชนและผู้อาวุโสที่รับยกย่องว่าเป็นปราชญ์ผู้รู้เป็นผู้หลักผู้ใหญ่ของชุมชน ดังนั้นเมื่อชาวบ้านจะกระทำการที่เป็นเหตุการณ์สำคัญในชีวิตก็จะมาบอกกล่าวปรึกษาเจ้าโคตรเพื่อขอคำชี้แนะ อีกทั้งเมื่อเกิดการพิพาทหรือรวมถึงปัญหาอาชญากรรมไม่ร้ายแรงขึ้นภายในชุมชนก็จะไว้วางใจให้เจ้าโคตรทำหน้าที่คนกลางไกล่เกลี่ยข้อพิพาทดับทุกขزونให้ โดยเชื่อว่าเจ้าโคตรจะทำให้เรื่องราวยุติลงได้ถูกต้องเป็นธรรม จึงอาจกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ของเจ้าโคตรต่อบุคคลอื่น ๆ ภายในชุมชนจึงเป็นความสัมพันธ์ในลักษณะผู้ใหญ่และลูกหลาน อันเป็นความสัมพันธ์แบบดั้งเดิมที่ปรากฏในพื้นที่ชุมชนชนบท

การทำหน้าที่คนกลางในงานยุติธรรมชุมชนของเจ้าโคตรตามวัฒนธรรมอีสานทั้งที่ปรากฏในอดีตจนถึงปัจจุบันจะพบว่าไม่มีเจ้าโคตรคนไหนของชุมชนใด ๆ ที่จะผูกขาดการทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เกิดขึ้นภายในชุมชนไว้ทั้งหมด เนื่องจากเจ้าโคตรไม่ใช่ตำแหน่งที่มีการแต่งตั้งลงมาจากทางราชการ แต่ที่มาของเจ้าโคตรนั้นมาจากการที่ผู้อาวุโสคนนั้นได้รับความเชื่อถือและความไว้วางใจจากคนในโคตรวงศ์หรือเชื้อสายและคนในชุมชนมอบให้ การที่คู่กรณีจะให้เจ้าโคตรคนไหนเมืบทบาทคนกลางจัดการความขัดแย้งให้ยามที่ตนมีเรื่องเดือดร้อนจึงเป็นไปในทำนองที่ว่า “คู่กรณีเชื่อถือไว้วางใจใครเขาก็จะไปหาคนนั้น” ทั้งนี้ในบทความชิ้นนี้ซึ่งมีที่มาของข้อมูลจากส่วนหนึ่งจาก



ผลการวิจัยภาคสนามของผู้เขียน อาจแบ่งบทบาทคนกลางของเจ้าโคตรในงานยุติธรรมชุมชนออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. บทบาทในฐานะผู้ไกล่เกลี่ยความขัดแย้งของตระกูล พบว่า เมื่อลูกหลานในเชื้อสายตระกูล (โคตร) มีข้อพิพาทหรือเกิดความขัดแย้งขึ้น เจ้าโคตรจะทำหน้าที่คนกลางไกล่เกลี่ยให้ยุติลงดังจะเห็นได้จากคำบอกเล่าของเจ้าโคตรท่านหนึ่งที่ว่า “เราพูดกันง่ายๆ เจ้าโคตรจะถามว่า อีสี่นี้ทำไมได้ห้าไร่ อีสี่ทำไมได้ไร่เดียว เรียกเจ้าโคตรมาอี่สี่อี่สาก็ได้ทีนาเท่ากัน โดยเจ้าโคตรที่มีนามสกุลเดียวกันเป็นผู้ใหญ่ที่สุด ใหญ่กว่าคนในตระกูลนั้น มาพูดแล้วก็จบ” (เจ้าโคตร 1, สัมภาษณ์ 14 พฤศจิกายน 2562) จากข้อความดังกล่าวจะเห็นได้ว่า เจ้าโคตรมีบทบาทเป็นคนกลางจัดการกับข้อพิพาทหรือความขัดแย้งให้แก่คนในเชื้อในสาย โดยข้อพิพาทที่พบเห็นในหมู่บ้านเสียว่ามีการใช้เจ้าโคตรเป็นคนกลางระงับ ได้แก่ ลูกเขยหรือสะใภ้ด่าทอล่วงเกินผู้อาวุโสในครัวเรือน การใช้ความรุนแรงภายในครอบครัว และข้อพิพาทขัดแย้งเกี่ยวกับเรื่องการแบ่งที่ดินมรดก

2. บทบาทในฐานะผู้ไกล่เกลี่ยความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในชุมชน พบว่า การทำหน้าที่คนกลางของเจ้าโคตรจะเกิดได้ใน 2 กรณี ดังนี้

2.1 กรณีคนในชุมชนเกิดข้อพิพาทกันเอง แม้ว่าทางการปกครองหมู่บ้านเสียเป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่แบ่งพื้นที่ออกได้เป็น 2 หมู่ก็จริง แต่การรับรู้ของชาวบ้านไม่ได้รู้สึกว่าการแบ่งหมู่จะเป็นอุปสรรคขัดขวางไม่ให้เจ้าโคตรที่ตนเองเคารพนับถือมาจัดความทุกขร้อนให้ ดังจะเห็นได้จากกรณีที่มีชาวบ้านสองคนที่อาศัยอยู่คนละหมู่เกิดข้อพิพาททะเลาะวิวาทกัน และด้วยอารมณ์โกรธจึงต่างข่มขู่กันว่าจะไปแจ้งตำรวจและฟ้องร้องให้ศาลตัดสิน เมื่อใจเย็นลงฝ่ายที่เป็นผู้เริ่มด่าทอและลงมือทำร้ายร่างกายก่อนเกิดความกลัวขึ้นมาว่าคู่กรณีจะทำตามดังที่พูด จึงมาขอให้เจ้าโคตรในหมู่ที่ตนอาศัยอยู่ช่วยเป็นคนกลางไกล่เกลี่ยยุติความขัดแย้งให้ เพราะมีความเชื่อถือว่าเจ้าโคตรท่านนี้จะยุติเรื่องราวให้เป็นธรรมได้ เจ้าโคตรจึงเรียกคู่กรณีทั้งสองฝ่ายมาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและสมานฉันท์ความสัมพันธ์ โดยให้ทั้งสองฝ่ายกล่าวขอโทษต่อกันโดยไม่มีการตัดสินให้ผิดใช้เยียวยาเป็นตัวแทนเพราะถือว่าได้ลงมือทำผิดด้วยกันทั้งคู่ และให้ผู้ใหญ่บ้านช่วยจัดทำบันทึกข้อตกลงจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไว้เป็นหลักฐานว่ามีการระงับข้อพิพาทระหว่างคู่กรณีเกิดขึ้น

2.2 กรณีคนในชุมชนเกิดข้อพิพาทกับคนนอกชุมชน กรณีตัวอย่างได้แก่ วัยรุ่นชายที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านลักลอบได้เสียกับแฟนสาวซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ต่างอำเภอแล้วจึงพากันมาอาศัยอยู่ที่บ้านฝ่ายชาย ต่อมามารดาฝ่ายหญิงตามมาพบจึงเกิดข้อพิพาทกันขึ้น ฝ่ายวัยรุ่นชายและครอบครัวจึงขอร้องให้เจ้าโคตรท่านหนึ่งของหมู่บ้านทำหน้าที่คนกลางไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้จนคู่กรณีทั้งสองฝ่าย

ตกลงกันได้ โดยฝ่ายชายต้องชดใช้ค่าเสียหายแก่ครอบครัวฝ่ายหญิงเป็นเงินจำนวน 10,000 บาท แต่มารดาของฝ่ายชายตอรองว่าขอชดใช้ค่าเสียหายก่อนครึ่งหนึ่ง ส่วนเงินจำนวนที่เหลือขอผ่อนผันชำระไปอีกสิบวันถัดมา คือวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2546 ซึ่งมารดาของฝ่ายหญิงก็ยินยอม และมีการทำข้อตกลงใกล้เคียงข้อพิพาทกันเพิ่มเติมไว้ว่า ระหว่างที่ฝ่ายหญิงยังเรียนอยู่ฝ่ายชายต้องไม่กระทำความผิดซ้ำอีก หากมีการฝ่าฝืนข้อตกลงเกิดขึ้นครอบครัวของฝ่ายหญิงในฐานะผู้เสียหายจะดำเนินการไปตามกฎหมาย ซึ่งฝ่ายชายที่เป็นผู้กระทำความผิดก็รับปาก การใกล้เคียงข้อพิพาทครั้งนี้ถูกบันทึกข้อตกลงไว้โดยสารวัตรกำนันตำบลวังชัย

ลักษณะกลไกการทำงานใกล้เคียงข้อพิพาทของเจ้าโคตรซึ่งบทความชิ้นนี้ถือว่าเป็น ยุทธศาสตร์และยุทธวิธีด้านยุติธรรมชุมชนสอดคล้องกับที่จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย (2545) กล่าวถึงไว้ว่า สมัยโบราณเมื่อตัดสินข้อพิพาทแล้วเจ้าโคตรจะใช้วิธีปรับไหมใส่โทษในอัตราที่ฝ่ายผู้กระทำความผิดสามารถชดใช้ให้ฝ่ายผู้เสียหายได้ ทั้งนี้กลไกการทำงานที่พบในปัจจุบันได้รับการอธิบายให้เห็นภาพโดยเจ้าโคตรเองว่า “ระบบเจ้าโคตรยึดหลักอะลุ่มอล่วยกัน การยุติความขัดแย้งไม่ใช่อยู่ ๆ เจ้าโคตรจะไปชี้บอกว่าคนนั้นคนนี้เป็นฝ่ายผิด ต้องสอบถามฟังเหตุผลกันก่อนจึงจะตัดสินความกันได้ พอตัดสินความเสร็จก็จะมีการพูดคุยกันเรื่องค่าเสียหาย โดยคู่กรณีจะพูดจากกลงกันเองว่า จะชดใช้ค่าเสียหายจำนวนเงินเท่าไร เจ้าโคตรเป็นคนกลางนั่งฟัง ถ้าจำนวนเงินสูงเกินไปก็ช่วยตอรองกับฝ่ายผู้เสียหายให้ว่า สามารถให้ฝ่ายที่กระทำความผิดแบ่งชดใช้ค่าเสียหายได้ไหม ถ้าแบ่งชำระแบบนี้ คู่กรณีต้องตกลงกันให้แน่นอนว่าจะชำระเงินภายในวันที่เท่าไร จำนวนเงินเท่าไร จะแบ่งชำระกันเป็น 2-3 งวด หากเรียกค่าเสียหายเป็นจำนวนเงินเยอะ แล้วต้องมีการบันทึกข้อตกลงไว้เป็นหลักฐานมีการลงลายมือชื่อ” (เจ้าโคตร 1, สัมภาษณ์, 16 พฤศจิกายน 2562) จากคำพูดดังกล่าวจะเห็นได้ว่า กลไกการทำงานหลักที่จะใกล้เคียงข้อพิพาทขัดแย้งของเจ้าโคตรยังคงเหมือนเดิม คือ ทำหน้าที่ตัดสินความและแสวงหาวิธีอันเหมาะสมให้ฝ่ายผู้กระทำความผิดชดใช้เหยียวยาแก่ฝ่ายผู้เสียหายได้ ซึ่งในยุคปัจจุบันที่เงินตราเข้าไปมีบทบาทในสังคมชนบทมากขึ้นทำให้การชดใช้ให้ฝ่ายผู้เสียหายจึงมักกระทำด้วยเงินตรา

นอกจากนี้เจ้าโคตรยังให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการคืนสัมพันธภาพระหว่างคู่กรณีพิพาทว่า ในสมัยก่อนหลังจากตัดสินข้อพิพาทแล้วจะมีมีสานความสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณีพิพาทให้คืนดีกันโดยอาจใช้เพียงเหล้าหนึ่งไหไก่หนึ่งตัวมาทำอาหารเลี้ยงกันเพื่อแสดงให้เห็นว่าสัมพันธ์ภาพของคู่กรณีพิพาทได้คืนมาแล้ว แต่ทว่าในยุคปัจจุบันวิธีการผสานความสัมพันธ์มีการเปลี่ยนแปลงไปเล็กน้อย กล่าวคือ หากเป็นการกระทำที่ล่วงเกินต่อคนรุ่นราวคราวเดียวกันก็จะให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายกล่าวขอ

โทษต่อกันที่ได้ทำให้เกิดความชุ่นข้องหมองใจหรือทำให้อีกฝ่ายเกิดความเสียหายขึ้น แต่หากเป็นการกระทำผิดต่อผู้อาวุโสและการกระทำความผิดฐานอนาจาร ชุมชนจะถือว่าผู้กระทำความผิดไม่เพียงแต่ละเมิดต่อบุคคลที่เป็นผู้เสียหายแต่ยังได้ละเมิดจารีตชุมชนด้วย การขอขมาลาโทษจึงจะต้องมีการขอขมากันด้วยชั้น ๕ ตามธรรมเนียมภาคอีสาน ดังจะเห็นได้จากข้อมูลที่กล่าวว่า “อย่างเวลาคนเราทำผิดนี้ต้องขอโทษกัน ระบบเจ้าโคตรก็ใช้วิธีการนี้ ถ้าฝ่ายกระทำความผิดอ่อนกว่าฝ่ายผู้เสียหายหรือเป็นความผิดเรื่องชู้สาว ก็จะทำให้ฝ่ายที่กระทำความผิดแต่งชั้น ๕ ไปขอขมา ฝ่ายผู้เสียหายตามธรรมเนียม ถ้าทั้งสองฝ่ายเป็นผู้ใหญ่แล้วสมัครใจจะอยู่กินกันก็จะมีพิธีผูกข้อมือตอบแทนให้เรียบร้อย ถ้ายังเรียนหนังสืออยู่ก็ให้เรียนจบก่อนค่อยมาพูดจาเรื่องตอบแทนกันอีกที ถือว่าเด็กอายุน้อยก็ผิดพลาดกันได้ แต่ระหว่างที่ยังเรียนหนังสืออยู่จะมาพบเจอกันเองแล้วประพฤติตัวแบบเดิมไม่ได้ ถ้าคู่กรณีทั้งสองฝ่ายอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน หรือเป็นสามมีภรรยา กัน ก็ให้ไหว้กล่าวขอโทษกันเท่านั้น แล้วเจ้าโคตรจะพูดจาสั่งสอนในฐานะญาติผู้ใหญ่ และขอให้ทั้งสองฝ่ายรับปากว่าจะเลิกแล้วต่อกันเสีย ไม่เอาเรื่องเอาราวกันอีก” (เจ้าโคตร 2, สัมภาษณ์ 16 พฤศจิกายน 2562) จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของเจ้าโคตรในยุคปัจจุบันก็ยังให้ความสำคัญกับการคืนสัมพันธภาพระหว่างคู่กรณีพิพาทอยู่เช่นเดิม ทว่าด้วยยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปวิธีสมานฉันท์หรือแสดงให้เห็นว่าคืนดีกันอาจไม่ใช่วิธีเลี้ยงเหล่าไห้ไก่ตัวเหมือนสมัยก่อน แต่ปรับเปลี่ยนมาเป็นการขอขมาลาโทษตามจารีตอีสานและการกล่าวขอโทษกันและให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายรับปากว่าจะไม่เอาเรื่องเอาราวกันอีกเพียงเท่านั้นเพื่อไม่ให้เป็นการระคายคายแก่คู่กรณีพิพาท

### ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในการไกล่เกลี่ยของเจ้าโคตรเมื่องานยุติธรรมชุมชนสมัยใหม่เข้ามาสู่พื้นที่

ความหมายของงานยุติธรรมชุมชนสมัยใหม่ซึ่งใช้งานขึ้นนี้จะหมายถึง “แนวทางดำเนินงานหรือวิธีปฏิบัติในทางที่ส่งเสริมและสนับสนุนคนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมที่จะจัดการกับปัญหาข้อพิพาท หรือความขัดแย้ง รวมถึงปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นภายในชุมชนตามรูปแบบงานไกล่เกลี่ยข้อพิพาทซึ่งถูกกำหนดแนวทางการดำเนินงานจากหน่วยงานภาครัฐ” โดยงานยุติธรรมชุมชนสมัยใหม่ที่พบในพื้นที่หมู่บ้านเสียว ตำบลวังชัย อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ 1) คณะกรรมการประนีประนอมข้อพิพาทระดับหมู่บ้านตามข้อบังคับของกระทรวงมหาดไทย และ 2) ศูนย์ยุติธรรมชุมชนบ้านเสียว (ศยช.นาร่อง) ทั้งนี้พบว่า การเข้ามาสู่พื้นที่ของงานยุติธรรมชุมชนสมัยใหม่เป็นกลไกจัดการปัญหาข้อพิพาทขัดแย้งที่ทับซ้อนกับสิ่งที่มีอยู่ก่อนแล้วในชุมชนแต่เดิมและได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของเจ้าโคตร 4 ประการ ดังนี้

**1. การทำหน้าที่คนกลาง** ในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเชิงจารีตเจ้าโคตรทำหน้าที่คนกลางไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาทขัดแย้งเพียงคนเดียว แต่ในงานยุติธรรมชุมชนสมัยใหม่เจ้าโคตรจะถูกมอบหมายให้เป็นคนกลางแบบคณะ กล่าวคือ เจ้าโคตรจะทำหน้าที่ข้อพิพาทร่วมกับบุคคลอื่น โดยการประนีประนอมข้อพิพาทระดับหมู่บ้านตามข้อบังคับของกระทรวงมหาดไทย ซึ่งกำหนดให้กำนันผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาทแก่ลูกบ้านในท้องที่ ตามที่ปรากฏในชุมชนบ้านเสียวซึ่งเป็นชุมชนที่มีขนาดใหญ่มีการแบ่งเขตปกครองเป็นสองหมู่ เจ้าโคตรจะต้องทำหน้าที่เป็นคนกลางไกล่เกลี่ยร่วมกับกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านในฐานะคณะกรรมการประนีประนอมข้อพิพาทระดับหมู่บ้านสำหรับบทบาทของเจ้าโคตรเมื่อเข้าไปอยู่ในศูนย์ยุติธรรมชุมชนบ้านเสียว จะเป็นการทำหน้าที่ผู้ไกล่เกลี่ยในฐานะคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนร่วมกับประธานศูนย์ยุติธรรมชุมชน โดยมีการแบ่งหน้าที่กันให้เจ้าโคตรทำหน้าที่คนกลางผู้มีบทบาทหลักในการเจรจาไกล่เกลี่ย ส่วนประธานศูนย์ยุติธรรมชุมชนจะทำหน้าที่คนกลางผู้มีบทบาทจัดทำเอกสารในขั้นตอนการรับเรื่องขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ยุติธรรมชุมชน รวมถึงจัดทำเอกสารข้อตกลงจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นลายลักษณ์อักษร

**2. กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท** การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของเจ้าโคตรตามเชิงจารีตจะใช้การพูดไกล่เกลี่ยที่ยึดหลักความถูกต้องตามทำนองคลองธรรมของวัฒนธรรมท้องถิ่น ผนวกเข้ากับ การประสานรอยร้าวความสัมพันธ์ระหว่างลูกหลาน โดยมีผู้หลักผู้ใหญ่ในเชื้อสายหรือในชุมชนเป็นคนกลางแบบไม่เป็นทางการ (informal mediation) ได้เปลี่ยนแปลงมาสู่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทซึ่งมีเจ้าโคตรเป็นคนกลางอยู่เช่นเดิมแต่มีลักษณะเป็นทางการมากขึ้น โดยในการประนีประนอมข้อพิพาทระดับหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านจะเป็นผู้รับแจ้งจากคู่กรณีที่ต้องการเข้าสู่กระบวนการประนีประนอมข้อพิพาทในระดับหมู่บ้าน และเป็นผู้ดูแลเรื่องจัดทำเอกสารทั้งหมดที่ใช้ในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน หลังจากนั้นทั้งผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและเจ้าโคตรก็จะร่วมกันสืบหาข้อเท็จจริงและตรวจสอบพยานหลักฐาน สถานที่เกี่ยวข้องกับข้อพิพาทตามความยินยอมของเจ้าของหรือผู้ครอบครองก่อนที่จะเจ้าโคตรจะทำหน้าที่คนกลางเจรจาไกล่เกลี่ยเพื่อระงับข้อพิพาท สำหรับในศูนย์ยุติธรรมชุมชนบ้านเสียว ประธานศูนย์ยุติธรรมชุมชนจะเป็นผู้รับเรื่องจากคู่กรณีและเป็นผู้ดูแลเรื่องจัดทำเอกสารทั้งหมดที่ใช้ในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท รวมทั้งติดต่อให้เจ้าโคตรมาทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ซึ่งก่อนวันนัดหมายไกล่เกลี่ยข้อพิพาทประธานศูนย์ยุติธรรมชุมชนจะมอบหมายให้เจ้าโคตรแยกพูดคุยนอกรอบกับคู่กรณีทั้งสองฝ่ายเพื่อชักชวนเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งข้อดีของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนแก่คู่กรณี ตามที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัดมอบหมาย

ให้ประชาสัมพันธ์เรื่องการระงับข้อพิพาททางเลือกแก่ประชาชน โดยเจ้าโคตรซึ่งเป็นคนกลางได้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความรู้เรื่องกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และยุติธรรมชุมชนเบื้องต้นมาแล้วจากสำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่นเพื่อนำมาเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในศูนย์ยุติธรรมชุมชน และในวันที่มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทประธานศูนย์ยุติธรรมชุมชนจะเป็นคนเปิดและปิดกระบวนการ ส่วนเจ้าโคตรจะรับผิดชอบดำเนินกระบวนการในชั้นไกล่เกลี่ยข้อพิพาท นัยยะดังกล่าวเมื่อมองผ่านโครงสร้างหน้าที่แบบองค์กรจึงเป็นเสมือนว่าหน่วยงานภาครัฐได้ยกระดับการเป็นคนกลางของเจ้าโคตรให้ขึ้นสู่การรับรู้อย่างเป็นทางการโดยยังคงมอบบทบาทหน้าที่ผู้ไกล่เกลี่ยจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในระดับหมู่บ้านให้เช่นเดิม

ในทางกลับกันเมื่อพิจารณาให้มากขึ้นถึงบทบาทหน้าที่คนกลางจัดการข้อพิพาทขัดแย้งในระดับตำบลอันเป็นการปกครองชุมชนระดับที่สูงขึ้น กลับพบว่าเจ้าโคตรไม่ได้มีบทบาทหรือถูกแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ในศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบล นอกจากถูกรับรู้ว่าเจ้าโคตรและระบบเจ้าโคตรมีอยู่เป็นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเชิงจารีตเท่านั้น

**3. การจัดทำบันทึกข้อตกลงในลักษณะหลักฐานเอกสารจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท** แต่เดิมนั้นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของเจ้าโคตรเป็นเพียงการตกลงไกล่เกลี่ยกันด้วยวาจาและยึดถือเอาสัจจะซึ่งคู่กรณีทั้งสองฝ่ายมีต่อกันและมีต่อเจ้าโคตรเป็นสิ่งป้องกันไม่ให้เกิดการบิดพลิ้วต่อข้อตกลงเมื่อมีงานยุติธรรมชุมชนสมัยใหม่โดยภาครัฐเกิดขึ้นจึงมีการเพิ่มขึ้นตอนจบบันทึกข้อตกลงจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและขั้นตอนการรายงานผลการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเข้ามาในกระบวนการไกล่เกลี่ยเพื่อยืนยันถึงการจบสิ้นลงของการระงับข้อพิพาทขัดแย้งในพื้นที่ โดยมีการทำเอกสารบันทึกข้อตกลงไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทขึ้นให้แก่คู่กรณีแต่ละฝ่ายเก็บไว้เป็นหลักฐาน และเพื่อเก็บรักษาไว้ที่ผู้ใหญ่บ้านหนึ่งฉบับ และอีกหนึ่งฉบับจะนำส่งไปยังนายอำเภอ นอกจากนี้ยังมีการรายงานผลการประนีประนอมข้อพิพาทระดับหมู่บ้านขึ้นต่อนายอำเภอเป็นลายลักษณ์อักษรและนำส่งรายงานผลการปฏิบัติงานไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทในการประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้านทุกเดือน นอกจากนี้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ยุติธรรมชุมชนบ้านเสียวยังมีการจัดทำเอกสารรายงานผลดำเนินงานไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ดังนี้ ประธานศูนย์ยุติธรรมชุมชนจัดทำบันทึกข้อตกลงจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทขึ้นเพื่อมอบให้คู่กรณีไว้เป็นหลักฐานฝ่ายละหนึ่งฉบับ และนำส่งบันทึกเอกสารข้อตกลงดังกล่าวแก่นายอำเภอและแก่ผู้อำนวยการสำนักงานยุติธรรมจังหวัดแห่งละหนึ่งฉบับ กล่าวโดยสรุปคือ เอกสารรายงานการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของหมู่บ้านที่จัดทำขึ้นจะต้องเป็นไปตามรูปแบบเอกสารที่กำหนดมาให้ชุมชนปฏิบัติตามโดยหน่วยงานภาครัฐ และมีขั้นตอนการรายงานผลการปฏิบัติหน้าที่

ขึ้นไปสู่หน่วยงานภาครัฐในระดับที่สูงขึ้นไปอันเป็นการบริหารงานตามแบบโครงสร้างองค์กรภาครัฐ โดยที่ในปัจจุบันการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของเจ้าโคตรในหมู่บ้านเสียจะต้องจัดทำบันทึกข้อตกลง ประนีประนอมข้อพิพาทระดับหมู่บ้านรายงานต่อนายอำเภอ นำพองได้ทราบในฐานะที่นายอำเภอ เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบที่ตามโครงสร้างการปกครองของกระทรวงมหาดไทย และต้องจัดทำบันทึก ข้อตกลงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ยุติธรรมชุมชนส่งไปยังผู้อำนวยการสำนักงานยุติธรรม จังหวัดขอนแก่นซึ่งขึ้นตรงต่อกระทรวงยุติธรรมตามโครงสร้างการบริหารงานองค์กรภาครัฐได้ กำหนดไว้

**4. การติดตามผลหลังการสิ้นสุดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท** การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของงาน ยุติธรรมชุมชนสมัยใหม่ระดับหมู่บ้านยังคงมีการให้คนกลางไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหรือผู้นำชุมชนทำ หน้าที่ติดตามถามไถ่ผลที่ตามมาจากการระงับข้อพิพาท และการกระทำผิดซ้ำ รวมทั้งการชดใช้ ค่าเสียหายตามกำหนดที่ตกลงกันไว้ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และสอดส่องดูแลว่ามีบุคคลใดนำ เรื่องราวหรือข้อมูลจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไปพูดต่อให้คู่กรณีอีกฝ่ายเสียหายจนเกิดข้อบาดหมาง ขึ้นมาใหม่หรือไม่ (กลไกรักษาความลับจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท) ซึ่งเป็นการดูแลควบคุมต้นตอ ข้อพิพาทขัดแย้งในชุมชนเพื่อให้สามารถจัดการแก้ไขปัญหาได้อย่างทันท่วงที เช่นเดียวกับการไกล่ เกลี่ยข้อพิพาทของเจ้าโคตรในสมัยก่อนที่มีการไปมาหาสู่เพื่อพูดคุยแก่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายในฐานะ ผู้ใหญ่กับลูกหลานและคนหมู่บ้านเดียวกัน ทั้งนี้ในกรณีที่ไม่สามารถระงับข้อพิพาทในชุมชนได้สำเร็จ ข้อพิพาทจะถูกส่งขึ้นไปยังนายอำเภอ ซึ่งนายอำเภอจะให้ใช้ศูนย์ดำรงธรรมอำเภอเป็นกลไกงาน ระงับข้อพิพาทในลำดับสูงขึ้นมาจากหมู่บ้านอีกชั้นหนึ่ง

อย่างไรก็ดีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลจะไม่ปรากฏว่ามีขั้นตอน การติดตามผล กล่าวคือ เมื่อไกล่เกลี่ยให้คู่กรณียินยอมตกลงกันได้และให้ชดใช้ค่าเสียหายกันแล้วก็ ถือว่าจบกระบวนการไกล่เกลี่ยตามข้อกำหนดฯ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากคนกลางในการไกล่เกลี่ยข้อ พิพาทของศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลมักเป็นนิติกรขององค์การบริหารส่วนตำบลหรือข้าราชการที่มี หน้าที่ในงานหลักด้านอื่น ๆ ต้องรับผิดชอบมากอยู่แล้ว ดังนั้นจึงไม่ได้ให้ความสำคัญกับขั้นตอนการ สืบสวนค้นคว้าความสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณีตามแบบที่เจ้าโคตรเป็นคนกลางไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้กระทำ เมื่อพิจารณาถึงข้อเท็จจริงนี้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในงานยุติธรรมชุมชนสมัยใหม่ระดับตำบลจึงขาด ความสอดคล้องกับหลักการสำคัญของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่มุ่งเน้นเรื่องการสร้าง ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคู่กรณีพิพาทขึ้นมาใหม่เพื่อป้องกันความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นซ้ำในอนาคต



## บทบาทคนกลางของเจ้าโคตรในงานยุติธรรมชุมชนยุคปัจจุบัน: การบูรณาการระหว่างยุติธรรมชุมชนเชิงจารีตกับงานยุติธรรมชุมชนสมัยใหม่ที่กำหนดให้ดำเนินการโดยภาครัฐ

การจัดการความขัดแย้งหรือระงับข้อพิพาทในชุมชนของเจ้าโคตรมีจุดเน้นคือปฏิเสธการใช้ความรุนแรงเป็นบทลงโทษต่อเนื่องต่อร่างกายหรือจิตใจของผู้กระทำความผิด แต่ใช้วิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยสอบถามเหตุผลจากคู่กรณีทั้งสองฝ่ายเสียก่อน ซึ่งขั้นตอนนี้เป็นการสนับสนุนให้ผู้กระทำความผิดและเหยื่อผู้เสียหายได้ทำความเข้าใจถึงเรื่องราวข้อพิพาทและความรู้สึกที่เกิดขึ้นตามมาจากเหตุการณ์นั้นจากมุมมองของอีกฝ่ายไม่ใช่ตนเองก่อนที่จะเจ้าโคตรจะตัดสินความโดยชี้เห็นว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใครเป็นฝ่ายผิดและผิดอย่างไร ก่อนจะเปิดโอกาสให้ฝ่ายผู้เสียหายและฝ่ายผู้กระทำความผิดได้ตกลงเรื่องการชดเชยเยียวยาตามสมควรโดยมีเจ้าโคตรเป็นคนกลางนั่งฟังจากการที่เปิดโอกาสให้คู่กรณีพูดคุยตกลงเรื่องการชดเชยเยียวยาโดยตรงนี้เองจึงทำให้ข้อตกลงจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของเจ้าโคตรจัดอยู่ใน ZOPA ZONE หรือข้อตกลงที่ทำให้ทั้งสองฝ่ายพอใจซึ่งเป็นจุดสำคัญที่ทำให้ข้อพิพาทยุติลง และทำให้วิธีการจัดการระงับความขัดแย้งแก่คู่กรณีของเจ้าโคตรจึงตรงตามกระบวนการวิธีเชิงสมานฉันท์ซึ่งกิตติพงษ์ กิตยารักษ์ (2545) และ Johnstone (2006) กล่าวถึงไว้

ด้วยกระบวนการที่เจ้าโคตรใช้ไกล่เกลี่ยเพื่อระงับข้อพิพาทนั้นใช้แนวทางที่ให้ผู้กรณีเป็นผู้เจรจาเรื่องค่าเสียหายที่ต้องการกันโดยตรง ทั้งนี้เจ้าโคตรจะมีบทบาทช่วยเหลือฝ่ายที่กระทำความผิดให้สามารถรับผิดชอบชดเชยเยียวยาได้ด้วยการต่อรองให้ฝ่ายผู้เสียหายช่วยลดจำนวนเงินที่เรียกร้องเป็นค่าเสียหายลง หรือต่อรองให้มีการผ่อนจ่ายค่าเสียหายเกิดขึ้นตามข้อตกลงจากการไกล่เกลี่ยเพื่อระงับข้อพิพาทครั้งนั้น จึงเท่ากับว่าการเสนอทางออกของปัญหาการจัดการความขัดแย้งของเจ้าโคตรจะเป็นแบบอะลุ่มอล่วยผลที่ตามมาฝ่ายที่เสียหายและฝ่ายที่กระทำความผิดต่างก็ไม่ได้สูญเสียความต้องการทั้งหมดจึงไม่เกิดความรู้สึกเสียหน้า และสมัครใจจะยุติปัญหาข้อพิพาทขัดแย้งลงได้ โดยทางออกของปัญหาที่ใช้มีทั้งการชดเชยเยียวยาแก่ฝ่ายผู้เสียหายเป็นเงินตามสมควรและการขอขมาลาโทษในสิ่งที่ต่างฝ่ายได้กระทำผิดต่อกันด้วยวิธียกมือไหว้ขอโทษและวิธีขอขมาด้วยขันห้าตามวัฒนธรรมอีสานส่งผลให้มีการเยียวยาทางจิตใจให้คู่กรณีรู้สึกว่าการข้อพิพาทขัดแย้งได้จบสิ้นลงไปแล้วโดยไม่ต้องพึ่งพาอำนาจศาลซึ่งเป็นอำนาจรัฐจากภายนอกยุติปัญหา การใช้วัฒนธรรมอีสานอย่างการแต่งขันห้าขอขมา การใช้ตัวบุคคลในชุมชน (เจ้าโคตร) การใช้ความเป็นเครือญาติ ความรู้จักคุ้นเคยเคารพนับถือกันและความไว้วางใจระหว่างบุคคลที่เป็นคู่กรณีทั้งสองฝ่ายและบุคคลที่เป็นคนกลางผนวกเข้ามาเป็นกลไกจัดการความขัดแย้งทั้งที่เป็นข้อพิพาทและการกระทำความผิด



เล็กน้อยของชาวบ้านจึงเป็นการใช้ทุนทางสังคมภายในและทุนทางสังคมภายนอกให้เกิดประโยชน์ต่องานยุติธรรมชุมชนสมัยใหม่โดยอาศัยบทบาทส่งเสริมซึ่งกันและกันของทุนทางสังคมภายในชุมชนตามที่มูฮัมหมัดรอฟอี มูซอ (2549) ได้กล่าวไว้ อีกทั้งเจ้าโคตรยังมีการพูดคุยติดตามถามไถ่คู่กรณีถึงผลที่ตามมาจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในฐานะผู้ใหญ่และลูกหลาน ทำให้มีโอกาสได้พูดจาสั่งสอนให้คนในชุมชนให้รู้จักสามัคคีกันจึงสามารถสร้างสรรค์ให้เกิดความสันติและสงบสุขภายในชุมชนขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับจุฑารัตน์ เอื้ออำนวย (2550) ที่มองว่ายุติธรรมชุมชนที่เกิดขึ้นในชุมชนหนึ่งอาจเป็นการฟื้นฟูพระบวรยุติธรรมเชิงจารีตดั้งเดิม หรือการพัฒนากลไกระบบงานยุติธรรมขึ้นใหม่เพื่อใช้เป็นทางเลือกในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งหรือข้อพิพาทที่เกิดขึ้นของผู้คนที่อาศัยอยู่ร่วมกันเพื่อให้คนในชุมชนรู้สึกมั่นคงปลอดภัยและสามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างสะดวก ง่ายตาย และมีความรวดเร็วมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก

อย่างไรก็ตามผู้เขียนมีความเห็นเพิ่มเติมว่า บทบาทการเป็นคนกลางของเจ้าโคตรในปัจจุบันของชุมชนบ้านเสี้ยว ตำบลวังชัย อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ยังแสดงให้เห็นว่าการบูรณาการยุติธรรมชุมชนเชิงจารีตเข้ามาสู่งานยุติธรรมชุมชนสมัยใหม่ตามนโยบายของรัฐไม่ได้มีแบ่งแยกผู้ปฏิบัติงานของแต่ละหน่วยงานออกจากกันอย่างชัดเจน แต่มีความยืดหยุ่นเรื่องตัวผู้ปฏิบัติงานโดยผู้ปฏิบัติงานหนึ่งคนมีบทบาทการทำงานภายในชุมชนหลายหน้าที่ สำหรับบทบาทคนกลางของเจ้าโคตรในงานยุติธรรมชุมชนที่พบในปัจจุบันก็จะแปรผันไปตามต้นทางที่คู่กรณีแจ้งเรื่อง กล่าวคือ หากคู่กรณีมาร้องขอกับตัวเจ้าโคตรให้ช่วยไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้บุคคลที่เป็นเจ้าโคตรก็จะไปทำหน้าที่คนกลางจัดการความขัดแย้งให้แก่คู่กรณี หากมาแจ้งเรื่องที่ศูนย์ยุติธรรมชุมชนบ้านเสี้ยวเจ้าโคตรก็จะสวมบทบาทคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนเป็นคนกลางไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้ หากคู่กรณีไปแจ้งเรื่องแก่ผู้ใหญ่บ้านเพื่อขอรับการประนีประนอมข้อพิพาทโดยคณะกรรมการหมู่บ้าน เจ้าโคตรคนเดียวก็จะไปทำหน้าที่คนกลางให้โดยรวมไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกับผู้นำชุมชนในฐานะคณะกรรมการหมู่บ้าน และถึงแม้ว่ารายละเอียดปลีกย่อยของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจะมีความผิดแผกกันไปบ้างเพราะต้องตอบสนองต่อความคาดหวังของหน่วยงานภาครัฐซึ่งชุมชนทำงานร่วมด้วย ไม่ว่าจะเป็นการอธิบายให้ความรู้เรื่องกระบวนการยุติธรรมหลักของประเทศตามบทบาทคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน หรือการทำหน้าที่คนกลางร่วมกับกำนันผู้ใหญ่บ้านในฐานะคณะกรรมการประนีประนอมข้อพิพาทระดับหมู่บ้านตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยก็ตาม แต่ชาวบ้านก็ไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้เพราะถือว่าคนกลางก็ยังเป็นเจ้าโคตรอยู่เช่นเดิม

## บทสรุป

การเข้ามาในพื้นที่ของงานยุติธรรมชุมชนสมัยใหม่ที่ถูกขึ้นำการดำเนินงานด้วยนโยบายด้านยุติธรรมชุมชนของภาครัฐไม่ได้เป็นสาเหตุทำให้บทบาทการเป็นคนกลางของเจ้าโคตรอันเป็นยุติธรรมชุมชนเชิงจารีตภายในชุมชนสูญหายไป ในทางตรงกันข้ามความยุติธรรมที่อาศัยคนกลางอย่างเจ้าโคตรได้บูรณาการปรับตัวเข้าเป็นส่วนหนึ่งของงานยุติธรรมชุมชนสมัยใหม่ในระดับหมู่บ้าน ได้แก่ การเป็นคนกลางให้แก่ศูนย์ยุติธรรมชุมชนนำร่องในชุมชนและการเป็นคนกลางในการประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้านร่วมกับผู้ใหญ่บ้าน อย่างไรก็ตามในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบล (ศยช.ใหม่) ในงานชิ้นนี้จะไม่มีการบูรณาการกลไกระงับข้อพิพาทขัดแย้งที่เจ้าโคตรเป็นคนกลางเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของงานไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ดำเนินการภายในศูนย์ แม้ว่าบุคลากรในศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลจะรับรู้ถึงบทบาทและศักยภาพของเจ้าโคตรในฐานะคนกลางที่มีอยู่ในพื้นที่ก็ตาม ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากโครงสร้างคณะกรรมการภายในศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลได้มีการกำหนดมาแล้วจากส่วนกลาง และคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลที่ออกโดยผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อให้ศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลทุกแห่งในจังหวัดนำไปดำเนินการ แตกต่างไปจากศูนย์ยุติธรรมชุมชนนำร่องที่ให้อำนาจชุมชนจัดตั้งคณะกรรมการภายในศูนย์ยุติธรรมชุมชนแต่ละแห่ง ความเป็นไปได้อีกประการหนึ่งก็คือ พื้นที่การทำงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลผูกติดกับพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลตำบล ทำให้ต้องดูแลหมู่บ้านหลายแห่ง การบูรณาการเจ้าโคตรจากชุมชนใดชุมชนหนึ่งมาเป็นคนกลางไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ดำเนินการอาจต้องเผชิญความท้าทายมากขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากคู่กรณีอาจจะเป็นคนต่างหมู่บ้านกับเจ้าโคตร ทำให้รู้สึกว่ามีความเชื่อถือว่าวางใจต่อเจ้าโคตรผู้ที่จะทำหน้าที่คนกลางว่าจะอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้ได้ รวมทั้งคู่กรณีบางฝ่ายอาจมีเป้าหมายแอบแฝงว่า การนำข้อพิพาทขึ้นสู่ศาลให้ตัดสินชี้ขาดแบบชนะคดี-แพ้คดีตามกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักจะทำให้ได้เงินชดเชยค่าเสียหายก็อาจไม่ยินยอมที่จะเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทอันเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือก

## องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปลักษณะการดำเนินงานอันเกี่ยวข้องกับเจ้าโคตรในฐานะคนกลางในงานยุติธรรมชุมชนร่วมสมัยเปรียบเทียบกับยุติธรรมชุมชนเชิงจารีตได้ดังตารางต่อไปนี้

| ลักษณะการดำเนินงานใน<br>ยุติธรรมชุมชน  | ระบบเจ้าโคตร<br>เชิงจารีต                                    | การประนีประนอม<br>ข้อพิพาทของคณะ<br>กรรมการหมู่บ้าน                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | ศูนย์ยุติธรรม<br>ชุมชน<br>บ้านเสียว                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
|----------------------------------------|--------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1. ด้านการทำหน้าที่<br>คนกลาง          | - เจ้าโคตรเป็นคน<br>กลางเพียงคนเดียว                         | - เจ้าโคตรเป็นคนกลาง<br>ร่วมกับผู้ใหญ่บ้านหรือ<br>ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | - เจ้าโคตรเป็นคน<br>กลางร่วมกับ<br>ประธานศูนย์<br>ยุติธรรมชุมชน                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| 2. ด้านกระบวนการ<br>ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท | - เจ้าโคตรดำเนินการ<br>ในการไกล่เกลี่ยข้อ<br>พิพาทเองทั้งหมด | - ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วย<br>ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้รับแจ้ง<br>จากคู่กรณีที่ต้องการเข้าสู่<br>กระบวนการ<br>ประนีประนอมข้อพิพาท<br>ในระดับหมู่บ้าน และเป็น<br>ผู้ดูแลเรื่องจัดทำเอกสาร<br>ทั้งหมดที่ใช้ใน<br>กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อ<br>พิพาทของคณะกรรมการ<br>หมู่บ้าน<br>- ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้ช่วย<br>ผู้ใหญ่บ้าน และเจ้าโคตร<br>ร่วมกันสืบหาข้อเท็จจริง<br>และตรวจสอบ<br>พยานหลักฐาน สถานที่<br>เกี่ยวข้องกับข้อพิพาท<br>ตามความยินยอมของ<br>เจ้าของหรือผู้ครอบครอง<br>- เจ้าโคตรทำหน้าที่คน<br>กลางเจรจาไกล่เกลี่ยเพื่อ<br>ระงับข้อพิพาท | - ประธานศูนย์<br>ยุติธรรมชุมชนเป็น<br>ผู้รับเรื่องจาก<br>คู่กรณีและดูแล<br>เรื่องจัดทำเอกสาร<br>ทั้งหมดที่ใช้ในการ<br>ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท<br>และเป็นผู้ติดต่อให้<br>เจ้าโคตรมาทำการ<br>ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท<br>- ประธานศูนย์<br>ยุติธรรมชุมชน<br>มอบหมายให้เจ้า<br>โคตรแยกพูดคุยกับ<br>คู่กรณีทั้งสองฝ่าย<br>เพื่อชักชวนเข้า<br>กระบวนการไกล่<br>เกลี่ยข้อพิพาท<br>และให้ความรู้<br>เกี่ยวกับ<br>กระบวนการ<br>ยุติธรรม รวมทั้ง |

| ลักษณะการดำเนินงานใน<br>ยุติธรรมชุมชน | ระบบเจ้าโคตร<br>เชิงจารีต | การประนีประนอม<br>ข้อพิพาทของคณะ<br>กรรมการหมู่บ้าน | ศูนย์ยุติธรรม<br>ชุมชน<br>บ้านเสียว                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|---------------------------------------|---------------------------|-----------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                       |                           |                                                     | ข้อดีของการไกล่<br>เกลี่ยข้อพิพาทใน<br>ชุมชนแก่คู่กรณี<br>ตามที่สำคัญงาน<br>ยุติธรรมจังหวัด<br>มอบหมายให้<br>ประชาสัมพันธ์<br>เรื่องการระงับข้อ<br>พิพาททางเลือกแก่<br>ประชาชน<br>- ในการไกล่เกลี่ย<br>ข้อพิพาทประธาน<br>ศูนย์ยุติธรรมชุมชน<br>จะเป็นคนเปิดและ<br>ปิดกระบวนการ<br>ส่วนเจ้าโคตรจะ<br>รับผิดชอบดำเนิน<br>กระบวนการในชั้น<br>ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท |

| ลักษณะการดำเนินงานใน ยุติธรรมชุมชน              | ระบบเจ้าโคตรเชิงจารีต                                                                                        | การประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมกรหมู่บ้าน                                                                                                                                                                                                                          | ศูนย์ยุติธรรมชุมชนบ้านเสียว                                                                                                                                                                                                                                           |
|-------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 3. ด้านการจัดทำข้อตกลงทางเอกสารเพื่อเป็นหลักฐาน | - ไม่มีการจัดทำข้อตกลงไว้เป็นหลักฐาน อาศัยเพียงสัจจะระหว่างคู่กรณี ที่กระทำการตกลงกันต่อหน้าเจ้าโคตรเท่านั้น | - มีการจัดทำข้อตกลงทางเอกสารเพื่อเป็นหลักฐาน โดยผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านช่วยเหลือเรื่องดำเนินการจัดทำเอกสารสัญญาประนีประนอมยอมความขึ้นเพื่อให้คู่กรณีเก็บไว้ฝ่ายละ 1 ฉบับ รายงานต่อนายอำเภอ น้ำพอง จำนวน 1 ฉบับ และเก็บรักษาไว้ที่ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1 ฉบับ | - มีการจัดทำข้อตกลงทางเอกสารเพื่อเป็นหลักฐาน โดยประธานศูนย์ยุติธรรมชุมชน จัดทำบันทึกข้อตกลงจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทขึ้น โดยมอบให้คู่กรณีไว้เป็นหลักฐานฝ่ายละจำนวน 1 ฉบับ นำส่งแก่นายอำเภอ จำนวน 1 ฉบับ นำส่งแก่ผู้อำนวยการสำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่น จำนวน 1 ฉบับ |

| ลักษณะการดำเนินงานใน<br>ยุทธธรรมชุมชน | ระบบเจ้าโคตร<br>เชิงจารีต                                     | การประนีประนอม<br>ข้อพิพาทของคณะ<br>กรรมการหมู่บ้าน                                                                                                                                                                                                                                                                         | ศูนย์ยุทธธรรม<br>ชุมชน<br>บ้านเสียว                                                         |
|---------------------------------------|---------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------|
| 4. ด้านการติดตาม<br>ผล                | - มีการติดตามผล<br>แบบ ไม่เป็น<br>ทางการโดยตัวเจ้า<br>โคตรเอง | - มีการติดตามผลแบบไม่<br>เป็นทางการ โดย<br>ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้ช่วย<br>ผู้ใหญ่บ้าน หรือเจ้าโคตร<br>- ในกรณีที่ไม่สามารถ<br>ระงับข้อพิพาทในชุมชน<br>ได้สำเร็จ ข้อพิพาทจะถูก<br>ส่งขึ้นไปยังนายอำเภอ ซึ่ง<br>นายอำเภอจะให้ใช้ศูนย์<br>ดำรงธรรมอำเภอเป็น<br>กลไกงานระงับข้อพิพาท<br>ในลำดับสูงขึ้นมาจาก<br>หมู่บ้านอีกชั้นหนึ่ง | - มีการติดตามผล<br>แบบไม่เป็น<br>ทางการ โดย<br>ประธานศูนย์<br>ยุทธธรรมชุมชนหรือ<br>เจ้าโคตร |

จากตารางข้างต้น จะเห็นได้ว่าบทบาทคนกลางในงานยุทธธรรมชุมชนร่วมสมัยของเจ้าโคตร มีทั้งส่วนที่ยังคงสภาพเดิมเหมือนครั้งปูยาตายายและมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยเพียงบางส่วน โดยบทบาทที่ยังคงเดิมคือ การกระทำการต่างๆที่นำมาซึ่งความยุติธรรมผ่านตัวบุคคลที่เป็นเจ้าโคตร โดยเจ้าโคตรดังกล่าวจะเข้าไปมีบทบาทเป็นคนกลางทำหน้าที่พูดจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและสมานฉันท์ความสัมพันธ์แก่คู่กรณีในงานยุทธธรรมชุมชนของหมู่บ้าน ไม่ว่าจะเป็นระบบเจ้าโคตรเชิงจารีต การประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน และการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ยุทธธรรมชุมชน อีกทั้งเจ้าโคตรยังทำหน้าที่เป็นผู้ติดตามผลการระงับของพิพาทในเรื่องการปฏิบัติตามข้อตกลงของคู่กรณีทั้งสองฝ่าย การผูกใจเจ็บหรือติดใจเอาความต่อกัน และรวมถึงบทบาทเฝ้าระวังไม่ให้ความขัดแย้งระหว่างคู่กรณีปะทุขึ้นเป็นข้อพิพาทกันครั้งใหม่ ส่วนประเด็นที่มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมเข้ามาคือ การจัดทำข้อตกลงทางเอกสารเพื่อเป็นหลักฐานใช้อ้างอิงถึงการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้น ซึ่งเจ้าโคตรเชิงจารีตนั้นให้ความสำคัญกับความไว้วางใจและสัจจะของคู่กรณีที่ได้ทำข้อตกลงทางวาจาต่อหน้าเจ้าโคตรและจะไม่มีข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษร แต่งานยุทธธรรม



ชุมชนสมัยใหม่ที่ดำเนินงานตามนโยบายภาครัฐจะให้ความสำคัญกับหลักฐานทางเอกสารที่เป็น  
พยานหลักฐานที่มีความน่าเชื่อถือตามกฎหมาย และการรายงานผลการปฏิบัติงานใกล้เคียงข้อ  
พิพาทต่อหน่วยงานราชการในท้องถิ่นซึ่งเป็นวิธีปฏิบัติที่ใช้กันในการบริหารจัดการองค์กรภาครัฐ

## เอกสารอ้างอิง

- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. 2545. **กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ : ทางเลือกสำหรับกระบวนการยุติธรรมไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานสนับสนุนการวิจัย.
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. 2548. **กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: การปรับกระบวนการทัศน์**  
**กระบวนการยุติธรรมไทย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- \_\_\_\_\_. 2550. **ยุติธรรมชุมชน: ทฤษฎีกระบวนการยุติธรรมภาคประชาชน. ยุติธรรมชุมชน: บทบาทการอำนวยความสะดวกยุติธรรมโดยชุมชนเพื่อชุมชน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. 2553. **การเป็นสมัยใหม่กับแนวคิดชุมชน**. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.
- มูฮัมหมัดรอฟอี มูซอ. 2549. **กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และการจัดการความขัดแย้งในชุมชน มุสลิม**. กรุงเทพฯ: โครงการพัฒนาระบบกฎหมายไทย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย. (2558) . **สรุปการสัมมนาทางวิชาการ หัวข้อ คดีล้นศาล คน ล้นคุก : ปัญหาจุกอกของกระบวนการยุติธรรมไทย (E-book)**. เข้าถึงได้จาก <https://knowledge.tijthailand.org/publication/detail/17#book/25>.
- พ่อคมกฤษ บุษราคม. (2562 พฤศจิกายน, 16 ). **เจ้าโคตรบ้านเสียวและกำนันตำบลวังชัย [บทสัมภาษณ์]**
- พ่อเสี่ยม. (2562 พฤศจิกายน ,14 ). **เจ้าโคตรบ้านเสียว [บทสัมภาษณ์ครั้งที่ 1]**  
\_\_\_\_\_. (2562 พฤศจิกายน, 16). **เจ้าโคตรบ้านเสียว [บทสัมภาษณ์ครั้งที่ 2]**
- Putnam, R. 1995. Bowling Alone: American declining social capital **Journal of Democracy**, 6 (1), pp. 65-78.

Johnstone, G. 2006. **Restorative Justice: Ideas, Values, Debates**. 4 eds. Oregon, USA: Willan Publishing.

# ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารการเงินของ สหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย

## Factors affect The Efficiency of Financial Management of Saving Cooperative in Thailand

ธนกร ชอควรทรัพย์<sup>1</sup> จินฉา รัตนดา<sup>2</sup> ศุภานิช คำบุศย์<sup>3</sup> และดำรงศักดิ์ เครือแก้ว<sup>4</sup>

Thanakrit Chokworasup, Jinchaya Ranida, Supanich Kumboosya  
and Damrongsak Kruakeaw

Received: May 9, 2023 Revised: July 27, 2023 Accepted: August 1, 2023

### บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยและปัจจัยการบริหารงาน และเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากผู้จัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย จำนวน 310 ตัวอย่าง สุ่มตัวอย่างด้วยวิธีแบบเป็นสัดส่วนกับขนาดของกลุ่ม(Proportionate) จำแนกตามกลุ่มอาชีพของสหกรณ์ออมทรัพย์ โดยมีค่าเฉลี่ยของดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.815 และผลการทดสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) เท่ากับ 0.930 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x}$  = 4.255, S.D. = 0.789) และปัจจัยการบริหารงานอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x}$  = 4.378, S.D. = 0.506) ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยพบว่า ปัจจัยระดับการศึกษา มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ส่วนปัจจัย

---

<sup>1</sup>สังกัดนักวิจัยอิสระ; Independent Researcher, E – mail: a.dt20@icloud.com

<sup>2</sup>สังกัดนักวิจัยอิสระ; Independent Researcher, E – mail: pitax555@gmail.com

<sup>3</sup>สังกัดนักวิจัยอิสระ; Independent Researcher, E – mail: supanich.kbs@gmail.com

<sup>4</sup>สังกัดนักวิจัยอิสระ; Independent Researcher, E – mail: kruakeaw@hotmail.com

ประสบการณ์ในการทำงานด้านการเงินและบัญชี ไม่แตกต่าง และพบว่า ปัจจัยการบริหารงานคือ ด้านกลยุทธ์ขององค์กร ด้านบุคลากร และด้านเทคโนโลยี มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

**คำสำคัญ:** ประสิทธิภาพการบริหารการเงินสหกรณ์ออมทรัพย์

## Abstract

This research aims to study: 1) efficiency of financial management of saving cooperative in Thailand factors and administration factors, and 2) factors influence efficiency of financial management of saving cooperative in Thailand. The data collected by questionnaires, testing with stakeholders 310 respondents who were the saving cooperative managers in Thailand. The research sampling was proportion sampling classify by occupation of saving cooperative. The index of item-objective congruence (IOC) was 0.815 and reliability value was 0.930. The statistical analyzed data were frequency, percentage, mean, standard deviation, one-way analysis of variance and multiple linear regression analysis.

Results of the research showed that the efficiency of financial management of saving cooperative in Thailand factors was at a high level ( $\bar{x} = 4.255$ , S.D. = 0.789) and the administration factors was at a high level ( $\bar{x} = 4.378$ , S.D. = 0.506). the analysis results of factors influence efficiency of financial management of saving cooperative that education factors affected significantly the efficiency of financial management of saving cooperative in Thailand at 0.05 level of statistical significance, as for the finance and accounting work experience factors did not significant. And it was found that the administration factors; corporate strategy, personnel and technology influence the efficiency of financial management of saving cooperative in Thailand with significant statistical at 0.05 level.

**Keywords:** Efficiency, financial management, saving cooperative

## บทนำ

สหกรณ์ออมทรัพย์เป็นองค์กรที่มีบทบาทต่อการส่งเสริมการพึ่งพาตนเองของประชาชน และช่วยพยุงฐานะความเป็นอยู่ทางสังคมและช่วยพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศ ปัจจุบัน สหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยมีจำนวน 1,374 แห่ง มีสมาชิกรวมทั้งสิ้น 3,024,017 คน (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2565) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 พ.ศ. 2560-2564 ให้ความสำคัญกับการกำหนดทิศทางการพัฒนาสถาบันสหกรณ์ให้เป็นกลไกสนับสนุนพึ่งพาตนเองได้อย่างแท้จริงและพัฒนาตลาดเงินและตลาดทุนให้เอื้อต่อการปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการ และเป็นช่องทางการออมเงินของประชาชนโดยเพิ่มศักยภาพการให้บริการของระบบการเงินฐานรากโดยสนับสนุนและพัฒนาขีดความสามารถในการดำเนินงานขององค์กรการเงินชุมชน และสหกรณ์ทุกระดับ สร้างความเข้มแข็ง ยกระดับมาตรฐานการดำเนินงาน สร้างกลไกเชื่อมโยงเงินทุนระหว่างกลุ่มการเงิน และกลุ่มการเงินกับสถาบันการเงิน เพื่อให้เป็นแหล่งสนับสนุนเงินทุน และเป็นกลไกสำคัญในการปลูกฝังนิสัยการออมเงินและการบริหารจัดการด้านการเงินในระดับครัวเรือน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565, น. 34-35)

การบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ผู้บริหารจำเป็นต้องเข้าใจในเรื่องการบริหารจัดการทางการเงินเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการระดมเงินออมและการปล่อยสินเชื่อตามนโยบายการบริหารจัดการทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ การบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์แต่ละแห่งจึงมีความแตกต่างกัน โดยสถานการณ์ทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในปัจจุบัน สหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีเงินทุนเหลือเป็นกลุ่มที่มีสภาพคล่องส่วนเกิน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ที่สมาชิกค่อนข้างมีฐานะการเงินดีทำให้มีปริมาณเงินรับฝากจำนวนมาก ทำให้สหกรณ์ออมทรัพย์จำเป็นต้องบริหารจัดการสภาพคล่องส่วนเกิน จึงเป็นแรงกดดันให้ผู้บริหารต้องลงทุนในสินทรัพย์ที่หลากหลายมากขึ้นและอาจต้องนำเงินไปลงทุนในสินทรัพย์เสี่ยงเพื่อได้รับผลตอบแทนในอัตราที่สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินรับฝากจากสมาชิก ในขณะเดียวกันสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ขาดเงินทุนซึ่งส่วนใหญ่เป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์มีรายได้ค่อนข้างน้อยหรือเป็นสหกรณ์ที่สมาชิกมีความต้องการกู้เงินจำนวนมาก ทำให้เงินทุนหมุนเวียนมีไม่เพียงพอ ส่งผลให้ผู้บริหารต้องจัดหาเงินทุนมาดำเนินงานให้เพียงพอ อาทิเช่น การที่สหกรณ์ออมทรัพย์ต้องกู้ยืมเงินระยะสั้นมาเพื่อให้ให้บริการแก่สมาชิกกู้ยืม ซึ่งการกระทำดังกล่าวจะไม่สอดคล้องกับอายุของเงินให้กู้แก่สมาชิกที่ส่วนใหญ่อยู่ในระยะยาว ทำให้สหกรณ์ออมทรัพย์กลุ่มนี้มีความเสี่ยงต่อการขาดสภาพคล่องหากไม่ได้รับการต่ออายุสัญญาเงินกู้ และมีความเสี่ยงที่สหกรณ์ออมทรัพย์อาจจะไม่สามารถหาแหล่งเงินทุนรองรับในยามฉุกเฉินได้ทันทั่วถึง อีกทั้งการที่สหกรณ์ออมทรัพย์ไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกบริษัทข้อมูล

เครดิตแห่งชาติ จึงทำให้การพิจารณาอนุมัติสินเชื่อขาดการประเมินความสามารถในการชำระหนี้ของสมาชิก เพราะสหกรณ์ออมทรัพย์ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลภาระหนี้สินอื่นของสมาชิกได้ (ศิริวรรณ อัครวงศ์เสถียร, 2560)

จากข้อมูลที่น่าเสนอข้างต้นผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยเพื่อให้สามารถนำผลการศึกษาที่ได้ไปใช้ในการบริหารการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการบริการการเงินเป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ นำไปสู่การวางแผนการเงินเพื่อพัฒนาและปรับปรุงแนวทางการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

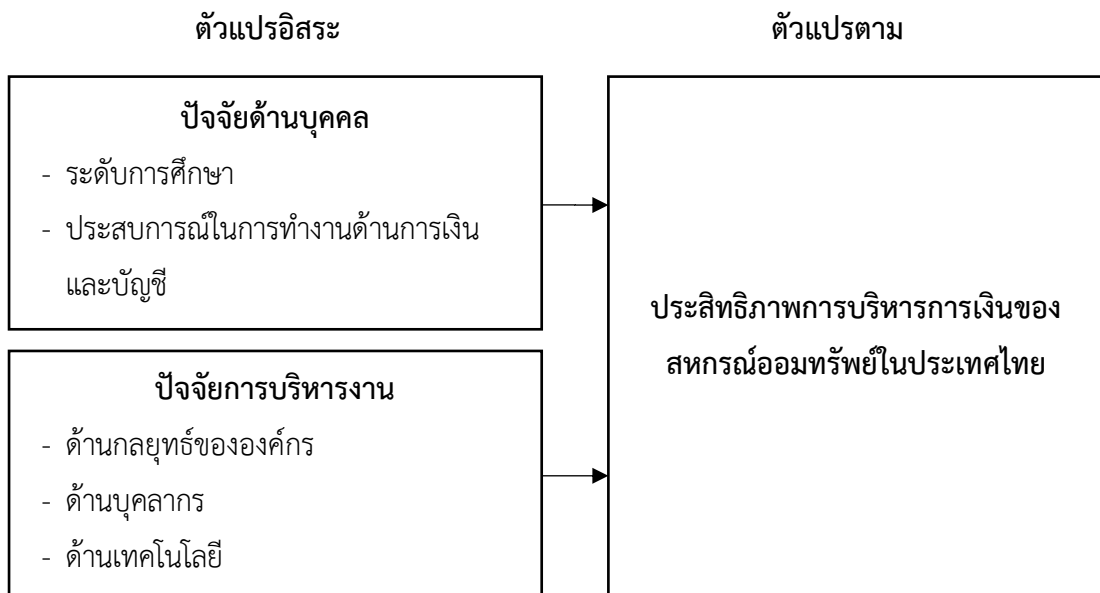
1. เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารงาน และประสิทธิภาพการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย

### สมมติฐานในการศึกษา

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยข้อมูลทั่วไป คือ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานด้านการเงินและบัญชี แตกต่างกัน มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยการบริหารงาน ประกอบด้วย ด้านกลยุทธ์ขององค์กร ด้านบุคลากร และด้านเทคโนโลยี มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย





ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

### วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ได้กำหนดแนวทางการดำเนินการวิจัยไว้ดังนี้

#### ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ สหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยจำนวนทั้งสิ้น 1,374 แห่ง มีสมาชิกสหกรณ์รวมทั้งสิ้น 3,023,659 คน (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2565) โดยประชากรที่เลือกในการเก็บข้อมูลครั้งนี้คือ ผู้จัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย

#### กลุ่มตัวอย่าง

กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้โดยใช้การคำนวณด้วยสูตรของ Yamane ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดระดับความเชื่อมั่น 95% กำหนดความคลาดเคลื่อน 5% ซึ่งจากผลการคำนวณได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้จำนวนทั้งสิ้น 310 คน และสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีแบบเป็นสัดส่วนกับขนาดของกลุ่ม (Proportionate) จำแนกตามกลุ่มอาชีพของสหกรณ์ออมทรัพย์

#### เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัยในครั้งนี้คือ แบบสอบถาม ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 7 ข้อ ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ เป็นการวัดข้อมูลระดับนามบัญญัติ (Nominal sale) ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานด้านการเงินและบัญชี

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารงาน จำนวน 15 ข้อ แบ่งเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วยด้านกลยุทธ์ขององค์กรจำนวน 5 ข้อ ด้านบุคลากรจำนวน 5 ข้อ และด้านเทคโนโลยีจำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย จำนวน 15 ข้อ

โดยแบบสอบถามตอนที่ 2 และ 3 เป็นคำถามแบบเรียงลำดับ (Interval scale) 5 ระดับ ได้แก่ ระดับ 5 คือ มีความเห็นด้วยมากที่สุด ถึงระดับ 1 คือ มีความเห็นด้วยน้อยที่สุด

### การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามชุดนี้ผ่านการทดสอบความเที่ยงของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ ด้วยวิธีการวัดดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (IOC) ซึ่งเกณฑ์ที่ยอมรับได้ควรเท่ากับหรือมากกว่า 0.5 ทั้งนี้ ค่าเฉลี่ยของดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ที่คำนวณได้เท่ากับ 0.815 หลังจากนั้นจึงทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient;  $\alpha$ ) ซึ่งผลการทดสอบได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.930 แสดงว่า แบบสอบถามฉบับนี้มีประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริงได้

### การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจริง และผู้วิจัยดำเนินการติดต่อประสานงานกับสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อขออนุญาต พร้อมกับชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อขอความร่วมมือตอบแบบสอบถามจากผู้จัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย จำนวน 310 ตัวอย่าง หลังจากนั้นเมื่อผู้วิจัยได้รวบรวมแบบสอบถามได้ทั้งหมดแล้วจึงทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนต่อไป สำหรับแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นข้อมูลที่ได้มาจากการรวบรวมข้อมูลเอกสารทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางการประกอบการวิเคราะห์ผลการวิจัย

### การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inference statistics) เพื่อการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้การวิเคราะห์การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ โดยมีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

### ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปพบว่า ผู้จัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 164 คน (ร้อยละ 52.90) มีอายุ 51 -60 ปี จำนวน 126 คน (ร้อยละ 40.65) มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 185 คน (ร้อยละ 59.68) และมีประสบการณ์ในการทำงานด้านการเงินและบัญชี จำนวน 144 คน (ร้อยละ 46.45) สำหรับผลการวิเคราะห์ มีดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย อยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x} = 4.255$ , S.D. = 0.789) และพบว่า ปัจจัยการบริหารงานอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x} = 4.378$ , S.D. = 0.506) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านกลยุทธ์ขององค์กร ( $\bar{x} = 4.418$ , S.D. = 0.537) รองลงมาคือ ด้านเทคโนโลยี ( $\bar{x} = 4.362$ , S.D. = 0.592) และน้อยที่สุดคือ ด้านบุคลากร ( $\bar{x} = 4.361$ , S.D. = 0.523) ตามลำดับ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านแสดงดังตารางที่ 1 ดังนี้

**ตารางที่ 1** ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อปัจจัยการบริหารงาน และประสิทธิภาพการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย

| ตัวแปร                                         | $\bar{x}$ | S.D.  | ระดับ<br>ความคิดเห็น |
|------------------------------------------------|-----------|-------|----------------------|
| ด้านกลยุทธ์ขององค์กร                           | 4.418     | 0.537 | มากที่สุด            |
| ด้านบุคลากร                                    | 4.361     | 0.523 | มากที่สุด            |
| ด้านเทคโนโลยี                                  | 4.362     | 0.592 | มากที่สุด            |
| ปัจจัยการบริหารงาน                             | 4.378     | 0.506 | มากที่สุด            |
| ประสิทธิภาพการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ฯ | 4.255     | 0.789 | มากที่สุด            |

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 มีดังนี้

2.1 สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยข้อมูลทั่วไป คือ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานด้านการเงินและบัญชี แตกต่างกัน มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย แตกต่างกันพบว่า

2.1.1 ระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานแสดงดังตารางที่ 2 ดังนี้

**ตารางที่ 2** การวิเคราะห์ประสิทธิภาพการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย จำแนกตามระดับการศึกษา

| ระดับการศึกษา | จำนวน | Mean  | S.D.  | SS      | df  | MS    | F     | Sig.   |
|---------------|-------|-------|-------|---------|-----|-------|-------|--------|
| ปริญญาตรี     | 179   | 4.140 | 0.846 | 6.392   | 2   | 3.196 | 5.280 | 0.006* |
| ปริญญาโท      | 107   | 4.449 | 0.662 | 180.976 | 299 | 0.605 |       |        |
| ปริญญาเอก     | 16    | 4.250 | 0.683 | 187.368 | 301 |       |       |        |

\* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จึงทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ Fisher's Least Significant Difference (LSD) พบว่า เมื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จำนวน 1 คู่ คือ ผู้จัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ แตกต่างจากผู้จัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีระดับการศึกษาปริญญาโท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ดังตารางที่ 3 ดังนี้

**ตารางที่ 3** แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ Fisher's Least Significant Difference (LSD) จำแนกตามระดับการศึกษา

| ระดับการศึกษา | $\bar{x}$ | ปริญญาตรี | ปริญญาโท | ปริญญาเอก |
|---------------|-----------|-----------|----------|-----------|
|               |           | 4.140     | 4.449    | 4.250     |
| ปริญญาตรี     | 4.140     | -         | -0.309   | -0.110    |
|               |           |           | (0.001)* | (0.587)   |
| ปริญญาโท      | 4.449     |           | -        | 0.199     |

| ระดับการศึกษา | $\bar{x}$ | ปริญญาตรี | ปริญญาโท | ปริญญาเอก |
|---------------|-----------|-----------|----------|-----------|
|               |           | 4.140     | 4.449    | 4.250     |
|               |           |           |          | (0.342)   |
| ปริญญาเอก     | 4.250     |           |          | -         |

\* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.1.2 ประสพการณ์ในการทำงานด้านการเงินและบัญชีแตกต่างกัน มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แสดงดังตารางที่ 4 ดังนี้

**ตารางที่ 4** การวิเคราะห์ประสิทธิภาพการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย  
จำแนกตามประสพการณ์ในการทำงานด้านการเงินและบัญชี

| ประสพการณ์ฯ   | จำนวน | Mean  | S.D.  | SS      | df  | MS    | F     | Sig.  |
|---------------|-------|-------|-------|---------|-----|-------|-------|-------|
| ไม่เกิน 10 ปี | 120   | 4.192 | 0.863 | 1.584   | 3   | 0.528 | 0.847 | 0.469 |
| 11-20 ปี      | 138   | 4.333 | 0.738 | 185.783 | 298 | 0.623 |       |       |
| 21 - 30 ปี    | 40    | 4.175 | 0.747 |         |     |       |       |       |
| มากกว่า 30 ปี | 4     | 4.250 | 0.500 |         |     |       |       |       |

2.2 สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยการบริหารงาน ประกอบด้วย ด้านกลยุทธ์ขององค์กร ด้านบุคลากรและด้านเทคโนโลยี มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย พบว่า ปัจจัยการบริหารงานคือ ด้านกลยุทธ์ขององค์กร ( $X_1$ ) ด้านบุคลากร ( $X_2$ ) และด้านเทคโนโลยี ( $X_3$ ) มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แสดงดังตารางที่ 5 ดังนี้

**ตารางที่ 5** การวิเคราะห์ประสิทธิภาพการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย

| ตัวแปร                        | B      | Std. Error | $\beta$ | t      | Sig.   | Tolerance | VIF    |
|-------------------------------|--------|------------|---------|--------|--------|-----------|--------|
| ค่าคงที่                      | -0.017 | 0.290      |         | -0.058 | 0.954  |           |        |
| ด้านกลยุทธ์ขององค์กร( $X_1$ ) | -1.105 | 0.242      | -0.757  | -4.574 | 0.000* | 0.065     | 15.289 |
| ด้านบุคลากร ( $X_2$ )         | 1.794  | 0.258      | 1.202   | 6.949  | 0.000* | 0.060     | 16.717 |
| ด้านเทคโนโลยี( $X_3$ )        | 0.307  | 0.076      | 0.233   | 4.046  | 0.000* | 0.542     | 1.8450 |

| ตัวแปร                                                                                                                       | B | Std.<br>Error | $\beta$ | t | Sig. | Tolerance | VIF |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---|---------------|---------|---|------|-----------|-----|
| R = 0.683, R <sup>2</sup> = 0.467, Adjusted. R <sup>2</sup> = 0.461, SE <sub>est</sub> = 0.579130, F = 86.885, Sig. = 0.000* |   |               |         |   |      |           |     |

\* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

## อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย นำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ประสิทธิภาพการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x}$  = 4.255, S.D. = 0.789) เป็นเพราะว่า ผู้จัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ให้ความสำคัญต่อการบริหารการเงินอย่างมาก โดยผู้จัดการสหกรณ์ออมทรัพย์จะต้องมีการวางแผนทางการเงิน จัดหาแหล่งเงินทุนและใช้เงินทุนเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและความคุ้มค่าให้กับสหกรณ์ เพื่อที่จะขับเคลื่อนการดำเนินธุรกิจได้อย่างคล่องตัว ดังนั้น ผู้จัดการสหกรณ์ออมทรัพย์จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะเกี่ยวกับการบริหารการเงินสามารถเลือกใช้เครื่องมือการบริหารการเงินต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชัชญา วงศ์สรณ์ (2561, น. 8-11) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีประสิทธิผลตามหลักพุทธธรรม พบว่า การบริหารจัดการตามหลักพุทธธรรมทำให้การดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์เกิดประสิทธิผลสูง โดยปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ ผู้บริหารจัดการต้องเข้าใจและบริหารจัดการอย่างดีที่สุด ต้องมีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณ เป็นมีอาชีพ และการบริหารจัดการที่ดี

ในขณะที่ปัจจัยการบริหารงานอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x}$  = 4.378, S.D. = 0.506) เป็นเพราะว่าในการการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ผู้จัดการให้ความสำคัญต่อการบริหารและการจัดการทางการเงินที่มุ่งเน้นการจัดการการเงินทั้งในการระดมเงินออมและการปล่อยสินเชื่อตามนโยบายการบริหารจัดการทางการเงิน รวมถึงการกำกับดูแลสหกรณ์ให้เท่าทันกับความเสี่ยง นอกจากนี้ยังต้องให้ความสำคัญการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการปฏิบัติงาน พร้อมกับพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพด้วย ซึ่งจะทำให้การบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธน บุญเกิด (2565, น. 8-14) ศึกษาเรื่อง การบริหารสหกรณ์ออมทรัพย์ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันตก ซึ่งพบว่า สหกรณ์ออมทรัพย์ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันตกให้ความสำคัญต่อการบริหารงานระดับมาก โดยในการบริหารงาน

สหกรณ์ออมทรัพย์ผู้บริหารให้มีความสำคัญกับการวางแผนกลยุทธ์ การจัดการองค์กร และการหาวิธีการทำงานร่วมกัน เพื่อกระตุ้นให้บุคลากรเกิดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย พบว่า

2.1 ปัจจัยระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 อาจเป็นเพราะว่า การที่ผู้จัดการสหกรณ์ออมทรัพย์มีระดับการศึกษาด้านการบริหารการเงิน จะทำให้การบริหารงานการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์มีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากการศึกษาจะมีการเรียนรู้ทฤษฎีทางการเงินและบัญชีเบื้องต้นมาแล้ว ซึ่งผู้จัดการสหกรณ์ต้องหมั่นแสวงหาและเพิ่มพูนความรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้การบริหารงานการเงินมีประสิทธิภาพมากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ประวีณา เงินทิพย์ (2563, น. 45-46) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานการเงินและบัญชีของกรมทรัพยากรน้ำบาดาล ที่พบว่า ระดับการศึกษา ที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานการเงินและบัญชีของกรมทรัพยากรน้ำบาดาล ด้านกระบวนการปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เท่ากับ 0.011 และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อโนชา สุวรรณสาร (2561, น.11-12) ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของการดำเนินงานที่มีต่อประสิทธิภาพของสหกรณ์ กรณีศึกษาสหกรณ์การเกษตรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่พบว่า ระดับการศึกษา ส่งผลกระทบของการดำเนินงานที่มีต่อประสิทธิภาพของสหกรณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ในขณะที่ปัจจัยประสบการณ์ในการทำงานด้านการเงินและบัญชี แตกต่างกัน ไม่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะประสบการณ์ในการทำงานด้านการเงินและบัญชีเพียงด้านเดียวยังไม่เพียงพอต่อการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ เนื่องจากผู้บริหารที่เข้ามาบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ให้เกิดประสิทธิภาพได้จำเป็นต้องเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์มาพอและต้องให้สมาชิกทุกคนได้รับการบริการทุกอย่างอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งผู้จัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ควรให้ความสำคัญกับกระบวนการปฏิบัติงานด้วยเพื่อสนับสนุนให้มีการบริหารงานการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์มีประสิทธิภาพมากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ประวีณา เงินทิพย์ (2563, น. 46) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานการเงินและบัญชีของกรมทรัพยากรน้ำบาดาล ที่

พบว่า ประสิทธิภาพในการทำงานด้านการเงินและบัญชี แตกต่างกัน มีผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานการเงินและบัญชีของกรมทรัพยากรน้ำบาดาลอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.2 ปัจจัยการบริหารงานคือ ด้านกลยุทธ์ขององค์กร ( $X_1$ ) ด้านบุคลากร ( $X_2$ ) และด้านเทคโนโลยี( $X_3$ ) มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 อาจเป็นเพราะการบริหารสหกรณ์ออมทรัพย์ให้มีประสิทธิภาพ ผู้จัดการสหกรณ์ควรให้ความสำคัญต่อกลยุทธ์การบริหารงาน บริหารบุคลากร และการนำเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย มาใช้ในการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ เพื่อให้การปฏิบัติงานดำเนินไปตามแผนและกำหนดระยะเวลาที่วางไว้ ทำให้การบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ มัชฌิม สุขหลง (2558, น. 89-90) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานสหกรณ์อิสลามในประเทศไทย ที่พบว่า ความพร้อมด้านบุคลากรและการมุ่งเน้นกลยุทธ์และความสามารถในการจัดการสหกรณ์ มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานสหกรณ์อิสลามในประเทศไทย ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และสอดคล้องกับ โอนชา สุวรรณสาร (2561, น.13) ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของการดำเนินงานที่มีต่อประสิทธิภาพของสหกรณ์ กรณีศึกษาสหกรณ์การเกษตรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่พบว่า เทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งผลกระทบของการดำเนินงานที่มีต่อประสิทธิภาพของสหกรณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

## องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย พบได้ว่า ปัจจัยด้านความมั่นคงทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์เป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่ง เพราะกิจกรรมทางการเงินต่าง ๆ ล้วนเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของเงินทุนของสหกรณ์ออมทรัพย์ทั้งสิ้น โดยสิ่งที่ผู้บริหารต้องพิจารณาคือคั่นท้าวาจุดแข็งและจุดอ่อนของสหกรณ์ออมทรัพย์อยู่ที่ใดบ้าง และหาทางดำเนินการนำจุดแข็งและจุดอ่อนมาใช้ประโยชน์และแก้ไขจุดอ่อนนั้น ซึ่งงบการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์เป็นแหล่งข้อมูลหนึ่งที่ผู้บริหารมีในมือและสามารถนำมาใช้ตรวจสอบสภาพคล่องทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ให้มีความน่าเชื่อถือถูกต้อง แม่นยำ และสามารถพยากรณ์ได้ล่วงหน้า ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจที่จะดำเนินงานอย่างมีหลักการและมีเหตุผลรองรับในการวางแผนการเงินและพัฒนาแผนกลยุทธ์ไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ



## ข้อเสนอแนะ

### ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีนโยบายสนับสนุนการจัดอบรมด้านความรู้ทางด้านวิชาการด้านการเงินและบัญชีด้านความสามารถในการวิเคราะห์ และเข้าใจในงบการเงินซึ่งจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยมากยิ่งขึ้น
2. ควรมีนโยบายส่งเสริมควรส่งเสริมให้บุคลากรฝ่ายบัญชีได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากขึ้นเพื่อนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

### ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีโครงการศึกษาดูงานสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ประสบความสำเร็จเพื่อนำมาประกอบการพิจารณาและตัดสินใจในการดำเนินการเพื่อให้สหกรณ์ออมทรัพย์สามารถแข่งขันกับสถาบันการเงินอื่นได้
2. ผู้บริหารสหกรณ์ออมทรัพย์ควรจะต้องมุ่งมั่น ใส่ใจ เรียนรู้ และศึกษาการบริหารสหกรณ์ออมทรัพย์อย่างต่อเนื่องเพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา
3. ผู้บริหารสหกรณ์ออมทรัพย์ควรให้ความสำคัญในการวิเคราะห์เกี่ยวกับโอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอกในการดำเนินการสหกรณ์เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนกลยุทธ์ของสหกรณ์ออมทรัพย์

### ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีการวางแผนและการวางแผนเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อให้มีทิศทางการปฏิบัติงานและสามารถบรรลุเป้าหมายได้ง่ายขึ้นซึ่งจะส่งผลให้การบริหารงานการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์มีประสิทธิภาพมากขึ้น
2. ควรให้ความสำคัญกับกระบวนการปฏิบัติงานของบุคลากรและกำลังคน ตลอดจนบริหารจัดการแรงงานให้สามารถทำงานได้ราบรื่น ไม่ติดขัดเพื่อสนับสนุนให้การบริหารงานการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์มีประสิทธิภาพมากขึ้น
3. ควรให้ความสำคัญต่อกลยุทธ์การบริหารงาน บริหารบุคลากร และการนำเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยมาใช้เพื่อให้เกิดความราบรื่นในการทำงานและสามารถควบคุมการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. ควรส่งเสริมการแสวงหาและเพิ่มพูนความรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้การบริหารงานการเงินมีประสิทธิภาพมากขึ้น

### ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารการเงินของสหกรณ์  
ออมทรัพย์ในประเทศไทยดังนั้นในการศึกษาร้อยต่อไปควรมีการศึกษาเจาะจงตามประเภทธุรกิจ  
และนำมาเปรียบเทียบกับกันเพื่อให้เห็นมุมมองที่ชัดเจนและตรงกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น

## เอกสารอ้างอิง

- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2565). ข้อมูลสารสนเทศทางการเงินสหกรณ์. สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2566 จาก [https://inputform.cad.go.th/CAD\\_WS/home\\_2565.php](https://inputform.cad.go.th/CAD_WS/home_2565.php)
- ชัยญา วงศ์สรรค์. (2561). รูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีประสิทธิภาพตามหลักพุทธธรรม. ปรินญาพุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชน บุญเกิด. (2565). การบริหารสหกรณ์ออมทรัพย์ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันตก. วารสารมหาจุฬานาครพรรณ์, 9(10), ตุลาคม, หน้า 1-15.
- มัชฌัน สุขหลง. (2558). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานสหกรณ์อิสลามในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ศิริวรรณ อัครวงศ์เสถียร. (2560). บทบาทและความเสี่ยงของระบบสหกรณ์ออมทรัพย์. สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2566 จาก <https://www.pier.or.th/abridged/2017/15#top>.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- อโนชา สุวรรณสาร. (2561). ผลกระทบของการดำเนินงานที่มีต่อประสิทธิภาพของสหกรณ์กรณีศึกษาสหกรณ์การเกษตรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น, 15(2), กรกฎาคม – ธันวาคม, หน้า 1-14.
- ประวีณา เงินทิพย์. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานการเงินและบัญชีของกรมทรัพยากรน้ำบาดาล. การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบัณฑิต คณะบัญชี. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.



# ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับ ยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี

## Causal Factors of Behavior Risk Related to Substance abuse of Youths in Nonthaburi Province

ณิชนาฏ บรรจงจิตร<sup>1</sup> อาณดา วณิชทักษ์<sup>2</sup> พรพงษ์ ปอประพันธ์<sup>3</sup> และกาญจนากรธ แก้วทิพย์<sup>4</sup>

Nichanad Banchongchit, Arnada Wanittak, Pornpong Porpraphant and

Karnchanart Karwthip

Received: May 2, 2023 Revised: May 27, 2023 Accepted: August 29, 2023

### บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี ที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และเพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากเยาวชนที่มีอายุ 7-24 ปี ในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรี จำนวน 120 ตัวอย่าง โดยอาศัยการสุ่มตัวอย่างตัวอย่างแบบสะดวก ได้ค่าเฉลี่ยของดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.783 และผลการทดสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) เท่ากับ 0.884 ผลการศึกษาพบว่า (1) ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าสถิติ  $\chi^2$  เท่ากับ 22.714, df เท่ากับ 27, ค่า  $\chi^2/df$  เท่ากับ 0.841, ค่า p-value เท่ากับ 0.065, ค่า RMSEA เท่ากับ 0.014 ค่า GFI เท่ากับ 0.999 และ ค่า AGFI เท่ากับ 0.993 ซึ่งแปลผลได้ว่าค่าทั้งหมดผ่านเกณฑ์ตามค่าดัชนีชี้วัดความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดล และค่า  $R^2$  เท่ากับ 0.583 แปลผลได้ว่าตัวแปรทุกตัวสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี ได้ร้อยละ 58.30 และ (2) ตัวแปรแฝงที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อ

<sup>1</sup>สังกัดนักวิจัยอิสระ; Independent Researcher, E-mail: nichanad2503@gmail.com

<sup>2</sup>สังกัดนักวิจัยอิสระ; Independent Researcher, E-mail: 530883@egat.co.th

<sup>3</sup>สังกัดนักวิจัยอิสระ; Independent Researcher, E-mail: pornpongsukhy@gmail.com

<sup>4</sup>สังกัดนักวิจัยอิสระ; Independent Researcher, E-mail: karnchanart@gmail.com

พฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี คือ ปัจจัยสภาพแวดล้อม ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ -0.821 และพบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อม มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกผ่านปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.764 ขณะที่ตัวแปรแฝงคือ ปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด ส่งอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อพฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ -0.463

**คำสำคัญ:** พฤติกรรมเสี่ยง ยาเสพติด เยาวชน

## Abstract

This research article aims to test the congruence of causal factors of behavior risk related to substance abuse of youths in Nonthaburi province through developed empirical data, and to study influence of causal factors of behavior risk related to substance abuse of youths in Nonthaburi province. The study was quantitative research. The data collected by questionnaires from 120 respondents who youths aged 7-24 years old in Nonthaburi province. The research sampling was convenience sampling. The index of item-objective congruence (IOC) was 0.783 and reliability value was 0.884. The result of study reveals that (1) the causal factors developed by the researcher was congruent with the empirical data  $\chi^2 = 22.714$ ,  $df = 27$ ,  $\chi^2/df = 0.841$ ,  $P\text{-value} = 0.065$ ,  $RMSEA = 0.014$ ,  $GFI = 0.999$ ,  $AGFI = 0.993$ ; showed that all of the statistical value passed the criteria of the model congruence index of the structural equation modeling and the result of  $R^2 = 0.583$  mean that all of variables been able to predicted the variance of behavior risk related to substance abuse of youths at 58.30 percentages. And (2) the latent variable which negative direct influence to behavior risk related to substance abuse of youths in Nonthaburi province was environment factors at significant level of 0.001 with the coefficient influence at -0.821 and found that the environment factor had a positive indirect influence passed the latent variable which was knowledge about substance abuse factor at significant statistical of 0.001 level with at 0.764 of the influence coefficients. Meanwhile, the

latent variable was the knowledge about substance abuse factor had significantly negative direct influence to the behavior risk related to substance abuse of youths in Nonthaburi province at 0.001 of statistical level with the coefficient influence at - 0.463

**Keywords:** Behavior Risk, substance abuse, youths

## บทนำ

ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่มีมาเป็นเวลานาน ทุกประเทศต่างตระหนักถึงผลจากปัญหาที่เกิดขึ้นและได้พยายามร่วมมือกันหยุดยั้งปัญหาที่เกิดขึ้นจากยาเสพติด ในปี 2565 ประเทศไทยมีผู้พบติดยาเสพติดที่ได้รับการบำบัดทั้งหมด 128,194 คน เป็นชาย 113,121 คน และหญิง 15,073 คน ส่วนใหญ่ผู้พบติดยาเสพติดมีช่วงอายุระหว่าง 7-24 ปี จำนวน 32,087 คน คิดเป็นร้อยละ 25.03 (กระทรวงสาธารณสุข, 2565) โดยการแพร่ระบาดของยาเสพติดในจังหวัดนนทบุรี เป็นผู้ติดยาเสพติดร้อยละ 12.59 ผู้ค้ายาเสพติด ร้อยละ 0.57 และเป็นผู้ติดยาเสพติดและผู้ค้ายาเสพติด ร้อยละ 3.15 (สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดนนทบุรี, 2565) สะท้อนให้เห็นถึงการแพร่ระบาดของยาเสพติดที่ยังคงมีอยู่แม้จะมีการดำเนินการปราบปรามยาเสพติดขึ้นเด็ดขาดอย่างต่อเนื่อง และยังคงเป็นภัยร้ายแรงต่อโครงสร้างสังคมไทยและประเทศชาติ ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของประชากรและสถาบันทางสังคมแล้วยังกระทบถึงความมั่นคงของชาติด้วย ทำให้รัฐบาลต้องกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการป้องกันการยาเสพติดและแก้ไขปัญหายาเสพติดมาตลอด ปัจจุบันรัฐบาลได้กำหนดกลยุทธการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาทุกแห่งเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและการจัดกิจกรรมป้องกันเฝ้าระวังยาเสพติดให้ครอบคลุมทุกสถานศึกษา

ในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อโรคโควิด-19 ส่งผลให้ปริมาณยาเสพติดที่เข้ามาในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น ราคาเสพติดถูกลง ความต้องการเสพติดเพิ่มขึ้น การลำเลียงการค้า การขายยาเสพติดไปสู่ผู้บริโภคจากการตลาดในรูปแบบดั้งเดิมคือ ผู้ชายและผู้เสพยาทำการซื้อขายแบบตัวต่อตัว ขยายมาเป็นการตลาดแบบออนไลน์ที่มีความหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้นตามไปด้วย โดยกลุ่มประชากรผู้ติดยาเสพติดทำให้ยากต่อการจัดการให้หมดสิ้นไปอย่างถาวรโดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนในช่วงอายุ 15-24 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรหลักที่ยังคงมีปัญหายาเสพติดที่มีความเปราะบาง มีความเสี่ยงต่อการใช้ชีวิตในสังคม ตลอดจนพฤติกรรมของเยาวชนในการดำเนินชีวิต เช่น การสูบบุหรี่ การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เล่นการพนัน การเที่ยวสถานบันเทิง ใช้ยาเสพติดเพื่อ

การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การทะเลาะวิวาท ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นพฤติกรรมเสี่ยงของเยาวชนที่อาจนำไปสู่การใช้ยาเสพติดและติดยาเสพติดในที่สุด (สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดนนทบุรี, 2565) อย่างไรก็ตาม การแพร่ระบาดของยาเสพติด ณ ปัจจุบันการยังปรากฏอยู่ในลักษณะของสื่อออนไลน์โดยการท ำ การค้ายาเสพติดด้วยการใช้สื่อสังคม (Social media) เป็นช่องทางทางการค้ายาเสพติดทั้งเสนอขายและสั่งซื้อ โดยเฉพาะในระดับขายส่งรายย่อยและขายปลีกให้ผู้เสพ ควบคู่กับการใช้บริการรับส่งพัสดุภัณฑ์เป็นช่องทางลำเลียงยาเสพติดตรงถึงมือผู้เสพ และการใช้บริการธุรกรรมทางการเงินผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (E-banking) เป็นช่องทางจ่ายยาเสพติดตรงถึงมือผู้ค้าถูกตรวจพบมากขึ้นและพบว่าบางเครือข่ายไปถึงขั้นการใช้สกุลเงินดิจิทัล (Bit coin) ในการค้า ซึ่งนอกจากมีผลให้เครือข่ายการค้ายาเสพติดย่อย ๆ เกิดและเพิ่มขึ้นได้ง่าย การแพร่ระบาดของยาเสพติดผ่านช่องทางการค้าเหล่านี้เป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้การสืบสวนปราบปรามทำได้ยากขึ้นด้วย (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2565)

จากข้อมูลดังกล่าวทำให้เห็นถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี เพื่อนำผลการศึกษาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ นำไปเป็นข้อมูลในการกำหนดทิศทางการป้องกันและแนวทางการแก้ไขปัญหของหน่วยงานภาครัฐได้อย่างตรงจุดและถูกต้อง และเพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการวางแผนป้องกันและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดแก่เยาวชนเพื่อไม่ให้ปัญหายาเสพติดกลับมามีผลกระทบต่อสังคมและประเทศชาติ และนำไปใช้เป็นแนวทางในการให้คำแนะนำแก่เยาวชนให้มีความรู้ที่เหมาะสมและเติบโตไปเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป

## วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี ที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี

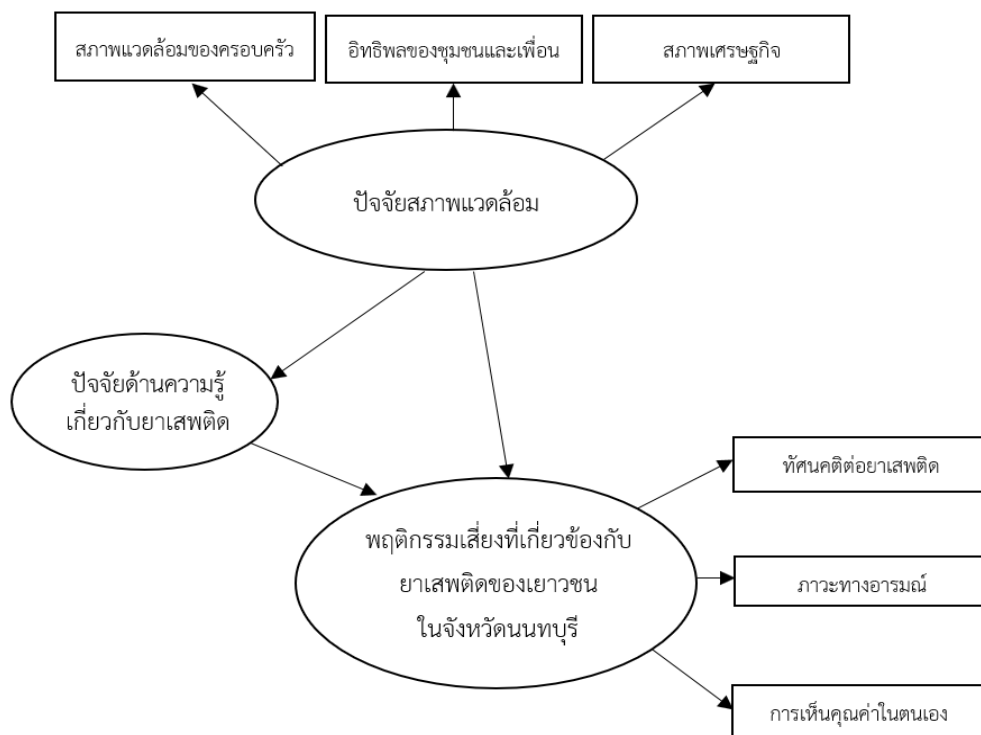
## สมมติฐานการวิจัย

1. แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์



2. ปัจจัยสภาพแวดล้อม มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี

3. ปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

## วิธีดำเนินการวิจัย

### ประชากร

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเยาวชนที่มีอายุ 7-24 ปี ในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรี จำนวน 499,426 คน (ข้อมูลเยาวชนของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ณ 31 มีนาคม 2565) เนื่องจากเป็นช่วงอายุที่เป็นผู้ป่วยติดสารเสพติดมากที่สุด (กระทรวงสาธารณสุข, 2565)

### กลุ่มตัวอย่าง

ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับ Structural Equation Model (SEM) คือการใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ 10-20 เท่า ของพารามิเตอร์ที่ต้องประมาณค่า หรือจำนวนเส้นทาง (path) แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรในโมเดลตามกรอบแนวคิดการวิจัย (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542, น. 39-50; Kline, 2011, p. 188-195) โดยกลุ่มตัวอย่างน้อยที่สุดที่ยอมรับได้พิจารณาจากค่าสถิติ Holster

ที่ต้องมีค่ามากกว่า 200 (Hoelter, 1983, p. 325-344) จึงจะถือว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการศึกษาครั้งนี้มีตัวแปรสังเกตได้ 6 ตัวแปร และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ 20 เท่าของค่าพารามิเตอร์ (Schumacker & Lomex, 2010) คือ  $6 \times 20 = 120$  ดังนั้น จึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ 120 ตัวอย่างเพื่อความน่าเชื่อถือของการวิจัย ซึ่งถือได้ว่าขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็นไปตามเงื่อนไข และใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling)

### เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัยในครั้งนี้คือ แบบสอบถาม ประกอบด้วย 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 7 ข้อ ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ เป็นการวัดข้อมูลระดับนามบัญญัติ (Nominal Scale) ประกอบด้วย เพศ อายุ พื้นที่อยู่อาศัย การศึกษาปัจจุบัน และงานอดิเรก

ตอนที่ 2 ข้อมูลปัจจัยสภาพแวดล้อม จำนวน 30 ข้อ แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ สภาพแวดล้อมของครอบครัว จำนวน 10 ข้อ อิทธิพลของชุมชนและเพื่อน จำนวน 10 ข้อ และสภาพเศรษฐกิจ จำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อมูลปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด จำนวน 15 ข้อ

ตอนที่ 4 ข้อมูลพฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 30 ข้อ แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ทักษะคิดต่อยาเสพติด จำนวน 10 ข้อ ภาวะทางอารมณ์ จำนวน 10 ข้อ และการเห็นคุณค่าในตนเอง จำนวน 10 ข้อ

แบบสอบถามตอนที่ 2 ตอนที่ 3 และตอนที่ 4 เป็นคำถามแบบเรียงลำดับ (Interval Scale) 5 ระดับ ได้แก่ ระดับ 5 คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึงระดับ 1 คือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

### การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามชุดนี้ผ่านการทดสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือโดยใช้ผู้เชี่ยวชาญโดยใช้การวัดดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (IOC) โดยเกณฑ์ที่ยอมรับได้ของค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 ซึ่งได้ค่าเฉลี่ยของดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.783 หลังจากนั้นนำมาทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient;  $\alpha$ ) ผลการทดสอบได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.884 แสดงว่า แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นเพียงพอและนำไปวิเคราะห์ข้อมูลได้

### การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจริงพร้อมกับชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามจากเยาวชนที่มีอายุ 7-24 ปี ในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรี โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง 120 ตัวอย่าง เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยมากที่สุด ผู้วิจัยทำการติดต่อประสานงานกับผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรีเพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่างในการให้ข้อมูล และเมื่อผู้วิจัยได้รวบรวมแบบสอบถามได้ทั้งหมดแล้วทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนต่อไป และแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้มาจากการรวบรวมข้อมูล และหนังสือทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือในการวิจัย การใช้สถิติ และประกอบการวิเคราะห์ผลการวิจัย

### การวิเคราะห์ข้อมูล

การทดสอบสมมติฐานการวิจัย ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) เพื่อยืนยันตัวบ่งชี้ของตัวแปรสังเกตได้ สามารถอธิบายตัวแปรแฝง ซึ่งได้แก่ ปัจจัยสภาพแวดล้อม ปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด และพฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี เพื่อยืนยันโครงสร้างของโมเดลการวัด (Measurement Model) และ 2) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรแฝงในโมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี โดยพิจารณาความสอดคล้องของโมเดลที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์และตรวจสอบความกลมกลืนของดัชนีที่กำหนดไว้

### ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 67 คน (ร้อยละ 55.84) มีอายุ 14 - 17 ปี จำนวน 34 คน (ร้อยละ 28.33) พื้นที่อยู่อาศัยอำเภอเมืองนนทบุรี จำนวน 29 คน (ร้อยละ 24.17) การศึกษาปัจจุบันระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 - 5 จำนวน 26 คน (ร้อยละ 21.67) งานอดิเรกเล่นเกมออนไลน์ จำนวน 41 คน (ร้อยละ 34.17) โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อปัจจัยสภาพแวดล้อม ในระดับมาก (มีค่าเฉลี่ย 4.056) ปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด ในระดับมาก (มีค่าเฉลี่ย 3.959) และพฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี ในระดับมาก (มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 4.065) สำหรับผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง มีดังนี้

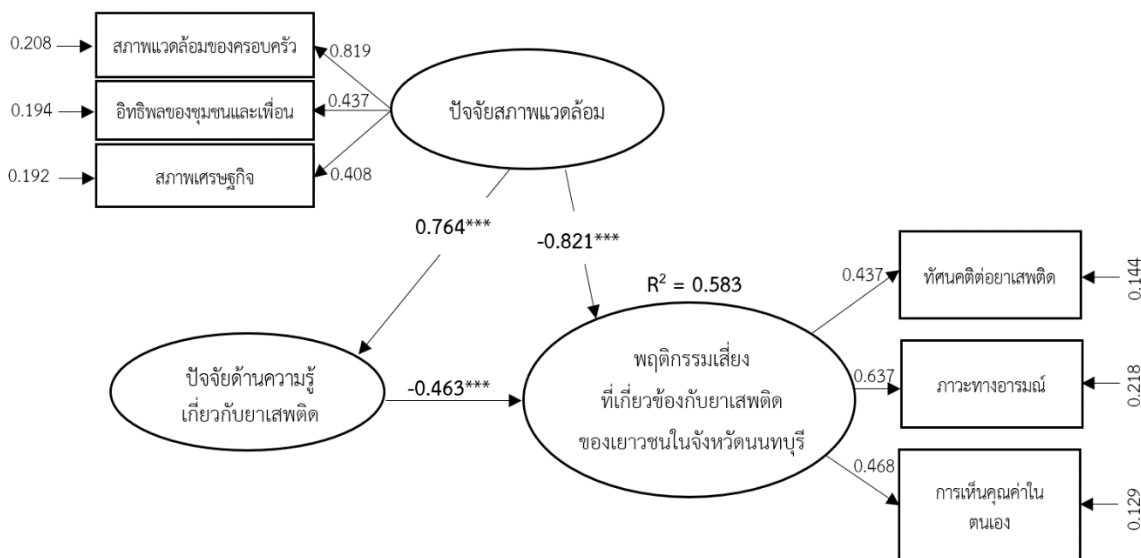
สมมติฐานที่ 1 พบว่า การวิเคราะห์แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย ตัวแปรแฝง จำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่ ปัจจัยสภาพแวดล้อม ปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด และพฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบจำลองพบว่า  $\chi^2$  เท่ากับ 22.714, df เท่ากับ 27, ค่า  $\chi^2/df$  เท่ากับ 1.627, ค่า p-value เท่ากับ 0.065, ค่า RMSEA เท่ากับ 0.014 ค่า GFI เท่ากับ 0.999 และ ค่า AGFI เท่ากับ 0.993 และค่า  $R^2$  เท่ากับ 0.583 ซึ่งผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุมีค่าดัชนีชี้วัดความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลภายหลังที่ได้ทำการปรับปรุง โดยแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุหลังการปรับปรุงมีความสมบูรณ์และสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

สมมติฐานที่ 2 พบว่า ตัวแปรแฝง ปัจจัยสภาพแวดล้อม มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ 0.821 สามารถส่งอิทธิพลทางตรงในเชิงลบต่อตัวแปรแฝงพฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี และพบว่า ตัวแปรแฝง ปัจจัยสภาพแวดล้อม ส่งอิทธิพลทางอ้อมในเชิงบวกผ่านตัวแปรแฝง ปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด ต่อพฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.764 แสดงว่า ตัวแปรแฝงภายนอก ปัจจัยสภาพแวดล้อม สามารถส่งอิทธิพลทางตรงและส่งอิทธิทางอ้อมผ่านตัวแปรแฝงภายนอกคือ ปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด ต่อตัวแปรแฝงภายในคือ พฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี โดยพบว่าผลการทดสอบเป็นไปตามสมมติฐานที่ได้กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

สมมติฐานที่ 3 พบว่า ตัวแปรแฝงภายนอก ปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด สามารถส่งอิทธิพลทางตรงในเชิงลบต่อตัวแปรแฝงภายใน พฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี โดยพบว่าผลการทดสอบเป็นไปตามสมมติฐานที่ได้กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.463

ผลของการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี ซึ่งประกอบด้วย ตัวแปรแฝงภายนอก 2 ตัวแปร ได้แก่ ปัจจัยสภาพแวดล้อม และปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด กับตัวแปรแฝงภายในคือ พฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี โดยที่โมเดลสมการโครงสร้างของตัวแปรแฝงภายนอกและองค์ประกอบทั้งหมดสามารถร่วมกันพยากรณ์ตัวแปรแฝงภายในและองค์ประกอบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนรุ่นใหม่ในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ได้ร้อยละ 58.30 โดยผลที่

ได้รับจากการทดสอบสมมติฐานสามารถสนับสนุนเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยทั้ง 3 สมมติฐาน  
ดังแสดงในภาพที่ 2



$\chi^2$  เท่ากับ 22.714, df เท่ากับ 27, ค่า  $\chi^2/df$  เท่ากับ 1.627, ค่า p-value เท่ากับ 0.065, ค่า RMSEA เท่ากับ 0.014, ค่า GFI เท่ากับ 0.999 และ ค่า AGFI เท่ากับ 0.993 และค่า R<sup>2</sup> เท่ากับ 0.583

ภาพที่ 2 การวิเคราะห์แบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี

## อภิปรายผล

การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี พบว่า ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรแฝงและองค์ประกอบทั้งหมดสามารถร่วมกันพยากรณ์ตัวแปรแฝงภายในและองค์ประกอบ พฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี ได้ร้อยละ 58.30 ซึ่งบรรลุวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ผลการพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี ที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่าเมื่อปรับแต่งโมเดลจนได้ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องตามเกณฑ์มาตรฐานแล้ว ได้ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลสมการโครงสร้างเท่ากับ  $\chi^2$  เท่ากับ 22.714, df เท่ากับ 27, ค่า  $\chi^2/df$  เท่ากับ 1.627, ค่า p-value เท่ากับ 0.065, ค่า RMSEA เท่ากับ 0.014 ค่า GFI เท่ากับ 0.999 และ

ค่า AGFI เท่ากับ 0.993 และค่า  $R^2$  เท่ากับ 0.583 สามารถแปลผลได้ว่า แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุมีความสอดคล้องกลมกลืน ทำให้โมเดลตามกรอบแนวคิดในการศึกษามีความสอดคล้องกับข้อค้นพบที่เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เนื่องจากปัจจัยสภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพแวดล้อมของครอบครัว อิทธิพลของชุมชนและเพื่อน และสภาพเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่มุ่งใจให้เกิดการใช้ยาเสพติด กล่าวคือ สภาพครอบครัวที่มีปัญหาทะเลาะเบาะแว้งกันเป็นประจำ ครอบครัวที่ถูกรู้สึกว่าบิดามารดาร์กไม่เท่ากัน รวมถึงการที่ครอบครัวไม่มีเวลาดูแลบุตรหลานอันเนื่องมาจากการงานและปัญหาเศรษฐกิจ ล้วนเป็นจุดเริ่มต้นของการนำไปสู่การทดลองเสพยาเสพติด โดยผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปกรณ์ ลัมโยธิน (2564) พบว่า ปัจจัยครอบครัว ปัจจัยความรู้ และปัจจัยกลุ่มเพื่อน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเสี่ยงใช้สารเสพติดของเยาวชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี พบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อม มีอิทธิพลทางตรงในเชิงลบต่อตัวแปรแฝง พฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ -0.821 และส่งอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกผ่านปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.764 ตามวัตถุประสงค์ที่ 2 แสดงให้เห็นว่า การที่เยาวชนมีปัจจัยสภาพแวดล้อมที่ดี และมีความรู้เกี่ยวกับสารเสพติดสูง ไม่ขึ้นอยู่กับการมีพฤติกรรมเสี่ยงใช้สารเสพติด อาจเป็นเพราะว่า ปัญหาครอบครัวของเยาวชน จะผลักดันให้เยาวชนประสงค์จะออกจากครอบครัวเพื่อหาความสุขจากการคบเพื่อนมาชดเชย การที่พื้นฐานการเลี้ยงดูเยาวชนในครอบครัวไม่สมบูรณ์ จึงขาดทักษะ หรือวิจรรณญาณในการเลือกเพื่อนที่คบหา และพร้อมที่จะทำตามสิ่งที่เพื่อนชักชวนโดยไม่คำนึงถึงเหตุผล ผนวกกับเยาวชนอยู่ในช่วงวัยที่ขบถลอง ชอบการทำท่าย ก็ยังจะมีพฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ขณะเดียวกันเยาวชนกลุ่มที่ได้รับการเลี้ยงดูในครอบครัวที่สมบูรณ์มีการเอาใจใส่ดูแลที่ดี และมีความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดที่ดี โอกาสที่เยาวชนจะมีพฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดน้อยกว่า โดยผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กานดา สุขมาก (2562) ที่พบว่า ปัจจัยด้านบุคคล ครอบครัว และสังคมมีผลต่อพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย

ส่วนปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด มีอิทธิพลทางตรงในเชิงลบต่อพฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และมี

ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.463 แสดงให้เห็นว่า การที่เยาวชนมีความรู้เกี่ยวกับสารเสพติดสูง ไม่ขึ้นอยู่กับการมีพฤติกรรมเสี่ยงใช้สารเสพติด อาจเป็นเพราะ การที่เยาวชนต้องสูญเสียโอกาสทางการศึกษา มีสุขภาพร่างกายและจิตใจเสื่อมโทรม ความสัมพันธ์ในครอบครัวถูกทำลาย ประกอบกับความอยากทดลอง ความอยากรู้อยากเห็น ความคึกคะนอง และการชักชวนของคนอื่น ซึ่งมักจะขัดไม่ได้เพราะจะกลายเป็นเข้ากับเพื่อนไม่ได้ จึงเสี่ยงต่อการมีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติดได้ง่าย โดยผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชานนท์ คันธฤทธิ์ (2564) ที่พบว่า สภาพปัญหาสภาพแวดล้อมที่พักอาศัยอยู่ในเขตที่มีผู้เสพยาเสพติดเป็นจำนวนมาก ประชากรที่อาศัยอยู่ที่มีฐานะยากจน มีการศึกษาที่ค่อนข้างน้อย มีโอกาสที่จะเกิดพฤติกรรมการกระทำความผิดในการยาเสพติดของเด็กและเยาวชน

### สรุปองค์ความรู้

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี พบได้ว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อม และปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด เป็นเรื่องที่ทำให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวจากการใช้ยาเสพติดทุกรูปแบบ ทั้งความรุนแรงจากการปล่อยปะละเลยไม่ดูแลกันและกันในครอบครัว ความรุนแรงทางร่างกาย เพศ และ วาจา การไม่ไว้วางใจของบุคคลในครอบครัวจากการลักทรัพย์ของผู้ติดยาเสพติดเพื่อนำไปใช้ในการซื้อยาเสพติด และสารเสพติดยังเป็นตัวก่อให้เกิดปัญหาสังคมโดยเฉพาะปัญหาอาชญากรรม ดังนั้น นโยบายในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในปัจจุบัน ควรเน้นการรณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบำบัดรักษาผู้ป่วยยาเสพติด การปรับเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อผู้เสพยาเสพติด รวมถึงการให้โอกาสและการยอมรับให้กลับเข้าสู่สังคมได้ เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลกลุ่มนี้กลับเป็นดีของสังคม และเมื่อบุคคลเหล่านี้มีที่ยืนอย่างมั่นคงในสังคมแล้วก็จะปิดประตูที่ทำให้ไม่หวนกลับไปสู่เส้นทางความมืดมนนั้นอีก



## ข้อเสนอแนะ

### ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีนโยบายรณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้เยาวชนเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโทษของยาเสพติดและการบำบัดรักษาผู้ป่วยยาเสพติด การปรับเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อผู้ติดยาเสพติด และการให้โอกาสและยอมรับกลับเป็นคนดีของสังคม
2. ควรมีนโยบายกำหนดให้ผู้นำชุมชนทุกพื้นที่ดำเนินการสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชนทุกชุมชนในการแก้ไขปัญหาการลดพฤติกรรมกระทำความผิดคดียาเสพติดของเด็กและเยาวชน
3. ควรมีนโยบายส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหายาเสพติดทั้งทางทฤษฎีและการดำเนินงานในส่วนของการกฎหมายต่าง ๆ ให้แก่เยาวชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง

### ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้นำครอบครัวควรเนบแบบอย่างส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวมีความรักใคร่ผูกพันกัน มีความกลมเกลียวสามัคคีกัน มีความรับผิดชอบหน้าที่และร่วมมือกันแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในครอบครัว ซึ่งจะส่งผลให้ครอบครัวมีความเข้มแข็งสร้างภูมิคุ้มกันและส่งเสริมพฤติกรรมกรหลีกเลี่ยงยาเสพติดของเยาวชนได้อย่างดี
2. ส่งเสริมให้สถานศึกษากำหนดเนื้อหารายวิชาที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนเกิดพฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด
3. ควรส่งเสริมให้หน่วยงานรัฐและเอกชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิต เช่น การจัดแข่งขันกีฬา การจัดแข่งขันประกวดวงดนตรี การแข่งขันร้องเพลง เป็นต้น เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมกรหลีกเลี่ยงยาเสพติดของเยาวชน
4. ควรส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกที่ดีควบคู่การมีคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนโดยต้องอาศัยกลไกของครูหรือคณาจารย์ในสถานศึกษาเป็นหลักในการถ่ายทอด/สร้างการรับรู้ที่มีประสิทธิภาพให้แก่เยาวชน เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมกรหลีกเลี่ยงยาเสพติดของเยาวชน

### ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยพบว่า โมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของปัจจัยสภาพแวดล้อมปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด และพฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี ได้ร้อยละ 58.30 ดังนั้น โมเดลนี้จึงควรได้รับการพัฒนาต่อไป โดยอาจมีตัวแปรอื่นที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี จึงควรมีการศึกษาตัวแปรอื่น ๆ เพิ่มเติมจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาโมเดล เพื่อให้



โมเดลสามารถอธิบายปัจจัยที่เป็นสาเหตุส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของ  
เยาวชนในจังหวัดนนทบุรีได้อย่างเหมาะสมและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

## เอกสารอ้างอิง

- กรมอนามัย. (2565). รายงานผลการดำเนินงานการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดตามแบบ  
บำบัดรักษา. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข.
- ชานนท์ คันธฤทธิ. (2564). แนวทางการลดพฤติกรรมกระทำความผิดคดียาเสพติดของเด็กและ  
เยาวชนไทยในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ,  
7(1), มกราคม – มิถุนายน, หน้า 1-12.
- สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดนนทบุรี. (2565). รายงานผลการปฏิบัติการป้องกันปราบปรามยา  
เสพติดในพื้นที่ทั้ง 6 อำเภอ. นนทบุรี: สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2565). แผนป้องกันและแก้ไขปัญหายา  
เสพติดเร่งด่วน ปี 2561. กรุงเทพฯ: กระทรวงยุติธรรม.
- กานดา สุขมาก. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียน  
ประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดปทุมวนาราม ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพ  
รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. วารสารพยาบาลตำรวจ, 10(1), มกราคม – มิถุนายน  
, หน้า 164-172.
- Hoelter, J. W. (1983). The Analysis of Covariance Structures: Goodness-of-fit Indices.  
*Sociological Methods and Research*, 11(3), pp. 325–344.
- Schumacker, Randall E. & Lomex Richard G. (2010). **A beginner's guide to  
structural equation modeling**. (3 nd.). New York: Taylor and Francis group,  
LLC.

# ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อความผูกพันต่อองค์กรวิสาหกิจขนาด กลางและขนาดย่อมของอุตสาหกรรมบริการอาหารและ เครื่องดื่มในเขตกรุงเทพมหานคร

The Causal Factors Influencing the Employees' Commitment to  
the Small and Medium Sized Enterprise of the Food and Beverage  
Industries in Bangkok Metropolitan Areas

วรรัตน์ ตุลยานันต์<sup>1</sup> ลาวลย์ ต้นสกุลรุ่งเรือง<sup>2</sup> ศิริพร สัจจนันท์<sup>3</sup> และเสาวนีย์ สมันต์ตรีพร<sup>4</sup>

Worarat Tulayanant, Lavan Tonesakulrungruang, Siriporn Sajjanand,  
and Saowanee Samantreeporn

Received: May 14, 2023 Revised: June 27, 2023 Accepted: August 29, 2023

## บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยด้านแรงจูงใจในงาน ค่านิยมในงาน และ ความพึงพอใจในงาน ที่มีผลต่อความผูกพันของพนักงานต่อองค์กรวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของอุตสาหกรรมบริการอาหารและเครื่องดื่มในเขตกรุงเทพมหานคร และ 2) ความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านแรงจูงใจในงาน ค่านิยมในงาน และความพึงพอใจในงานที่มีผลต่อความผูกพันของพนักงานต่อองค์กรวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของอุตสาหกรรมบริการอาหารและเครื่องดื่มในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ใช้แบบสอบถามในการเก็บ

---

<sup>1</sup> คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, Faculty of Business Administration, Bangkok Thonburi University, E-mail: worarat191@hotmail.com

<sup>2</sup> คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, Faculty of Business Administration, Bangkok Thonburi University, E-mail: fantalek@hotmail.com

<sup>3</sup> คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, Faculty of Business Administration, Bangkok Thonburi University, E-mail: ssajjanand@gmail.com

<sup>4</sup> บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์, Graduate School, Southeast Asia University, E-mail: film.phd5@gmail.com

ข้อมูลจากพนักงานที่ปฏิบัติงานในวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของอุตสาหกรรมบริการอาหารและเครื่องดื่มในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้อัตราส่วน 20 เท่าของจำนวนพารามิเตอร์ ใช้สุ่มตัวอย่างแบบง่าย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA)

ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมปัจจัยด้านแรงจูงใจในงาน ค่านิยมในงาน และความพึงพอใจในงานที่ส่งผลต่อความผูกพันของพนักงานต่อองค์กรวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของอุตสาหกรรมบริการอาหารและเครื่องดื่มในเขตกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.46$ ) ทั้งนี้ปัจจัยเชิงสาเหตุเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ แรงจูงใจในงาน ( $\bar{X} = 4.46$ ) ความพึงพอใจในงาน ( $\bar{X} = 4.44$ ) และค่านิยมในงาน ( $\bar{X} = 4.44$ ) ทั้งนี้ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.31-0.88 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และค่าดัชนีความเหมาะสมพอดีของโมเดลแรงจูงใจในงาน ค่านิยมในงาน และความพึงพอใจในงานที่ส่งผลต่อความผูกพันของพนักงานต่อองค์กรวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของอุตสาหกรรมบริการอาหารและเครื่องดื่มในเขตกรุงเทพมหานคร มีความเหมาะสมสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

**คำสำคัญ:** ความผูกพัน วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม อุตสาหกรรมบริการอาหารและเครื่องดื่ม

## Abstract

The objectives of this study were: 1) to ascertain work motivation, work values, and job satisfaction influencing the employees' commitment to the small and medium sized enterprise of the food and beverage industries in Bangkok metropolitan areas; and 2) to determine the relationship between work motivation, work value, as well as job satisfaction with the employees' commitment to the small and medium sized enterprise of the food and beverage industries in Bangkok Metropolitan Areas. The research was survey in character; the sample was comprised of 20 times of the parameter. A simple random sampling technique was used to select the sample. The collected data were

analyzed by resorting to descriptive statistics and Confirmatory Factor Analysis (CFA).

As a result of the data analysis, it was found that, holistically, work motivation, work value and job satisfaction had a great influence on the employee's' commitment to the small and medium sized enterprise of the food and beverage industries in Bangkok metropolitan areas ( $x=4.46$ ) whereas the means of the causal factors in descending order of degree were as follows: work motivation ( $x=4.46$ ), job satisfaction ( $x=4.44$ ), and work values ( $x=4.44$ ). As far the result of the CFA, it was found that the factors influencing the employees' commitment had component values ranging from 0.31 to 0.88 and the statistical significance was found to be at the 0.01 level. And the adequate indices of the model as to work motivation, work value and job satisfaction influencing the employees' commitment to the small and medium sized enterprise of the food and beverage industries in Bangkok metropolitan areas were found to be congruent with the empirical data.

**Keywords:** Employees' commitment, small and medium sized enterprise, food and beverage industry

## บทนำ

อุตสาหกรรมบริการอาหารและเครื่องดื่มในประเทศไทยจัดเป็นบริการที่สำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ โดยปี 2563 สาขาบริการอาหารและเครื่องดื่ม มีมูลค่า GDP 205,298 ล้านบาท ในที่นี้ร้านอาหาร ที่จัดว่าเป็น วิสาหกิจขนาดย่อมมีจำนวน 31,137 ราย วิสาหกิจขนาดกลาง 1,088 ราย และร้านอาหารขนาดใหญ่ 130 ราย ซึ่งในจำนวนทั้งหมดนี้ร้อยละ 85.60 ดำเนินธุรกิจประเภทบริการอาหารและเครื่องดื่ม นอกนั้นร้อยละ 11.95 จะเป็น ร้านขายเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ ส่วนที่เหลือเป็นประเภทอื่น ๆ เช่น ธุรกิจจัดเลี้ยง โรงอาหาร เป็นต้น (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2562) สำหรับจังหวัดที่มีจำนวนร้านอาหารมากที่สุด 10 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ชลบุรี เชียงใหม่ สุราษฎร์ธานี

นครราชสีมา สงขลา เชียงราย ขอนแก่น ปทุมธานี และสมุทรปราการ ตามลำดับ (ศุภริน เจริญพานิช, 2564)

ในอุตสาหกรรมบริการอาหารและเครื่องดื่ม การบริการถือเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินธุรกิจเป็นอย่างมาก เนื่องจากอาหาร เครื่องดื่ม สถานที่ เป็นสิ่งที่สามารถสร้างขึ้นให้ลูกค้ามองเห็นและจับต้องได้และสามารถพัฒนาได้ด้วยวิทยาการต่าง ๆ แต่การให้บริการที่จะทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจจนกลับมาบริโภคหรือใช้บริการอีกครั้งเป็นสิ่งที่เกิดจากการกระทำของพนักงาน ดังนั้นกล่าวได้ว่า หัวใจสำคัญของอุตสาหกรรมบริการอาหารและเครื่องดื่มคือทรัพยากรบุคคล ซึ่งเป็นผู้ใช้ทรัพยากรการบริหารและการบริการในการดำเนินกิจการต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่องค์กรกำหนดไว้ แต่ขณะที่ทรัพยากรบุคคล เป็นทรัพยากรในองค์กรที่มีส่วนสำคัญต่อความมีประสิทธิภาพและความสำเร็จขององค์กรไม่ว่าทางตรงก็ทางอ้อม แต่องค์กรต่าง ๆ ก็ยังประสบกับปัญหาที่เกี่ยวกับบุคลากร อาทิ ปัญหาการขาดแคลนพนักงาน เป็นต้น ด้วยเหตุนี้องค์กรทั้งหลายจึงต่างใช้ความพยายามและทรัพยากรไม่น้อยในการบริหารทรัพยากรบุคคล ด้วยการตอบสนองความต้องการในเรื่องต่าง ๆ เช่น อัตราค่าจ้าง สวัสดิการ การให้รางวัล และผลตอบแทนอื่น ๆ เพื่อเป็นแรงจูงใจให้บุคคลเกิดความพอใจในการทำงาน และรักษาบุคคลที่มีคุณภาพไว้กับองค์กร (เสาวนีย์ สมันต์ตรีพร, 2560; กนกพร กระจางแสง และวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์, 2560)

จากเหตุผลดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อความผูกพันต่อองค์กรวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของอุตสาหกรรมบริการอาหารและเครื่องดื่มในเขตกรุงเทพมหานครที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยแรงจูงใจในงาน ค่านิยมในงาน และความพึงพอใจในงาน เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางให้กับผู้บริหารในการวางแผนและพัฒนาความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากร เพื่อการอยู่รอดของธุรกิจบริการอาหารและเครื่องดื่มต่อไป

## วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านแรงจูงใจในงาน ค่านิยมในงาน และความพึงพอใจในงาน ที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของอุตสาหกรรมบริการอาหารและเครื่องดื่มในเขตกรุงเทพมหานคร

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านแรงจูงใจในงาน ค่านิยมในงาน และความพึงพอใจในงาน ที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของอุตสาหกรรมบริการอาหารและเครื่องดื่มในเขตกรุงเทพมหานคร

## วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ได้กำหนดแนวทางการดำเนินการวิจัยไว้ดังนี้

### ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ พนักงานที่ปฏิบัติงานในองค์กรวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของอุตสาหกรรมบริการอาหารและเครื่องดื่มในเขตกรุงเทพมหานคร (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2562) จำนวน 56,836 คน

### กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือ พนักงานที่ปฏิบัติงานในองค์กรวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของอุตสาหกรรมบริการอาหารและเครื่องดื่มในเขตกรุงเทพมหานคร กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์โดยใช้อัตราส่วน 20 เท่าของจำนวนพารามิเตอร์ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรสังเกตได้จำนวน 16 ตัวแปร ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำ 320 ตัวอย่าง ผู้วิจัยจึงเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็น 400 คน ซึ่งมากกว่าขั้นต่ำ และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple random sampling)

### ขอบเขตด้านเนื้อหา

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อความผูกพันต่อองค์กรวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของอุตสาหกรรมบริการอาหารและเครื่องดื่มในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจในงาน และแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความผูกพันองค์กร

### ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยนี้ใช้พื้นที่ในการดำเนินการวิจัยเป็นการศึกษาเฉพาะพื้นที่กรุงเทพมหานคร

### ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยนี้เริ่มทำการศึกษาในช่วงเดือนมกราคม พ.ศ. 2566 ถึงเดือนพฤษภาคม 2566

### เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัยในครั้งนี้คือ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaires) โดยมีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้

3.1 การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ และโครงสร้างของตัวแปรที่ต้องการศึกษา รวมทั้งสร้างข้อคำถามตามนิยามเชิงปฏิบัติการ

3.2 สร้างแบบสอบถามโดยนำข้อคำถามที่ได้พัฒนาเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษารวมทั้งนำฉบับร่างแบบสอบถามทำการทดสอบหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน และการทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยทดลอง (try out) กับตัวอย่างจำนวน 30 ตัวอย่าง ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ตั้งแต่ 0.66-1.00 และได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามวัดทั้งฉบับ เท่ากับ 0.88

### การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลภาคสนาม และแจกแบบสอบถามแบบออนไลน์ โดยแจกแบบสอบถามตัวอย่าง จำนวน 400 ชุด และสามารถนำแบบสอบถามที่ได้มาทั้งหมด และทำการคัดเลือกกรองหัส และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

### การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และใช้สถิติเชิงอนุมาน (inference statistics) เพื่อวิเคราะห์ค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (First order confirmatory factor analysis)

## ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการเชิงปริมาณและมีแบบสอบถามที่สมบูรณ์สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลจำนวน 400 ชุดนั้น พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 50.75 มีอายุต่ำกว่า 30 ปี ร้อยละ 43.00 ตำแหน่งงานเป็นเจ้าหน้าที่/พนักงาน ร้อยละ 42.75 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 43.25 และประสบการณ์ทำงาน 4 - 6 ปี ร้อยละ 46.50 สรุปผลค่าเฉลี่ยปัจจัยแรงจูงใจในงาน ค่านิยมในงาน และความพึงพอใจในงานที่มีต่อความผูกพันต่อองค์กรวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของอุตสาหกรรมบริการอาหารและเครื่องดื่ม ดังนี้



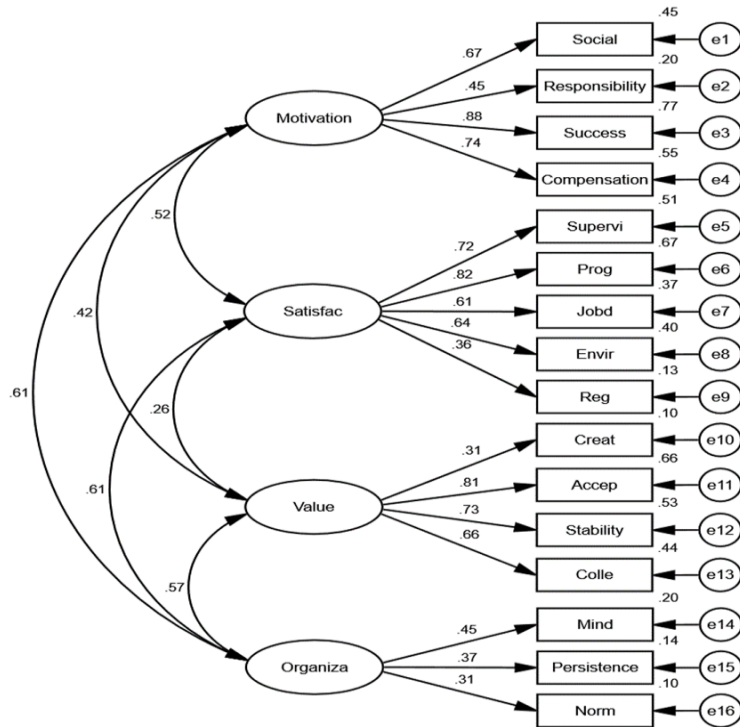
1. การวิเคราะห์ระดับปัจจัยด้านแรงจูงใจในงาน ค่านิยมในงาน และความพึงพอใจในงาน ที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในอุตสาหกรรมบริการอาหารและเครื่องดื่มในกรุงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวมระดับความคิดเห็นของพนักงาน เห็นว่าปัจจัยด้านแรงจูงใจในงาน ค่านิยมในงาน และความพึงพอใจในงาน ที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กร อยู่ในระดับมากทุกปัจจัย ( $\bar{X} = 4.46$ ) เมื่อพิจารณารายด้านจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่าค่าเฉลี่ยมากที่สุดเป็นความผูกพันต่อองค์กร ( $\bar{X} = 4.49$ ) รองลงมาแรงจูงใจในงาน ( $\bar{X} = 4.46$ ) ความพึงพอใจในงาน ( $\bar{X} = 4.44$ ) และค่านิยมในงาน ( $\bar{X} = 4.44$ )

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านแรงจูงใจในงาน ค่านิยมในงาน และความพึงพอใจในงาน ที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในอุตสาหกรรมบริการอาหารและเครื่องดื่มในกรุงเทพมหานคร แสดงดังตารางที่ 1 ดังนี้

**ตารางที่ 1** ค่าดัชนีทดสอบโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

| ดัชนีบ่งชี้ความเหมาะสมพอดี                                                                            | ค่า<br>ดัชนี | เกณฑ์                 | ผลบ่งชี้  |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------|-----------------------|-----------|
| 1. ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-square: $\chi^2$ )                                                          | 13.624       | ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ | -         |
| 2. ค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ (p)                                                                       | 0.990        | $p > 0.05$            | เหมาะสมดี |
| 3. ค่าสถิติไค-สแควร์ สัมพัทธ์<br>(Relative Chi-square: 45.090/50)                                     | 0.487        | $\chi^2 / df < 2.00$  | เหมาะสมดี |
| 4. ดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดี<br>(Goodness of Fit Index: GFI)                                       | 0.996        | $GFI > 0.95$          | เหมาะสมดี |
| 5. ดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดีที่ปรับแก้<br>(Adjusted Goodness of Fit Index: AGFI)                   | 0.980        | $AGFI > 0.95$         | เหมาะสมดี |
| 6. ดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษ<br>(Root Mean Square Residual: RMR)                                | 0.007        | $RMR < 0.05$          | เหมาะสมดี |
| 7. ดัชนีรากที่สองของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า<br>(Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA) | 0.000        | $RMSEA < 0.05$        | เหมาะสมดี |
| 8. ดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดีเชิงเปรียบเทียบ<br>(Comparative Fit Index: CFI)                        | 1.000        | $CFI > 0.95$          | เหมาะสมดี |

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมพอดีของโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันพบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องค่า Chi-square = 13.624, Chi-square/df = 0.487, df = 28, p-value = 0.990, GFI = 0.996, AGFI = 0.980, CFI = 1.000, RMR = 0.007, RMSEA = 0.00 มีความเหมาะสมสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยค่านัยสำคัญทางสถิติ (p) ค่าค่าสถิติไค-สแควร์สัมพัทธ์ (Relative Chi-square) เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด แสดงว่าโมเดลมีความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และเมื่อพิจารณาค่าดัชนีความเหมาะสมพอดีอื่น ๆ ได้แก่ ค่าดัชนีระดับความเหมาะสมพอดี (GFI) ค่าดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดีที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) ค่าดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดีเปรียบเทียบ (CFI) ซึ่งมีค่าสูงตามเกณฑ์ แสดงว่า โมเดลมีความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ รวมทั้งค่าดัชนีรากกำลังที่สองเฉลี่ยของเศษ (RMR) และค่าดัชนีรากกำลังที่สองของความคลาดเคลื่อนการประมาณค่า (RMSEA) แสดงว่าองค์ประกอบโมเดลมาตรฐานวัดปัจจัยแรงจูงใจในงาน ค่านิยมในงาน และความพึงพอใจในงาน ที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในอุตสาหกรรมบริการอาหารและเครื่องดื่มในกรุงเทพมหานคร มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ใช้เกณฑ์พิจารณา (Kanlaya, 2013; Blunch, 2013; Byrne, 2016) นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์พบว่า ทุกตัวแปรชีวิตมีระดับค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกตัวแปรสังเกตได้ โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเป็นบวก ตั้งแต่ 0.31 - 0.88



Chi-square = 13.624, Chi-square/df = .487, df = 28, p-value = .990,

GFI = .996, AGFI = .980, CFI = 1.000, RMR = .007, RMSEA = .000

**ภาพที่ 2** ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันการพัฒนารูปแบบแรงจูงใจในงาน  
ค่านิยมในงาน และความพึงพอใจในงานที่มีต่อความผูกพันต่อองค์กรวิสาหกิจขนาดกลางและ  
ขนาดย่อมของอุตสาหกรรมบริการอาหารและเครื่องดื่มในกรุงเทพมหานคร

## อภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ปัจจัยด้านแรงจูงใจในงาน  
ค่านิยมในงาน และความพึงพอใจในงานมีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรวิสาหกิจขนาดกลางและ  
ขนาดย่อมของอุตสาหกรรมบริการอาหารและเครื่องดื่มในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นเพราะว่า  
พนักงานที่ปฏิบัติงานในองค์กรฯ มีความพึงพอใจในงานที่ทำ จึงช่วยเพิ่มความสนใจในงานและ  
เพิ่มความกระตือรือร้นในการทำงาน เกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กรและมีส่วน  
ร่วมในองค์กร ทำให้ผลผลิตขององค์กรสูงขึ้น ผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับ เกียรติ บุญโย, (2562) พบว่า การสร้างแรงจูงใจแก่บุคลากร การพัฒนาพนักงานทุกระดับให้เป็นคนดี คนเก่ง

ให้มีพฤติกรรมในการทำงานอย่างมีอาชีพ และมีความพร้อมในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ภายใต้หลักการความห่วงใย การแบ่งปัน และการเอาใจใส่ต่อพนักงาน ช่วยส่งเสริมให้พนักงานพร้อมช่วยองค์กร ไปพร้อมกับการขับเคลื่อนองค์กรสู่ความยั่งยืน ผ่านกลยุทธ์และนโยบายในการสร้างแรงจูงใจแก่บุคลากร ทั้งในรูปแบบของค่าตอบแทน ความก้าวหน้าในการทำงาน และสอดคล้องกับแนวคิด Herzberg et al. (1959, pp. 59-83) โดยพฤติกรรมของมนุษย์และมูลเหตุจูงใจในการทำงาน และมีความพึงพอใจในการทำงาน ประกอบด้วย 5 ปัจจัย ได้แก่ 1) ความสำเร็จ 2) การยอมรับนับถือ 3) ลักษณะงาน 4) ความรับผิดชอบ และ 5) ความก้าวหน้า

ส่วนการศึกษความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านแรงจูงใจในงาน ค่านิยมในงาน และความพึงพอใจในงานที่มีต่อความผูกพันต่อองค์กรวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของอุตสาหกรรมบริการอาหารและเครื่องดื่มในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า แรงจูงใจในงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจในงาน โดยมีอิทธิพลรวมเท่ากับ ( $TE = 0.29$ ) อิทธิพลทางตรงเชิงบวกเท่ากับ ( $DE = 0.29$ ) อิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกเท่ากับ ( $IE = 0.00$ ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และปัจจัยแรงจูงใจในงาน มีอิทธิพลเชิงบวก ต่อความผูกพันต่อองค์กร โดยพบว่า มีอิทธิพลรวมเท่ากับ ( $TE = 0.21$ ) อิทธิพลทางตรงเชิงบวกเท่ากับ ( $DE = 0.15$ ) นอกจากนี้พบว่า มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกเท่ากับ ( $IE = 0.06$ ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นเพราะว่า เมื่อพนักงานที่ปฏิบัติงานในองค์กรฯ มีความพึงพอใจต่อนโยบายการบริหารงาน และการปกครองบังคับบัญชา รวมถึงการมีเพื่อนร่วมงานและมีหัวหน้างานหรือผู้บริหารที่ให้ความสำคัญต่อพนักงานอย่างเท่าเทียม ก็ย่อมส่งผลต่อประสิทธิภาพในงานและเกิดเป็นความผูกพันต่อองค์กรฯ โดยส่งผ่านปัจจัยความพึงพอใจในงาน สอดคล้องกับอภิสิทธิ์ คุณวรปัญญา และคำณ โชนะโชติ (2562) อิทธิพลของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของผู้ปฏิบัติงาน และสอดคล้องกับ Ingarianti, T. M. (2018) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่างานและความมุ่งมั่นขององค์กรพบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกและมีนัยสำคัญระหว่างงานคุณค่าและความผูกพันต่อองค์กร ดังนั้น จึงสามารถทราบได้ว่าองค์กรที่มีมูลค่างานสูงจะแสดงความผูกพันต่อองค์กรสูงเช่นกัน

สำหรับค่านิยมในงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจในงาน โดยพบว่า มีอิทธิพลรวมเท่ากับ ( $TE = 0.17$ ) อิทธิพลทางตรงเชิงบวกเท่ากับ ( $DE = 0.17$ ) อิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกเท่ากับ ( $IE = 0.00$ ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และปัจจัยค่านิยมในงานมีอิทธิพลเชิงบวก ต่อความผูกพันต่อองค์กร โดยพบว่า มีอิทธิพลรวมเท่ากับ ( $TE = 0.17$ ) อิทธิพลทางตรง

เชิงบวกเท่ากับ ( $DE = 0.13$ ) อิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกเท่ากับ ( $IE = 0.04$ ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยส่งผ่านปัจจัยความพึงพอใจในงาน เป็นเพราะว่า เมื่อพนักงานที่ปฏิบัติงานในองค์กรฯ มีความผูกพันต่อองค์กรในระดับสูง ก็จะทำให้รู้สึกภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งที่ได้ร่วมงานกับองค์กร รวมถึงการมีรายได้ที่มั่นคง และมีคุณภาพชีวิตที่ดี ก็ย่อมส่งผลให้พนักงานเกิดความผูกพันต่อองค์กรฯ สอดคล้องกับ Meyer, Irving and Allen (1998, p. 33) ที่พบว่า ค่านิยมเกี่ยวกับงานและประสบการณ์มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในการทำนายความผูกพันต่อองค์กร และสัมพันธ์กับ Super (1970, p. 4) แรงจูงใจ คือ ส่งผลให้บุคลากรเกิดความพึงพอใจในการทำงานอันจะนำไปสู่พฤติกรรมของบุคลากรในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

ขณะที่ความพึงพอใจในงานมีอิทธิพลเชิงบวก ต่อความผูกพันต่อองค์กรโดยพบว่า มีอิทธิพลรวมเท่ากับ ( $TE = 0.23$ ) อิทธิพลทางตรงเชิงบวกเท่ากับ ( $DE = 0.23$ ) อิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกเท่ากับ ( $IE = 0.00$ ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นเพราะว่า เมื่อพนักงานที่ปฏิบัติงานในองค์กรฯ มีความรู้สึกที่ตนเองมีความสำคัญต่อองค์กรสูง และมีความรู้สึกที่องค์กรเป็นที่พึ่งพิงได้มาก ก็มีแนวโน้มว่าพนักงานย่อมจะมีความผูกพันต่อองค์กรสูงด้วย ซึ่งจะทำให้พนักงานเกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติอย่างเต็มที่และมีความสุขในการทำงานอยู่กับองค์กรต่อไป สอดคล้องกับ Hulin (1991, p 448) ความผูกพันเป็นตัวแปรโครงสร้างโดยรวม เป็นการตอบสนองที่เป็นความรู้สึกชอบที่มีต่อองค์กร ในภาพรวม ขณะที่ความพึงพอใจในงานเป็นการสะท้อนถึงการตอบสนองของบุคลากรที่มีต่องานหรือลักษณะของงานที่ตนเองรับผิดชอบ

### องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาพบได้ว่า พนักงานที่ปฏิบัติงานในองค์กรวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของอุตสาหกรรมบริการอาหารและเครื่องดื่ม มีความแตกต่างหลากหลายในทั้งในด้านความรู้ ความชำนาญ ประสบการณ์ อายุ ซึ่งการให้ความสำคัญต่อการพัฒนาพนักงานทุกคนให้มีความรู้ทักษะ สมรรถนะ มีแรงจูงใจในงาน และเกิดเป็นค่านิยมในงาน จะช่วยให้พนักงานมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีต่อองค์กรอย่างต่อเนื่องและอาจดึงดูดให้พนักงานสามารถปฏิบัติงานได้มากกว่าตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ แต่ในทางกลับกันองค์กรไม่สามารถดึงดูดใจให้พนักงานเกิดแรงจูงใจในการทำงาน ประกอบกับมีข้อจำกัดในการปฏิบัติงาน ก็จะส่งผลให้พนักงานไม่สามารถปฏิบัติงานได้เต็มความสามารถ ทำให้ประสิทธิภาพของงานไม่ดี

เท่าที่ควร และอาจส่งผลให้เกิดการโอนย้ายงาน ไม่มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และไม่มีความผูกพันต่อองค์กร สุดท้ายก็อาจทำให้องค์กรต้องสูญเสียพนักงานที่มีความชำนาญเฉพาะด้านและมีความรู้ความสามารถไป ดังนั้น แรงจูงใจในงาน ค่านิยมในงาน และความพึงพอใจในงาน จึงมีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานและสามารถพัฒนาองค์กรต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง

## ข้อเสนอแนะ

### ข้อเสนอแนะจากการวิจัยเชิงนโยบาย

1. ด้านแรงจูงใจในงาน ควรมีนโยบายเปิดโอกาสให้พนักงานมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในส่วนงานที่ตนเองได้รับมอบหมาย และกระตุ้นให้พนักงานรู้สึกว่าจะอยากจะทำงานให้สำเร็จ เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาได้เห็นถึงศักยภาพ หรือความสามารถในการทำงานของพนักงานมากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การเชื่อมโยงระหว่างผลการปฏิบัติงานและผลตอบแทน จนทำให้พนักงานเกิดความพึงพอใจในงานนั้น ๆ

2. ด้านค่านิยมในงาน ควรมีนโยบายเปิดโอกาสให้พนักงานมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในสิ่งต่าง ๆ เมื่อผู้บังคับบัญชาเปิดใจ ยอมรับฟังข้อเสนอแนะของพนักงาน จะสามารถทำให้พนักงานมีความกล้าที่จะแสดงออกต่าง ๆ เพื่อจะได้นำข้อมูลที่ได้มาเป็นประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาองค์กร รวมทั้งควรที่จะมีการจัดกิจกรรมที่ให้พนักงานได้ทำความรู้จักกัน สร้างความสามัคคีในทีมอยู่เสมอ เพื่อทำให้เกิดการยอมรับและเป็นการสร้างบรรยากาศที่นำทำงานมากยิ่งขึ้น จนพนักงานเกิดความผูกพันต่อองค์กร

3. ด้านความพึงพอใจในงาน องค์กรควรมีนโยบายกำหนดให้ผู้บังคับบัญชาให้ความสำคัญกับการมอบหมายงานที่ตรงกับความสามารถของพนักงาน และส่งเสริมให้มีอุปกรณ์การทำงานที่ช่วยสร้างความสะดวกสบาย มีความปลอดภัย แก่พนักงานทุกคนด้วยความยุติธรรม เสมือนเป็นครอบครัวเดียวกัน เพื่อเสริมสร้างความผูกพันที่มีต่อองค์กรให้อยู่ในระดับสูงขึ้น

### ข้อเสนอแนะจากการวิจัยเชิงปฏิบัติ

1. ควรให้ความสำคัญต่อการสื่อสารในองค์กรให้มากขึ้น โดยเฉพาะด้านนโยบาย เป้าหมายของธุรกิจจากผู้บริหารระดับสูง เพื่อกระตุ้นให้พนักงานทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายด้วยความรู้สึกเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

2. ควรให้ความสำคัญต่อการฝึกอบรมให้ความรู้อยู่เสมอเพื่อเพิ่มทักษะการทำงานให้สูงขึ้น เพื่อพิจารณามอบหมายงานให้เหมาะสมกับความรู้และทักษะของพนักงาน ในการส่งเสริมให้พนักงานรู้สึกถึงความมั่นคงในงานและมีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อองค์กรมากยิ่งขึ้น

3. ควรให้ความสำคัญกับสวัสดิการที่พนักงานได้รับนั้น เพราะสวัสดิการเป็นสิ่งดึงดูดให้พนักงานมีความตั้งใจ มุ่งมั่นต่อการปฏิบัติงานเป็นอย่างมาก และพนักงานส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อสวัสดิการที่ตนเองได้รับ เนื่องจากพนักงานมองว่าการได้รับสวัสดิการที่ดีช่วยให้มีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น และช่วยเสริมสร้างความมั่นคงในภายภาคหน้า

4. ควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสภาพแวดล้อมการทำงานที่ถูกสุขลักษณะและมีความปลอดภัย ตลอดจนการส่งเสริมให้เกิดสังคมการทำงานที่ดี เพราะเปรียบเสมือนขวัญและกำลังใจที่ก่อให้เกิดการปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ

#### **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป**

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยอื่น ๆ ที่คาดว่าจะมีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของอุตสาหกรรมบริการอาหารและเครื่องดื่ม

2. ควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังกลุ่มตัวอย่างอุตสาหกรรมบริการอาหารและเครื่องดื่มขนาดอื่น ๆ เพื่อศึกษา เปรียบเทียบแรงจูงใจในงาน ค่านิยมในงาน ความพึงพอใจในงาน และความผูกพันต่อองค์กร

3. ควรศึกษาความผูกพันต่อองค์กรวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของอุตสาหกรรมบริการอาหารและเครื่องดื่ม ในลักษณะการวิจัยเชิงคุณภาพกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกมากยิ่งขึ้น

## เอกสารอ้างอิง

- กนกพร กระจางแสง และวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์. (2560). อิทธิพลของแรงจูงใจในการทำงานและการสนับสนุนจากองค์กรที่ส่งผลต่อคุณภาพในการปฏิบัติงานผ่านความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรโรงพยาบาลนครธน. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี**, 11 (26), หน้า 116-129.
- เกียรติ บุญโย. (2562). การสร้างแรงจูงใจในพนักงานเพื่อความพึงพอใจในองค์กร. **วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง**, 8(1), หน้า 237 – 250.
- ศุภริน เจริญพานิช. (2564). **บทวิเคราะห์ธุรกิจ SMEs (Quick Study) สาขาธุรกิจร้านอาหาร**. สืบค้นเมื่อ 19 มกราคม 2565 จาก [https://www.sme.go.th/upload/mod\\_download/download20210909160132.pdf](https://www.sme.go.th/upload/mod_download/download20210909160132.pdf).
- เสาวนีย์ สมันต์ตรีพร. (2560). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในภาคธุรกิจในยุคการเปลี่ยนแปลง. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี**, 6(1), หน้า 1-16.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2562). **กำหนดลักษณะของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2562**. สืบค้นเมื่อ 17 ตุลาคม 2563. จาก [https://www.sme.go.th/upload/mod\\_download/download20200114100108.PDF](https://www.sme.go.th/upload/mod_download/download20200114100108.PDF)
- อภิสิทธิ์ คุณวรปัญญา และคำณ โชนะโชติ. (2562). อิทธิพลของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของผู้ปฏิบัติงาน. **วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ**, 6(1), มกราคม - มิถุนายน, หน้า 301 - 333.
- Herzberg, F. (1959). **Federick, Mausner, Bernard and Synderman, Block the Motivation to Work**. New York; John Willey.
- Ingarianti, T. M. (2018). The Relationship between Work Value and Organizational Commitment on Student of Sekolah Polisi Negara Mojokerto. In 3<sup>rd</sup> ASEAN Conference on Psychology, **Counselling, and Humanities (ACPCH 2017)**. Atlantis Press. pp. 62 – 66.
- Meyer, J. P., Irving, P. G., & Allen, N. J. (1998). Examination of the combined effects of work values and early work experiences on organizational commitment. **Journal of Organizational Behavior: The International**



**Journal of Industrial, Occupational and Organizational Psychology  
and Behavior, 19(1), pp. 29-52.**

Super, D. E. (1970). **Work values inventory: Manual.** Riverside Publishing  
Company.



กระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร  
ในปี พ.ศ. 2565 ในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร  
The Decision Making Process in the Election of the Governor of  
Bangkok in 2022, Bang Phlat Sub-district, Bang Phlat District, Bangkok

จริยา คล้ายหนู<sup>1</sup> กานดามณี ชัยวิชิต<sup>2</sup> ช่อเพชร เจริญพันธุ์<sup>3</sup> สืบสวัสดิ์ วุฒิวรดิษฐ์<sup>4</sup>

และสันหนัฐ จักรภัทรวงศ์<sup>5</sup>

Jariya Klaynoo Kandamanee Chaiwichit Chorped Jarenphan Suebsawad Wuttivoradit  
and Sunhanat Jakkapattarawong

Received: June 8, 2023 Revised: June 18, 2023 Accepted: September 11, 2023

## บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษากระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2565 ในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร (2) เปรียบเทียบระดับกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2565 ในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เป็นการวิจัย

---

<sup>1</sup> หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา Bachelor of Political Science, College of Politics and Government, Suan Sunandha Rajabhat University, E-mail: s63123471044@ssru.ac.th

<sup>2</sup> หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา Bachelor of Political Science, College of Politics and Government, Suan Sunandha Rajabhat University, E-mail: s63123471045@ssru.ac.th

<sup>3</sup> หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา Bachelor of Political Science, College of Politics and Government, Suan Sunandha Rajabhat University, E-mail: s63123471046@ssru.ac.th

<sup>4</sup> หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา Bachelor of Political Science, College of Politics and Government, Suan Sunandha Rajabhat University, E-mail: suebsawad.vu@ssru.ac.th

<sup>5</sup> หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต (ระบบการศึกษาทางไกล) วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา Bachelor of Political Science (Distance Education), College of Politics and Government, Suan Sunandha Rajabhat University, E-mail: sunhanat.ja@ssru.ac.th

เชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือประชาชนในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร จำนวน 393 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน คือ ค่าที และค่าเอฟ แบบการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า 1. ประชาชนในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร มีกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก จำนวน 2 ด้านคือ ด้านการหาเสียงและด้านพรรคการเมือง ตามลำดับ นอกจากนี้พบว่า ประชาชนในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร มีกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 1 ด้าน คือ ด้านนโยบายของผู้สมัคร 2. ประชาชนในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ ต่างกัน มีกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมแตกต่างกันที่น้อยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 และประชาชนในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ที่มีอาชีพต่างกันกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม ไม่แตกต่าง

**คำสำคัญ :** กระบวนการตัดสินใจ เลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

## Abstract

This research aims to: (1) study the level of the decision making process in the election of Bangkok Governor in 2022, Bang Phlat Sub-district, Bang Phlat District, Bangkok, and (2) compare the decision making process in the election of Bangkok Governor in 2022, Bang Phlat Sub-district, Bang Phlat District, Bangkok classified by personal factors. The sample group used in the research is people in the area of Bang Phlat Sub-district, Bang Phlat District, Bangkok, totaling of 393 people. The tool used to collect data is questionnaires. The basic statistics used in the research were frequency, percentage, mean, and standard deviation. The statistics used to test the hypothesis were t-test, F-test, and one-way ANOVA. The results showed that: 1. people in Bang Phlat Sub-district, Bang Phlat District, Bangkok have a high level of decision-making process regarding the election of Bangkok Governor of Bangkok in two aspects, say, campaigning and political party while the applicant's policy is found at the moderate level, and 2. people in Bang Phlat Sub-district, Bang Phlat District, Bangkok, with different gender, age, education, and length

of stay in the area have a difference in the decision making process in the election of Bangkok Governor at the statistical significant value of 0.05. However, the difference in occupation did not show any difference in the decision making process in the election of Bangkok Governor.

**Keywords :** Decision making process, Bangkok Governor, election

## บทนำ

ประเทศไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ.2475 เป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยมีเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรกเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2476 ตามกฎหมาย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475 ปัจจุบันประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทั้งหมด 20 ฉบับ การปกครองประชาธิปไตย มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดและบัญญัติให้ประชาชนมีสิทธิในการตัดสินใจเลือกตั้งผู้แทนราษฎรเพื่อเป็นตัวแทนในการบริหารประเทศตามครรลองของระบอบประชาธิปไตยอย่างเท่าเทียมกัน จะเห็นได้ว่านับแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 และมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา และให้มีการเลือกตั้งตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย การเลือกตั้งจึงเป็นกลไกสำคัญในการเลือกสรรผู้นำหรือผู้ปกครองที่มีความสามารถและมีคุณธรรม ผู้ที่ประสงค์จะเสนอตัวเข้าแข่งขันเลือกตั้งเป็นผู้นำทางการเมือง จึงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของประชาชน จะต้องมีความสามารถในการเสนอทางเลือก เพื่อแก้ไขปัญหาของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม การเลือกตั้งจึงถือเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่มีความสำคัญ และเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ด้วยเหตุนี้การเลือกตั้งจึงเปรียบเสมือนหัวใจของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย โดยกรุงเทพมหานครมีฐานะเป็นนิติบุคคล และเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น การบริหารกรุงเทพมหานครประกอบด้วยสภากรุงเทพมหานครและผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครที่มาจากการเลือกตั้งส่วนสำนักงานเขตมีผู้อำนวยการเขตเป็นผู้บังคับบัญชาและมีผู้ช่วยผู้อำนวยการเขต อีกทั้งในแต่ละเขตให้มีสภาเขตซึ่งสมาชิกมาจากการเลือกตั้งด้วย ภายใต้พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครที่มาจากการเลือกตั้ง 9 สมัย และสมาชิกสภากรุงเทพมหานครที่มาจากการเลือกตั้ง 7 ชุด (พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์, 2565, หน้า 4) ในการไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครนั้น ผู้ลงคะแนนเสียงแต่ละคนจะมีเหตุผลเฉพาะของตนในการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เช่น บางคนไปเลือกตั้งเพื่อมุ่งหวังที่จะได้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครคนใหม่ หรือใช้นโยบายใหม่ในการบริหาร

กรุงเทพมหานคร แต่บางคนก็ไปเพียงเพราะพรรคพวกเพื่อนฝูงหรือเจ้าหน้าที่ทางราชการร้องขอ (วัฒนिका ศิลปกุล, 2550, หน้า 7) กระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เพื่อที่จะลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง นั้นเพราะว่าจากการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแต่ละครั้งที่ผ่านมามีผู้สมัครรับเลือกตั้งจำนวนมากผู้สมัครผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครที่พึงมีได้เป็นจำนวนมาก ซึ่งผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดพรรคการเมืองที่แตกต่างกัน คุณสมบัติส่วนตัวในด้านต่างๆ ก็ยังมีความแตกต่างกันด้วย เช่น เพศ อายุ คุณวุฒิทางการศึกษา และอาชีพ เป็นต้น เมื่อเป็นเช่นนี้ ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจึงต้องทำการคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งจากที่มีหลายๆ คน ให้ได้มาซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับการลงคะแนนเสียงให้จะต้องเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมีความพอใจมากที่สุดตามหลักเกณฑ์ของผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแต่ละคน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากระบวนการตัดสินใจของประชาชนในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาว่าผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแต่ละคนมีขั้นตอนอย่างไรในการที่จะคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือต้องการจะลงคะแนนเสียงให้และผู้ลงคะแนนเสียงมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกันจะมีกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครที่แตกต่างกันบ้างหรือไม่ ประชาชนที่มาใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ซึ่งแต่ละคนจะมีเหตุผลที่แตกต่างกันไปในการมาลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้จะเป็นการศึกษาว่าบุคคลที่มีเหตุผลในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่แตกต่างกันจะมีกระบวนการในการตัดสินใจเลือกลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

## วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2565 ในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2565 ในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

## วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2565 ในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ

## ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชนในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานครที่มีสิทธิเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร จำนวน 393 คน ได้มาจากการคำนวณของ ทาโร ยามาเน (Taro Yamane, 1973) โดยกำหนดจำนวนประชาชนในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานครที่มีสิทธิเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ทั้งหมด 21,544 คน แล้วแทนค่าตามสูตร จะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ และผู้ศึกษาได้เข้าถึงกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ

### เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ โดยเป็นแบบสอบถามแบบปลายปิด

ส่วนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยทางการเมืองเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2565 ในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร จำนวน 3 ข้อ ประกอบด้วย ด้านพรรคการเมือง ด้านนโยบายของผู้สมัคร และด้านการหาเสียง

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2565 ในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร จำนวน 3 ข้อ ประกอบด้วย ด้านการรับรู้ถึงความต้องการด้านการประเมินทางเลือก และด้านการตัดสินใจเลือก

### การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1) หาคความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยคำนวณจากความสอดคล้อง คือ ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ หรือเรียกย่อๆ ว่า ค่า IOC โดยคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านขึ้นไปในการตรวจโดยใช้เกณฑ์การพิจารณาข้อคำถาม

2) นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญปรับแก้และเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามอีกครั้ง

3) นำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับประชาชนในพื้นที่เขตบางพลัด แขวงบางพลัด กรุงเทพมหานครที่มีสิทธิเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร จำนวน 40 คน

4) หาค่าความเชื่อมั่น ของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ของครอนบาค ผลการวิเคราะห์พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นโดยภาพรวมทั้งฉบับเท่ากับ .903

5) หลังจากนั้นนำแบบสอบถามที่ผ่านกระบวนการทดสอบเครื่องมือแล้วมาจัดพิมพ์เพื่อดำเนินการเก็บข้อมูล

6) หลังจากนั้นนำแบบสอบถามที่ผ่านกระบวนการทดสอบเครื่องมือแล้วมาจัดพิมพ์เพื่อดำเนินการเก็บข้อมูล

### สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้อง ในการตอบแบบสอบถามแล้วนำมาคัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์และมีความถูกต้อง เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

2. การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา วิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป มีขั้นตอนดำเนินการ คือ หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบสมมติฐาน วิเคราะห์โดย ค่า t-test independent ค่า One Way Anova (F-test) และค่า LSD

### ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในปีพ.ศ.2565 ในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ในภาพรวม

| กระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการ<br>กรุงเทพมหานคร | $\bar{X}$ | S.D.  | ระดับ<br>การตัดสินใจ | ลำดับ |
|---------------------------------------------------------|-----------|-------|----------------------|-------|
| ด้านพรรคการเมือง                                        | 3.72      | .869  | มาก                  | 2     |
| ด้านนโยบายของผู้สมัคร                                   | 3.38      | 1.206 | ปานกลาง              | 3     |
| ด้านการหาเสียง                                          | 4.07      | .791  | มาก                  | 1     |
| โดยภาพรวม                                               | 3.72      | .808  | มาก                  |       |

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์กระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในปีพ.ศ.2565 ในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร มีกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.72$ , S.D. = .808) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร มีกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก จำนวน 2 ด้านคือ ด้านการหาเสียง ( $\bar{X} = 4.07$ , S.D. = .791) และด้านพรรคการเมือง ( $\bar{X} = 3.72$ , S.D. = .869) ตามลำดับ



นอกจากนี้พบว่า ประชาชนในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร มีกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 1 ด้าน คือ ด้านนโยบายของผู้สมัคร ( $\bar{X} = 3.38$ , S.D. = 1.206)

**ตารางที่ 2** แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในปีพ.ศ.2565 ในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ด้านพรรคการเมือง

| ด้านพรรคการเมือง            | $\bar{X}$ | S.D. | ระดับ<br>การตัดสินใจ | ลำดับ |
|-----------------------------|-----------|------|----------------------|-------|
| นโยบายของพรรคการเมือง       | 3.71      | .947 | มาก                  | 2     |
| ความน่าเชื่อถือในระบบพรรค   | 3.75      | .975 | มาก                  | 1     |
| ขนาดของพรรค(ใหญ่/กลาง/เล็ก) | 3.69      | .984 | มาก                  | 3     |
| โดยภาพรวม                   | 3.72      | .869 | มาก                  |       |

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์กระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ในปีพ.ศ.2565 ในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร มีกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.72$ , S.D. = .869) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร มีกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก จำนวน 3 ข้อ คือ ความน่าเชื่อถือในระบบพรรค ( $\bar{X} = 3.75$ , S.D. = .975) นโยบายของพรรคการเมือง ( $\bar{X} = 3.71$ , S.D. = .947) และขนาดของพรรค(ใหญ่/กลาง/เล็ก) ( $\bar{X} = 3.69$ , S.D. = .984) ตามลำดับ

**ตารางที่ 3** แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในปีพ.ศ.2565 ในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร  
ด้านนโยบายของผู้สมัคร

| ด้านนโยบายของผู้สมัคร                                        | $\bar{X}$ | S.D.  | ระดับ<br>การตัดสินใจ | ลำดับ |
|--------------------------------------------------------------|-----------|-------|----------------------|-------|
| มีนโยบายที่สามารถทำได้จริง                                   | 3.29      | 1.424 | ปานกลาง              | 3     |
| มีนโยบายที่เน้นการบริหารแบบให้ประชาชนได้เข้ามา<br>มีส่วนร่วม | 3.43      | 1.225 | ปานกลาง              | 1     |
| เป็นนโยบายที่เห็นผลและเกิดประโยชน์ต่อประชาชน/<br>ท้องถิ่น    | 3.42      | 1.210 | ปานกลาง              | 2     |
| โดยภาพรวม                                                    | 3.38      | 1.206 | ปานกลาง              |       |

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์กระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ในปีพ.ศ.2565 ในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนในพื้นที่ แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร มีกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการ กรุงเทพมหานครโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 3.38$ , S.D. = 1.206) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร มีกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 3 ข้อ คือ มีนโยบายที่เน้นการบริหารแบบให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม ( $\bar{X} = 3.43$ , S.D. = 1.225) เป็นนโยบายที่เห็นผลและเกิดประโยชน์ต่อประชาชน/ท้องถิ่น ( $\bar{X} = 3.42$ , S.D. = 1.210) และมีนโยบายที่สามารถทำได้จริง ( $\bar{X} = 3.29$ , S.D. = 1.424) ตามลำดับ

**ตารางที่ 4** แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในปีพ.ศ.2565 ในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร

ด้านการหาเสียง

| ด้านการหาเสียง                                   | $\bar{X}$ | S.D. | ระดับ<br>การตัดสินใจ | ลำดับ |
|--------------------------------------------------|-----------|------|----------------------|-------|
| มีเอกสาร/บัตร/ใบปลิวแนะนำตัวของผู้สมัคร          | 4.26      | .908 | มาก                  | 1     |
| มีรถแห่โฆษณาประชาสัมพันธ์สม่ำเสมอ                | 4.08      | .961 | มาก                  | 2     |
| ผู้สมัครมีการเดินหาเสียงไปตามบ้านเรือนในท้องถิ่น | 3.86      | .937 | มาก                  | 3     |

| ด้านการหาเสียง | $\bar{X}$ | S.D. | ระดับ<br>การตัดสินใจ | ลำดับ |
|----------------|-----------|------|----------------------|-------|
| โดยภาพรวม      | 4.07      | .791 | มาก                  |       |

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์กระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ในปีพ.ศ.2565 ในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร มีกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.07$ , S.D. = .791) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ประชาชนในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร มีกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก จำนวน 3 ข้อ คือ มีเอกสาร/บัตร/ใบปลิวแนะนำตัวของผู้สมัคร ( $\bar{X} = 4.26$ , S.D. = .908) มีรถแห่โฆษณาประชาสัมพันธ์สมัคร ( $\bar{X} = 4.08$ , S.D. = .961) และผู้สมัครมีการเดินหาเสียงไปตามบ้านเรือนในท้องถิ่น ( $\bar{X} = 3.86$ , S.D. = .937) ตามลำดับ

#### ตารางที่ 5 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

| สมมติฐาน                                                                                                                                          | ผลการทดสอบ     | สถิติที่ใช้                            |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------|----------------------------------------|
| 1. ประชาชนในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ที่มีเพศต่างกัน ตัดสินใจเลือกผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2565 แตกต่างกัน           | ยอมรับสมมติฐาน | t-test*<br>Equal variances not assumed |
| 2. ประชาชนในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ที่มีอายุต่างกัน ตัดสินใจเลือกผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2565 แตกต่างกัน          | ยอมรับสมมติฐาน | Brown-Forsythe*<br>Dunnett's T3        |
| 3. ประชาชนในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ตัดสินใจเลือกผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2565 แตกต่างกัน | ยอมรับสมมติฐาน | Brown-Forsythe*<br>Dunnett's T3        |

| สมมติฐาน                                                                                                                                                      | ผลการทดสอบ     | สถิติที่ใช้                     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------|---------------------------------|
| 4. ประชาชนในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ที่มีอาชีพต่างกัน ตัดสินใจเลือกผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2565 แตกต่างกัน                     | ปฏิเสธสมมติฐาน | Brown-Forsythe                  |
| 5. ประชาชนในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ที่มีระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ต่างกัน ตัดสินใจเลือกผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2565 แตกต่างกัน | ยอมรับสมมติฐาน | Brown-Forsythe*<br>Dunnett's T3 |

1. ประชาชนในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ที่มีเพศต่างกัน ตัดสินใจเลือกผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2565 แตกต่างกัน
2. ประชาชนในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ที่มีอายุต่างกัน ตัดสินใจเลือกผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2565 แตกต่างกัน
3. ประชาชนในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ตัดสินใจเลือกผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2565 แตกต่างกัน
4. ประชาชนในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ที่มีอาชีพต่างกัน ตัดสินใจเลือกผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2565 ไม่แตกต่างกัน
5. ประชาชนในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ที่มีระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ต่างกัน ตัดสินใจเลือกผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2565 แตกต่างกัน

## สรุป

ประชาชนในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร มีกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร มีกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก จำนวน 2 ด้านคือ ด้านการหาเสียงและด้านพรรคการเมือง ตามลำดับ นอกจากนี้พบว่า ประชาชนในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร มีกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 1 ด้าน คือ ด้านนโยบายของผู้สมัคร

ประชาชนในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ ต่างกัน ตัดสินใจเลือกผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2565 แตกต่างกัน ส่วนประชาชนในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ที่มีอาชีพต่างกัน ตัดสินใจเลือกผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2565 ไม่แตกต่างกัน

## อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร มีกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก กระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในปีพ.ศ.2565 ในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร มีกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร มีการส่งเสริมกระบวนการตัดสินใจในการเลือกตั้งอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการรณรงค์เรื่องการหาเสียง การส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย ตลอดจนการให้ความสำคัญในการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ส่งผลให้ประชาชนมีกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของ สมศรี เพชรโชติ (2538) เรื่อง การอ่านกลยุทธ์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มาใช้ในประเทศไทย ได้กล่าวถึงทฤษฎีการตัดสินใจของ Gerlett ว่าในวงจรกระบวนการตัดสินใจจะมีจุดเริ่มจากวัตถุประสงค์ และเมื่อบุคคลนั้นมีความประสงค์ที่ต้องการจะตัดสินใจ บุคคลนั้นก็ประสงค์ที่จะได้รับข้อเสนอแนะโดยเขาจะรวบรวมข้อมูลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการตัดสินใจของเขาต่อจากนั้นบุคคลก็จะพิจารณาข้อมูลที่ได้รับและพยายามนำมาประยุกต์ให้สอดคล้องกับการเลือกพิจารณาความเป็นไปได้ของทางเลือก โดยการประเมินและตัดสินใจเลือกเป็นลำดับสุดท้าย ซึ่งจะเห็นได้ว่าการตัดสินใจนั้นจะต้องมีตัวเลือกและข้อมูลต่างๆ มาประกอบ นอกจากนี้ การตัดสินใจยังเป็นการเลือกทางเลือกที่เป็นไปได้จากทางเลือกต่างๆ ที่มีอยู่เป็นกระบวนการในการหาโอกาส และหาทางเลือกที่พอเป็นไปได้จากทางเลือกที่มี ถือเป็นการชี้ขาดทางเลือกที่มีอยู่มากกว่าหนึ่งทาง และสอดคล้องกับแนวคิดของ บุญทวรรณ วิงวอน (2551) เรื่อง มนุษย์สัมพันธ์ในองค์กร พบว่า จุดเริ่มต้นของการตัดสินใจ คือ การพิจารณาถึงปัญหาอย่างละเอียดเพื่อค้นหาทางเลือกที่ใช้แก้ไขปัญหานั้นในแต่ละทางเลือก ซึ่งแต่ละทางเลือกมีความเหมาะสมแตกต่างกันออกไปตามปัญหา การประเมินทางเลือกจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะทำให้รู้ว่าทางเลือกใดเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดสำหรับการแก้ปัญหา และสอดคล้องกับแนวคิดของ Adair (1988) เรื่อง Developing Leaders: The Ten Key Principles คือการตัดสินใจมี

ความสำคัญทางการเมือง เพราะมีนักวิชาการทางรัฐศาสตร์ ให้คำนิยามการเมืองแง่อำนาจในแง่การจัดสรรหรือแบ่งปันสิ่งที่มีคุณค่าเพื่อสังคม ในแง่สถาบันหรือโครงสร้าง เป็นต้น แต่แม้จะมีการนิยามคำว่า การเมืองไว้หลากหลายก็ตาม สิ่งที่ไม่อาจปฏิเสธได้ก็คือ การเมืองเป็นกระบวนการที่ดำเนินโดยคนหรือกลุ่มบุคคล และในการดำเนินการทางการเมืองนั้น การตัดสินใจ เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นของการเมือง เช่น ประชาชนตัดสินใจว่าจะไปเลือกตั้งหรือไม่ และจะเลือกตั้งใคร ผู้สมัครรับเลือกตั้งตัดสินใจว่าจะถอนตัวหรือไม่รัฐบาลจะตัดสินใจยุบสภาหรือไม่ เป็นต้น ดังนั้น การตัดสินใจทางการเมืองจึงเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นโดยปกติในสังคมการเมืองและเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในทุกสังคม การตัดสินใจนี้อาจเป็นการตัดสินใจของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล หรือเป็นการตัดสินใจโดยบุคคลระดับต่างๆ ก็ได้ เช่น การตัดสินใจโดยนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาจังหวัด กรรมการสภาตำบลประชาชนโดยทั่วไป ฯลฯ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ปนัดดา รักษาแก้ว (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร: ศึกษาในห้วงเวลาปีพ.ศ. 2559” ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ศึกษากรณีในห้วงเวลาปีพ.ศ. 2559 ในภาพรวมอยู่ในค่าเฉลี่ยระดับมาก และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อภินิษฐ์พร สองเมืองสุข (2558) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการไปใช้สิทธิเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการไปใช้สิทธิเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราชโดยรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก

## ข้อเสนอแนะ

### ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) พรรคการเมืองควรเสนอนโยบายที่หาเสียง ไปใช้ในการบริหารประเทศหากได้รับเลือกตั้งเป็นรัฐบาล เช่น การนํานโยบายที่หาเสียง
- 2) พรรคการเมืองควรเสนอนโยบายที่สามารถแก้ปัญหาอย่างจริงจังและตรงจุดเมื่อได้รับเลือกมาแล้ว

### ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- 1) พรรคการเมืองควรมีกิจกรรมรณรงค์หรือส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองให้กับประชาชน
- 2) ผู้สมัครควรมีการใช้สื่อ โซเชียล ในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ เพื่อเป็นอีกช่องทางในการทำให้ประชาชนได้รู้จักผู้สมัคร และได้รับรู้ถึงแนวทางหรือนโยบายของผู้สมัคร

## เอกสารอ้างอิง

- ปนัดดา รักษาแก้ว. (2559). **ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร.**  
สาขาสื่อสารการเมือง วิทยาลัยสื่อสารการเมือง: มหาวิทยาลัยเกริก.
- บุญทวรรณ วิงวอน. (2551). **มนุษย์สัมพันธ์ในองค์การ.** ลำปาง: คณะวิทยาการจัดการ,  
มหาวิทยาลัยราชภัฏ  
ลำปาง.
- พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2565). **ก่อนจะถึงการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและสมาชิกสภา.**  
กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2565: การเมืองและประเด็นปัญหาท้าทายของการพัฒนา  
กรุงเทพมหานครจากอดีตถึงปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- วัฒnika ศิลปะกุล. (2550). **ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง.**  
สมาชิกสภาองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น: ศึกษากรณีการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การ  
บริหารส่วนตำบลบางไผ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ. รัฐประศาสนศาสตร์  
มหาบัณฑิต, สาขาการบริหารงานท้องถิ่น วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมศรี เพชรโชติ. (2538). **การอ่านกลยุทธ์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มาใช้ในประเทศไทย.**  
กรุงเทพฯ: หน่วยงานพิเศษ สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ.
- อภิสิทธิ์พร สองเมืองสุข. (2558). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการไปใช้สิทธิเลือกตั้งนายกองค์การบริหาร**  
**ส่วน**  
**จังหวัดนครศรีธรรมราช.** สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเฉลิมกาญจนา.

Adair. (1988). **Developing Leaders: The Ten Key Principles.** Berkshire: McGraw-Hill.





ปัญหาและความต้องการ การช่วยเหลือด้านสาธารณสุข  
ในเขตเมือง...กรณีศึกษาชุมชนแออัดปู่เจ้าสมิงพรายสะพานปูน  
เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร

Problems and Needs for the Assistance of Public Health in the City ...  
a Case Study of Pu Chao Saming Prai Saphan Poon Community, Don  
Mueang District, Bangkok

องค์อร สกวนญาดิ<sup>1</sup> อีรเดซ ชีนปรธานุสรณ<sup>2</sup> ปรกฤติ พูลพัฒน์<sup>3</sup> วิจิตรา ศรีสรณ<sup>4</sup>

Ongorn Snguayat<sup>1</sup> Teeradet Chuenpraphanusorn<sup>2</sup> Prakrit Bhulapatna<sup>3</sup> Wijittra Srisorn<sup>4</sup>

Received: July 20, 2023 Revised: August 10, 2023 Accepted: September 11, 2023

### บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาปัญหาลักษณะที่อยู่อาศัยทางสังคมของชุมชนปู่เจ้าสมิงพรายสะพานปูน เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร 2) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการช่วยเหลือด้านสาธารณสุขของประชาชนผู้อยู่อาศัยในชุมชนปู่เจ้าสมิงพรายสะพานปูน เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้อยู่อาศัยในชุมชนปู่เจ้าสมิงพรายสะพานปูน เขตดอนเมือง

---

<sup>1</sup>บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต; Graduate school, Suan Dusit University, E-mail: ongorns@hotmail.com

<sup>2</sup>บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต; Graduate school, Suan Dusit University, E-mail: teera\_det@hotmail.co.th

<sup>3</sup>บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต; Graduate school, Suan Dusit University, E-mail: prakrit.pew@gmail.com

<sup>4</sup>วิทยาลัยการเมืองและการปกครองมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา; College of Innovation and Management, Suan Sunandha Rajabhat University, E-mail: wijittra.er@ssru.ac.th

กรุงเทพมหานคร จำนวน 202 คน โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเพื่อให้ได้ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้ค่าเกิน 0.5 และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาเกี่ยวกับลักษณะที่อยู่อาศัยของชุมชนภาพรวมอยู่ในระดับมาก เช่น ในชุมชนมีปัญหาเรื่องระบบระบายน้ำ เช่น น้ำท่วม น้ำขัง มีปัญหาน้ำเน่าเสีย มีปัญหาเรื่องกลิ่นเหม็นจากของเสียหรือสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ มีปัญหาเรื่องขยะ เช่น การทิ้งขยะไม่เป็นที่และมีถังขยะไม่เพียงพอ รวมถึงปัญหาความไม่ปลอดภัยในการดำเนินชีวิตในชุมชน และ 2) ปัญหาและความต้องการการช่วยเหลือสาธารณสุขที่เกิดขึ้นในชุมชนปุ่เจ้าสมิงพรายสะพานปูน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านความต้องการให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือด้านบริการสร้างเสริมสุขภาพในชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด

**คำสำคัญ (Keywords):** ปัญหาและความต้องการ สาธารณสุข เขตเมือง ชุมชนแออัด

## Abstract

The purpose of this research was 1) to study the social housing characteristics of Chao Saming Prai Saphan Poon Community, Don Mueang District, Bangkok 2). to study the problems and needs for the assistance of the public health of people living in Pu Chao Saming Prai Saphan Poon Community, Don Mueang District, Bangkok. It is a survey Research. The data collection was carried out with the sample group used in the research, namely residents of Pu Chao Saming Prai Saphan Poon Community, Don Mueang District, Bangkok, amounting to 202 people and Stratified Random Sampling method was used. Data was collected using questionnaires and then the content validation was examined by 3 experts with the Index of Item-Objective Congruence (IOC) checking in term of more than 0.5 (content validity is suitable). Data were analyzed using percentage, mean and standard deviation. The results indicate

that: 1) Overall, the problems of social housing characteristics of Chao Saming Prai Saphan Poon Community were in the high level of need. It was found that the community had problems with drainage systems such as flooding, ponding, and sewage. There are problems with the odor generated by waste. There are problems with waste, such as improper waste disposal and insufficient garbage cans. Including the problem of unsafe living in the community is due to drug problems in the community. 2) Overall, the problems and needs for the assistance of the public health of people living in Pu Chao Saming Prai Saphan Poon Community were in the high level of need. In particular, the aspects of the need for government agencies to help and provide a health service in the community were at the highest level.

**Keywords:** Problems and Needs, Public Health, City, Slum Communities

## บทนำ (Introduction)

จากการกำหนดนโยบาย ความทันสมัยในประเทศที่กำลังพัฒนา ที่มุ่งเน้นในด้านอุตสาหกรรม เน้นการพัฒนาเมืองศูนย์กลางเป็นหลัก มีการพัฒนาในลักษณะเอกรนคร หรือ เมืองโตเดี่ยว (เดชา สังขวรรณ และรุ่งนภา เทพภาพ, 2553, น. 39-56) ที่ซึ่งเมืองและชนบทมีความแตกต่างกันของความเจริญทางด้านต่างๆอย่างมาก จึงทำให้เกิดการกระจายรายได้ที่ไม่ทั่วถึง ส่งผลให้เมืองของประเทศกำลังพัฒนาเกิดสภาวะ การมีประชากรจำนวนมากเกิน เกิดกลุ่มคนที่มีรายได้ต่ำเป็นจำนวนมากในเมือง เกิดปัญหาทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ที่ซึ่งเป็นศูนย์กลางความเจริญในทุกด้าน ทั้งด้านการเมืองการปกครอง การศึกษา การคมนาคมขนส่ง และการสื่อสาร เป็นต้น ดึงให้คนจากชนบท ตามภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก รวมถึงกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบจากความเหลื่อมล้ำจากการพัฒนาระหว่างเมืองและชนบท เพื่อดิ้นรนแสวงหาชีวิตที่ดีกว่า ส่งผลให้กรุงเทพมหานครมีประชากรจำนวนมากเกินกว่าที่จะอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพในระบบสังคมและเศรษฐกิจของเมือง

การสร้างที่อยู่อาศัยที่มีโครงสร้างไม่เป็นระเบียบอยู่ในบริเวณที่ไม่ถูกสุขลักษณะแต่มีราคาถูกจึงเป็นทางเลือกหนึ่งต่อการตั้งถิ่นฐานในเมืองหลวงของกลุ่มคนเหล่านี้

เมื่อพิจารณาการตั้งถิ่นฐานชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานครพบว่าส่วนมากเป็นพื้นที่ริมคลองเนื่องจากในอดีตกรุงเทพมหานครมีคลองจำนวนมากในหลายพื้นที่และมีความเจริญรุ่งเรืองอย่างมากเนื่องจากเป็นเส้นทางคมนาคมหลักที่สำคัญ (อนุชา สถิตย์พงษ์, 2551) และถึงแม้จะมีนโยบายแก้ไขปัญหานี้ไปแล้วจำนวนหนึ่ง แต่ในพื้นที่ ชุมชนริมคลองเปรมประชากร กลับมีการพัฒนาแก้ไขที่เป็นไปอย่างเชื่องช้า และในปัจจุบันเป็นพื้นที่ริมคลองที่มีความทรุดโทรมเป็นอย่างมาก (เฉลิม เกิดโมลี, ประคอง สุคนธจิตต์, และคณะ, 2563) เนื่องจากต้องเผชิญกับสภาวะความเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเศรษฐกิจ อีกทั้งเป็นคลองระบายน้ำ และน้ำในคลองส่วนใหญ่เน่าเสีย ซึ่งส่งผลเสียอย่างยิ่งในด้านสภาพแวดล้อมของผู้อยู่อาศัย เป็นผลให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนบริเวณคลองเปรมประชากรด้อยคุณภาพลง

ชุมชนปู่เจ้าสมิงพรายสะพานปูน หนึ่งในชุมชนริมคลองเปรมประชากรตั้งอยู่บนถนนช่วงอากาศอำนวย แขวงดอนเมือง เขตดอนเมือง จังหวัดกรุงเทพมหานคร แต่เดิมก่อนที่กรุงเทพมหานครจะมีการวางผังเมืองอย่างเป็นระบบ พื้นที่รอบสนามบินดอนเมืองถูกชุมชนรายล้อมจากการที่ผู้คนอพยพเข้ามาสร้างที่อยู่อาศัย และมีการขยายตัวตามการเติบโตของเมือง ซึ่งรวมถึงชุมชนปู่เจ้าสมิงพรายสะพานปูน แม้ว่าการอยู่อาศัยใกล้สนามบินจะส่งผลให้ได้รับผลกระทบทางเสียงจากการขึ้นลงของเครื่องบิน แต่เป็นเพราะการชุมชนดั้งเดิมมีความต้องการในการค้าขาย ทำธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการบิน การท่องเที่ยว จึงมีการปักถิ่นฐานอยู่อาศัยในพื้นที่นี้เป็นเวลายาวนาน (พร็อพเพอร์ตี้กูรูกรุ๊ป ประเทศไทยจำกัด, 2565)

จากสภาพปัจจุบันชุมชนปู่เจ้าสมิงพรายสะพานปูน เขตดอนเมืองพบว่า ยังคงได้รับผลกระทบจากปัญหาสภาพแวดล้อมในการอาศัยอยู่ริมคลอง อีกทั้งยังต้องเผชิญกับปัญหาด้านสาธารณสุขในชุมชน จากการสำรวจข้อมูลด้านสาธารณสุขเบื้องต้นในพื้นที่เขตดอนเมืองตลอดจนถึงชุมชนปู่เจ้าสมิงพรายสะพานปูน พบว่าในปี พ.ศ. 2562 กระทรวงสาธารณสุขได้วางแผนร่วมมือกับกองทัพอากาศในการก่อสร้างโรงพยาบาลขนาด 120 เตียง และปัจจุบันเพิ่มเป็น 150 เตียง โดยใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างกองทัพอากาศกับกระทรวงสาธารณสุข ได้แก่ โรงพยาบาลทหารอากาศ (สีกัน) กรมแพทย์ทหารอากาศ เพื่อการรักษาและการสร้างเสริมสุขภาพแก่ปัญหาสาธารณสุขใน

พื้นที่ (วงการแพทย์ พลัสมีเดียจำกัด, ม.ป.ป) แต่โรงพยาบาลดังกล่าวยังคงมีเงื่อนไขในการให้ความสำคัญในการบริการแก่ข้าราชการทหารอากาศ ครอบครัวข้าราชการทหารอากาศ และข้าราชการสังกัดอื่น ๆ เป็นอันดับแรก ความสำคัญในการให้บริการแก่ประชาชนจึงอยู่ในอันดับที่รองลงมา อีกทั้งสถานพยาบาลดังกล่าวยังเป็นโรงพยาบาลทุติยภูมิที่มีขนาดเล็ก การจัดการหากมีกรณีที่ต้องการรุนแรงจะมีระบบส่งต่อผู้ป่วยไปที่โรงพยาบาลใหญ่ เช่น โรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดช และการจะเดินทางจากเขตตอนเมืองไปยังโรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดชที่ตั้งอยู่บนเขตสายไหม จำเป็นต้องใช้ทั้งเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทาง การแก้ปัญหาด้านสาธารณสุขแก่คนตอนเมืองข้างต้นจึงยังคงเป็นการผลักภาระให้ประชาชนในเขตตอนเมืองและชุมชนปู้เจ้าสมิงพรายสะพานปูนในบางประการ และเมื่อพิจารณาถึงคนในชุมชนเจ้าสมิงพรายสะพานปูนที่ซึ่งส่วนใหญ่ผู้อาศัยมีรายได้น้อย เมื่อเจ็บป่วยต้องรักษาการไปโรงพยาบาลจึงไม่ใช่ตัวเลือกแรกของกลุ่มคนเหล่านี้มากนัก ส่งผลให้ผู้อยู่อาศัยในชุมชนยังคงมีความต้องการสถานบริการขนาดเล็ก อาทิ คลินิกสถานบริการสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ คลินิกนอกเวลาสำหรับบริการรักษา 24 ชั่วโมง เป็นต้น แต่ในปัจจุบันพื้นที่บริเวณดังกล่าวยังคงขาดสถานบริการสุขภาพในหลาย ๆ ด้านที่กล่าวมา เนื่องจากการบริการของภาครัฐที่ไม่สามารถตอบสนองแก่ประชาชนผู้อยู่อาศัย ส่งผลให้พื้นที่ชุมชนปู้เจ้าสมิงพรายสะพานปูนยังคงเผชิญกับปัญหาทั้งความเสื่อมโทรมด้านสภาพแวดล้อมและการขาดแคลนบริการด้านสาธารณสุขจากภาครัฐจนถึงปัจจุบัน

จากปัญหาและสภาพความเป็นอยู่ดังกล่าว การศึกษาปัญหาและความต้องการการช่วยเหลือด้านสาธารณสุขในชุมชนแออัด กรณีศึกษาชุมชนปู้เจ้าสมิงพรายสะพานปูน เขตตอนเมือง กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเป็นอีกชุมชนหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากความเสื่อมโทรมของชุมชนแออัดและการเข้าไม่ถึงบริการจากภาครัฐและยังต้องการความช่วยเหลือ จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการหาแนวทางในการแก้ไข และพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยในชุมชน ตลอดจนถึงเพื่อให้ทราบถึงปัญหาจากการเข้าไม่ถึงระบบสาธารณสุขของชุมชนดังกล่าว โดยการศึกษาจากสภาพปัญหาลักษณะที่ผู้อยู่อาศัยทางสังคมของชุมชน และความต้องการการช่วยเหลือด้านสาธารณสุขของประชาชนผู้อยู่อาศัยในชุมชนปู้เจ้าสมิงพรายสะพานปูน เขตตอนเมือง

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives)

- 1) เพื่อศึกษาปัญหาลักษณะที่ผู้อยู่อาศัยทางสังคมของชุมชนเจ้าสมิงพรายสะพานปูน เขตตอนเมือง กรุงเทพมหานคร

2) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการช่วยเหลือด้านสาธารณสุขของประชาชนผู้อยู่อาศัยในชุมชนปู่เจ้าสมิงพรายสะพานปูน เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร

## วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

### ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั้งหญิงและชาย ซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนปู่เจ้าสมิงพรายสะพานปูน เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร มีจำนวนทั้งหมด 406 คน จำนวน 98 ครอบครัว 81 หลัง (สำนักงานเขตดอนเมือง, 2565)

### กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั้งหญิงและชายที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี - 40 ปี ขึ้นไป โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 202 คน คำนวณโดยใช้วิธีของ Yamane (Yamane, T. 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กลุ่มช่วงอายุเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่สามารถตอบคำถามปัญหาหลักเกณฑ์ที่อยู่อาศัยทางสังคม และความต้องการการช่วยเหลือด้านสาธารณสุขได้เหมาะสม

### ขอบเขตด้านเนื้อหาและขอบเขตด้านพื้นที่

เนื่องด้วยในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยในกรณีศึกษาชุมชนแออัดปู่เจ้าสมิงพรายสะพานปูน เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร ซึ่งอาจได้รับผลกระทบจากปัญหาด้านสาธารณสุขและต้องการการช่วยเหลือในพื้นที่ชุมชนปู่เจ้าสมิงพรายสะพานปูน เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นแหล่งชุมชนแออัดที่มีสภาพแวดล้อมที่เป็นปัญหาต่อการดำรงอาศัย และส่งผลกระทบกับปัญหาด้านสุขอนามัยของคนในชุมชน การศึกษาครั้งนี้จึงเน้นศึกษาในส่วน of ประชาชนที่สามารถให้ข้อมูลด้านปัญหาหลักเกณฑ์ที่อยู่อาศัยทางสังคม และความต้องการการช่วยเหลือด้านสาธารณสุขได้เหมาะสมเท่านั้น

## เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการตรวจสอบคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้แยกเป็น แบบสอบถาม (Questionnaires) เพื่อรวบรวมความคิดเห็นของประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนปู้เจ้าสมิงพราย สะพานปูน เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1.1 ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำราวิชาการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้ง งานวิจัยเชิงเอกสารและข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

1.2 สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมขอบเขตการวิจัย

1.3 นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความชัดเจนของข้อความแต่ละข้อ ตลอดจน ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ (Wording) โดยใช้เทคนิค IOC (Index of item-objective Congruence) จากสูตร  $IOC = \sum R/N$  โดยค่า IOC ที่ได้จากการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ได้ค่าเกิน 0.5 ขึ้นไป ซึ่งถือว่าข้อความนั้นมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

1.4 หลังจากได้แก้ไขแบบสอบถามเรียบร้อยแล้วจึงนำแบบสอบถามไปใช้สำรวจและเก็บ ข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในชุมชนปู้เจ้าสมิงพราย สะพานปูน เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร

## การเก็บรวบรวมข้อมูล

นำแบบสอบถามที่ตรวจสอบความถูกต้องแล้ว ไปเก็บรวบรวมกับกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ใน ชุมชนปู้เจ้าสมิงพราย สะพานปูน เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร และนำแบบสอบถามที่ได้รับมา ตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้อง และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยต่อไป

## การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับ การศึกษา อาชีพ และรายได้ โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) เพื่อให้เห็น ภาพรวมของกลุ่มตัวอย่าง

2. การศึกษาลักษณะที่อยู่อาศัยทางสังคมและการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการ การช่วยเหลือด้านสาธารณสุขในชุมชนปู้เจ้าสมิงพราย สะพานปูน เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร โดยการหาค่าเฉลี่ย (Average) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

## ผลการวิจัย (Research Results)

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในชุมชนปู่เจ้าสมิงพรายสะพานปูนเป็นเพศชาย ร้อยละ 45.10 และกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในชุมชนปู่เจ้าสมิงพรายสะพานปูนเป็นเพศหญิง ร้อยละ 54.90 มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ร้อยละ 15.69 มีอายุ 21 – 25 ปี ร้อยละ 10.78 มีอายุ 36 – 40 ปี ร้อยละ 4.90 มีอายุ 26 – 30 ปี ร้อยละ 3.92 มีอายุ 31 – 35 ปี ร้อยละ 2.94 และ 41 ปี ขึ้นไป ร้อยละ 61.76

มีสถานภาพโสด มีจำนวนมากสุดคิดเป็นร้อยละ 50.98 รองลงมา คือ มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 40.20 มีสถานภาพแยกกันอยู่ ร้อยละ 4.90 และมีสถานภาพหย่าร้าง ร้อยละ 3.92 กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในชุมชนปู่เจ้าสมิงพรายสะพานปูนมีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษา มีจำนวนมากสุดคิดเป็นร้อยละ 30.39 รองลงมา คือ มีระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 20.59 มีระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช. ร้อยละ 19.61 มีระดับการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษา ร้อยละ 13.73 และมีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีจำนวนร้อยละ 12.75 โดยไม่มีระดับการศึกษาที่สูงกว่าปริญญาตรีและอื่นๆ กลุ่มตัวอย่างมีอาชีพรับจ้างจำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 32.35 รองลงมา คือ มีอาชีพค้าขายหรือประกอบอาชีพอิสระ ร้อยละ 24.51 มีอาชีพนักเรียนหรือนักศึกษา ร้อยละ 16.67 มีอาชีพพนักงานบริษัทและอื่นๆ ร้อยละ 10.78 และมีอาชีพลูกจ้างประจำหรือชั่วคราว ร้อยละ 0.98 กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 42.16 รองลงมา คือ มีรายได้ 5,001 – 10,000 บาท ร้อยละ 25.49 มีรายได้ 10,001 – 15,000 บาท ร้อยละ 18.63 มีรายได้ 15,001 – 20,000 บาท ร้อยละ 6.86 มีรายได้ 25,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 6.86

1) เพื่อศึกษาปัญหาลักษณะที่อยู่อาศัยทางสังคมของชุมชนปู่เจ้าสมิงพรายสะพานปูน เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร

จากการศึกษาลักษณะที่อยู่อาศัยชุมชนในชุมชนปู่เจ้าสมิงพรายสะพานปูน เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร (ค่าเฉลี่ย 3.60 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.27) พบว่าในภาพรวมมีปัญหาเกี่ยวกับลักษณะที่อยู่อาศัยในระดับมาก เมื่อแยกเป็นรายด้าน และเรียงลำดับตามปัญหาลักษณะที่อยู่อาศัยพบว่า ลำดับที่ 1 คือ ในชุมชนมีปัญหาเรื่องระบบระบายน้ำ เช่น น้ำท่วม น้ำขัง (ค่าเฉลี่ย 4.01 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.11) ในระดับมาก ลำดับที่ 2 ในชุมชนมีปัญหาน้ำเน่าเสียเกิดขึ้นบ่อยครั้ง (ค่าเฉลี่ย 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.00) ในระดับมาก ลำดับที่ 3 ในชุมชนมีปัญหาเรื่องกลิ่นเหม็นจากของเสียหรือสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ (ค่าเฉลี่ย 3.57 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.22) ในระดับมาก



ลำดับที่ 4 ในชุมชนมีปัญหาขยะ เช่น การทิ้งขยะไม่เป็นที่หรือมีถังขยะไม่เพียงพอ (ค่าเฉลี่ย 3.49 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.22) ในระดับมาก ลำดับที่ 5 รู้สึกไม่ปลอดภัยในการดำเนินชีวิตในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.25 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.49) ในระดับปานกลาง และลำดับสุดท้าย คือ ในชุมชนมีปัญหาเรื่องมลพิษเสียง เช่น จากระถางขยะ การจราจร หรือผู้อยู่อาศัยในชุมชนเอง (ค่าเฉลี่ย 3.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.28) ในระดับปานกลาง

2) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการช่วยเหลือด้านสาธารณสุขของประชาชนผู้อยู่อาศัยในชุมชนปู้เจ้าสมิงพรายสะพานปูน เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร

(1) สภาพปัญหาด้านสาธารณสุขที่เกิดขึ้นในชุมชนปู้เจ้าสมิงพรายสะพานปูน เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร

จากผลการวิเคราะห์ พบว่า ข้อมูลสภาพปัญหาด้านสาธารณสุขที่เกิดขึ้นในชุมชนปู้เจ้าสมิงพรายสะพานปูน เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร ในภาพรวม (ค่าเฉลี่ย 3.25 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.16) อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อแยกเป็นรายด้าน เรียงลำดับข้อมูลสภาพปัญหาด้านสาธารณสุขที่เกิดขึ้น พบว่า สภาพปัญหาด้านสาธารณสุขที่เกิดขึ้นลำดับที่ 1 คือ การเข้าถึงบริการสาธารณสุข (ค่าเฉลี่ย 3.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.07) มีสภาพปัญหาในระดับมาก ลำดับที่ 2 การเข้ารับบริการรักษาพยาบาล (ค่าเฉลี่ย 3.40 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.12) มีสภาพปัญหาในระดับปานกลาง ลำดับที่ 3 คือความพอใจกับบริการสาธารณสุข (ค่าเฉลี่ย 3.38 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.09) มีสภาพปัญหาในระดับปานกลาง ลำดับที่ 4 มีการใช้บริการบ่อนในโรงพยาบาลหรือสถานบริการสุขภาพ (ค่าเฉลี่ย 3.27 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.25) มีสภาพปัญหาในระดับปานกลาง ลำดับที่ 5 ความพอใจกับปริมาณการรองรับผู้ป่วยในสถานบริการสุขภาพ (ค่าเฉลี่ย 3.12 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.18) มีสภาพปัญหาในระดับปานกลาง และลำดับสุดท้าย คือ ความพอใจกับนโยบายด้านสาธารณสุขและความปลอดภัยในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 2.81 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.13) มีสภาพปัญหาด้านสาธารณสุขที่เกิดอยู่ระดับปานกลาง

(2) ความต้องการความช่วยเหลือด้านสาธารณสุขในชุมชนปู้เจ้าสมิงพรายสะพานปูน เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร

ความต้องการการช่วยเหลือด้านสาธารณสุขในชุมชนปู้เจ้าสมิงพรายสะพานปูน เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร ในภาพรวม (ค่าเฉลี่ย 4.38 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.86) มีความต้องการการช่วยเหลือด้านสาธารณสุขอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อแยกเป็นรายด้าน เรียงลำดับความ

ต้องการการช่วยเหลือด้านสาธารณสุข พบว่า ลำดับที่ 1 คือ ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือด้านบริการสร้างเสริมสุขภาพ ในชุมชน เช่น การจัดซื้อเครื่องออกกำลังกาย และอื่น ๆ (ค่าเฉลี่ย 4.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.84) ในระดับมากที่สุด ลำดับที่ 2 ต้องการให้มีการเพิ่มบริการป้องกันโรคในชุมชน เช่น บริการฉีดวัคซีน ป้องกันโรค และอื่น ๆ (ค่าเฉลี่ย 4.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.76) ในระดับมากที่สุด ลำดับที่ 3 ควรมีการให้บริการตรวจสอบสุขภาพเคลื่อนที่ในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.44 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.79) ในระดับมากที่สุด ลำดับที่ 4 ต้องการให้หน่วยงานจากภาครัฐ เข้ามามีส่วนร่วมในการให้บริการด้านความรู้เกี่ยวกับสวัสดิการด้านสาธารณสุข เช่น สิทธิบัตรทอง 30 บาท และอื่น ๆ (ค่าเฉลี่ย 4.42 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.84) ในระดับมากที่สุด ลำดับที่ 5 ควรมีการเพิ่มจำนวนสถานที่ให้บริการด้านสาธารณสุข เช่น โรงพยาบาล คลินิก หรือสถานบริการ สุขภาพอื่น ๆ เพิ่มเติม (ค่าเฉลี่ย 4.39 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.81) ในระดับมากที่สุด และลำดับสุดท้าย คือควรมีการปรับปรุงบริการด้าน สาธารณสุข เช่น สถานพยาบาล การ ให้บริการเจ้าหน้าที่ และอื่น ๆ (ค่าเฉลี่ย 4.01 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.10) ในระดับมาก

## อภิปรายผล (Research Discussion)

1) เพื่อศึกษาปัญหาลักษณะที่อยู่อาศัยทางสังคมของชุมชนเจ้าสมิงพรายสะพานปูน เขต ดอนเมือง กรุงเทพมหานคร

จากการศึกษาข้อมูลลักษณะที่อยู่อาศัยของชุมชนปู่เจ้าสมิงพรายสะพานปูน เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร พบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับมาก เนื่องจากชุมชนปู่เจ้าสมิงพรายสะพานปูน เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานครเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ริมคลอง ส่งผลให้เกิดปัญหาเรื่องระบบระบายน้ำ เช่น น้ำท่วม น้ำขัง และปัญหาน้ำเน่าเสียบ่อยครั้ง อีกทั้งปัญหาเรื่องกลิ่นเหม็นจากของเสียหรือสิ่งปฏิกูลต่างๆ ปัญหาขยะสืบเนื่องจากการทิ้งขยะไม่เป็นที่ ถึงขยะไม่เพียงพอและการจัดการขยะและของเน่าเสียในชุมชนไม่เป็นระบบ ปัญหาเรื่องความรู้สึกละเลยต่อการดำเนินชีวิตในชุมชน สืบเนื่องจากการพบปัญหาเรื่องยาเสพติดภายในชุมชน และตำรวจไม่ให้ความสำคัญกับการเข้ามาตรวจสอบหรือดูแลความปลอดภัยของประชาชนในชุมชนมากเท่าที่ควร นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องมลพิษทางเสียงเนื่องจากชุมชนปู่เจ้าสมิงพรายตั้งอยู่ใกล้ถนนใหญ่ทำให้ประสบปัญหาเสียงรบกวนจากการจราจรทั้งบริเวณภายนอกและภายในชุมชน นอกจากนี้ยังมีเสียงรบกวนจากเครื่องบินและรถไฟ เพราะชุมชนปู่เจ้าสมิงพรายตั้งอยู่ใกล้สนามบินและใกล้เส้นทางรถไฟ และยังได้รับเสียงรบกวนที่เกิดขึ้นจากผู้อยู่อาศัยในชุมชนกันเอง โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัฒนธรงค์ มากพันธ์ และคณะ (2561, น. 82–85) กล่าวว่าปัญหาขยะมูลฝอยเป็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องเล็งเห็น

ความสำคัญและจำเป็นจะต้องร่วมมือแก้ไข เพราะปัญหาที่นับวันยิ่งจะทวีคูณความรุนแรงมากขึ้น เพราะเป็นผลสืบเนื่องมาจากความเจริญทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างต่อเนื่อง มีการนำผลผลิตทางเทคโนโลยีใหม่ๆมาใช้ในชีวิตประจำวัน และมาตรฐานการครองชีพที่สูงขึ้นทำให้มีวัสดุเหลือใช้ และปริมาณขยะมูลฝอยที่มากขึ้น ในขณะที่วิธีการและสถานที่ในการกำจัดขยะมูลฝอยส่วนใหญ่ยังไม่ถูกหลักสุขาภิบาล และประสิทธิภาพของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดเก็บขยะมูลฝอยแต่ละวันอยู่ในเกณฑ์ต่ำ นอกจากนั้นความตระหนักและจิตสำนึกในการทิ้งขยะของประชาชนในชุมชนยังไม่เป็นที่น่าพอใจผลกระทบที่ตามมาคือสภาพแวดล้อมในสังคม เช่น ความสกปรกของขยะมูลฝอยที่เน่าเสียและส่งกลิ่นเหม็น เป็นแหล่งเพาะพันธุ์และแพร่กระจายเชื้อโรค ผลกระทบเหล่านี้ก่อให้เกิดความอันตรายต่อสุขอนามัยของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัศมี บุตรเกื้อ และคณะ (2559) กล่าวว่า ปัญหามลพิษทางเสียงเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญโดยเฉพาะ กรุงเทพมหานคร ปริมณฑล และเมืองหลักซึ่งเป็นศูนย์กลางความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้มีการขยายตัวอย่างมากในด้านอุตสาหกรรม และกิจกรรมก่อสร้างต่างๆ ทั้งอาคารที่อยู่ และสำนักงาน ระบบการคมนาคมขนส่ง ระบบสาธารณูปโภค รวมทั้งการเพิ่มขึ้นของยานพาหนะ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ล้วนแต่เป็นแหล่งกำเนิดมลพิษทางเสียงทั้งนั้นเสียงที่ดังมากๆ ติดต่อกันเป็นเวลานานทำให้เป็นอันตรายต่อสุขภาพร่างกาย และเสียงที่ดังมากๆ จะทำลายสุขภาพร่างกายและสุขภาพจิต รบกวนการนอนหลับพักผ่อน ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพลดลง เกิดโรคต่างๆตามมา

2) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการช่วยเหลือด้านสาธารณสุขของประชาชนผู้อยู่อาศัยในชุมชนปู่เจ้าสมิงพรายสะพานปูน เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร

- จากข้อมูลสภาพปัญหาด้านสาธารณสุขที่เกิดขึ้นในชุมชนปู่เจ้าสมิงพรายสะพานปูน เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจาก ปัญหาด้านสาธารณสุขของประชาชน ไม่ได้เข้าถึงยาก เพียงต้องการให้ระบบสาธารณสุขมีประสิทธิภาพมากขึ้น เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การเข้าถึงบริการสาธารณสุข เป็นอันดับที่ 1 พบอยู่ในระดับมาก เนื่องจากการเข้าถึงบริการสาธารณสุขนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญมากเป็นลำดับต้นๆของการใช้ชีวิตประจำวัน ประชากรจำเป็นต้องเข้าถึงบริการสาธารณสุข จากปัญหาทั้งหมดรองลงมาอันดับที่ 2 ได้แก่ ความประทับใจความสามารถในการบริการรักษาพยาบาล พบอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจาก การให้บริการรักษาพยาบาลในชุมชนอยู่ในเกณฑ์และประสิทธิภาพอยู่ในมาตรฐาน อันดับที่ 3 ความพอใจกับบริการสาธารณสุข พบอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากการให้บริการสาธารณสุขกับ

ประชาชน ไม่เกิดความเหลื่อมล้ำภายในชุมชน อันดับที่ 4 ความถี่ในการใช้บริการในโรงพยาบาล หรือสถานบริการสุขภาพ พบอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากการรักษาเบื้องต้น ประชากรจะซื้อยามาใช้เองเป็นส่วนใหญ่ และจะเข้ารับบริการในโรงพยาบาลหรือสถานบริการสุขภาพเมื่อมีอาการหนัก อันดับที่ 5 ความพอใจกับจำนวนที่รองรับปริมาณผู้ป่วยในสถานบริการสุขภาพ พบอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจาก สถานบริการสุขภาพภายในชุมชนสามารถรองรับปริมาณผู้เข้ารับบริการได้โดยไม่มากหรือน้อยเกินไปเมื่อเทียบกับจำนวนประชากร และอันดับสุดท้าย ความพอใจกับนโยบายด้านสาธารณสุขและความปลอดภัยในชุมชน พบอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจาก ประชาชนบางกลุ่มยังไม่สามารถเข้าถึงนโยบายได้ ไม่มีการทบทวน หรือบางกลุ่มไม่ทราบถึงนโยบายเลย ขณะที่บางนโยบายไม่ได้มีประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วราธร มงคลสืบสกุล (2565, น. 57–67) ที่กล่าวว่า ในกระบวนการทำงานด้านสาธารณสุข กลไกต่างๆ ยังคงขาดประสิทธิภาพ จึงต้องผลักดันให้เกิดสิทธิประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน การประสานงานและความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การจัดกลุ่มแพทย์เคลื่อนที่ตามชุมชนตามพื้นที่ห่างไกลอย่างสม่ำเสมอ การบริหารการจัดการเกี่ยวกับปัญหาในแต่ละพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพและส่งเสริมด้านเทคโนโลยีเพื่อการเข้ารับบริการของประชาชน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ราตรี โพธิ์ระวัช และมณฑนา จริยรัตน์ไพศาล. (2562) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการจัดการการดูแลสุขภาพในชุมชน ปัจจัยภายในที่สำคัญคือ ภาวะเครือข่ายที่เข้มแข็ง เช่น ผู้นำชุมชน ครู อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการมีส่วนร่วมตั้งแต่การวางแผนด้านสุขภาพและการดำเนินงาน

- ความต้องการการช่วยเหลือด้านสาธารณสุข ในชุมชนปู่เจ้าสมิงพรายสะพานปูน เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร มีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจาก ประชาชนมีความต้องการให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือด้านบริการสร้างเสริมสุขภาพในชุมชน การเพิ่มบริการป้องกันโรคในชุมชน การให้บริการตรวจสุขภาพเคลื่อนที่ในชุมชน การให้บริการด้านความรู้เกี่ยวกับสวัสดิการด้านสาธารณสุข การเพิ่มจำนวนสถานที่ ให้บริการด้านสาธารณสุข และการปรับปรุงบริการด้านสาธารณสุข เมื่อพิจารณาข้อมูลพบว่าประชากรต้องการให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามา ช่วยเหลือด้านบริการสร้างเสริมสุขภาพในชุมชน เช่น การจัดซื้อเครื่องออกกำลังกาย และอื่น ๆ เป็นอันดับที่ 1 พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากประชากรต้องการเครื่องออกกำลังกายกลางแจ้งเพื่อเสริมสร้างความแข็งแรงของร่างกาย สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในชุมชนจากการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่ออยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างเป็นสุขภายในชุมชน จากปัญหาและความต้องการทั้งหมดรองลงมาอันดับที่ 2 ได้แก่ ประชากรต้องการให้มีการเพิ่มบริการป้องกันโรคในชุมชน เช่น บริการฉีดวัคซีน ป้องกันโรค

และอื่น ๆ อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจาก ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงการบริการสร้างเสริมสุขภาพ และป้องกันโรคได้อย่างที่ควรประเด็นด้านการจัดระบบบริการที่ยังต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การกระจายทรัพยากรให้เหมาะสม เพื่อไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างชนบทกับเมือง และระหว่างเมืองใหญ่ที่มีความพร้อมทางเศรษฐกิจและสังคม กับเมืองที่ระดับความพร้อมยังต่ำ อันดับที่ 3 ประชากรคิดว่าควรมีการให้บริการตรวจสุขภาพเคลื่อนที่ในชุมชน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากการเข้าถึงบริการศูนย์ตรวจสุขภาพเป็นไปอย่างยากลำบาก การตรวจสุขภาพต้องเดินทางไปรับการตรวจ ณ โรงพยาบาล มีประชากรจำนวนไม่น้อยที่ด้วยภารกิจและขบวนการการทำงาน บังคับ ทำให้ไม่สามารถปลีกเวลามารับการบริการ ณ โรงพยาบาลได้ และนอกจากนี้หากต้องรับการตรวจ ณ โรงพยาบาลก็จะต้องมารอรับบริการพร้อมกับผู้ป่วยอื่นๆ ทำให้ใช้เวลาานาน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเพิ่มการบริการตรวจสุขภาพเคลื่อนที่ในชุมชน อันดับที่ 4 ประชากรต้องการให้หน่วยงานจากภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการให้บริการด้านความรู้เกี่ยวกับสวัสดิการด้านสาธารณสุข เช่น สิทธิบัตรทอง 30 บาท และอื่น ๆ พบอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ด้านสวัสดิการต่างๆ ซึ่งทำให้ไม่ได้ใช้สิทธิในการได้รับสวัสดิการจากทางภาครัฐ ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการหน่วยงานจากภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการให้บริการด้านความรู้เกี่ยวกับสวัสดิการด้านสาธารณสุข และอันดับสุดท้าย ประชากรคิดว่าควรมีการเพิ่มจำนวนสถานที่ ให้บริการด้านสาธารณสุข เช่น โรงพยาบาล คลินิก หรือสถานบริการสุขภาพอื่น ๆ เพิ่มเติม พบว่าอยู่ในระดับมาก เนื่องจากการเข้าถึงสถานบริการสุขภาพนั้นยากลำบาก ส่วนใหญ่เป็นเพราะภายในชุมชนมีจำนวนสถานบริการสุขภาพที่มีประสิทธิภาพจำนวนไม่มาก ซึ่งหากต้องใช้สถานบริการสุขภาพที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องเดินทางไกลออกไปจากภายในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรา แก้วดำ และคณะ (2556, น. 35-44) ที่กล่าวว่า ชุมชนซอยโชดามีแนวโน้มการเป็นชุมชนแออัด ที่พัฒนามากว่าชุมชนแออัดแห่งอื่น เนื่องจากมีความพร้อมกว่าในหลาย ๆ ด้าน อย่างไรก็ตามยังพบว่า ด้านปัญหาสุขภาพอนามัยและการจัดการสิ่งแวดล้อมของคนในชุมชน ที่ยังคงเป็นปัญหามากที่สุด คือ ปัญหาเรื่องโรคประจำตัว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิวิมล บุรณะเรข และคณะ (2560, น. 56-62) ที่พบว่า ประชาชนในชุมชน ไม่ตรวจสุขภาพประจำปี ส่วนใหญ่การเข้ารับบริการสุขภาพสามารถเข้าถึงสิทธิการรักษาได้ยากและมองว่าการเข้ารับบริการสุขภาพเป็นภาระ

## องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาปัญหาและความต้องการ การช่วยเหลือด้านสาธารณสุขในเขตเมือง กรณีศึกษาชุมชนแออัดปู้เจ้าสมิงพรายสะพานปูน เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร พบว่าในด้านลักษณะที่อยู่อาศัยทางสังคม และสภาพปัญหาของชุมชนเจ้าสมิงพรายสะพานปูน เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร เนื่องจากชุมชนปู้เจ้าสมิงพรายสะพานปูน เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ริมคลอง ส่งผลให้เกิดปัญหาเรื่องระบบระบายน้ำ ปัญหาเรื่องกลิ่นเหม็นจากของเสียหรือสิ่งปฏิกูลต่างๆ ปัญหาเรื่องความรู้สึกไม่ปลอดภัยในการดำเนินชีวิตในชุมชน นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องมลพิษทางเสียง เนื่องจากชุมชนปู้เจ้าสมิงพรายตั้งอยู่ใกล้ถนนใหญ่ทำให้ประสบปัญหาเสียงรบกวนจากการจราจรทั้งบริเวณภายนอกและภายในชุมชน เป็นต้น ประชาชนจึงมีความต้องการให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือด้านบริการสร้างเสริมสุขภาพในชุมชน การเพิ่มบริการป้องกันโรคในชุมชน การให้บริการตรวจสุขภาพเคลื่อนที่ในชุมชน การให้บริการด้านความรู้เกี่ยวกับสวัสดิการด้านสาธารณสุข การเพิ่มจำนวนสถานที่ ให้บริการด้านสาธารณสุข และการปรับปรุงบริการด้านสาธารณสุข ประชาชนในชุมชนควรได้รับการให้บริการตรวจสุขภาพเคลื่อนที่ในชุมชน เนื่องจากการเข้าถึงบริการศูนย์ตรวจสุขภาพเป็นไปอย่างยากลำบาก การตรวจสุขภาพต้องเดินทางไปรับการตรวจ ณ โรงพยาบาล มีประชากรจำนวนมากไม่น้อยที่ด้วยภารกิจและขบวนการการทำงาน บังคับ ทำให้ไม่สามารถปลีกเวลามารับการบริการ ณ โรงพยาบาลได้ รวมถึงประชากรต้องการให้หน่วยงานจากภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการให้บริการด้านความรู้เกี่ยวกับสวัสดิการด้านสาธารณสุข เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ด้านสวัสดิการต่างๆ ซึ่งทำให้ไม่ได้ใช้สิทธิในการได้รับสวัสดิการจากทางภาครัฐ ซึ่งจำเป็นอย่างมากที่จะต้องให้หน่วยงานจากภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการให้บริการด้านความรู้เกี่ยวกับสวัสดิการด้านสาธารณสุข ถึงแม้ว่าการดูแลสุขภาพ เป็นความรับผิดชอบของบุคคล ชุมชน และสังคม การดูแลสุขภาพจึงเป็นภารกิจร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชน รวมถึงรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรวางแผน กำหนดนโยบายด้านการดูแลสุขภาพ และการเข้าถึงด้านบริการต่างๆ ให้ชุมชนต่างๆ ที่ชัดเจน มุ่งสร้างเสริมสิ่งแวดล้อมทั้งทางสังคมและกายภาพที่เอื้อต่อการมีชีวิตที่มีสุขภาพดี

## ข้อเสนอแนะ (Research Suggestions)

### - ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางด้านสุขภาพ ด้านการวางแผน ควรกำหนดนโยบายด้านการดูแลสุขภาพ และการเข้าถึงด้านบริการต่างๆ ให้ชัดเจน มุ่งสร้างเสริมสิ่งแวดล้อมทั้งทางสังคมและกายภาพที่เอื้อต่อการมีชีวิตที่มีสุขภาพดี และมุ่งให้คนในชุมชนมีทางเลือกและสามารถเข้าถึงทางเลือกที่ก่อให้เกิดสุขภาพดีได้ เพื่อพัฒนาให้ประชาชนในชุมชนปู้เจ้าสมิงพรายสะพานปูน เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร ได้มีสุขภาพที่ดียิ่งขึ้นและสามารถเข้าถึงบริการด้านสาธารณสุขได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

### - ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1.ควรศึกษาประเด็นปัญหาและความต้องการนอกเหนือจากด้านสาธารณสุข เช่นปัญหา ด้านยาเสพติด ปัญหาความไม่ปลอดภัยของผู้อยู่อาศัย ปัญหาอาชญากรรม และปัญหาด้านศีลธรรม โดยเจาะลึกในแต่ละเรื่องให้มากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์ต่อประชาชนในชุมชนต่อไป

2.ควรศึกษารูปแบบการจัดบริการ แผนการดำเนินการ นโยบายด้านสุขภาพต่างๆ ทั้งหมด ที่เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนปู้เจ้าสมิงพรายสะพานปูน เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร ต่อไป



## เอกสารอ้างอิง (References)

- จิรา แก้วดำ, ปัญญาพัชรกร บุญพร้อม และบุญส่ง ไชเกษ. (2556). ปัญหาด้านสุขภาพอนามัย และการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนแออัด: กรณีศึกษาชุมชนซอยโชดา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร. *วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา*, 5(9), มกราคม - มิถุนายน, หน้า 35-44.
- เฉลิม เกิดโมลี, ประคอง สุคนธจิตต์, และคณะ. (2563). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการบ้านมั่นคง: กรณีศึกษา ชุมชนริมคลองเปรมประชากร เขตหลักสี่*. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม: กรุงเทพฯ.
- เดชา สังขวรรณ และรุ่งนภา เทพภาพ. (2553). ปัญหาคนจนเมืองในชุมชนแออัด : องค์ความรู้ และกระบวนการขับเคลื่อน เปรียบเทียบประเทศไทย และประเทศเกาหลี. *วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา Thai Journal of East Asian Studies*. 15(1), มีนาคม - สิงหาคม, หน้า 39-56.
- พร็อพเพอร์ตี้กูรูกรุ๊ป ประเทศไทยจำกัด. (2565). *รู้จักย่านดอนเมืองแบบเจาะลึก*. สืบค้นเมื่อ 17 พฤศจิกายน 2565 จาก <https://www.ddproperty.com/areainsider/ดอนเมือง/article/รู้จักย่านดอนเมืองแบบ-5042>.
- รัศมี บุตรเกื้อ, พงษ์เทพ ผลประเสริฐ และศุภรดา คณารักษ์สมบัติ. (2559). *การศึกษาผลกระทบทางเสียงจากการจราจร ต่อนักศึกษาและบุคลากรโรงเรียนวัดศรีสำราญราษฎร์บำรุง*. มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี: กรุงเทพฯ.
- ราตรี โพธิ์ระวัช และมณฑนา จริยรัตน์ไพศาล. (2562). *สภาพ ปัญหา ความต้องการ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการดูแลสุขภาพในชุมชนของชุมชนในพื้นที่บริการวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏ กำแพงเพชร: กรณีศึกษาดำบลท่าขุนราม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร*. รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 6 สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. 20 ธันวาคม 2562. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. หน้า 676-680.



วงการแพทย์ พลัสมีเดียจำกัด. (ม.ป.ป.). **The medical news**. สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม 2566 จาก [https://wongkarnpat.com/viewpat.php?id=1093&fbclid=IwAR2TByPk5h7X1tMSnQtlwt2R\\_QlauPUf7QagmTMy5nTCHCH5EJMnVkoq4Gk](https://wongkarnpat.com/viewpat.php?id=1093&fbclid=IwAR2TByPk5h7X1tMSnQtlwt2R_QlauPUf7QagmTMy5nTCHCH5EJMnVkoq4Gk).

วราธร มงคลสืบสกุล. (2565). การเข้าถึงบริการทางสาธารณสุขของไทย: ภาพสะท้อนและความเหลื่อมล้ำของกลุ่มเปราะบางทางสังคม. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์**. (6)1, มกราคม - มิถุนายน, หน้า 57–67.

วัฒนณรงค์ มากพันธ์, ปิยวรรณ เนืองมัจฉา, พิมพ์ร มากพันธ์ และเสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี. (2561). ความรู้ ความเข้าใจ และพฤติกรรมการจัดการขยะของประชาชนในเขตเทศบาลนครตรัง จังหวัดตรัง. **วารสารมหาวิทยาลัยทักษิณ**. 21(1), มกราคม - มิถุนายน, หน้า 79-87.

ศศิวิมล บุณยะเรข, พิมพ์รัตน์ ธรรมรักษา, ไชนภา แก้วจันทรา และมณูชพาณี ขำวงษ์. (2560). ภาวะสุขภาพและการเข้าถึงบริการสุขภาพของชุมชนริมคลองสามเสน เขตราชเทวี. **วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี. กรุงเทพฯ**. 33(2), พฤษภาคม - สิงหาคม, หน้า 54–63.

สำนักงานเขตดอนเมือง. (2565). **ชุมชนแออัด จำนวน 15 ชุมชน**. สืบค้นเมื่อ 9 พฤศจิกายน 2565 จาก <https://webportal.bangkok.go.th/donmueang/page/sub/554/ชุมชนแออัด-จำนวน-15-ชุมชน>.

อนุชา สกิตพงษ์. (2551). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมคลองเปรมประชากร. **มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต: กรุงเทพฯ**.

Yamane, T. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis**. 3rd Edition, Harper and Row: New York.



# FEASIBILITY STUDY FOR THE USE OF STEAM EDUCATION IN CHINA'S EDUCATION REFORM

Yue Li<sup>1</sup>

Received: July 7, 2023 Revised: July 20, 2023 Accepted: September 12, 2023

## Abstract

This research aims to analyze the use of STEAM (Science, Technology, Engineering, Arts, Mathematics) education and the principles of the second classroom in less developed regions, focusing on educators. The research objectives were: 1) To investigate and analyze the current understanding and implementation of STEAM education and the second classroom among educators, particularly in more backward areas, and identify the challenges and gaps in their theoretical and practical experience. 2) To explore students thoroughly and understand the current learning and teaching state in the context of bioscience education in STEAM Education. 3) To explore and develop practical teaching activities and interdisciplinary research cases that incorporate STEAM education and second classroom principles in high school biology education, to provide first-line teachers with practical examples and other researchers with case studies for further investigation, and 4) To examine the impact of integrating STEAM education concepts and second classroom activities on the professional development of teachers and the holistic growth of students, focusing on transforming teaching and learning styles and addressing the limitations of traditional teaching methods in promoting integrated student capabilities.

---

<sup>1</sup> Master of Education Pathumthani University, E-mail: faye13510982222@gmail.com

The population is students in secondary schools in Shenzhen, China. The sample size was 323 students, selected by simple random sampling in 4 majors: Science, Technology, Engineering, Arts, and Mathematics.

The research result shows that 1) students in second-classroom activities can effectively complement conventional teaching methods, which often need more nurturing all-around abilities in students. 2) Teacher surveys and interviews conducted in a secondary school require a more profound comprehension of STEAM education's philosophy, even though there is a general agreement on its prospective advantage in classroom teaching. Furthermore, most students (74.04% and 85.1%) express a wish and requirement for more practical and experiential learning opportunities via second-class biology activities. 3) Feasibility studies, including environmental scans of the school and textbook content analyses, confirm the possibility of executing second classroom activities that align with STEAM education ideals in the selected school. 4) The integration of STEAM education in the study reveals that students exhibit more interest and positive attitudes towards the second classroom, with an increased interest rate of 81.5%. Teachers are encouraged to utilize the second classroom to support traditional classroom teaching. The research concludes that the fusion of STEAM education concepts into second-classroom activities can positively influence high school biology teaching, encourage teacher professional growth, and stimulate comprehensive student development.

**Keywords:** STEAM education, high school biology, the second classroom, Town High School

## Introduction

As part of China's recent educational reform, the Ministry of Education advocates an integrated approach across disciplines and learning environments, emphasizing student training in innovation, practical skills, and social

responsibility. This involves weaving together various subjects, conducting cross-curricular thematic activities, and using social resources effectively for well-rounded student development. Biology, a natural science deeply intertwined with daily life, environmental protection, and healthcare, overlaps with other fields like physics, chemistry, and mathematics. It's also connected to information and engineering technology. Thus, the High School Biology Curriculum Standard (2017 edition) encourages teachers to incorporate diverse knowledge and skills, especially from STEM fields, and relate biology with daily life experiences. While the reform has led to a wide variety of biology classes and school-specific courses, challenges still need to be addressed in less developed or remote areas where implementation lags and student development requires enhancement. The need for tailored classroom strategies aligns with the STEAM education concept from the United States, which advocates interdisciplinary teaching for lifelong learning. However, the current college entrance system only partially supports STEAM courses in regular classes in ordinary town high schools. This issue could be addressed through a second Korean classroom approach, in which teachers arrange activities beyond average class time to supplement learning and develop student competence.

Therefore, this study aims to integrate the STEAM education concept into the secondary classrooms of ordinary town high school students in Shenzhen, China, designing and implementing locally appropriate teaching activities.

## Research Objectives

1. To investigate and analyze the current understanding and implementation of STEAM education and the second classroom among educators, particularly in more backward areas, and identify the challenges and gaps in their theoretical and practical experience.

2. The explore students thoroughly understand the current learning and teaching state in the context of bioscience education in STEAM Education
3. To explore and develop practical teaching activities and interdisciplinary research cases that incorporate STEAM education and second classroom principles in high school biology education, to provide first-line teachers with practical examples and other researchers with case studies for further investigation.
4. To examine the impact of integrating STEAM education concepts and second classroom activities on the professional development of teachers and the holistic growth of students, focusing on transforming teaching and learning styles and addressing the limitations of traditional teaching methods in promoting integrated student capabilities.

## Literature Review

### The Concept of STEAM Education

STEAM education, gaining global popularity and accelerating in China, comprises diverse fields like drone technology, robotics, 3D printing, and LEGO education. However, it's often mistakenly equated with programming and robotics education alone. Unlike traditional education methods, STEAM is a cross-disciplinary approach that situates students in real-world scenarios. It relies on tool utilization and self-motivated problem-solving, encouraging group collaboration. It promotes learning through mistakes, encouraging varied perspectives and application of knowledge to real-life situations. Evaluation in STEAM is comprehensive, paying attention to learning results and processes.

**Three primary teaching models in STEAM are:**

**5E Model:** Based on constructivist theory, it includes five phases: Engage, Explore, Explain, Apply, and Evaluate. It puts students at the center, motivating them to explore and understand scientific concepts, link ideas, deepen their

understanding through the application, and perform self-assessment and teacher evaluations.

**6E Model:** An advancement of the 5E model, the 6E model incorporates 'Engineering' to better reflect the STEAM approach. It comprises Engage, Explore, Explain, Engineer, Enrich, and Evaluate stages. Students learn scientific exploration processes and use engineering techniques to solve problems, providing learning evidence using an engineering design manual.

**PBL (Project/Problem-Based Learning) Model:** Commonly used in STEAM education, the PBL model promotes the formation of diverse learning groups. Unlike traditional teaching, it is student-focused, with the teacher as a guide. The model divides into three stages: Pre-work, Process Implementation, and Summary Assessment. Teachers pre-identify projects or problems and provide resources. Students, working in groups, collaborate to address these projects or issues, culminating in presentations and comprehensive evaluations by the teacher.

## The Concept of the second classroom

First mentioned by Chinese educationist Zhu Jiuhe in 1983, the “second classroom” concept has gained recognition. It refers to teaching activities related to the traditional curriculum but conducted outside the time and space boundaries of the typical classroom, hence named the “second channel.” The content, while stemming from teaching materials, is open to them. It doesn't entail exams but forms a critical component of quality education. Learning in the second classroom can occur anywhere - in the classroom, on the playground, within the school, in society, or at home. While the double classroom supplements and extends the first, it possesses distinctive features:

**Practicality:** The second classroom enhances students' comprehensive qualities through hands-on activities. Students apply their knowledge to real-world problems, learning and reshaping their knowledge structure.

**Flexibility:** The second classroom can be tailored to students' specific needs. Students can choose their activities and set their time and place. This flexibility extends to content, timing, and space, unlike in the traditional classroom.

**Collaboration:** Many activities in the second classroom necessitate team cooperation. They can involve parent and teacher participation, fostering a "home-school community." Successful partnership determines the effectiveness of the second classroom activities.

**Engagement:** Second classroom activities are designed to promote active student participation. These activities can range from cooking to performance arts, appealing to students' interests and stimulating their competitive spirit.

In conclusion, the second classroom shares similar developmental traits with STEAM education. Theoretically, it can be effectively integrated with the secondary school biology concept under the STEAM framework.

## Research Methodology

### Population and Sample

In this study, the researcher was interested in studying the students in secondary schools in Shenzhen, China. The main body of the second classroom is the students.

### Population

The population of this research researcher is studying students in secondary schools in Shenzhen, China, with unknown people.



Sample Group

The sampling size in this research, the researcher used Cochran’s formula (Cochran, 1977), is 323 samples.

Data collection tools

The survey was conducted by the QQ group of the top 1 and the second grade of the top 2. A total of 213 questionnaires were collected, of which five copies were invalid (all selected) (A), a good volume of 208 documents, and a valid questionnaire rate of 97.65%.

Research Result

1. The result of understanding and implementing STEAM education and the second classroom among educators, particularly in more backward areas, and identifying the challenges and gaps in their theoretical and practical experience.

Dimension 1: The student’s attitude and understanding of biological subjects are as follows

Table 1 Students' attitudes And Understanding of Biological Subjects

| Problem                             | Options     |             |               |            |
|-------------------------------------|-------------|-------------|---------------|------------|
| Do you like biology?                | A Love it   | B generally | C didn't feel | D aversion |
|                                     | 33.17%      | prefers     | 22.6%         | 2.88%      |
| You think creatures and others      | A very many | B more      | C less        | D No       |
|                                     | 9.62%       | 33.65%      | 51.92%        | contact    |
| Interdisciplinary is much connected |             |             |               | 4.81%      |

Table 1 indicates that 74.52% of students display a "very" or "general" positive attitude towards biological subjects, while 22.6% remain "indifferent," and 2.88% express "dislike." Therefore, while most W secondary school students have a

positive outlook towards bioscience, about a quarter show no interest or even an aversion, leaving room for improvement in fostering students' interest in the subject.

Regarding integrating biological content with other subjects, 43.27% of students recognize a high degree of overlap, 51.92% perceive less overlap, and 4.81% feel no connection between biology and other disciplines. Despite this, most students acknowledge the link between biology and other fields, offering a foundation for implementing STEAM education. Nonetheless, teachers must guide students to uncover connections with different subjects and encourage problem-solving using interdisciplinary knowledge during this implementation.

**2 The result of practical teaching activities and interdisciplinary research cases incorporating STEAM education and second classroom principles in high school biology education provides first-line teachers with practical examples and other researchers with case studies for further investigation.**

#### **Dimension 2: Learning about student biometrics**

This dimension includes four questions: Do you think high school biology is difficult to learn? What is your traditional learning style in biological lessons? Are you satisfied with how you teach your current physical classes? 4. will you learn about biology outside of the session? The answers to the questions are listed in turn as follows:

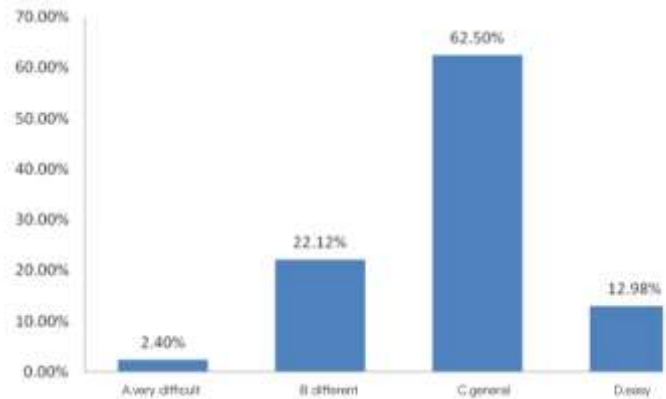


Figure 1 Students' Learning about Biological Knowledge

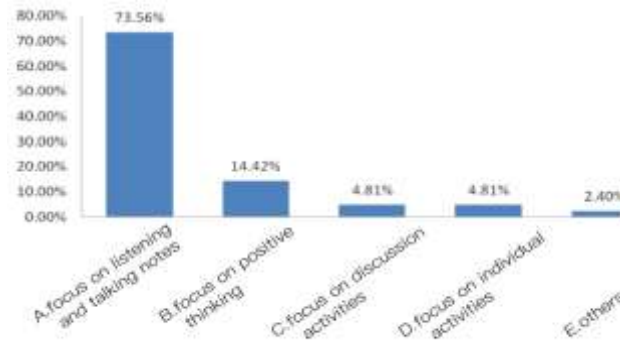


Figure 2 The main learning styles for student biology

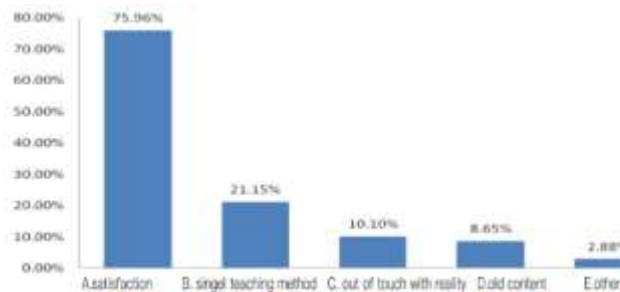


Figure 3 How Students Feel about Teaching Biology

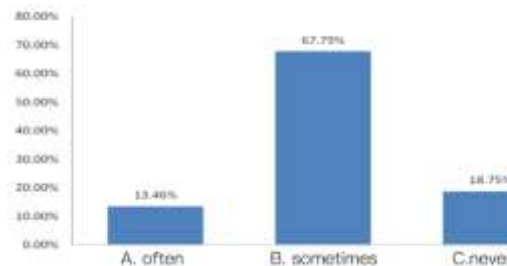
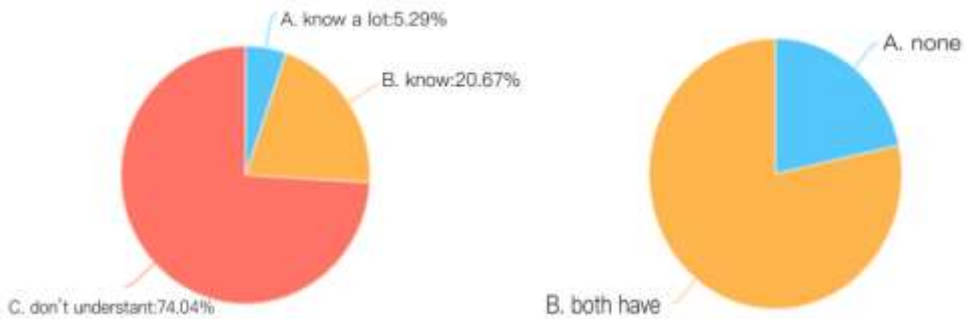


Figure 4 Biology of Student Extracurricular Learning

Figure 1 shows that most students consider bioscience knowledge a general difficulty; a few feel it difficult, and a few find it difficult. Regarding learning methods (Figure 2), 73.56% of students mainly listen and take notes, 19.23% are especially thinking and discussing, and 7.21% are mostly personal activities. Regarding teaching methods (Figure 3), 75.96% of students are satisfied, 24.04% are dissatisfied, and think that teaching methods are too single, away from reality, and the teaching content is slightly dull and outdated. As for extra-curricular learning (Figure 4), only 13.46% of students are learning biological knowledge, 18.75% are learning almost non-extracurricular, and the remaining 67.79% are occasionally studying. Most students in the school are generally still in a passive learning state. They are accustomed to the traditional teaching methods of teachers and the teaching of extracurricular studies; the emotional energy of the study needs to be more. Therefore, teachers must actively explore teaching methods adapted to the times and cultivate talented people who are active in learning, have innovative thinking and practical ability, and can adjust to the future social life.

**3. The result integrating STEAM education concepts and second classroom activities on teachers' professional development and students' holistic growth, focusing on transforming teaching and learning styles and addressing the limitations of traditional teaching methods in promoting integrated student capabilities.**

### Dimension three: How well the students understand the second class



**Figure 5** Students' knowledge of the second classroom activity

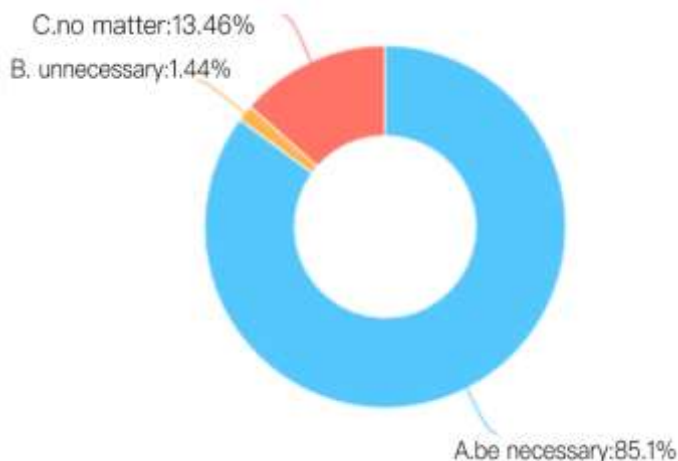
As shown in figures 4-5, most W secondary school students need to learn in the second classroom, and there are few similar second classes in previous schools in the event. Therefore, practical research for the second classroom activity in W secondary schools has some innovative and research value.

4. The result is the impact of integrating STEAM education concepts and second classroom activities on the professional development of teachers and the holistic growth of students, focusing on transforming teaching and learning styles and addressing the limitations of traditional teaching methods in promoting integrated student capabilities.

### Dimension 4: Students' interest in conducting a second class in biology, Attitude, and expectations

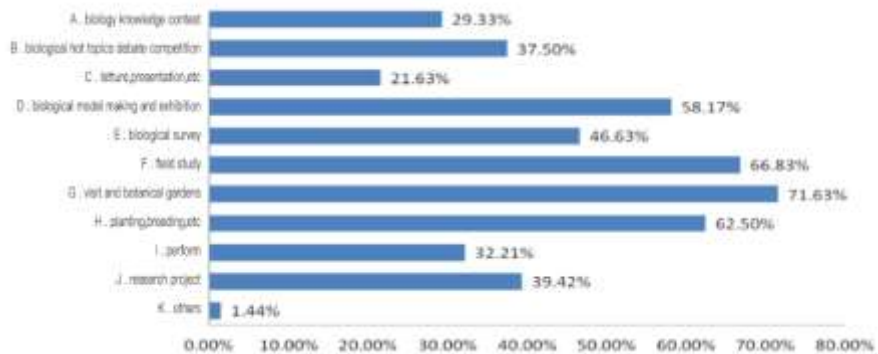
Three questions are set up in this dimension: Do you think it is necessary to conduct the second-high school biology class? If you run a second-high school biology class, what form would you like the content to appear in the course? What do you want to get from the second class of high school

creatures? The first question is the survey results, which are as follows:



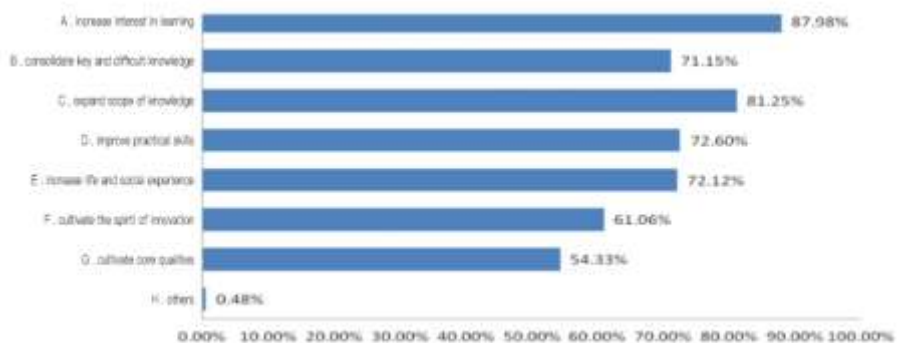
**Figure 6** Students' attitude toward conducting a second class in biology

As can be seen from Figure 6, 85.1 percent of the students surveyed considered it necessary to conduct a second class of biology at the high school level, which was 13.46 percent of Students were not concerned about it, and only 1.44 percent of students felt they do not need to do it. Overall, students have a more positive attitude toward the second classroom and have shown greater interest. Teachers can try to conduct the second classroom to assist the first class. The second question was designed to understand the student's preferences for the content of the second class and therefore was set to select multiple options. The results are as follows:



**Figure 7** Students' preference for conducting a second class

According to Figure 7, students in W secondary schools tend to visit the movement, botanical gardens, field visits, cultivation, and culture; the second class, such as "modeling," also has a positive attitude toward the second class, such as "research," "probe," "performance," and so on. The second class, "lecture, report," and "knowledge contest classes," has the slightest interest in the second class. Explain that students are more interested in hands-on and hands-on second classes, which teachers can try to run on a practical basis. The third question was designed to understand the student's expectations for the second classroom, and the results are as follows:



**Figure 8** Students' expectations for the second classroom

As shown in Figure 8, students are primarily interested in “learning,” “developing knowledge of biology,” “Upgrading practical skills,” “increasing life and social experience,” and “consolidating heavy and difficult knowledge,” Second, we hope to “cultivate the innovative spirit” and “cultivate core culture” in the activities. From dimension 4, students have a high interest and higher expectations in developing secondary school biological classes, and teachers can actively engage in activities and Practice.

In summary, the content of the biological teaching materials of high school, the range of the teaching materials of W secondary school, Internal conditions, and student needs analysis show that the second class of high school life in W secondary schools and similar town schools is entirely feasible and necessary based on the steam education concept.

## Conclusion

### Summary of Finding

In the new college entrance exam and curriculum reform context, high school biology teaching needs to develop students' core and comprehensive abilities. Traditional first-class teaching in ordinary urban high schools may need to meet this training goal. However, STEAM education and second-classroom activities can promote learning, increase students' interest, and reinforce first-class content. After exploring suitable teaching methods, the study attempted to integrate STEAM education with the second classroom concept in high school biology. The findings are summarized as follows:

### 1. Understanding and Implementation of STEAM and Second Classroom Concepts Among Educators

Most educators, especially in more backward areas, still need help understanding and implementing STEAM education and the second classroom. Identifying these gaps in their theoretical and practical experiences is essential to devise effective



strategies. In addition, students' attitudes and understanding of biological subjects vary, with a significant number expressing indifference or even aversion. This variation presents an opportunity to develop research to foster students' interest in biology.

## **2. Implementation of Practical Teaching Activities and Interdisciplinary Cases**

The study reveals that incorporating STEAM education and second-classroom principles in high school biology education can provide teachers with practical examples and researchers with case studies for further investigation. The survey responses also indicate dissatisfaction with the teaching methods, with students finding them too singular, detached from reality, and slightly dull. Only a few fractions of students pursue extracurricular learning of biological knowledge, suggesting the need for more engaging and relevant teaching methods.

### **3. Impact on Teachers' Professional Development and Students' Holistic Growth**

Integrating STEAM education concepts and second classroom activities can transform teaching and learning styles. This approach can also address the limitations of traditional teaching methods in promoting integrated student capabilities. Most students at W secondary school see the value in the second classroom and view it as a necessary complement to the first class.

### **4. Impact on Professional Development of Teachers and Holistic Growth of Students**

Most students believe in the necessity of second-classroom biology activities at the high school level. They show a more positive attitude towards such movements, indicating that teachers should consider implementing second-classroom strategies to supplement first-class teachings. Students also express interest in hands-on and experiential second-classroom activities like visits to botanical gardens, cultivation, and modeling. Teachers can take these preferences into account when planning second classroom activities.

From these findings, it's clear that students have high interest and expectations in implementing second-classroom biology classes. This suggests that teachers can actively engage in such activities and practices to promote holistic growth and a more integrated understanding of biology.

## **Discussion**

The current study's discussion unveils various gaps and challenges in implementing STEAM (Science, Technology, Engineering, Arts, and Mathematics) education and second classroom activities. Teachers often need a deeper understanding of the philosophy behind STEAM education and its implementation, as it is still relatively new and primarily limited to large cities

1). This lack of understanding extends to the students who need help integrating interdisciplinary knowledge 2). While STEAM education aims to equip students to solve real-world problems using knowledge from various fields, current teaching practices often only incorporate this concept into single-disciplinary classroom teaching. As a result, students need help to apply secondary knowledge effectively in their activities. The second classroom activity's conduct should be more valued 3). Even simple activities require time and effort to plan and execute, which can be overlooked in the high-stakes environment of standardized testing. Adding to this challenge, the conditions necessary for second-classroom activities, such as financial support and resources, often must be improved 4). Finally, the current evaluation system for these activities needs to be completed and subjective as it is challenging to quantify the performance of the groups, and the evaluation dimensions need to be diversified. Overall, it is clear that the systems supporting STEAM education and second classroom activities need continuous exploration and refinement.

## Recommendation

The study recommends strategies at both the school and teacher levels to enhance the effectiveness of STEAM education and second-classroom activities. Schools should bolster research and development of school-based courses, improve conditions for second-classroom activities, and provide financial and organizational support. They should enhance communication with families and society to promote a cooperative learning community. Schools should also offer training opportunities to address the shortage of STEAM educators and keep them updated on the latest STEAM concepts. Furthermore, they should respect teachers' autonomy in teaching and encourage them to carry out second-classroom activities.

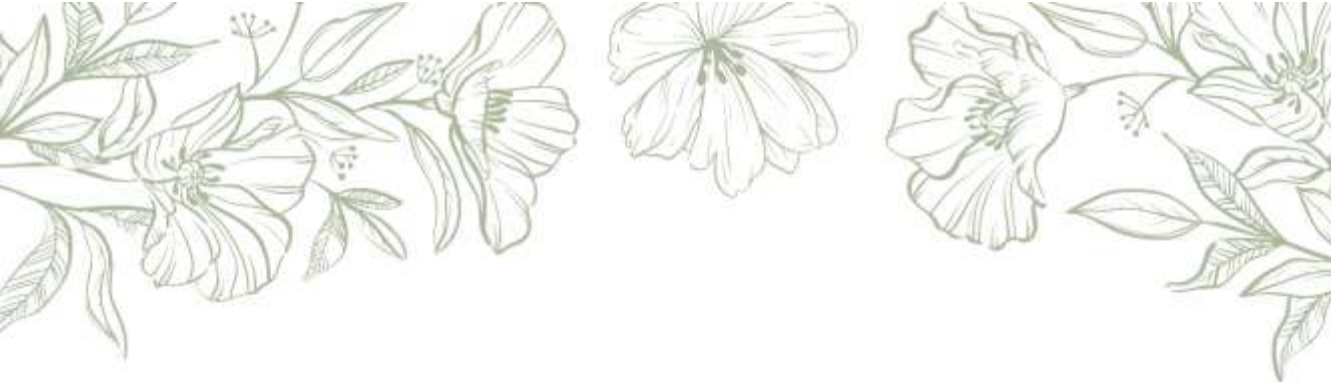
As the direct promoters of teaching activities, teachers should adopt a lifelong learning mindset, actively participate in training, and embrace new teaching concepts. Teachers should design suitable second classroom activities based on their teaching content analysis, considering students' characteristics and abilities, resource availability, and balance between first classroom sessions and second classroom activities. Teachers should encourage students to be actively involved in learning, innovate, and be creative. Lastly, they should establish a comprehensive, diverse, and easily implementable evaluation system, and they should consistently reflect on the activities and address any issues for better planning in the future.

## References

- Cochran, W. (1977). **Sampling Techniques 3rd**. Ed. New York: John Wiley & Sons.
- Fan W., Zhang Y. (2018). Steam Education: Development, Connotations and possible paths. **Modern educational techniques**, 28(03), pp. 99-105.
- Fu, Liu Peng F. (2018). From validation to creation, Primary and secondary stem Education, I **applied Model Research**. (4), pp. 71-78.
- Kurumi. (2018). High school steam education implementation and development element analysis. **Innovative talent education**, (04), pp. 67-70.
- Geist, E. A., & King, M. (2008). Different, Not Better: Gender Differences in Mathematics Learning and Achievement. **Journal of Instructional Psychology**, 35(1), pp. 43–52.
- Guyotte, K. W., Sochacka, N., Costantino, T., Kellam, N., & Walther, J. (2015). Collaborative Creativity in STEAM: Narratives of Art Education Students' Experiences in Transdisciplinary Spaces. **International Journal of Education & the Arts**, 16(15), 1–40.
- Han Feng (2016). **What art has been added from stem to steam?** 2016-06-22(003).
- Ho S., Liu S. (2019). Several top issues in education development. **Education and teaching research**, 33(04), pp. 100-129.
- Lee M. (2019). **IYPT Experimental Inquiry based on the philosophy of the steam course**.
- Lee K. (2018) **Practical research on teaching in biology at a lower secondary level based on stem philosophy**. North West Normal University.
- Miao M. (2018). **Us STEAM Case study and lessons learned**. Jiangsu Normal University.

- Peng M, Guo M. (2048). Study the primary connotation and path to the development of steam education. **Educational Theory and Practice**, 38 (25), pp. 14-18.
- Quigley, C. F., & Herro, D. (2016). Finding the Joy in the Unknown: Implementing STEAM Teaching Practices in Middle School Science and Math Classrooms. **Journal of Science Education and Technology**, 25, pp. 410–426.
- Sherman W. (2018). **Practical research on high school innovation courses based on steam education**. Shanghai Normal University.
- Sun W., Han F. (2019) Us stem Educational Union and its meaning. **High Teaching Journal**, (08), pp. 13-15.
- Sun Wenna. (2019). **Research on Implementing Steam Education in the US Primary and Secondary Schools at the University of Kashi**.
- Wu Y. (2018). Integration and innovation of courses based on steam education philosophy - take computer science as an example. **Innovation talent education**, (01), pp. 61-67.
- Yang Mingquan. (2011). Ideas and Action. **Comparative education study**, 33 (10), pp. 86-90.
- Yang Y, Ni J. (2017). Engineering Design: Stem Effective way to integrate the curriculum. **Shanghai Educational Research**, 19(10), pp. 45-49.
- Yu S., Hu X. (2015) STEAM Education concept and interdisciplinary Integration Model [J]. **Open Education Research**, (4), pp. 13-22.
- Zine M., Sun Y. (2013). Us stem A light analysis of the course. **Science and education guide**, (28), pp. 201-202.
- Zeng T. (2017). Characteristics and implementation path. **Education Modernization**, 4 (33), pp. 271-273.

- Zhang B. (2019). Steam, the Middle School Chemistry Experiment under the Education concept, explores the research. Take the composition of the hardboiled agent and the impact of matching water hoists to paper. **China Modern Education Equipment**, (14), pp. 65-67.
- Zhou Y., Zhu Z. (2018). Importance of nurturing a human core culture in steam education and its implementation strategy. **Friends of Physics**, 34 (12), pp. 45-47.





# Model of Appropriate Online Teaching and Learning Process in the Situation of the Coronavirus Disease of Undergraduate Students in Chongqing, China

Dai Liping<sup>1</sup>

Received: July 6, 2023 Revised: July 20, 2023 Accepted: September 12, 2023

## Abstract

This research aimed to study and develop a model for appropriate online teaching and learning management specifically tailored to the needs of students in Chongqing, China. Data analysis revealed overall student agreement towards the proposed model for online teaching ( $\bar{x}=3.48$ ). This consensus was evident across all three stages of learning: pre-learning ( $\bar{x}=3.5024$ ), during the study ( $\bar{x}=3.47$ ), and evaluation ( $\bar{x}=3.46$ ). Key practices and strategies were identified at each stage. In pre-learning, readiness checks ( $\bar{x}=3.46$ ), determination of suitable teaching channels ( $\bar{x}=3.52$ ), and engaging lesson introductions ( $\bar{x}=3.49$ ) were favored. During the study phase, periodic comprehension checks ( $\bar{x}=3.48$ ), progressive learning techniques ( $\bar{x}=3.47$ ), and fostering a collaborative online environment ( $\bar{x}=3.47$ ) were appreciated. In the evaluation phase, continual instructor self-evaluation ( $\bar{x}=3.48$ ), remedial assistance for low-performing

---

<sup>1</sup> Master of Education Pathum Thani University, E-mail: 1178961081@qq.com

students ( $\bar{x}=3.47$ ), and scheduled comprehension tests ( $\bar{x}=3.46$ ) were considered beneficial.

However, student opinions on the online teaching and learning model did not significantly different based on sex, age, or educational level, underscoring the broad acceptability of the model. These findings contribute valuable insights for developing and implementing effective online teaching strategies in higher education.

**Keywords:** Online teaching, online learning, learning process

## Introduction

Currently, there is an epidemic of Coronavirus Disease 2019-COVID-19, also known as COVID-19, which has spread to many countries worldwide. Most of the countries affected were severely infected. The coronavirus disease 2019 can spread quickly because it can be easily transmitted. To prevent and stop the spread of COVID-19, governments have implemented lockdown measures by asking people to control activities and stop traveling. And stay at the location or accommodation for a specified period, and continue to refrain from social activities, including campaigning for public health measures and social distancing. Such a situation affects the country's development in terms of public health, economy, society, and education, both during the period of the epidemic and during the long-term impact. Education management in all countries has been affected by the COVID-19 situation, with teaching and learning halts both in a nationwide break. And halting only certain areas, according to UNESCO data on the impact of COVID-19. to the management of education around the world,

many countries have adjusted the teaching and learning model to solve the problem of education management from the impact of the epidemic. For example, Finland has changed its education management model to be online in the long term. And Singapore has established a Home-Based Learning model, adapted teaching and learning to a digital format, etc.

Due to the pandemic situation of the coronavirus 2019 and advances in information and communication technology are constantly improving. As a result, education has adapted to change. This makes teaching and learning management an online form (Online Learning) has played a role in teaching at the higher education level through Globalization and preventing the spread of the coronavirus disease in 2019

Online teaching is a method of transmitting content, images, and videos using multiple media (Multimedia) together with discussion and exchange of ideas through electronic devices and modern technology for students to have access to learning resources that are diverse and up-to-date. You can learn on your own according to your needs. Online teaching is essential nowadays. Because of learning in the 21st century, learners need to have communication skills. Use of computers and information technology media literacy to foster lifelong learning, including in the current situation, there is a pandemic of Coronavirus Disease 2019-COVID-19, the World Health Organization has announced. It is a public health emergency. As a result, educational institutions cannot manage teaching and learning as usual—one of the measures to control the spread of COVID-196 under troubles. Public health includes social distancing is the practice of social distancing. They are doing various activities among people, causing a trend of

changing lifestyles, work, and many studies. For students to learn as well self continuously. (Kummitha & Kolloju, 2021)

Therefore, from the statement of problem researcher is interested to study an Appropriate form of online teaching and learning process in the situation of the Coronavirus Disease in Chongqing, China. To solve the problem of teaching and study the solution to prepare the measure in the future.

## Literature Review

### Learning Theory

Learning theory explores how people alter their behaviors and thought processes. This change can be achieved through various modes such as hearing, touching, reading, and technology. The learning mechanisms of children and adults differ, with children primarily learning through classroom interaction while adults lean more on experience. Effective learning requires a conducive psychological atmosphere created by instructors through various teaching styles. Learning theories can be broadly divided into two groups:

**Behavioral Theory:** This category suggests learning is a correlation between a stimulus and a response. Classical conditional learning theory and action conditional learning theory are two prime examples.

**Cognitive Theory:** This school of thought posits that learning results from cognitive processes influenced by a person's past experiences and their understanding of stimulating stimuli. Theories in this group, like social intelligence learning theory, focus on mental function more than behavior conditions.

A widely accepted concept in teaching and learning management is Bloom's taxonomy, introduced by Benjamin Bloom (Benjamin Bloom's Taxonomy

of Educational Objectives, 1956). It divides learning behaviors into three domains: cognitive, affective, and psychomotor. The cognitive domain refers to intellectual capacities used in learning activities like problem-solving, reading comprehension, and new inventions. Bloom's taxonomy organizes cognitive behaviors into six levels, from basic to complex: knowledge, comprehension, application, analysis, synthesis, and evaluation. Other notable learning theories include Mayor's theory, which emphasizes clear, observable behavior, conditions to facilitate success, and measurable standards; Bruner's theory, which underlines learning through experience and promotes learner responsibility; and Tyler's theory, which focuses on continuity, sequence, and integration in learning.

## Online Teaching Management Theory

Online teaching, leveraging the internet for educational purposes, is now a common practice. It allows for information exchange without the constraints of time and place. Many academics have offered definitions of online teaching, most of which agree that it involves instructional design processes that utilize the internet and World Wide Web resources to create an environment conducive for teaching and learning (Laohacharasang, 2002).

Tools used in online teaching are often classified based on usage patterns. Some common classifications are:

- Publication type, e.g., blogs, Wikipedia.
- Sharing characteristics, e.g., video, music, picture, and link sharing.
- Discussion nature, e.g., online forums.
- Social network characteristics.
- Micro-publishing nature, e.g., micro-blogs.

Aggregation tools for collecting data from various sources for user convenience.

Social media platforms can also be classified based on the form of use, such as tools for exchanging information, social networking tools, online bookmarking services, online sharing tools, blog-type tools, micro blog-type tools, wiki-type tools, and web board type tools.

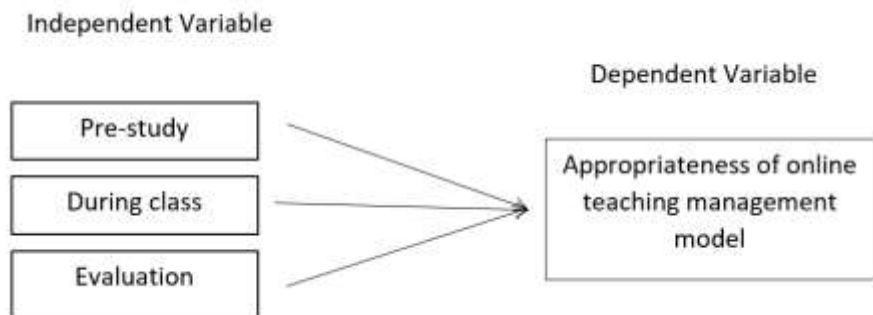
### **Characteristics of online teaching management**

Online teaching management exhibits a multitude of characteristics. According to various researchers, it includes various forms of presentation, communication, and relationship building. Presentation can range from single and dual media presentations to multimedia presentations with text, images, motion pictures, and sound. Communication in online teaching management is essential, with modes ranging from one-way communication, two-way communication, one-to-many communication, and multi-source communication. Relationship building, including information search, website navigation, and human responses to web use, is also crucial.

Different forms of online teaching and learning management include the release, communication, hybrid, and virtual classroom models. The release model features the library, textbook, and interactive instruction models. The communication model promotes interaction through different forms of online communication. The hybrid model is a combination of the release and communication models, providing diverse learning resources. The virtual classroom model is a real-time online teaching model.

Online teaching and learning management consist of essential components such as content, a course management system, modes of communication, and practice or testing exercises. It supports learners by providing access to lesson content at any time, encourages interaction between learners and tutors, supports cooperative learning, and encourages learners to seek knowledge independently. It also provides immediate feedback, enabling learners to understand and improve their abilities. Hence, online teaching management expands opportunities for knowledge seekers by eliminating physical and temporal constraints.

### Conceptual Framework



### Research Methodology

#### Population and sample

In this research, the researcher study to the Undergraduate students in Chongqing, China's total population is 20,000 students (Ministry of Education. Ministry of Education, 2020). The sample group used in this study consisted of 400 students there is was determined by calculating the Taro Yamane sample

size (Taro Yamane, 1967) at the reliability level of 95%, and the error was less than 5%.

### 1. Research Result

Table 1 Demographic of Respondents

| Respondents        | Frequency | Percentage |
|--------------------|-----------|------------|
| Gender             |           |            |
| Male               | 181       | 45.2       |
| Female             | 219       | 54.8       |
| Total              | 400       | 100        |
| Age                |           |            |
| Under 18 years     | 124       | 29.5       |
| 19-21 years        | 61        | 14.5       |
| 21-22 years above  | 43        | 10.2       |
| 23 years and above | 172       | 45.7       |
| Total              | 400       | 100        |

**Table 1** Presents demographic data from a survey of 400 respondents. Regarding gender, 54.8% (219) identified as Female, and 45.2% (181) as Male. Regarding age, 29.5% (124) were under 18 years old, 14.5% (61) were aged 19-21 years, 10.2% (43) were aged 21-22 years and the remaining 45.7% (172) were aged 23 years and above.

Table 2 One-Way ANOVA Test by Gender

| Variance Source | Df.    | Sum of Squares | Mean Squares | F     | Sig.  |
|-----------------|--------|----------------|--------------|-------|-------|
| Between Groups  | 0.027  | 2              | 0.013        | 0.510 | 0.601 |
| Within-Groups   | 10.977 | 417            | 0.026        |       |       |



| Variance Source | Df.    | Sum of Squares | Mean Squares | F | Sig. |
|-----------------|--------|----------------|--------------|---|------|
| Total           | 11.004 | 419            |              |   |      |

**Table 2** represents an Analysis of Variance (ANOVA), a statistical test used to compare the means of more than two groups. It shows the variation between and within groups being compared. The degrees of freedom are 2 for between groups and 417 for within groups, reflecting the amount of data available for calculation. The sum of squares, measuring total data variation, is 0.027 for between groups and 10.977 for within groups. The mean squares, obtained by dividing the sum of squares by respective degrees of freedom, are 0.013 for between groups. The F-statistic, a ratio of mean squares, is 0.510. The p-value (Sig.) is 0.601, greater than 0.05, suggesting no statistically significant differences between the means of the compared groups. In conclusion, the differences of gender are not difference opinion on Appropriate Online Teaching and Learning Process in the Situation of the Coronavirus Disease of Undergraduate Students in Chongqing, China.

Table 3 One-Way ANOVA Test by Age

| Variance Source | Df.    | Sum of Squares | Mean Squares | F     | Sig.  |
|-----------------|--------|----------------|--------------|-------|-------|
| Between Groups  | 0.019  | 2              | 0.009        | 0.355 | 0.701 |
| Within-Groups   | 10.985 | 417            | 0.026        |       |       |
| Total           | 11.004 | 419            |              |       |       |

**Table 3** represents an Analysis of Variance (ANOVA), a statistical test used to compare the means of more than two groups. It shows the variation between and within groups being compared. The degrees of freedom are 2 for between groups and 417 for within groups, reflecting the amount of data available for

calculation. The sum of squares, measuring total data variation, is 0.019 for between groups and 10.985 for within groups. The mean squares, obtained by dividing the sum of squares by respective degrees of freedom, are 0.009 for between groups. The F-statistic, a ratio of mean squares, is 0.355. The p-value (Sig.) is 0.701, greater than 0.05, suggesting no statistically significant differences between the means of the compared groups. In conclusion, the differences of age are not difference opinion on Appropriate Online Teaching and Learning Process in the Situation of the Coronavirus Disease of Undergraduate Students in Chongqing, China.

## 2. Conclusion

The research analysis of Undergraduate students showed that the majority were females (54.8%), over 35 years of age (45.7%), and enrolled in master's programs (59.3%). Students generally agreed with the online teaching model, with the highest approval for the pre-learning stage. They expressed strong agreement for methods such as teacher surveys on student readiness, determining convenient teaching channels, and providing engaging lesson introductions. Furthermore, they affirmed the need for continuous understanding checks, progressive teaching techniques, and a collaborative learning atmosphere. In evaluations, they supported end-of-semester teaching assessments, tutoring for struggling students, and scheduled understanding checks. Regardless of gender, age, or educational level, the opinions on the online learning process during the COVID-19 pandemic were consistent.

## Discussion

This research evaluates the appropriate online learning model for undergraduate students amidst the COVID-19 outbreak. The study found that

students, irrespective of their age, gender, or education level, agreed on the proposed online teaching process model (mean=3.4802). This model was designed based on principles, concepts, and theories in teaching and learning management, and incorporated suggestions for pre-learning, in-course, and evaluation processes. Pre-learning is particularly important, as it includes surveying students' readiness, adjusting teaching content, and setting clear attendance and conclusion expectations. During the course, it's crucial to provide resources, ensure a collaborative online environment, and check for understanding frequently. In the evaluation stage, tests and feedback mechanisms are essential. Comparisons of opinions showed no significant differences based on gender, age, or educational level, suggesting that the proposed model adequately addressed the challenges faced by all students during the sudden shift to online learning caused by the COVID-19 pandemic. This research aligns with several previous studies that have proposed and tested various models for effective online teaching and learning. The research findings indicate that well-designed online learning can be as effective as traditional classroom learning.

## **Suggestion**

The research results offer various recommendations for the application and future research regarding the appropriate online learning process model during the COVID-19 pandemic.

### **1. Application Suggestions**

1.1 Given the generally positive response from students towards the online teaching process model, educators are encouraged to utilize this model.

The goal is to ensure that students' academic achievements in online learning are on par with traditional in-person education.

1.2 The research findings demonstrate that student opinions on the online teaching process model do not significantly differ based on gender, age, or education level. Hence, educators can confidently apply this model across diverse student populations.

1.3 It's also essential for educators to consider the readiness of teachers and the unique context of each school when implementing the online learning management model for increased efficiency.

### **Further Research Suggestions**

2.1 As there may be other suitable online teaching and learning processes, future research should compare different models to determine which one garners the most positive response from students.

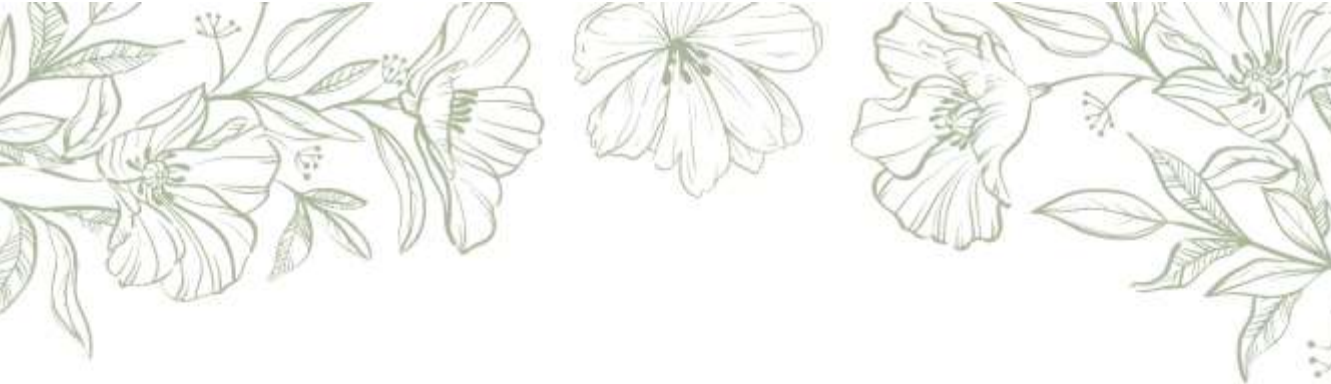
2.2 To ensure a comprehensive understanding of the online teaching and learning process, future studies should also gather and analyze the opinions and needs of teachers, school administrators, and other stakeholders in education.

## References

- Astin, A. W. (1971). The college environment. *American Council on Education*.
- Bursheim, J. M. (1993). The relationship between cooperative learning school environment and productive school work cultures (effective schools). . 66-67.
- GJ., P. (1992). Analyzing the curriculum.
- Good, C. V. (1973). Dictionary of Education. *Good, Carter V. (1973). Dictionary of Education. New York: McGraw-Hill Book, 7.*
- Harold, S. (1964). A higher education. *The council for national Academic Award and British.*
- Jersild, A. T. (1968). Child Psychology. *6th ed. Englewood Cliffs. New Jersey.*
- Joyce, B. a. (1972). Model of teaching. 5th ed. Boston. 3-12.
- Kaewhawong, P. (2007). Parental participation in caring and helping students. in Nong Song Hong District Educational Institution. 41.
- Kaewpatima, T. (2004). Life Skills Measurement Development for Prathomsuksa 4-6 Students. .
- Khowtrakul, S. (1998). Education Psychological. *Chulalongkorn University, 172.*
- Klaewthong, S. (2014).
- Kummitha, H. R., & Kolloju, N. (2021, January ). Coronavirus Disease 2019 and Its Effect on Teaching and Learning Process in the Higher Educational Institutions. *SAGE Journals, 8(1), 90-107.*  
doi:<https://doi.org/10.1177/2347631120983650>

- Laohacharasang, T. (2002). Designing e-Learning principles of web design and construction for learning. 4-5.
- McClelland, D. C. (1953. 1961). *The Achieving Society*. New York: *the Free Press*, 110-111.
- Meejinda, P. (2010). *Consumer Behavior* .
- Mudlang, S. (2008). Parental participation in promoting early childhood development. In the pre-school child development center, Eua Aree community.
- Niamsuwan, A. (2006). Preparation for admission of persons to study in the Central System of Higher Education Mathayomsuksa 6 students at Ratchawinit School.
- Poltham, S. (2002). Conditions and problems of teaching and learning activities in line with learning reforms.
- Raksasub, S. (1991). Comparison of the effect of using the Premac principle and social reinforcement on math learning behavior of primary school students. 5 Sap School.
- Rangabtook, W. (2002). Techniques and activities of student-centered learning according to basic education course 2001. 255-258.
- Sautavethina., P. (2003). *Pubilc Communication Process and Theory*.
- Suwanprasert, T. (1998). Variables related to learning behavior of Mathayom Suksa 3 students.
- Tanthani, N. (1991). A study of some variables related to the parenting and development of children.

Tasanon, J. (2003). Parental Participation in School Education Management.  
Chiang Rai Kindergarten.





# LEARNING MANAGEMENT BASED ON STEM EDUCATION CONCEPTS TO PROMOTE PROBLEM-SOLVING SKILLS IN CHONGQING, CHINA

Li Mei<sup>1</sup>

Received: July 3, 2023 Revised: July 20, 2023 Accepted: September 12, 2023

## Abstract

This study aims to understand university students' knowledge and perception of STEM (Science, Technology, Engineering, and Mathematics) education, focusing on gender, age, and educational background. It also explores students' views on how STEM education promotes problem-solving skills.

The sample population mainly consisted of female students (59.3%), those under 20 years old (36.9%), and undergraduates (36.9%). Overall, students demonstrated a good level of understanding about STEM education (57.72% correct answers), with the distribution of scores revealing that a significant number of students performed at excellent, reasonable, and moderate levels (29.8%, 28.6%, and 25.9%, respectively). Only a small percentage (15.7%) were categorized as having a low level of understanding. Notably, there was no significant difference in STEM education understanding when data were analyzed by sex, age, or educational status, suggesting an equitable distribution of knowledge across these demographic factors. The results were generally

---

<sup>1</sup> Master of Education in Pathumthani University, E – mail: 1119744758@qq.com

favorable regarding students' opinions about using STEM education to foster problem-solving skills (average score  $\bar{x}$  = 3.43). Comparative analyses using One-Way ANOVA revealed no significant difference in these opinions when classified by sex, age, or educational level.

These results underscore the value students place on STEM education as a tool to enhance problem-solving skills, reinforcing the importance of supporting these educational programs. Further, similar levels of understanding and opinion across demographic factors point towards the equitable impact of STEM education in the sample population.

**Keywords:** STEM education, students' knowledge, students' perception.

## Introduction

The world is evolving quickly across many sectors, including economics, social matters, politics, and technology, demanding critical thinkers and problem solvers. Problem-solving is an essential 21st-century skill in navigating day-to-day challenges and fostering intellect, attitudes, and understanding of social circumstances. Hence, it's crucial to incorporate problem-solving in student education across all levels. This equips them with the practical application of knowledge, enhancing their chances of success in the modern workplace. However, most education systems focus predominantly on lecturing and memorization, stifling creativity and real-life application of learned concepts.

STEM (Science, Technology, Engineering, Mathematics) Education offers a solution by integrating various disciplines, allowing students to apply their knowledge across different fields to solve problems and innovate. STEM

Education develops the necessary skills for the 21<sup>st</sup> century, transforming students into creative, innovative individuals. Furthermore, it encourages solving problems with integrated knowledge, even in complex situations. Despite its inception in the United States in 2001, the understanding and application of STEM education remain new to many students, necessitating further efforts to develop their understanding of this concept. Teachers play a vital role in this transformation, intermediating the curriculum and the learner. Effective STEM education-based learning management design should consider student opinions and needs, often overlooked in conventional teaching methodologies. This helps meet course objectives and ensures students can apply their knowledge to real-world contexts.

Therefore, it is worthwhile to research student understanding of STEM education and their views on its application to enhance problem-solving skills. The insights gathered will be beneficial in structuring practical STEM education-based learning activities.

## Research Objectives

1. To study students' knowledge and understanding of STEM Education classified by gender, age, and educational background.

2. To study opinions about learning management according to the STEM Education concept to promote a student's problem-solving skills

### 1. Literature review

## Definition of teaching and learning management using STEM format (STEM)

STEM teaching and learning management is an innovative educational approach that integrates Science, Technology, Engineering, and Mathematics (STEM). It's gaining prominence in early childhood education, particularly in today's technologically advanced world, aiming to equip young learners with vital life skills.

Multiple scholars have elaborated on STEM education:

Polchaiya (2014, pp.7) and Samahito (2014, pp.1) emphasize STEM as integrating science, engineering, technology, and mathematics. It's an educational approach designed to foster problem-solving, innovation, and the practical application of knowledge. Prasertporn (2015) and the Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology (2014, pp. 4) highlight that STEM education aims to solve real-life problems, enhance skills, and prepare students for tasks requiring science, math, and technology skills. Buesa (2015, pp.10), Sangpromsri (2015, pp.11), Khankaew (2016, pp.3), and Siripattrachai (2013, pp.49) underscore that STEM education combines the four disciplines' knowledge to enable students to understand their relationships and apply them to solve real-world problems. Chulawathon (2013, pp. 16), Saeneewong (2013, pp. 30), and Samahito (2014, pp. 1) point out that STEM is not about memorization but about fostering thinking, problem-solving, and analytical skills. It enables learners to blend knowledge from various fields to solve significant real-life problems. Chanprasert (2014, pp. 4) and Tsupros (2009) mention that STEM education must integrate expected behaviors into content learning. It should cultivate interest, logical thinking, effective collaboration, and the ability to apply knowledge in global contexts. Gonzalez and Kuenzi (2012) define STEM education as formal learning activities in the classroom and informal ones, like extracurricular programs. Koehler et al.

(2013) see STEM education as encouraging learners to understand technical knowledge and apply it to solve everyday problems. Roberts (2013, pp. 22-27) defines STEM education as a design-based, problem-solving, and exploratory learning strategy combining the four disciplines.

As proposed by various academics, STEM teaching, and learning management guidelines focus on integrating the subjects of Science, Technology, Engineering, and Mathematics. The ultimate aim is to encourage learners to value and love learning these subjects, recognizing their everyday applications. According to Khankaew (2016, pp.3), STEM learning management has five characteristics: 1) Integration-focused teaching, 2) Facilitating connections between the four subjects and their relation to daily life and careers, 3) Emphasizing 21st-century skills development, 4) Challenging students' thinking 5) Allowing students to express their ideas and understandings that align with the four subjects. Timsuksai (2015, pp.2-3) identifies five stages of the STEM education management process: Creating Interest:

1. The lesson's introduction involves questioning, reviewing previous knowledge, and outlining the teaching actions and desired goals.
2. Exploration and Search: Enables students to classify the learning topic using existing concepts. Students perform experimentation and collaborative scientific research, with the teacher as a guide.
3. Explanation and Conclusion: Uses the exploration stage as a foundation to study the concept, involving information collection from readings and group discussions.

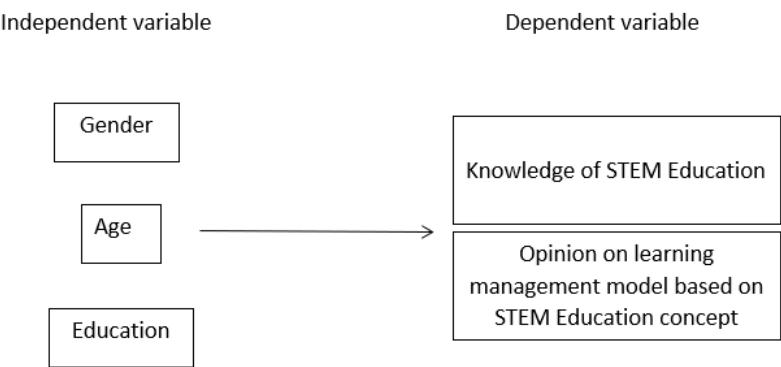
4. Knowledge Expansion: Students apply the knowledge from the previous steps to complete their understanding of skills, processes, and interrelationships of different knowledge areas.
5. Evaluation: Students evaluate vital concepts they have learned by self-assessment. The teacher also assesses student learning.

The STEM Teacher Training Course Manual (2014:15-17) suggests a six-step engineering design process:

1. Problem Identification: Understand daily problems and identify minor problems within the broader issue.
2. Collect Information and Ideas: Gather information to solve problems. This includes data collection and finding concepts that can be applied to problem-solving.
3. Solution Design: Apply gathered knowledge to design a solution.
4. Planning and Development: Develop a solution prototype, clearly defining the goals and timings for each sub-steps implementation.
5. Testing, Evaluation, and Design Improvement: Test and evaluate the prototypes, and use the results to improve and develop the solution.
6. Presentation: After development and testing, present the results to the public quickly and engagingly.

In conclusion, STEM education management requires various teaching techniques and a comprehensive understanding of the learning process to promote integrating and applying knowledge from science, technology, engineering, and mathematics.

Conceptual Framework



Research Methodology

Population and Sample

In this study, the researcher was interested in studying the Students in Secondary schools in Chongqing, China, with 75 schools total of 122,200 students. (Ministry of Education,2022)

Sample Group

The sampling size in this research, the researcher used Taro Yamane’s formula (Taro Yamane, 1967), is 399 samples.

Research Result

Table 1 Demographic of Respondents

| Respondents | Frequency | Percentage |
|-------------|-----------|------------|
| Gender      |           |            |
| Male        | 152       | 38.0       |

| Respondents  | Frequency  | Percentage |
|--------------|------------|------------|
| Female       | 248        | 62.0       |
| <b>Total</b> | <b>400</b> | <b>100</b> |

| Age            |            |            |
|----------------|------------|------------|
| Under 14 years | 155        | 36.9       |
| 14-15 years    | 124        | 31.9       |
| 15 years above | 121        | 31.2       |
| <b>Total</b>   | <b>400</b> | <b>100</b> |

**Table 1** Presents demographic data from a survey of 400 respondents. Regarding gender, 38.0% (152) identified as male, and 62.0% (248) as female. Regarding age, 36.9% (155) were under 14 years old, 31.9% (124) were aged 14-15 years, and the remaining 31.2% (121) were aged 15 years and above.

**Table 2** One-Way ANOVA Test by Gender

| Variance Source | Df.        | Sum of Squares | Mean Squares | F     | Sig. |
|-----------------|------------|----------------|--------------|-------|------|
| Between Groups  | 2          | 0.036          | 0.018        | 0.151 | 0.86 |
| Within-Groups   | 319        | 50.066         | 0.121        |       |      |
| <b>Total</b>    | <b>401</b> | <b>50.102</b>  |              |       |      |

**Table 2** represents an Analysis of Variance (ANOVA) test used to compare the means of more than two groups. The sample of students of different genders’ opinions about learning management based on the concept of STEM Education to promote problem-solving skills was found to be similar.

**Table 3** One-Way ANOVA Test by Age

| Variance Source | Df. | Sum of Squares | Mean Squares | F     | Sig.  |
|-----------------|-----|----------------|--------------|-------|-------|
| Between Groups  | 2   | 0.287          | 0.144        | 1.202 | 0.302 |



| Variance Source | Df. | Sum of Squares | Mean Squares | F | Sig. |
|-----------------|-----|----------------|--------------|---|------|
| Within-Groups   | 319 | 49.815         | 0.119        |   |      |
| Total           | 401 | 50.102         |              |   |      |

**Table 3** represents an Analysis of Variance (ANOVA) test used to compare the means of more than two groups. The sample of students of different ages’ opinions about learning management based on the concept of STEM Education to promote problem-solving skills was similar.

**Conclusion**

The research analyzed data from a sample of university students, predominantly female (59.3%) and under 14 years old (36.9%). Students demonstrated good knowledge and understanding of STEM education, with an overall correct answer rate of 57.72%. A detailed analysis revealed a spread across very good (29.8%), good (28.6%), and moderate (25.9%) levels of STEM knowledge, with a smaller group exhibiting a low level of understanding (15.7%). However, no significant differences were found in STEM knowledge when segmented by gender, age, or level of education. Regarding opinions on learning management following the STEM concept to promote problem-solving skills, the average sentiment was generally agreeable ( $\bar{x}$ =3.43). Using one-way ANOVA, the study found that these opinions did not vary significantly when classified by sex, age, or educational level.

**Suggestion**

The study found that higher education students demonstrated a good understanding of STEM education, irrespective of sex, age, or educational level. This consistent understanding of STEM education could be attributed to

educators' efforts to integrate STEM into everyday learning and academic promotion policies from educational agencies emphasizing STEM instruction at all levels. The relevance of STEM education spans from kindergarten to higher education and extends beyond rote learning, fostering critical thinking, problem-solving, and analytical skills. This aligns with the views of Montri Chulawattanathon and findings from a 2013 study by Maltese et al. In the U.S., for example, adopting STEM education as a state-level educational policy has led to teaching methods such as Project-based Learning, Problem-based Learning, and Design-based Learning. As seen in some U.S. states, these methods promote student creativity and capability, primarily when implemented from an early age. Thus, the study concludes that applying STEM education concepts across all educational levels contributes to a homogeneous understanding of STEM education among students, regardless of gender, age, or academic status. The survey of higher education students revealed a consensus on the effectiveness of STEM Education for enhancing problem-solving skills, which is considered crucial for the 21st-century learner. The highest-ranking opinion supported the idea that STEM-based learning management provides a solid framework to foster these skills. This widespread agreement likely stems from STEM's pedagogical approach, which encourages students to generate knowledge across the four intertwined domains: Science, Technology, Engineering, and Mathematics. This integration aids in creating novel solutions, beneficial for both workplace scenarios and daily life. This perception aligns with the research of Wichayaporn Onpui (2022), who found a high level of support for the STEM education model in nurturing problem-solving and decision-making skills among student teachers. Similarly, a study by Corbett et al. (2013) demonstrated how using STEM in an

engineering design process could help middle school students adopt a more systematic approach to problem-solving.

Therefore, these results validate that STEM-based learning management can effectively enhance students' problem-solving abilities, a critical skill for the modern world. Hence, the surveyed students' overall opinion of the utility of STEM Education in fostering problem-solving skills was positive.

### Suggestions

The research found that students generally have a good level of understanding of STEM education. Teachers could leverage this existing knowledge base and design learning plans to deepen this understanding of an excellent story.

Students have shown a favorable opinion toward the role of STEM Education in fostering problem-solving skills. Teachers can use these insights to enhance their curriculum planning, integrating more STEM-based learning approaches to nurturing these skills effectively.

### Recommendations for Future Research

In addition, qualitative research should be conducted to identify areas where students and teachers might need more understanding of STEM education. This research can guide the development of intervention strategies to enhance and correct these gaps in knowledge.

Researchers should focus on designing and developing more tailored learning strategies that align with the STEM education approach, mainly aimed at enhancing problem-solving skills. These strategies should consider students' specific problems and need to ensure their effectiveness.

## References

- Astin, A. W. (1971). The college environment. *American Council on Education*.
- Chalakkhang, W. (2016). The Spirit of Teachers: Important Characteristics of Professional Teachers. *Journal of Humanities and Social Sciences Nakhon Phanom University*, 123-128.
- Channai, O. (2010). Factors Influencing English Learning Achievement of Grade 6 primary school . 18.
- GJ., P. (1992). Analyzing the curriculum.
- Good, C. V. (1973). Dictionary of Education. *Good, Carter V. (1973). Dictionary of Education. New York: McGraw-Hill Book.*
- Harold, S. (1964). A higher education. *The Council for national Academic Award and British.*
- Herman, J. M. (1970). A questionnaire measure of achievement motivation. *Journal of Applied Psychology*, 13, 354-355.
- Jersild, A. T. (1968). Child Psychology. *6th ed. Englewood Cliffs. New Jersey.*
- Joyce, B. a. (1972). Model of teaching. 5th ed. Boston. 3-12.
- Kaewhawong, P. (2007). Parental participation in caring for and helping students. In Nong Song Hong District Educational Institution. 41.
- Kaewmanee, P. (2008). Factors affecting English-study behavior of Mathayomsuksa 1 students at Srinakharinwirot University Demonstration School Prasarnmit.
- Kaewpatima, T. (2004). Life Skills Measurement Development for Prathomsuksa 4-6 Students.
- Khowtrakul, S. (1998). Education Psychological. *Chulalongkorn University*, 172.
- Laohacharasang, T. (2002). Designing e-Learning principles of web design and construction for learning. 4-5.

- Lapho, J. (2019). The Development of a Creative Writing Teaching Model for Thai Teachers Based on the Concept of Brain-Based Learning Combined with Synetics Strategies for Undergraduate Students.
- McClelland, D. C. (1953. 1961). *The Achieving Society*. New York: *The Free Press*, 110-111.
- Mudlang, S. (2008). Parental participation in promoting early childhood development. In the pre-school child development center, Eua Aree community.
- Niamsuwan, A. (2006). Preparation for admission of persons to study in the Central System of Higher Education Mathayomsuksa 6 students at Ratchawinit School.
- Poltham, S. (2002). Conditions and problems of teaching and learning activities in line with learning reforms.
- Raksasub, S. (1991). Comparison of the effect of using the Premac principle and social reinforcement on math learning behavior of primary school students. 5 Sap School.
- Rogers, C. R. (1951). *Client-Centered Therapy*. 136.
- Sai-ngam, V. (1996). Relationship between child characteristics based on an emotional basis and mothers' parenting styles. *A case study of mothers of preschool children in a private kindergarten*, 12.
- Sutheisang, O. (1999). Influence of Family Factors and Parenting on choice occupation of grade 6 students. 7.
- Suwanprasert, T. (1998). Variables related to learning behavior of Mathayom Suksa 3 students.

Tanprasertsuk, W. (1985). The effect of film modeling on learning behavior in the classroom of primary school students. The first place to accept Phayathai girls.

Tanthani, N. (1991). A study of some variables related to the parenting and development of children.

Tasanon, J. (2003). Parental Participation in School Education Management. Chiang Rai Kindergarten.

# A Study of Student Satisfaction Towards Online Teaching and Learning Conditions in the Situation of COVID 2019 in Chongqing, China

Peng Danding<sup>1</sup>

Received: July 24, 2023 Revised: August 4, 2023 Accepted: August 30, 2023

## Abstract

This research investigates and compares students' satisfaction with online teaching and learning during the COVID-19 pandemic, focusing on personal factors such as gender, age, income, and available educational resources. The survey was conducted among undergraduate students in Chongqing, China, where the majority were male (40.0%), aged 18-20 (59.8%), with an average monthly income of 2,000-3,000 CYN (39.8%), and utilized various educational tools.

The analysis revealed that students were delighted with the online teaching and learning environment during the pandemic (average score  $\bar{x} = 4.43$ ), with the Information and Communication Systems receiving the highest satisfaction score ( $\bar{x} = 4.59$ ). On a more detailed level, satisfaction varied based on personal factors. For example, those who did not specify their gender had the highest satisfaction ( $\bar{x} = 4.50$ ), followed by females ( $\bar{x} = 4.44$ ), and then males ( $\bar{x} = 4.40$ ). Statistically significant differences in satisfaction were found when considering age, average monthly income, and type of learning equipment, underscoring the importance of personal factors in shaping students' online

---

<sup>1</sup> Master of Education Pathum Thani University, E – mail: 623913862@qq.com

learning experiences during the COVID-19 outbreak. These findings suggest that personalized approaches could enhance online education effectiveness, particularly in periods of crisis such as a pandemic.

**Keywords:** Students satisfaction, online teaching and learning, COVID-19 pandemic

## Introduction

### Statement of problem and significance of research

The current situation of the COVID-19 pandemic has dramatically affected every aspect, including education. They are causing students/students to be unable to study in the classroom because they must be in a careful range and should maintain a distance of 2 meters. It poses a risk if looking at the school. Therefore, learners and teachers must adapt from classroom learning to online learning, depending on the teacher's choice or the convenient online program. Each program has different advantages and disadvantages. Another important aspect of online education is the availability of equipment. Communication tools and techniques used in teaching and learning, including the Internet signal, must also be ready. In some areas, the call may be unstable, causing problems quickly.

The study of online teaching management in COVID-19 found that learners were impacted by online learning on equipment. Unavailability of technology Various internet signals can cause problems in online teaching, and learning online takes the learner's responsibility very much. Because it can be studied anywhere, there is no teacher to supervise it like when looking in the classroom. Therefore, it can cause learners to lose concentration in learning. Moreover, be able to pay attention to other stimuli from around, so motivating student



satisfaction with online learning is paramount. Because most students who study online cannot go together, the more you learn, the more you may not understand. Thus, causing the students not to want to check (Fatani, 2020)

Therefore, the researcher is interested in studying students' satisfaction with online teaching and learning conditions in COVID 2019 to know the joy of students with online learning during the pandemic. The Outbreak of covid-19 Finds out about the health issues affected and students' opinions about online learning. Moreover, it is a guideline for revising online teaching and learning to better respond to student satisfaction.

### **Research Objectives**

1. To study students' satisfaction with the online teaching and learning environment during the COVID-19 outbreak.
2. To compare the students' satisfaction with the online teaching and learning environment during the COVID-19 pandemic. Classified by personal status

### **Expected benefits**

1. To know the student's satisfaction with the online teaching and learning environment in the situation of Covid-19 as a guideline for editing online education and learning to better respond to student satisfaction
2. To know the students' satisfaction with online teaching and learning conditions classified by personal status.

## **2. Literature Review**

### **2.1 Concepts and Theories of online teaching and learning conditions in the Situation of COVID-19**

The study provides a detailed understanding of the concepts and theories of online teaching and learning conditions amidst the COVID-19 pandemic. Online teaching is a systematically designed teaching and learning model that uses information and communication technology as tools. The instruction is based on educational theory, principles of learning, and educational psychology. With defined objectives or goals, content is presented in an electronic multimedia format, facilitating interaction between learners and teachers.

The researcher points out that online teaching utilizes internet technology as an alternative to traditional classroom learning, fostering an interactive environment between learners and teachers. During the COVID-19 pandemic, e-learning platforms and mobile phones have played a crucial role, enabling learners to access and engage with educational content anywhere.

The study also emphasizes that online teaching involves the delivery of lessons comprising text, images, audio, video, and other multimedia through the Web Browser, mimicking the dynamics of a regular classroom. Essential tools like email, social networks, and chat systems aid modern communication between learners and teachers.

The success of online learning depends on several factors, which the study classifies into four main categories:

1. Instructor factors: The instructor should develop engaging online lessons, support learning, give advice, monitor student progress, and encourage interactive participation in class.
2. Learner factors: Learners should possess skills in using computers and the internet. The study suggests that students who understand technology

and can immediately communicate with teachers and peers have better learning outcomes.

3. Lesson factors: The instructional content should be engaging and not solely reliant on text. The media chosen should be appropriate for the learners' age, grade level, knowledge, and experience.
4. Technology factors: The technology used should facilitate easy access, quick exchange of information, and continuous learning and development.

In conclusion, online teaching, powered by electronic media or the internet, is an adaptable education system that allows study from anywhere and anytime. During the COVID-19 pandemic, online teaching and learning adoption has surged, necessitating effective technology and interactive pedagogical methods.

### **Concept and Theory of student satisfaction**

In studying student satisfaction, the researcher has researched conceptual papers and theories of student satisfaction from academics in related sciences. By presenting the main issues, namely, the meaning of satisfaction, which is detailed as follows

#### **Student Satisfaction is defined.**

Academics have defined satisfaction in a variety of ways, including:

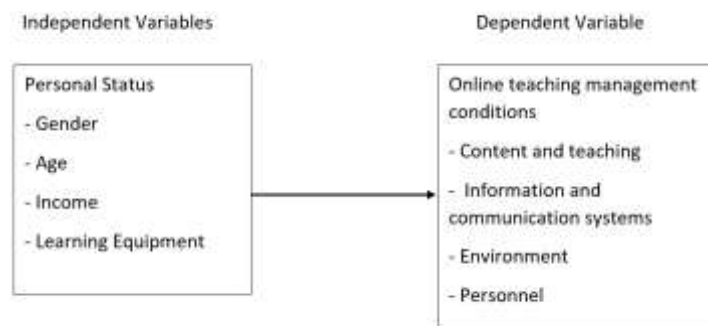
Happiness refers to a person's feelings or attitude towards something. One or more factors are involved. Satisfaction occurs when a person's needs are met or achieved to a certain extent. Such sentiments will decrease or not happen. If that need or aim is unmet (Chatchai, 1992, cited in Wachirapanyanon, 2017). Satisfaction is defined as something that arises from motivation, which is an

intrinsic behavior that drives liking or Dislike, Agreeing, Disagree Happy, Disagree When the needs are met, and expectations resulting from estimation, which is a learning experience from the action activities to meet the requirements according to the goals of each individual (Phrommanee et al., 2020). Satisfaction means that human satisfaction is an abstract expression of behavior. It cannot be seen in shape. How do we know if a person is satisfied or not? It can be observed by words that are pretty complex and require stimuli tailored to the individual's needs. It will make the person satisfied. Therefore, the stimulation is the person's motivation for satisfaction in that job (Kanchana, 2003). Satisfaction refers to a person's positive attitude towards something. It is a positive feeling or mood towards the work done by a person—the happiness of a person resulting from the performance and satisfaction of the results. Make people enthusiastic, happy, and determined to work. Gifted and encouraged to have ties with the agency. Take pride in the work's success, which will affect the efficiency and effectiveness of work, affecting the progress and success of the organization (Direk, 1985). Satisfaction refers to the two types of human feelings: the positive and the negative. This feeling that, when it arises, will cause happiness, this happiness is a feeling that differs from another positive feeling; in other words, it is a feeling that reverses happiness can be made. To increase happiness or positive feelings. It can be seen that happiness is a complex feeling and has a more significant effect than any other positive feeling (Wanichpanchapol, 2001, p. 9). Satisfaction means satisfaction is a matter. Emotional individual feelings and attitudes due to the stimuli and incentives which will manifest through behavior and is an essential component in the activities of individuals (Chingchai, 1998, p. 7)

In conclusion, satisfaction refers to the human feeling that expresses behavior. Which has both positive and negative sides Satisfaction is, therefore,

something that can tell how much a person is emotional about a stimulus. Alternatively, having an attitude towards something; if a person is delighted, they may show happiness through their facial expressions, eyes, and body. Moreover, if a person is highly dissatisfied, they may also exhibit negative behaviors, such as students' satisfaction with online teaching and learning during COVID-19. Therefore, it is paramount during the Covid-19 crisis. Because everything is not the same, everyone has to adapt; Especially the education system has a significant impact on online learning.

### Conceptual Framework



*Figure 1 Conceptual Framework*

### Research Methodology

#### Population and sample

In this research, the researcher studies 122,200 undergraduate students in Chongqing, China (Ministry of Education. Ministry of Education, 2020). The researcher conducted a sample-size study in Chongqing, China, with undergraduate students. There are 400 pupils overall. There were 400 students

in Chongqing, China, who made up the sample population for this study. The Taro Yamane sample size (Taro Yamane, 1967) was calculated, and the error was less than 5% to estimate the size.

## Research Instrument

The study employed a questionnaire as a research instrument to gather the required information. This questionnaire was structured with closed-ended and open-ended questions and was divided into three parts:

- General Information: This section collected demographic details about the respondents, including gender, age, religion, and year level.
- Conditions of Online Teaching and Learning: This section evaluated the status of online teaching and learning based on content and teaching, information and communication systems, environment, and personnel. The respondents were asked to rate their agreement on a 5-point scale, with 5 representing the highest level of agreement and one the lowest.

The interpretation of the average scores was as follows:

4.50-5.00: Most agree with the conditions of online teaching and learning management

3.50-4.49: Highly agree with the conditions of online teaching and learning management

2.50-3.49: Moderately agree with the conditions of online teaching and learning management

1.50-2.49: Slightly agree with the conditions of online teaching and learning management

1.00-1.49: At least agree with the conditions of online teaching and learning management

- Student Satisfaction: The final section of the questionnaire sought to understand student satisfaction regarding gender, age, income, and school supplies. Like the previous section, respondents rated their opinions on a 5-point scale, with the interpretation of scores as follows:

4.50-5.00: Most agree with the level of student satisfaction

3.50-4.49: Highly agree with the level of student satisfaction

2.50-3.49: Moderately agree with the level of student satisfaction

1.50-2.49: Slightly agree with the level of student satisfaction

1.00-1.49: Least agree with the level of student satisfaction

In summary, the study used a detailed questionnaire to collect information about the respondents, assess their perception of online teaching and learning conditions, and understand their satisfaction levels amidst the COVID-19 pandemic.

## Research result

### Characteristics of Respondents

**Table 1** Gender of Respondents

| Gender       | N   | Percentage |
|--------------|-----|------------|
| Male         | 158 | 40.0       |
| Female       | 157 | 39.8       |
| Not Specific | 85  | 20.2       |

|       |     |     |
|-------|-----|-----|
| Total | 400 | 100 |
|-------|-----|-----|

Table 1 presents that most of the samples were 158 male students, representing 40.0 percent, followed by 157 female students, representing 39.8 percent, and 85 unspecified, representing 20.2 percent, respectively.

Table 2 Age of Respondents

| Age         | N   | Percentage |
|-------------|-----|------------|
| 18-20 years | 241 | 59.8       |
| 21-23 years | 75  | 20.2       |
| 24-26 years | 84  | 20.0       |
| Total       | 400 | 100        |

Table 2 found that most of the samples were 241 students aged 18-20 years, representing 59.8 percent, followed by 75 people aged 21-23, representing 20.2 percent, and 84 aged 24-26. People, representing 20.0 percent, respectively

Table 3 School supplies

| Supplies    | N   | Percentage |
|-------------|-----|------------|
| Laptop      | 83  | 19.8       |
| iPad/Tablet | 158 | 40.0       |
| Other       | 159 | 40.2       |
| Total       | 400 | 100        |

Table 4 found that most of the students had other educational equipment of 159 people, representing 40.2 percent, followed by iPad/Tablets of 158 people,



representing 40.0 percent, and Laptops of 83 people, representing percent. 19.8 respectively

The personal information of respondents indicated that the sample predominantly consisted of female undergraduate students in Chongqing, China, accounting for 50.5% of the sample, followed by males at 49.5%. The largest age group was 18-20 years (59.8%), followed by 21-23 years (20.2%), and 24-26 years (20%). Most students had an average monthly income of 2,000-3,000 CYN (39.8%), followed by 3,001-4,000 CYN (20.2%), and 4,001-5,000 CYN (20%). The majority of students used other educational equipment (40.2%), followed by iPads/Tablets (40%), and Notebooks (19.8%).

The overall condition of online teaching and learning during COVID-19 was at a very agreeable level (mean score = 4.4399). When analyzed in four aspects, the ranking from highest to lowest was as follows: Information and Communication Systems (mean score = 4.5995), Personnel (mean score = 4.56), Environment (mean score = 4.40), and Content and Teaching (mean score = 4.2000). When examining student satisfaction with online learning and teaching during COVID-19 by gender, the overall level was very agreeable (mean score = 4.450). In decreasing order, those who did not specify gender had the highest level of satisfaction (mean score = 4.5000), followed by female students (mean score = 4.4494), and male students (mean score = 4.4000). Comparative analysis of student satisfaction based on age showed a statistically significant difference in the satisfaction levels towards online teaching and learning during COVID-19 across different age groups at a significance level of .05.

Similarly, a comparative analysis of student satisfaction based on average monthly income also revealed a statistically significant difference in satisfaction levels with online teaching and learning during COVID-19 at a significance level of .05. A comparative analysis of student satisfaction based on the type of learning equipment used also indicated a statistically significant difference in satisfaction levels with online teaching and learning during COVID-19 at a significance level of .05.

## Discussion

The investigation explored the degree of undergraduate students' contentment with the online teaching and learning atmosphere in the context of the COVID-19 pandemic. A significant finding of this study was that overall student satisfaction towards online teaching during the COVID-19 period was relatively high, exemplified by an average score of 4.4399. This could be attributed to the inherent advantages of online learning, such as its flexibility, ability to learn at any time and place, and cost-effectiveness by minimizing travel expenditures. This result resonates with previous research. For instance, Chan Tiya Wong (2021) found a high level of satisfaction among students participating in online learning. Similarly, studies conducted by Walaiphan Ajareewatana & Prinyaporn Pojariya (2020) and Rung Arun Krasin (2021) noted a high level of satisfaction regarding the online teaching and learning environment, further validating our findings. Our research also aimed to understand whether personal characteristics such as gender, age, average monthly income, and learning equipment influenced student satisfaction levels. Intriguingly, the study unveiled notable variations across these personal attributes, implying a potential impact of students' preparedness on their satisfaction levels. This observation aligns with the findings

of Pichsinee Sathiradol (2021) and Metika Phuangsaeng & Songsiri Wichiranon (2021), where student satisfaction was shown to be affected by elements like the availability of necessary electronic devices and a robust internet connection.

However, this stands in contrast with the findings from Arocha Thonglao's 2021 study, which proposed that factors such as gender, age, academic year level, and faculty affiliation did not exert a significant influence on the satisfaction levels among students. This discrepancy invites further exploration, providing an interesting avenue for future research. Overall, our study adds to the growing body of evidence underscoring the potential of online learning, while also highlighting the nuanced influences that personal factors may have on student satisfaction in a pandemic-induced online learning environment.

### **Practical Implications**

This research results indicate varied levels of satisfaction among students with different personal circumstances towards online teaching and learning during the pandemic. Therefore, it is crucial to consider these differences when implementing online teaching methodologies. Creating an equitable learning environment for all students, irrespective of their personal circumstances, is paramount. It is evident from the study that certain students might face challenges regarding accessibility and readiness for online learning, particularly in terms of equipment availability or internet connection quality. These challenges might lead to feelings of discouragement, stress, and difficulty keeping pace with their peers. Therefore, education providers should strive to alleviate these barriers and ensure that online education is equally accessible and efficient for all students.

### **Future Research Suggestions**

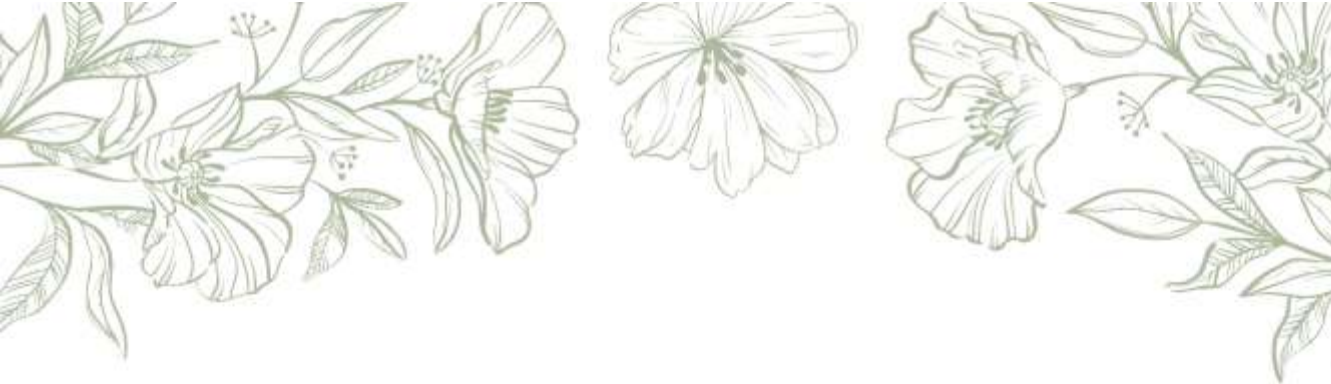
Further research should explore the impact of online learning during the COVID-19 pandemic on a broader range of students, extending beyond undergraduate students. Additionally, these studies should aim to identify potential solutions to the challenges identified and contribute towards the development of a more robust and inclusive educational system that is resilient to such global disruptions. Understanding these dynamics will help educators and policymakers craft strategies that can leverage the potential of online learning while mitigating its shortcomings.

## References

- Bracken, B. A. (1992). Multidimensional Self Concept Scale. Texas: Pro-Ed, Inc.
- Bursheim, J. M. (1993). The relationship between cooperative learning school environment and productive school work cultures (effective schools). . 66-67.
- Chalakbang, W. (2016). The Spirit of Teachers: Important Characteristics of Professional Teachers. *Journal of Humanities and Social Sciences Nakhon Phanom University*, 123-128.
- Chennai, O. (2010). Factors Influencing English Learning Achievement of Grade 6 primary school. 18.
- Fatani, T. H. (2020, October 31). Student satisfaction with videoconferencing teaching quality during the COVID-19 pandemic. *BMC Medical Education*, pp. 1–8.
- GJ., P. (1992). Analyzing the curriculum.
- Good, C. V. (1973). Dictionary of Education. *Good, Carter V. (1973). Dictionary of Education. New York: McGraw-Hill Book, 7.*
- Harold, S. (1964). A higher education. *The Council for National Academic Award and British.*
- Herman, J. M. (1970). A questionnaire measure of achievement motivation. *Journal of Applied Psychology*, 13, 354-355.
- Jersild, A. T. (1968). Child Psychology. 6th ed. *Englewood Cliffs*. New Jersey.
- Joyce, B. A. (1972). Model of teaching. 5th ed. Boston. 3–12.

- Kaewmanee, P. (2008). Factors affecting English-study behavior of Mathayomsuksa 1 students at Srinakharinwirot University Demonstration School Prasarnmit.
- Khamwachirapitak, R. (1996).
- Khowtrakul, S. (1998). Education Psychological. *Chulalongkorn University*, 172.
- Laohacharasang, T. (2002). We are designing e-Learning principles of web design and construction for learning. 4-5.
- Lapho, J. (2019). The Development of a Creative Writing Teaching Model for Thai Teachers Based on the Concept of Brain-Based Learning Combined with Synetics Strategies for Undergraduate Students.
- Meejinda, P. (2010). Consumer Behavior.
- Mudlang, S. (2008). Parental participation in promoting early childhood development. In the preschool child development center, Eua Aree community.
- Niamsuwan, A. (2006). Preparation for admission of persons to study in the Central System of Higher Education Mathayomsuksa 6 students at Ratchawinit School.
- Poltham, S. (2002). Conditions and problems of teaching and learning activities in line with learning reforms.
- Raksasub, S. (1991). Comparison of the effect of using the Premac principle and social reinforcement on math learning behavior of primary school students. 5 Sap School.
- Rogers, C. R. (1951). Client-Centered Therapy. 136.

- Sai-Ngam, V. (1996). Relationship between child characteristics based on an emotional basis and mothers' parenting styles. *A case study of mothers of preschool children in a private kindergarten*, p. 12.
- Sautavethina., P. (2003). Public Communication Process and Theory.
- Sutheisang, O. (1999). Influence of Family Factors and Parenting on the chosen occupation of Grade 6 Students. 7.
- Suwanprasert, T. (1998). Variables related to learning behavior of Mathayom Suksa 3 students.
- Tanthani, N. (1991). A study of some variables related to the parenting and development of children.
- Tasanon, J. (2003). Parental Participation in School Education Management. Chiang Rai Kindergarten.





# การคุ้มครองสิทธิประโยชน์และสวัสดิการสังคม สำหรับลูกจ้างส่วน ราชการตามสัญญาจ้างเหมาบริการ ผ่านตัวแบบ 9 กล่อง กระบวนการสู่ผลสัมฤทธิ์

Protection of social benefits and welfare for state employee service  
contract with : 9 process Boxes Achievement Model

ราเชน อิมใจ<sup>1</sup> และ หทัยกาญจน์ ทวีทอง<sup>2</sup>

Rachen Imchai, and Hataikan Thaweethong

Received: July 20, 2023 Revised: August 10, 2023 Accepted: September 11, 2023

## บทคัดย่อ

บทความวิชาการ เรื่องการคุ้มครองสิทธิประโยชน์และสวัสดิการสังคมสำหรับลูกจ้างส่วนราชการตามสัญญาจ้างเหมาบริการ ผ่านตัวแบบ 9 กล่องกระบวนการสู่ผลสัมฤทธิ์ มุ่งประสงค์ให้เห็นถึงการปฏิบัติตามแนวนโยบายภาครัฐของส่วนราชการในสัญญาจ้างเหมาบริการ ซึ่งรัฐควรปฏิบัติให้เป็นไปตามสภาพแท้จริงของการจ้างตามหลักกฎหมายและคำวินิจฉัยของศาลปกครองสูงสุด นำไปสู่การปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายด้านแรงงาน และสิทธิประโยชน์ทางสังคมและสวัสดิการสังคม โดยบทความนี้ ชี้ให้เห็นถึงสภาพปัญหาที่ปรากฏขึ้นจริง และเสนอสาระสำคัญเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิประโยชน์และสวัสดิการสังคม ทางเลือกเชิงนโยบายในการจัดการแก้ปัญหา ด้วยเครื่องมือวิจัยสหวิทยาการ 9 กล่องกระบวนการสัมฤทธิ์ ให้ลูกจ้างส่วนราชการตามสัญญาจ้างเหมาบริการ ให้ได้รับสิทธิประโยชน์และสวัสดิการสังคม เสมอภาคเท่าเทียม

**คำสำคัญ** สิทธิประโยชน์และสวัสดิการสังคม, ลูกจ้างส่วนราชการ, สัญญาจ้างเหมาบริการ, ตัวแบบ 9 กล่องกระบวนการสู่ผลสัมฤทธิ์

---

<sup>1</sup> หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา Doctor of Political Science, College of Politics and Government, Suan Sunandha Rajabhat University, E-mail: s66584944002@ssru.ac.th

<sup>2</sup> คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์, Faculty of Political Science and Public Administration Rajapark Institute, E-mail: drpatt2016@gmail.com

## Abstract

Academic article on Protection of social benefits and welfare for state employee service contract with : 9 process Boxes Achievement Model, achievement process to government employees under contract service to receive benefits and social welfare equality, which the state should act in accordance with the actual conditions of employment according to the principles of law and the rulings of the Supreme Administrative Court leading to compliance with the provisions of labor laws and social benefits and welfare, In this article pointing out the actual problem condition. and presents the essence of the protection of benefits and social welfare Policy alternatives for problem solving With: 9 process Boxes Achievement , achievement process to state employee service contract to receive benefits and social welfare equality.

**Keywords:** Benefits and social welfare, state employee service contract, service contract, 9 process Boxes Achievement Model

## บทนำ

ในช่วงระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมาส่วนราชการจำนวนมากได้จ้างเอกชนซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเพื่อปฏิบัติงานในลักษณะเช่นเดียวกับการจ้างแรงงานโดยตรง ไม่ผ่านนิติบุคคลภาคเอกชน เข้ามาปฏิบัติงานแทนตำแหน่งงานราชการ ลูกจ้างประจำหรือพนักงานของรัฐ ตามแนวนโยบายลดขนาดโครงสร้างและกำลังคนของระบบราชการ โดยใช้รูปแบบสัญญาจ้างเหมาบริการ แต่จะกำหนดเงื่อนไขการจ้างให้เป็นสัญญาจ้างทำของ ส่งผลเกิดปัญหาความไม่เป็นธรรมของการคุ้มครองสิทธิประโยชน์และสวัสดิการสังคม แม้จะมีการพยายามของนักสิทธิมนุษยชน ผู้นำแรงงาน นักกฎหมาย นักวิชาการ ตลอดจนภาคประชาชนได้พยายามเรียกร้อง ผลักดันให้ผู้นำรัฐบาลที่ผ่านมาเห็นปัญหาความไม่เป็นธรรมทางสังคมของระบบจ้างเหมาบริการดังกล่าวต่อลูกจ้างเหมาบริการ แต่ก็ยังไม่มี การแก้ไขหรือมีนโยบายอย่างเป็นรูปธรรมจากรัฐบาลที่ผ่านมา ผู้เขียนเห็นว่าถึงเวลาแล้วที่จะ ผลักดัน มอบหมายให้กับผู้นำยุคปัจจุบันซึ่งเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงในพหุบริบท ที่ได้รับความ

ไว้วางใจจากประชาชนมาบริหารประเทศ กล้าคิด กล้าเปลี่ยนแปลง มีวิสัยทัศน์และจุดยืนในธรรมาภิบาล เพื่อให้ประชาชนได้รับการคุ้มครองทางสังคมเสมอภาคเท่าเทียมเป็นธรรมโดยทั่วหน้า

สืบเนื่องมาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่แปด (พ.ศ. 2540 ถึง 2544) มีนโยบายปรับเปลี่ยนบทบาทปรับปรุงบทบาทการปฏิบัติงานโดยอาศัยแนวทางใช้ระบบจัดการจัดทรัพยากรตามพื้นที่กับกิจการหน้าที่ของหน่วยงานและการมีส่วนร่วมของประชาชนปรับขนาดโครงสร้างและกำลังลดกำลังคนของระบบราชการสนับสนุนให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมกับภาครัฐมากขึ้น ซึ่งต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มี มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2541 เรื่องมาตรการปรับขนาดกำลังคนภาครัฐสำหรับลูกจ้างประจำให้ยุบเลิกตำแหน่งลูกจ้างประจำหมวดแรงงานที่ว่างลง และให้ส่วนราชการจ้างเหมาบริการแทน(มณทิณี รูปสูง, 2561 หน้า 154)

ลูกจ้างส่วนราชการตามสัญญาจ้างเหมาบริการหรือที่เรียกโดยทั่วไปว่า”ลูกจ้างเหมาบริการ” เป็นกรณีที่ส่วนราชการ จ้างบุคคลธรรมดาเข้ามาดำเนินงานให้กับส่วนราชการ เนื่องจากไม่มีผู้ปฏิบัติงานซึ่งเป็นงานโครงการใหม่หรือมีผู้ปฏิบัติงานแต่ไม่สามารถแล้วเสร็จตามกำหนดหรือตำแหน่งงานว่างลงหรือถูกยุบเลิกไป ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ.2535 โดยกำหนดเป็นการจ้างทำของและไม่ถือเป็นการจ้างแรงงานตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่มีนิติสัมพันธ์ในฐานะลูกจ้างนายจ้างต่อกันแต่เป็นลักษณะผู้รับจ้างกับผู้ว่าจ้าง ซึ่งมุ่งผลสำเร็จของงานเป็นสำคัญ ส่งผลให้ลูกจ้างเหมาบริการตามสัญญาจ้างเหมาบริการไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิประโยชน์และสวัสดิการสังคม เช่นเดียวกับลูกจ้างส่วนราชการหรือลูกจ้างของภาคเอกชน ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำ ไม่เป็นธรรมทางด้านสิทธิมนุษยชนทางสังคม ทั้งที่ลูกจ้างเหมาบริการตามสัญญาจ้างเหมาบริการ เป็นเครื่องมือที่สนับสนุนภาครัฐในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศอย่างมาก (สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2562, หน้า 2)

บทความวิชาการนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอสาระสำคัญเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิประโยชน์และสวัสดิการสังคม สำหรับลูกจ้างส่วนราชการตามสัญญาจ้างเหมาบริการ และการณีผลกระทบต่อประชาชนที่ได้รับจากการจ้างเหมาบริการ และข้อเสนอแนะต่อการกำหนดนโยบายการคุ้มครองสวัสดิการสังคม ให้สำเร็จเท่าเทียมกันทั่วหน้า โดยใช้ตัวแบบ 9 กล้องกระบวนการ เพื่อวิเคราะห์ทางเลือกเชิงนโยบาย ตั้งแต่การกำหนดระดับผลสัมฤทธิ์ การประมวลข้อมูลและกำหนดประเด็นสำคัญ วิเคราะห์ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง สถานการณ์ กฎหมาย กฎ ระเบียบ และนโยบายรัฐ และ

ผลกระทบความสัมพันธ์ กับหน่วยงานต่าง ๆ โอกาสแห่งความสำเร็จ และทางเลือกในแนวปฏิบัติที่ดีที่สุด ทำให้ได้ทางเลือกเชิงนโยบาย กรณีการคุ้มครองสิทธิประโยชน์และสวัสดิการสังคมสำหรับลูกจ้างส่วนราชการตามสัญญาจ้างเหมาบริการ โดยมีรายละเอียดในแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

### ประเด็นที่ 1. เรื่องที่ 1. ความหมายและสาระสำคัญของการจ้างเหมาบริการ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 “มาตรา 74 รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนมีความสามารถในการทำงานอย่างเหมาะสมกับศักยภาพและวัยและให้มีงานทำ และพึงคุ้มครองผู้ใช้แรงงานให้ได้รับความปลอดภัยและมีสุขอนามัยที่ดีในการทำงาน ได้รับรายได้สวัสดิการ การประกันสังคม และสิทธิประโยชน์อื่นที่เหมาะสมแก่การดำรงชีพและพึงจัดให้มีหรือส่งเสริมการออมเพื่อการดำรงชีพเมื่อพ้นวัยทำงาน รัฐพึงจัดให้มีระบบแรงงานสัมพันธ์ที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการ”

พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 ตามมาตรา 3 ให้คำนิยามไว้ว่า “สวัสดิการสังคม” หมายความว่า ระบบการจัดบริการทางสังคมซึ่งเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไข ปัญหา การพัฒนา และการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมเพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสม เป็นธรรม และให้เป็นไปตามมาตรฐานทั้งทางด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงานและการมีรายได้มั่นคง การกระบวนกรยุติธรรม และบริการทางสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับ และการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ

นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายสวัสดิการสังคมของประเทศไทยได้ให้ความหมายว่า “สวัสดิการสังคม หมายถึง นโยบายและระบบบริการทางสังคมที่ตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของสมาชิกทุกคนในสังคมอย่างครอบคลุม เพื่อให้เกิดความมั่นคงทางสังคม อีกทั้งมุ่งส่งเสริมให้สมาชิกมีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งพาตนเองได้อย่างมีศักดิ์ศรี โดยการจัดบริการจะต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมด้วย” (นิรมัย พิศแข มั่นจิตร, 2565, หน้า 30)

กล่าวได้ว่าการคุ้มครองสิทธิประโยชน์และสวัสดิการสังคมเป็นระบบคุ้มครองทางสังคม (Social Protection) ที่กำหนดมาตรการในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐาน การประกันสังคม การช่วยเหลือทางสังคม คุ้มครองการกับความเสี่ยงทางสังคม ที่เกิดขึ้นจากวิกฤตทาง

เศรษฐกิจสังคม ซึ่งจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ารัฐให้ความสำคัญในเรื่องของการคุ้มครองสิทธิประโยชน์และสวัสดิการสังคม จึงกำหนดไว้ในกฎหมายสูงสุดของประเทศ

กระทรวงการคลังได้ออกหนังสือ ส่วนมาก ที่ กค 0406.4 /ว 67 เรื่องเอกชนดำเนินงาน ลงวันที่ 14 กรกฎาคม 2553 โดยวางหลักเกณฑ์การจ้างเหมาบริการไว้ ดังนี้

1.งานเฉพาะโครงการ หรือเฉพาะครั้งคราวที่มีความจำเป็นเพื่อเสริมการปฏิบัติงานในหน้าที่ปกติของส่วนราชการโดยไม่จำเป็นต้องทำข้อตกลงการจ้างหรือสัญญาการจ้างเต็มปีงบประมาณ และมีให้ทำข้อตกลงการจ้างหรือสัญญาการจ้างในลักษณะต่อเนื่อง ลักษณะงานที่จ้างควรเป็นงานที่ส่วนราชการซื้อบริการจากผู้รับจ้างเป็นรายชิ้น เช่น งานรักษาความปลอดภัย งานทำความสะอาด งานดูแลต้นไม้ สนามหญ้าและสวนหย่อม งานพาหนะงานศึกษาวิจัย งานติดตามประเมินผล งานจัดทำคำแปล งานผลิตและพิมพ์เอกสาร งานผลิตสื่อ การประชาสัมพันธ์ งานสถิติข้อมูลสารสนเทศ งานพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ งานบันทึกข้อมูล งานสำรวจ ออกแบบและควบคุมการก่อสร้าง งานซ่อมบำรุงยานพาหนะ งานพัฒนาบุคคล งานตรวจสอบและรับรองมาตรฐาน และงานเทคนิคต่าง ๆ ที่เอกชนมีความชำนาญมากกว่า เป็นต้น

2. การจ้างเหมาเอกชนดำเนินงานให้ถือปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยการจ้างเอกชนมีลักษณะมุ่งผลสำเร็จของงานที่ว่าจ้างภายในระยะเวลาที่กำหนดเป็นสำคัญ ตามข้อตกลงการจ้างหรือสัญญาการจ้างเท่านั้น ส่วนราชการผู้ว่าจ้างไม่มีอำนาจควบคุมบังคับบัญชาหรือสั่งการในการทำงานนอกเหนือจากตามข้อตกลงการจ้างหรือสัญญาการจ้าง แต่มีอำนาจตรวจตรางานและสั่งให้ปรับปรุงแก้ไขเมื่องานผิดพลาดบกพร่อง และเอกชนผู้รับจ้างไม่ต้องอยู่ภายใต้ระเบียบข้อบังคับที่ลูกจ้างของส่วนราชการโดยทั่วไปต้องถือปฏิบัติ หากไม่มาปฏิบัติงานอาจหาผู้อื่นมาทำงานแทนหรือบอกกล่าวล่วงหน้าหากเกิดความเสียหายแก่ทางราชการเนื่องจากการไม่มาทำงาน ส่วนราชการอาจกำหนดค่าปรับสำหรับความเสียหายนั้น

3. ผู้รับจ้างเหมาบริการมีฐานะเป็นผู้รับจ้างทำของ ไม่ถือเป็นบุคลากรของรัฐ ที่จะมียศสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ สวัสดิการ ที่พึงได้รับจากทางราชการเช่นเดียวกับข้าราชการ ลูกจ้างของส่วนราชการ หรือบุคลากรอื่นของรัฐได้รับ เป็นเพียงผู้รับจ้างทำของจึงไม่มี นิติสัมพันธ์กับรัฐในฐานะนายจ้างกับลูกจ้างตามนัยมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ.2533 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

สวนราชการผู้ว่าจ้างจึงไม่อยู่ในบังคับที่จะต้องนำส่งเงินสมทบในส่วนของผู้ว่าจ้างเข้ากองทุนประกันสังคม

4. กรณีที่ส่วนราชการใดมีความจำเป็นต้องจัดหาบุคคลมาปฏิบัติงานเป็นการประจำ ในลักษณะเดียวกับข้าราชการ ลูกจ้างของส่วนราชการ หรือพนักงานราชการ ให้ดำเนินการจ้างในลักษณะ จ้างลูกจ้างชั่วคราวจากเงินนอกงบประมาณ โดยการจ้างดังกล่าวต้องไม่ขัดกับระเบียบเงินนอกงบประมาณ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2564)

จากหนังสือของกระทรวงการคลังเรื่องการจ้างเอกชนดำเนินการดังกล่าว เห็นได้ว่าการจ้างเหมาบริการนั้นอาจทำได้กับงานเกือบทุกประเภทซึ่งเปิดกว้างให้ส่วนราชการสามารถจ้างเอกชนเข้ามาทำงานได้ทั้งที่เป็นนิติบุคคลและบุคคลธรรมดา ลักษณะงานที่ว่าจ้างกันนั้นมีลักษณะเช่นเดียวกับข้าราชการและลูกจ้างประจำการจ้างเหมาบริการดังกล่าวจึงส่งผลให้เกิดความไม่เป็นธรรมในเรื่องสิทธิประโยชน์และสวัสดิการสังคมของลูกจ้างเหมาบริการซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่ไม่ได้รับเหมือนลูกจ้างแรงงานโดยทั่วไป

## ประเด็นที่ 2. ผลกระทบจาก สิทธิประโยชน์และสวัสดิการสังคม สำหรับลูกจ้างส่วนราชการตามสัญญาจ้างเหมาบริการ

องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labor Organization : ILO) ประกาศสิทธิประโยชน์ขั้นพื้นฐาน (Minimum Standard) ในอนุสัญญาที่ 102 เมื่อปี 1952 (พ.ศ.2495) แก่ประเทศสมาชิกที่นำระบบการประกันสังคมไปจัดตั้งดำเนินการในประเทศของตน เป็นข้อตกลงสากล ว่า 9 สิทธิประโยชน์ขั้นพื้นฐานจะประกอบด้วย สิทธิประโยชน์ทางการแพทย์ (Medical Care) กรณีเจ็บป่วย (Sickness Benefit) กรณีว่างงาน (Unemployment Benefit) ชราภาพ (Old – age Benefit) กรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยจากการทำงาน (Employment injury Benefit) การสงเคราะห์ครอบครัว (Family Benefit) การสงเคราะห์บุตร (Maternity Benefit) ทุพพลภาพ (Invalidity Benefit) การสงเคราะห์ทายาท (Survivors Benefit) ซึ่งสามารถให้การคุ้มครองเพิ่มขึ้น จากอนุสัญญา 102 ได้ในระดับที่นับว่าได้รับประโยชน์สูงสุดทั้งรัฐบาลและผู้ที่อยู่ภายใต้ความคุ้มครองในระบบการประกันสังคม (คณะกรรมการแรงงานวุฒิสภา, 2564 หน้า 17 )

สำหรับการประกันสังคมในประเทศไทย กำหนดสิทธิประโยชน์ไว้ ตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ประกอบด้วยสิทธิประโยชน์ 7 กรณี คือ (1)กรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย รวมทั้งการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค (2) กรณีคลอดบุตร (3) กรณีทุพพลภาพ (4) กรณีตาย (5) กรณีสงเคราะห์บุตร (6) กรณีชราภาพ (7) กรณีว่างงาน และพระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ.2537 กำหนดให้ลูกจ้างมีสิทธิได้รับเงินทดแทนทั้งรัฐและเอกชน มีสิทธิได้รับเงินทดแทนและสิทธิประโยชน์ช่วยเหลือต่าง ๆ กรณีเจ็บป่วยจากการทำงานจนไม่สามารถทำงานได้ ประสบอันตรายสูญเสียชีวิต ทุพพลภาพ ตายหรือสูญหายอันเนื่องมาจากการทำงาน นอกจากนี้ ลูกจ้างแรงงานยังมีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์จากกองทุนต่าง ๆ ของกระทรวงแรงงาน อีกถึง 9 กองทุนฯลฯ ซึ่งลูกจ้างส่วนราชการตามสัญญาจ้างเหมาบริการไม่ได้รับสิทธิประโยชน์และสวัสดิการ

**ตารางที่ 1:** ตารางภาพรวมกองทุนในกระทรวงแรงงาน ที่ลูกจ้างเอกชนและลูกจ้างชั่วคราวส่วนราชการได้รับตามเงื่อนไขระเบียบที่กำหนด แต่ลูกจ้างส่วนราชการตามสัญญาจ้างเหมาบริการไม่ได้รับ

| กระทรวงแรงงาน                      | ชื่อกองทุน                                                                                                                          |
|------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| กรมการจัดหางาน                     | 1. กองทุนรับงานไปทำที่บ้าน<br>2. กองทุนเพื่อช่วยเหลือคนหางานไปทำงานต่างประเทศ<br>3. กองทุนเพื่อการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว |
| กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน                | 4. กองทุนพัฒนาฝีมือแรงงาน                                                                                                           |
| กรมสวัสดิการ และ<br>คุ้มครองแรงงาน | 5. กองทุนเพื่อผู้ใช้แรงงาน<br>6. กองทุนสงเคราะห์ลูกจ้าง<br>7. กองทุนความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน                 |

**ที่มา :**รายงานการพิจารณาศึกษา ทางเลือกเชิงนโยบายในการช่วยเหลือและสนับสนุนด้านการเงิน แก่ผู้ประกันตนและนายจ้าง คณะกรรมการแรงงานวุฒิสภา, 2564, หน้า 38





ภาพที่ 1 : แสดงการคุ้มครองทางสังคมด้วย สิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมและกองทุนเงินทดแทนของลูกจ้างภาคเอกชนและลูกจ้างส่วนราชการตามระเบียบว่าด้วยลูกจ้างส่วนราชการ  
ที่มา : สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงาน, 2564

จากข้อกำหนดของ องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization : ILO) ประกาศ สิทธิประโยชน์ขั้นพื้นฐาน (Minimum Standard) ในอนุสัญญาที่ 102 และกฎหมายแรงงานดังกล่าวตามตารางภาพที่ 1 จะพบว่า เมื่อรัฐมีนโยบายการจ้างระบบจ้างเหมาบริการขึ้น ทำให้เกิดปรากฏการณ์การเหลื่อมล้ำไม่เป็นธรรมในการคุ้มครองทางสังคม เรื่องสิทธิประโยชน์และสวัสดิการสังคมกับลูกจ้างบุคคลธรรมดาที่มาปฏิบัติงานในลักษณะเดียวกับข้าราชการ ลูกจ้างของส่วนราชการ หรือพนักงานราชการ แต่ส่วนราชการถือว่าเป็นผู้รับจ้างเป็นสัญญาจ้างทำของ ไม่ได้รับสิทธิการคุ้มครองสังคม กรณีสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคม และกองทุนเงินทดแทน ซึ่งเป็นสิทธิประโยชน์ทางสังคมขั้นพื้นฐาน



### ประเด็นที่ 3. เรื่องสัญญาจ้างเหมาบริการ เป็นสัญญาจ้างทำของ หรือสัญญาจ้างแรงงาน

การจะพิจารณาว่าสัญญาจ้างเหมาบริการ เป็นสัญญาจ้างทำของหรือสัญญาจ้างแรงงานนั้น มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องและคำพิพากษาของศาลปกครองสูงสุดวางหลักไว้ ดังนี้

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 573 วางหลักไว้ว่า “จ้างแรงงานนั้นคือ สัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่ง เรียกว่าลูกจ้าง ตกลงจะทำงานให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่านายจ้าง และนายจ้างตกลงจะให้สินจ้างตลอดเวลาที่ทำงานให้ มาตรา 587 วางหลักไว้ว่า จ้างทำของนั้นคือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่าผู้รับจ้าง ตกลงจะทำการงานสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนสำเร็จให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่าผู้ว่าจ้าง และผู้ว่าจ้างตกลงจะให้สินจ้างเพื่อผลสำเร็จแห่งการที่ตนนั้น”

พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 5 กำหนดไว้ว่า “นายจ้าง” หมายความว่า ผู้ซึ่งตกลงรับลูกจ้างเข้าทำงาน โดยจ่ายค่าจ้างให้ “ลูกจ้าง” หมายความว่า ผู้ซึ่งตกลงทำงานให้นายจ้างโดยรับค่าจ้างไม่ว่าจะเรียกชื่ออย่างไร “ผู้ว่าจ้าง” หมายความว่า ผู้ซึ่งตกลงว่าจ้างบุคคลอีกบุคคลหนึ่งให้ดำเนินงานทั้งหมดหรือแต่บางส่วนของงานใดเพื่อประโยชน์แก่ตน โดยจะจ่ายสินจ้างตอบแทนผลสำเร็จแห่งการงานที่ตนนั้น และวางหลักสัญญาจ้างไว้ว่า สัญญาไม่ว่าเป็นหนังสือหรือด้วยวาจาจะระบุชัดเจน หรือเป็นที่เข้าใจโดยปริยายซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่า ลูกจ้างตกลงจะทำงานให้แก่บุคคลอีกบุคคลหนึ่งเรียกว่านายจ้างและนายจ้างตกลงจะให้ค่าจ้างตลอดเวลาที่ทำงานให้ (พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2562)

พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 มาตรา 5 กำหนดว่า “ลูกจ้าง” หมายความว่า ผู้ซึ่งทำงานให้นายจ้างโดยรับค่าจ้างไม่ว่าจะเรียกชื่ออย่างไร แต่ไม่รวมถึงลูกจ้างซึ่งทำงานเกี่ยวกับงานบ้านอันมิได้มีการประกอบธุรกิจรวมอยู่ด้วย “นายจ้าง” หมายความว่า ผู้ซึ่งรับลูกจ้างเข้าทำงานโดยจ่ายค่าจ้าง และให้หมายความรวมถึงผู้ซึ่งได้รับมอบหมายให้ทำงานแทนนายจ้าง ในกรณีที่นายจ้างเป็นนิติบุคคลให้หมายความรวมถึงผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคล และผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลให้ทำการแทนด้วย

ปัญหาการตีความนิติสัมพันธ์ระหว่างส่วนราชการกับลูกจ้างบุคคลธรรมดาตามสัญญาจ้างเหมาบริการนั้นมีคำพิพากษาของศาลปกครองสูงสุด หมายเลขแดงที่ อ.349/2556 วินิจฉัยว่า บทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 573 และมาตรา 587 ได้กำหนดสาระสำคัญของการจ้างแรงงานและการจ้างทำของไว้ว่า การจ้างแรงงานเป็นสัญญาที่มีสัญญาสอง

ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเรียกว่านายจ้างและอีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่าลูกจ้าง โดยมีวัตถุประสงค์ให้ลูกจ้างทำงานให้แก่ นายจ้างเป็นสำคัญ และนายจ้างตกลงจะให้สินจ้างตลอดเวลาที่ลูกจ้างทำงานให้ โดยไม่คำนึงถึงผลสำเร็จของงานที่ทำนั้น ผลสำเร็จของงานจึงไม่เป็นสาระสำคัญในการจ่ายค่าจ้าง และในระหว่างการทำงานนายจ้างมีอำนาจสั่งการหรือบังคับบัญชาลูกจ้างได้ ส่วนการจ้างทำของเป็นสัญญาที่มีคู่สัญญาสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเรียกว่าผู้ว่าจ้างและอีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่ารับจ้าง โดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้รับจ้างทำการงานสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้แก่ผู้ว่าจ้างจนเป็นผลสำเร็จ และผู้ว่าจ้างตกลงจะให้สินจ้างเพื่อผลสำเร็จแห่งการที่ทำนั้น ให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 เพื่อให้ผู้ฟ้องคดีมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนจากกองทุนประกันสังคมตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติดังกล่าว คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด หมายเลขแดงที่ อ.531/2557 วินิจฉัยว่าผู้ฟ้องคดีมีสิทธิลาคลอดบุตรอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานตามกฎหมาย และสัญญาจ้างผู้ฟ้องคดีเป็นสัญญาจ้างแรงงาน (มณฑินี รูปสูง,2561หน้า 145)

จากบทบัญญัติแห่งกฎหมาย คำวินิจฉัยและคำพิพากษาของศาลปกครองสูงสุดดังกล่าวสรุปความแตกต่างระหว่าง สัญญาจ้างแรงงาน กับ สัญญาจ้างทำของ ดังนี้

ตารางที่ 2 ความแตกต่างระหว่างสัญญาจ้างแรงงาน กับ สัญญาจ้างทำของ

| สัญญาจ้างแรงงาน                                                                                      | สัญญาจ้างทำของ                                          |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------|
| 1.คู่สัญญาเรียกว่า นายจ้าง-ลูกจ้าง                                                                   | 1. คู่สัญญาเรียกว่า ผู้ว่าจ้าง กับ ผู้รับจ้าง           |
| 2.ลูกจ้างทำงานตลอดไปจนเลิกสัญญา<br>ถือตามระยะเวลาการทำงาน                                            | 2. ผู้รับจ้างทำการงานจนสำเร็จ                           |
| 4.จ่ายสินจ้างตามกำหนดเวลาที่ตกลงกัน                                                                  | 3. ถือตามผลสำเร็จของการงาน                              |
| 5.นายจ้างมีอำนาจบังคับบัญชาลูกจ้าง                                                                   | 4. จ่ายสินจ้างเมื่อการงานเสร็จ                          |
| 6.นายจ้างลงโทษทางวินัยแก่ลูกจ้างได้                                                                  | 5. ผู้ว่าจ้างไม่มีอำนาจบังคับบัญชาผู้รับจ้าง            |
| 7.ลูกจ้างไม่ต้องจัดหาเครื่องมือในการทำงาน                                                            | 6. ผู้ว่าจ้างไม่อาจลงโทษทางวินัยแก่ผู้รับจ้าง           |
| 8.ลูกจ้างไม่ต้องส่งมอบงาน                                                                            | 7. ผู้รับจ้างต้องจัดหาเครื่องมือในการทำงาน              |
| 9.นายจ้างเป็นคนหรือนิติบุคคลก็ได้ ส่วน<br>ลูกจ้างต้องเป็นคนเท่านั้นนิติบุคคลไม่อาจเป็น<br>ลูกจ้างได้ | 8. ผู้รับจ้างต้องส่งมอบงานเมื่อทำเสร็จ                  |
|                                                                                                      | 9. ผู้ว่าจ้างหรือผู้รับจ้างเป็นคนหรือนิติบุคคล          |
|                                                                                                      | 10. ผู้ว่าจ้างและผู้รับจ้างไม่อยู่ในบังคับของ<br>แรงงาน |

|                                                 |  |
|-------------------------------------------------|--|
| 10.นายจ้างและลูกจ้างอยู่ในบังคับของกฎหมายแรงงาน |  |
|-------------------------------------------------|--|

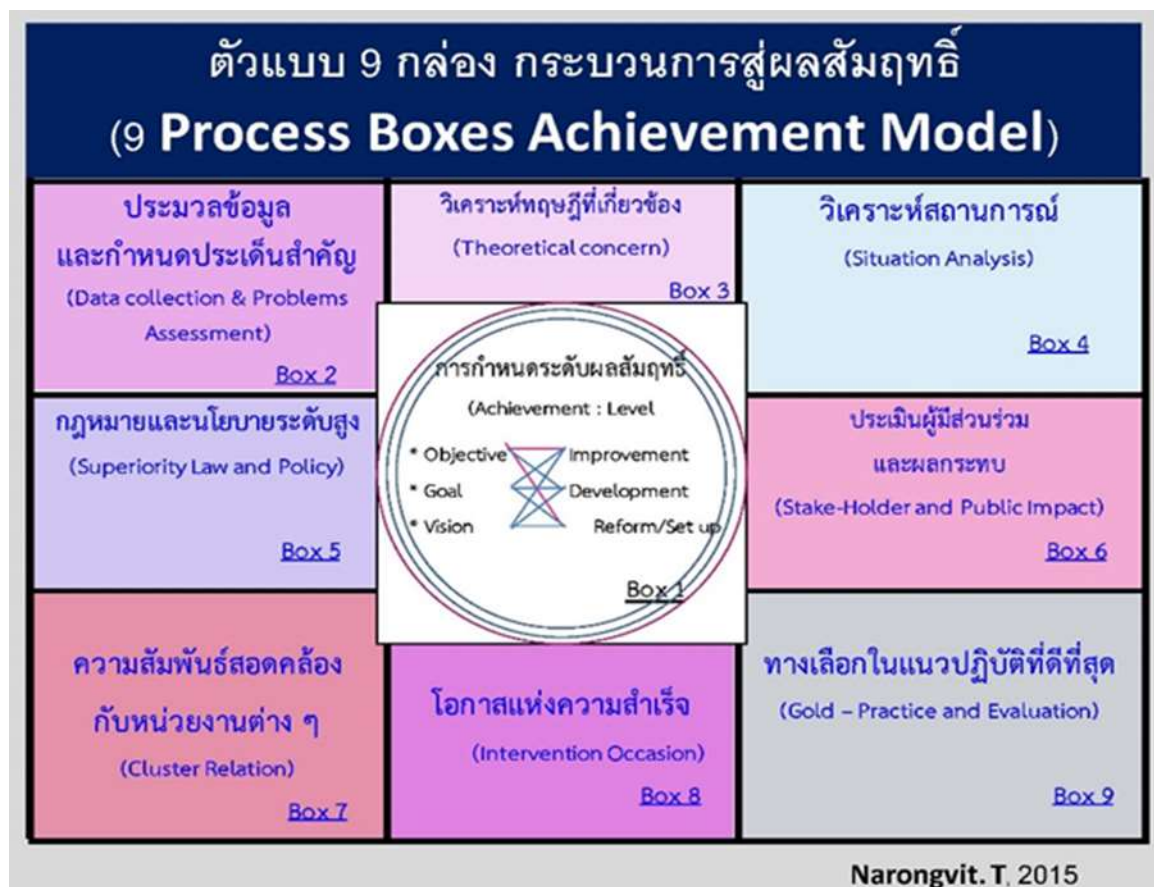
ที่มา : เกษมสันต์ วิลาวรรณ, 2565, หน้า 36

ผู้เขียนเห็นว่า แม้ข้อตกลงตามสัญญาจ้างเหมาบริการ จะระบุข้อความต่าง ๆ ว่าเป็นจ้างทำของ แต่หากข้อเท็จจริงปรากฏว่า สภาพการปฏิบัติงานเป็นการประจำ ในลักษณะเดียวกับข้าราชการ ลูกจ้างของส่วนราชการ หรือพนักงานราชการและมีข้อเท็จจริงที่เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สัญญาจ้างเหมาบริการดังกล่าวจึงเป็นการจ้างแรงงาน ส่วนราชการจึงมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายแรงงาน ส่วนที่มาหรือประเภทของงบประมาณที่นำมาเป็นค่าจ้างนั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง ไม่อาจนำมาเป็นข้อยกเว้นในการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายแรงงานได้

#### **ประเด็นที่ 4 เรื่อง แนวทางแก้ไขปัญหาการคุ้มครองสิทธิประโยชน์และสวัสดิการสังคมสำหรับลูกจ้างส่วนราชการตามสัญญาจ้างเหมาบริการ**

บทความวิชาการนี้ ผู้เขียนใช้เครื่องมือสหวิทยาการ (Interdisciplinary tool) คือใช้ตัวแบบ 9 กล่องกระบวนการสู่ผลสัมฤทธิ์ (9 PROCESS – BOXES ACHIEVEMENT MODEL : 9 PBA ) เพื่อเป็นตัวแบบวิเคราะห์ สังเคราะห์แนวทางที่เหมาะสม การกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติที่เป็นไปได้ในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาสิ่งใดให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่เป็นไปได้ทั้งรูปธรรมและนามธรรม

ตัวแบบ 9 PBA ประกอบด้วย 9 กระบวนการในการแสวงหาหลักการหรือคำตอบ เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนา สามารถแสวงหาคำตอบตามผลสัมฤทธิ์ที่กำหนดซึ่งมีการยืดหยุ่นได้ด้วยการวิเคราะห์กระบวนการตามกล่องทั้ง 9 กล่อง



ภาพที่ 2 แสดงตัวแบบวิเคราะห์ 9 กล่องกระบวนการสู่ผลสัมฤทธิ์ (9 PROCESS – BOXES ACHIEVEMENT MODEL : 9 PBA )

ที่มา : ฐิชาลักษณ์ ณรงวิทย์ , 2559 หน้า 37

### กล่องกระบวนการที่ 1 การกำหนดระดับผลสัมฤทธิ์ (Achievement Level)

ปัญหาการคุ้มครองสิทธิประโยชน์และสวัสดิการสังคม สำหรับลูกจ้างส่วนราชการตามสัญญาจ้างเหมาบริการเป็นปัญหาทางกฎหมายและสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของสมาชิกในสังคม จึงเป็นเหตุผลที่จะต้องแก้ปัญหาด้วยกฎหมายและนโยบายทางรัฐศาสตร์ ซึ่งในกล่องนี้มีปรัชญาที่จะกำหนดระดับของผลสัมฤทธิ์ที่ต้องการได้ว่าจะจะเป็นเพียงวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายหรือเป็นวิสัยทัศน์ที่ต้องการได้ และสามารถเลือกระดับผลได้ว่าเป็นการ ปรับปรุง เป็นการพัฒนาหรือเป็นการรื้อสร้างเพื่อการปฏิรูประบบขึ้นใหม่ได้ เปรียบดังความคิดวงกลมที่ปรับระดับความต้องการให้มากขึ้น เล็ก

หรือใหญ่ได้ แต่ต้องไม่เกิดกรอบแห่งกฎหมายหรือข้อจำกัดใด ๆ ที่ห้อมล้อมไว้ด้วยหลักการของ  
กล่องอื่น ๆ อีก 8 กล่อง การแก้ปัญหาด้วยระดับใด

1. หากมีวัตถุประสงค์ (objective) เพื่อการปรับปรุง (Improvement)
2. หากเพิ่มเป้าหมาย (Goal) สู่การพัฒนา (Development)
3. หากตั้งผลสัมฤทธิ์ไว้ในระดับที่ยั่งยืนยาวไกล (Vision) และก้าวไปให้ถึงระดับการปฏิรูป  
ซึ่งเป็นระดับผลสัมฤทธิ์ที่สูงสุด

## กล่องกระบวนการที่ 2 ประมวลข้อมูลและกำหนดประเด็นสำคัญ (Problems Assessment)

การพิจารณาว่า สัญญาจ้างเหมาบริการระหว่างส่วนราชการกับบุคคลธรรมดาที่ส่วน  
ราชการได้มีนิติสัมพันธ์กันในการจ้างแรงงานหรือจ้างทำของนั้น

2.1 รัฐควรคำนึงถึงข้อมูลเกี่ยวกับการออกนโยบายเกี่ยวกับการจ้างเหมาบริการ ให้  
สอดคล้องกับสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลในสังคมทั้งในระดับภูมิภาคและระดับสากลระหว่างประเทศ  
โดยรวม สิทธิประโยชน์ทางสังคมขั้นพื้นฐานของลูกจ้างเหมาบริการซึ่งต้องได้รับการคุ้มครอง

2.2 หลักเกณฑ์ แนวทางปฏิบัติของส่วนราชการเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐนั้น ควร  
พิจารณาหลักความชอบด้วยกฎหมายเป็นสำคัญ

2.3 ผลสัมฤทธิ์ในระดับวัตถุประสงค์สู่การพัฒนา (Objective to Development) เพื่อการ  
กำหนดนโยบายและทางเลือกในแนวทางปฏิบัติ เพื่อการช่วยเหลือเป็นวาระเร่งด่วน (Rush Stage)  
ให้ส่วนราชการที่ทำสัญญาจ้างเหมาบริการรับไปปฏิบัติเป็นการ พัฒนาระบบการเยียวยาและ  
ช่วยเหลือลูกจ้างอันมีผลต่อ เศรษฐกิจและการทำงานที่มีผลสัมฤทธิ์ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ  
สังคมแห่งชาติ เพื่อให้เกิดความมั่นคงในเศรษฐกิจ พร้อมประโยชน์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของ  
ลูกจ้างเหมาบริการ

## กล่องกระบวนการที่ 3 วิเคราะห์ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Theoretical concern)

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพิจารณา บทความฉบับนี้ใช้ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ  
กระบวนการนโยบายสาธารณะ เพื่อให้เกิดทางเลือกเชิงนโยบายที่เหมาะสมมีคุณค่าที่สุด ตามระดับ  
ความต้องการของผลสัมฤทธิ์ (กล่องกระบวนการที่ 1) เพื่อตอบสนองประเด็นปัญหาสำคัญ (กล่อง  
กระบวนการที่ 2) โดยมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โทมัส อาร์ ดาย ได้ให้ความเห็นว่านโยบายสาธารณะ คือ

สิ่งที่รัฐบาลเลือกจะกระทำหรือไม่กระทำ ในส่วนที่จะกระทำครอบคลุมกิจกรรมต่างๆ ทั้งหมดของรัฐบาล ทั้งกิจกรรมที่เป็นกิจวัตรและกิจกรรมที่เกิดขึ้นในบางโอกาส (โทมัส อาร์ ดาย, 1984, p. 1 อ้างถึงใน ปิยะนุช เงินคล้าย, ม.ป.ป., หน้า 4 )

#### กล่องที่กระบวนการที่ 4 วิเคราะห์สถานการณ์ (Situation Analysis)

ปัญหาการคุ้มครองสิทธิประโยชน์และสวัสดิการสังคม สำหรับลูกจ้างส่วนราชการตามสัญญาจ้างเหมาบริการ บทความนี้จะวิเคราะห์ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ดังนี้

ข้อเท็จจริงคดีที่ 1 คำพิพากษาของศาลปกครองสูงสุด หมายเลขแดงที่ อ.349/2556 เรื่อง คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายและละเลยต่อหน้าที่ ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร ตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (1) และ (2) แห่ง พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 คดีนี้ผู้ฟ้องคดีฟ้องว่า สำนักงานพัฒนาธุรกิจการค้าจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ทำสัญญาจ้างผู้ฟ้องคดีให้ทำหน้าที่ซบรยนต์ ตามสัญญาจ้างเหมาบริการกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ซึ่งเป็นไปตามนโยบายของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ลักษณะการทำงานตามสัญญาดังกล่าวมีลักษณะเป็นการจ้างแรงงานตามสัญญาจ้างลูกจ้างของส่วนราชการทั่วไป ผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสองดังกล่าว ละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายแรงงานและกฎหมายประกันสังคมกำหนดให้นายจ้างต้องปฏิบัติ ทำให้ผู้ฟ้องคดีไม่ได้รับสิทธิประโยชน์จากกฎหมายประกันสังคม ซึ่งศาลปกครองสูงสุดได้พิพากษาให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 เพื่อให้ผู้ฟ้องคดีมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนจากกองทุนประกันสังคมตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว

ข้อเท็จจริงที่ 2 ตามคำพิพากษาศาลปกครอง หมายเลขแดงที่ อ.531/2557 ผู้ฟ้องคดีฟ้องว่าผู้ถูกฟ้องคดีซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ ทำสัญญาจ้างเหมาบริการ จ้างผู้ฟ้องคดีทำงานตำแหน่งเจ้าหน้าที่วิเคราะห์งานทะเบียนการค้า ผู้ฟ้องคดีจะต้องทำงานที่รับจ้างทุกวันทำการ ระหว่างสัญญาผู้ฟ้องคดี ขอลาคลอดบุตร แต่ผู้ถูกฟ้องคดีไม่อนุญาตให้ลาคลอดบุตร และผู้ถูกฟ้องคดีได้บอกเลิกสัญญาจ้างผู้ฟ้องคดี เนื่องจากเห็นว่าผู้ฟ้องคดีไม่มีสิทธิลาคลอดบุตร และการขาดงานเป็นการไม่ปฏิบัติตามสัญญาจ้าง ซึ่งเป็นสัญญาจ้างทำของที่มีวัตถุประสงค์เพื่อผลสำเร็จของงานที่จ้างเป็นสำคัญ มิใช่สัญญาจ้างแรงงาน ผู้ฟ้องคดีฟ้องคดีต่อศาลปกครอง ศาลปกครองสูงสุดพิจารณาแล้ว

เห็นว่าผู้สัญญาจ้างผู้ฟ้องคดีเป็นสัญญาจ้างแรงงาน ฟ้องคดีมีสิทธิลาออกบุตรอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานตามกฎหมาย (มณฑินี รูปสูง, 2561 หน้า 145)

จากข้อเท็จจริงทั้งสองคดีดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ส่วนราชการได้ว่าจ้างลูกจ้างส่วนราชการโดยทำเป็นสัญญาจ้างทำของ แต่นิติสัมพันธ์ที่แท้จริงเป็นจ้างแรงงาน การปฏิบัติเหมือนพนักงานราชการทั่วไป แต่ลูกจ้างส่วนราชการตามสัญญาจ้างเหมาบริการ ไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิประโยชน์และสวัสดิการสังคมตามกฎหมายแรงงานซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน สิทธิการล่า ค่าตอบแทนที่เป็นธรรม

#### กล่องกระบวนการที่ 5 กฎหมายและนโยบายระดับสูง (Superiorly Law and Policy)

บทความวิชาการฉบับนี้ แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นต้องกำหนดนโยบายเร่งด่วนเป็นการเฉพาะ เพื่อช่วยเหลือและสร้างความเป็นธรรมให้กับลูกจ้างส่วนราชการตามสัญญาจ้างเหมาบริการที่ได้รับผลกระทบต่อสิทธิประโยชน์และสวัสดิการสังคมอันพึงได้รับ โดยนโยบายรัฐจะต้องสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

#### กล่องกระบวนการที่ 6 การประเมินผู้มีส่วนร่วมและผลกระทบ (Stake-Holder and Public Impact)

1. ขอบเขตมาตรการขั้นต่ำของลูกจ้าง ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของรัฐในการกำหนดนโยบายส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม (กฤษฎา อีระโกศลพงศ์, 2562, หน้า 48) อีกทั้งการประกันสังคมรัฐบาล นายจ้าง ลูกจ้าง มีส่วนร่วมและผลกระทบโดยตรง ตามประกาศ สิทธิประโยชน์ขั้นพื้นฐานสากลขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization : ILO)

2. หลักสิทธิมนุษยชน บุคคลมีสิทธิที่จะทำงาน ที่จะเลือกงานอย่างเสรี ที่จะมีสถานะการทำงานที่ยุติธรรมและพอใจ มีสิทธิในการรับค่าตอบแทนสำหรับการทำงานที่เท่ากัน โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติใด ๆ มีสิทธิในรายได้ซึ่งยุติธรรม และเอื้อประโยชน์เพื่อเป็นประกันสำหรับตนเองและครอบครัวให้การดำรงชีวิตมีค่าควรแก่ศักดิ์ศรีของมนุษย์ (ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน, 2566, หน้า 5)



### กล่องกระบวนการที่ 7 ความสัมพันธ์สอดคล้องกับหน่วยงานต่าง ๆ (Cluster Relation)

ส่วนราชการที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิประโยชน์และสวัสดิการสังคมสำหรับลูกจ้างส่วนราชการตามสัญญาจ้างเหมาบริการ

1.เมื่อวิเคราะห์ หนังสือกระทรวงการคลัง ด่วนมาก ที่ กค 0406.4 /ว 67 ลงวันที่ 14 กรกฎาคม 2553 ดังที่กล่าวในประเด็นที่ 2 โดยกระทรวงการคลังวางหลักเกณฑ์การจ้างเหมาบริการไว้ กรณีที่ส่วนราชการใดมีความจำเป็นต้องจัดหาบุคคลมาปฏิบัติงานเป็นการประจำ ในลักษณะเดียวกับข้าราชการ ลูกจ้างของส่วนราชการ หรือพนักงานราชการ ให้ดำเนินการจ้างในลักษณะ จ้างลูกจ้างชั่วคราวจากเงินนอกงบประมาณ จึงถือได้ว่ากระทรวงการคลังรัฐทราบถึงปัญหาดังกล่าว แสดงให้เห็นว่ารัฐมองเห็นถึงสภาพการปฏิบัติกิจการว่าลูกจ้างเหมาบริการว่ามีการปฏิบัติลักษณะเดียวกันกับพนักงานราชการดังกล่าว

2. หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการจ้างเหมาบริการในการขับเคลื่อนตามนโยบายของรัฐได้แก่ สำนักงานนายกรัฐมนตรี กระทรวงแรงงาน กระทรวงการคลัง กรมบัญชีกลาง สำนักงานข้าราชการพลเรือน(ก.พ.) ต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับลูกจ้างตามสัญญาจ้างเหมาบริการเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์สอดคล้องกับหน่วยงานที่จำเป็นต้องจ้างเหมาบริการดังกล่าว

### กล่องกระบวนการที่ 8 โอกาสแห่งความสำเร็จ (Intervention Occasion)

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่เสร็จสิ้นและรัฐบาลยุคใหม่จะเข้ามาบริหารประเทศ อันเป็นโอกาสให้มี ทางเลือกเชิงนโยบายเพื่อช่วยเหลือสนับสนุน ผลักดันให้เกิดความเป็นไปได้ของการสร้างระบบการคุ้มครองสิทธิประโยชน์และสวัสดิการสังคมสำหรับลูกจ้างส่วนราชการตามสัญญาจ้างเหมาบริการต่อไป

### กล่องกระบวนการที่ 9 ทางเลือกในแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดและการประเมินผล (Gold - Practice and Evaluation)

ตัวแบบ 9 กล่องกระบวนการเพื่อสัมฤทธิ์ผล ซึ่งเป็นตัวแบบที่สร้างขึ้นจากตัวแบบทางรัฐประศาสนศาสตร์ โดยมีพื้นฐานแนวคิดในการ แก้ปัญหาสำคัญด้วยสหวิทยาการและสถานการณ์ของปัญหา (Problems - Based and Situation approach Model) ผสมผสานกับความรู้และประสบการณ์ ทางด้านการนิติบัญญัติ การรวบรวม ข้อมูลทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิ



ประโยชน์และสวัสดิการสังคม สำหรับลูกจ้างส่วนราชการตามสัญญาจ้างเหมาบริการ ผลสรุปทางเลือกในแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดสำหรับการแก้ปัญหาข้อเสนอทางเลือกเชิงนโยบายดังนี้

**ทางเลือกที่ 1** ตรากฎหมาย หรือออก กฎ ระเบียบ สำหรับลูกจ้างส่วนราชการตามสัญญาจ้างเหมาบริการ ให้ได้รับสิทธิประโยชน์ประกันสังคมภาคบังคับกรณีสัญญาจ้างเหมาบริการที่มีสภาพเป็นการจ้างแรงงาน และคู่สัญญาอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายคุ้มครองแรงงาน

**ทางเลือกที่ 2** ทบทวนมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2541 เรื่องมาตรการปรับขนาดกำลังคนภาครัฐ โดยพิจารณางานที่เพิ่มขึ้นให้สอดคล้องกับตำแหน่งกำลังคนประจำให้เหมาะสมและมีมาตรการบรรจุ ลูกจ้างเหมาบริการเข้าเป็นพนักงานส่วนราชการให้มีสิทธิหน้าที่ตามระเบียบราชการ

**ทางเลือกที่ 3** ทางเลือกอื่น ๆ

## บทสรุป

บทความวิชาการนี้ ศึกษาโดยใช้การรวบรวมข้อมูลเอกสารและข้อเท็จจริง ผ่านเครื่องมือการวิจัยสหวิทยาการ 9 กล่องกระบวนการสู่ผลสัมฤทธิ์ ทำให้พบสภาพปัญหาและทางเลือกในแนวปฏิบัติ 3 ทางเลือก ซึ่งต้องรอนโยบายรัฐเป็นผู้กำหนด ทางเลือกและแนวทาง โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องร่วมมือกันสร้างความเป็นธรรมทางด้านการจ้างงานของส่วนราชการให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลที่เหมาะสมกับสังคมไทยและสิทธิแรงงานขั้นพื้นฐาน ตามข้อกำหนดขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization : ILO) เพื่อให้ลูกจ้างส่วนราชการตามสัญญาจ้างเหมาบริการดังกล่าวได้รับสิทธิ ประกันสังคม สิทธิได้รับความคุ้มครองในลักษณะลูกจ้างเหมาค่าแรง ตามกฎหมายแรงงาน สิทธิลาป่วย ลาพักผ่อนโดยได้รับผลตอบแทน สิทธิได้รับค่าจ้างขั้นต่ำอย่างเป็นธรรม รัฐบาลใหม่ที่จะเข้ามาบริหารประเทศภายใต้หลักธรรมาภิบาล หลักความชอบด้วยกฎหมายอย่างแท้จริง ควรหยิบยกประเด็นปัญหาการจ้างเหมาบริการเป็นกรณีเร่งด่วน ด้วยการตรากฎหมาย หรือออก กฎ ระเบียบหรือมาตรการเพิ่มสิทธิประโยชน์ ลดความเหลื่อมล้ำ สำหรับลูกจ้างส่วนราชการตามสัญญาจ้างเหมาบริการ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่จะนำพาภาครัฐไปสู่ผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายของการพัฒนาประเทศ

## เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2557). **พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัด**

**สวัสดิการสังคม พุทธศักราช 2546**. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

กฤษฎา อีระโกศลพงศ์. (2563). การลงทุนกองทุนประกันสังคมสู่การเสริมสร้าง ระบบความมั่นคงทางสังคมในประเทศไทย, **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา**, 8(1), มกราคม – มิถุนายน, หน้า 43 – 75.

เกษมสันต์ วิลาวรรณ. (2565). **คำอธิบายกฎหมายแรงงาน**. พิมพ์ครั้งที่ 30. กรุงเทพมหานคร : วิญญ.

นิรมัย พิศแซ มั่นจิตร. (2565). **กฎหมายสวัสดิการสังคมของประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

มณฑินี รูปสูง. (2561). **สถานะของบุคลากรภาครัฐตามสัญญาจ้างเหมาบริการ : ศึกษาในแง่การคุ้มครองสิทธิประโยชน์และสวัสดิการ**. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: กรุงเทพฯ.

สำนักส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชน สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2562). **เปิดรายงานข้อเสนอแนะกรณีพนักงานจ้างเหมาบริการ**. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://www.tiwang.go.th>.

สำนักงานประกันสังคม กองทุนประกันสังคม. (2564). **2 กองทุนของประกันสังคม "คุ้มครองชีวิตคนทำงาน" มีสิทธิประโยชน์อะไรบ้าง**, สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://www.thansettakij.com/general-news/494787>.

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ. (2560). **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2540). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544)**. กรุงเทพฯ : สำนักงาน.

คณะกรรมการการแรงงาน วุฒิสภา. (2562). รายงานการพิจารณาศึกษาทางเลือกเชิงนโยบาย  
ในการช่วยเหลือและสนับสนุนด้านการเงินแก่ผู้ประกันตนและนายจ้าง. กรุงเทพฯ:  
สำนักกรรมการ 3 สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.



# ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ ของประชาชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี

## Factors Influencing People's decision to Use Solar Power Technology at Nonthaburi Province

สุไอลดา วงศ์อนวัช<sup>1</sup> สถาปนิก อัจจิมากุล<sup>2</sup> เทวิช พฤกษ์ปิติ<sup>3</sup> และมธุริน รุจาฉน์<sup>4</sup>

Suaida Wonganawat, Sathapanik Ajjimakul, Tewit Pruekpiti  
and Mathurin Rujachan

Received: July 4, 2023 Revised: July 20, 2023 Accepted: August 20, 2023

### บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและทัศนคติต่อเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ของประชาชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ของประชาชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีเป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างคือ ตัวแทนครัวเรือนละ 1 คนซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัวหรือคู่สมรส ในกรณีที่หัวหน้าครอบครัวไม่อยู่บ้านจะต้องเลือกสมาชิกที่เป็นตัวแทนครัวเรือนละ 1 คน และต้องมีอายุตั้งแต่ 18 ปีจำนวน 400 ครัวเรือน โดยอาศัยการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก โดยมีค่าเฉลี่ยของดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.829 และผลการทดสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) เท่ากับ 0.973 ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์อยู่ในระดับมาก ( $\bar{x}$  = 4.192, S.D. = 0.500) มีทัศนคติต่อเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ อยู่ในระดับมาก ( $\bar{x}$  = 3.131, S.D. = 0.597) และมีการตัดสินใจใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ อยู่ในระดับมาก ( $\bar{x}$  = 3.822,

---

<sup>1</sup>สังกัดนักวิจัยอิสระ; Independent Researcher, E-mail: suaidaww@gmail.com

<sup>2</sup>สังกัดนักวิจัยอิสระ; Independent Researcher, E-mail: a.sathapanik@hotmail.com

<sup>3</sup>สังกัดคณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์; Faculty of Arts and Sciences, Southeast Asia University, E-mail: tewit.pt@gmail.com

<sup>4</sup>สังกัดนักวิจัยอิสระ; Independent Researcher, E-mail: mathurinrujachan@hotmail.com

S.D.= 0.636) ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ ด้านรับรู้ความง่ายต่อการใช้งานมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ของประชาชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ส่วนปัจจัยทัศนคติต่อเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ ไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ อย่างมีนัยสำคัญ

**คำสำคัญ:** การรับรู้ ทัศนคติ การตัดสินใจ เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์

## Abstract

This research aims to study perception and attitude to use solar power technology at Nonthaburi province, and factors influence people's decision to use solar power technology at Nonthaburi province. This research was the survey research and collected data by questionnaires. The sample was one representative for each household, who the head of a household or spouse. In a case the head of household was not at home, will choose a member of family for a representative for each household and must be at least 18 years old. The research sampling was purposive sampling. The index of item-objective congruence (IOC) was 0.829 and 0.973 reliability values. The results of the research found that the sample had perception about sola power technology at a high level ( $\bar{x}$  = 4.192, S.D.= 0.500), the attitude at a high level ( $\bar{x}$  = 3.131, S.D.= 0.597) and decision to use sola power technology at a high level ( $\bar{x}$  = 3.822, S.D.= 0.636). The hypothesis testing revealed that the perception factors; sola power technology on perceived ease of use influence people's decision to use sola power technology in Nonthaburi at significant of 0.05 level. The attitude did not influence significant the decision to use sola power technology.

**Keywords:** Perception, attitude, decision, sola power technology

## บทนำ

พลังงานแสงอาทิตย์ (Solar Energy) เป็นพลังงานทดแทนชนิดหนึ่งที่ได้จากการแผ่รังสีของดวงอาทิตย์อยู่ในรูปของแสงแดดซึ่งให้ทั้งพลังงานแสงและพลังงานความร้อน พลังงานแสงอาทิตย์ถือเป็นพลังงานหมุนเวียนสะอาดที่ไม่ก่อให้เกิดมลพิษหรือส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและยังเป็นแหล่งพลังงานที่มีศักยภาพสูง (เพ็ญศิริ จุลเจริญ, 2563) การนำพลังงานแสงอาทิตย์มาใช้ทำได้ 2 ลักษณะ คือ 1) การใช้พลังงานแสงอาทิตย์เพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า เป็นกระบวนการเปลี่ยนรูปเป็นพลังงานไฟฟ้า โดยเมื่อแสงอาทิตย์ตกกระทบลงบนแผ่นเซลล์แสงอาทิตย์ จะทำหน้าที่เปลี่ยนพลังงานแสงอาทิตย์เป็นพลังงานไฟฟ้าเพื่อนำไปใช้กับอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าต่าง ๆ และ 2) การใช้พลังงานแสงอาทิตย์เปลี่ยนรูปเป็นพลังงานความร้อน โดยให้แสงอาทิตย์ส่องผ่านมาตกกระทบยังพื้นสีดำทำให้เกิดความร้อน โดยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในลักษณะต่าง ๆ อาทิ นำไปใช้ผลิตน้ำร้อน ถนอมอาหาร อบแห้งพืชผลทางการเกษตร ปัจจุบันการพัฒนาและส่งเสริมการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ได้รับการผลักดันจากภาครัฐอย่างต่อเนื่องโดยส่งเสริมให้ภาคเอกชนและภาคครัวเรือนสามารถจำหน่ายปริมาณไฟฟ้าส่วนเกินจากระบบเข้าสู่ กฟภ.ได้แล้ว (กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน, 2564)

ปัจจุบันเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์หรือแผงโซลาร์เซลล์มีหลากหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับการใช้งานและมีหลายขนาด เช่น แผงโซลาร์เซลล์ขนาดเล็กบนเครื่องคิดเลขหรือเสาไฟริมถนน ไปจนถึงแผงโซลาร์เซลล์ที่ติดตั้งบนหลังคาบ้านหรือกระทั่งเป็นแหล่งพลังงานใช้ในยานอวกาศ การนำแผงโซลาร์เซลล์มาเชื่อมต่อกันจำนวนมากในลักษณะของโซลาร์ฟาร์มไม่ว่าจะเป็นบนพื้นดิน บนหลังคาหรือบนผิวน้ำ ก็สามารถผลิตกระแสไฟฟ้าเพื่อใช้ในระดับอุตสาหกรรมได้(กุลยศอุดมวงศ์เสรี,2560)เนื่องจากสภาพภูมิประเทศของไทยมีปัจจัยเอื้อต่าง ๆ ที่เหมาะสมต่อการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ โดยความเข้มรังสีแสงอาทิตย์ในประเทศไทยเฉลี่ยทั้งปีประมาณ 18.2 เมกะจูลต่อตารางเมตร อีกทั้งภาครัฐมีโครงการกระตุ้นให้ประชาชนหันมาผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์จำนวน 100 เมกะวัตต์และมีแผนพัฒนากำลังการผลิตไฟฟ้าในปี 2561-2580 กำหนดเพิ่มกำลังการผลิตขึ้นถึง 10 กิกะวัตต์ (อมรรัตน์ ลิ้มมณี, 2565) ผนวกกับราคาโซลาร์เซลล์ที่ถูกลงทำให้ประชาชนสนใจเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์มาใช้ผลิตไฟฟ้ากันมากขึ้นทั้งในภาคครัวเรือนและสถานประกอบการโดยเฉพาะการใช้พลังงานไฟฟ้าในช่วงเวลากลางวันเพื่อลดต้นทุนการผลิตและลดค่าใช้จ่ายของครัวเรือน (ฐิติรัตน์ นิลวิจิตร, 2565)

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ของประชาชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ของประชาชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีในการลดการใช้พลังงานและสร้างความมั่นคงด้านพลังงานให้กับประเทศ ซึ่งภาครัฐพยายามส่งเสริมให้ภาคเอกชนติดตั้งระบบผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์โดยสนับสนุนทางด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นมาตรการด้านภาษีด้วยการให้สิทธิประโยชน์เพื่อสร้างแรงจูงใจ เช่น การสนับสนุนข้อมูลทางวิชาการการยกเว้นภาษีนำเข้าวัตถุดิบผลิตแผงเซลล์แสงอาทิตย์ การสนับสนุนการกู้ยืมเงินทุนและเงินหมุนเวียนผ่านสถาบันการเงิน เป็นต้นและยังเป็นการจัดการองค์ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์สู่การพัฒนาและใช้เป็นพลังงานทดแทนที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

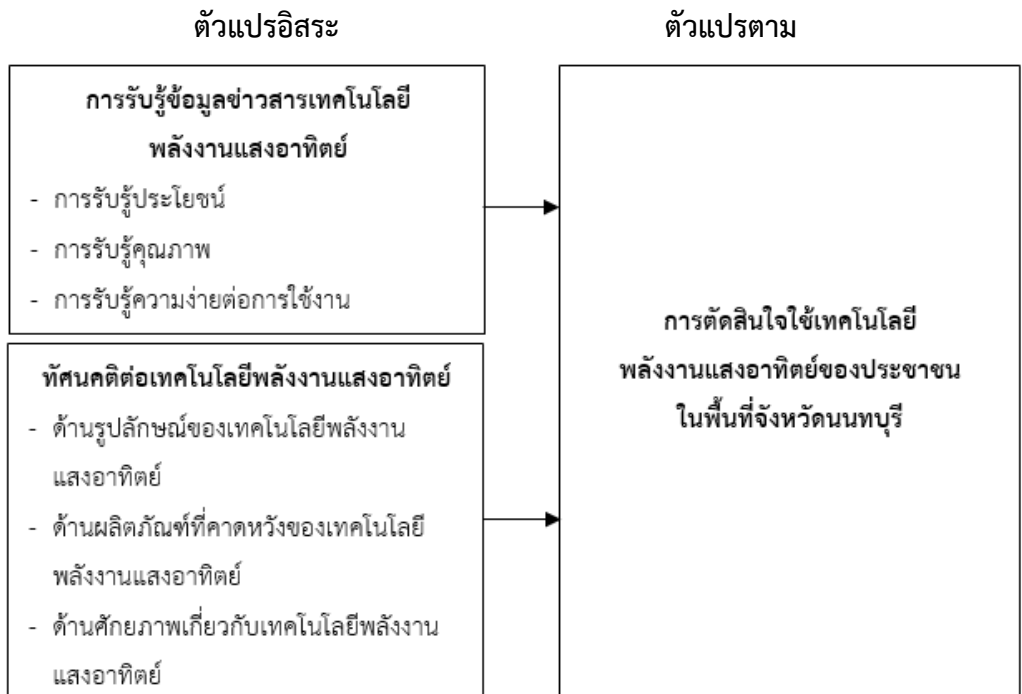
1. เพื่อศึกษาการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทัศนคติ และการตัดสินใจใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ของประชาชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ของประชาชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี

### สมมติฐานในการศึกษา

สมมติฐานที่ 1 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ของประชาชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี

สมมติฐานที่ 2 ทัศนคติต่อเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ของประชาชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี





ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

## วิธีดำเนินการวิจัย

### ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ครัวเรือนเป็นหลักโดยเลือกจากผู้ที่เป็นหัวหน้าครอบครัวหรือคู่สมรส ในกรณีที่หัวหน้าครอบครัวไม่อยู่บ้านจะต้องเลือกสมาชิกที่เป็นตัวแทนครัวเรือนละ 1 คน และต้องมีอายุตั้งแต่ 18 ปี บริบูรณ์ขึ้นไปและสามารถให้ข้อมูลได้ ทั้งนี้ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีประกอบด้วย 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองนนทบุรี อำเภอบางกรวย อำเภอบางใหญ่ อำเภอบางบัวทอง อำเภอไทรน้อย และอำเภอปากเกร็ด รวมทั้งสิ้น 707,452 ครัวเรือน (ข้อมูลสถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎร ณ 25 มิถุนายน 2566)

### กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ครัวเรือนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัวหรือคู่สมรส ในกรณีที่หัวหน้าครอบครัวไม่อยู่บ้านจะต้องเลือกสมาชิกที่เป็นตัวแทนครัวเรือนละ 1 คน และต้องมีอายุตั้งแต่ 18 ปี บริบูรณ์ขึ้นไปและสามารถให้ข้อมูลได้โดยคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากสูตร Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ค่า

ความคลาดเคลื่อนหรือผิดพลาดที่ยอมรับได้ไม่เกินร้อยละ 5 หรือที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างได้ 400ครัวเรือนและทำการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างโดยแยกกลุ่มตัวอย่างออกเป็นเขตอำเภอในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย 6 อำเภอ ได้แก่อำเภอเมืองนนทบุรี จำนวน 120 ครัวเรือน อำเภอบางกรวย จำนวน 43 ครัวเรือน อำเภอบางใหญ่ จำนวน 40 ครัวเรือน อำเภอบางบัวทอง จำนวน 84 ครัวเรือน อำเภอไทรน้อย จำนวน 19 ครัวเรือน และอำเภอปากเกร็ดจำนวน 94 ครัวเรือน โดยแบบสอบถามจำนวน 400 ชุด ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Accidental Sampling)

### เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัยในครั้งนี้คือ แบบสอบถาม ประกอบด้วย 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ เป็นการวัดข้อมูลระดับนามบัญญัติ (Nominal Scale) ประกอบด้วย เพศอายุ อาชีพ รายได้ต่อเดือนและค่าไฟฟ้าเฉลี่ยต่อเดือน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ จำนวน 15 ข้อ แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านรับรู้ประโยชน์ จำนวน 5 ข้อ ด้านรับรู้คุณภาพ จำนวน 5 ข้อ ด้าน และด้านรับรู้ความง่ายต่อการใช้งานจำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามทัศนคติต่อเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ จำนวน 15 ข้อ แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านรูปลักษณ์ของเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ จำนวน 5 ข้อ ด้านผลิตภัณฑ์ที่คาดหวังของเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ จำนวน 5 ข้อ และด้านศักยภาพเกี่ยวกับเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 4 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ของประชาชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี จำนวน 20 ข้อ

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่มีประโยชน์ต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อเอื้อต่อการเยียวยาในโรงพยาบาลต่อคุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานสาธารณสุข กรุงเทพมหานคร ลักษณะข้อคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended questions)

โดยแบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 4 เป็นคำถามแบบเรียงลำดับ (Interval Scale) 5 ระดับ ได้แก่ ระดับ 5 คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึงระดับ 1 คือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

### การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามชุดนี้ผ่านการทดสอบความเที่ยงของเครื่องมือโดยใช้ผู้เชี่ยวชาญโดยใช้การวัดดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (IOC) โดยเกณฑ์ที่ยอมรับได้ของค่าดัชนีความสอดคล้องควรเท่ากับหรือมากกว่า 0.05 ซึ่งได้ค่าเฉลี่ยของดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.829 หลังจากนั้นมาทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient;  $\alpha$ ) โดยผลการทดสอบได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.973 แสดงว่า แบบสอบถามฉบับนี้มีประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

### การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจริงพร้อมกับชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามจากผู้แทนครอบครัวที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีทั้งหมด 6 อำเภอ โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง 400 ตัวอย่าง เมื่อผู้วิจัยได้รวบรวมแบบสอบถามได้ทั้งหมดแล้วทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนต่อไป และแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้มาจากการรวบรวมข้อมูล และหนังสือทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือในการวิจัย และการใช้สถิติวิเคราะห์ผลการวิจัย

### การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inference statistics) เพื่อการทดสอบสมมติฐานโดยใช้ในการวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple regression analysis) และกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

### ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง 400 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 221 คน (ร้อยละ 55.25) มีอายุ 35 - 45 ปี 148 คน (ร้อยละ 37.00) มีการศึกษา

ปริญญาตรี 225 (ร้อยละ 56.25) มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน 233 คน (ร้อยละ 58.25) และมีรายได้ส่วนบุคคลเฉลี่ยต่อเดือน 30,001 - 45,000 บาท 134 คน (ร้อยละ 33.50) สำหรับผลการวิเคราะห์สรุปผลได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์อยู่ในระดับมาก ( $\bar{x} = 4.192$ , S.D. = 0.500) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านรับรู้ความง่ายต่อการใช้งานอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x} = 4.315$  S.D. = 0.570) รองลงมาคือ ด้านรับรู้คุณภาพ อยู่ในระดับมาก ( $\bar{x} = 3.131$ , S.D. = 0.595) และน้อยที่สุดคือ ด้านการรับรู้ประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ( $\bar{x} = 4.130$ , S.D. = 0.577) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ทัศนคติต่อเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์อยู่ในระดับมาก ( $\bar{x} = 3.131$ , S.D. = 0.597) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านรูปลักษณะของเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ อยู่ในระดับมาก ( $\bar{x} = 4.240$ , S.D. = 0.572) รองลงมาคือ ด้านศักยภาพเกี่ยวกับเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์อยู่ในระดับมาก ( $\bar{x} = 4.108$ , S.D. = 0.769) และน้อยที่สุดคือ ด้านผลิตภัณฑ์ที่คาดหวังของเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ อยู่ในระดับมาก ( $\bar{x} = 4.045$ , S.D. = 0.676) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์การตัดสินใจใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ของประชาชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมาก ( $\bar{x} = 3.822$ , S.D. = 0.636) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ การประหยัดไฟและความคุ้มค่าในการใช้งานอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x} = 4.430$ , S.D. = 0.726) รองลงมาคือ พลังงานแสงอาทิตย์เป็นพลังงานสะอาดเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x} = 4.425$ , S.D. = 0.749) และน้อยที่สุดคือ ช่องทางการซื้อและศูนย์บริการสะดวกสบายอยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{x} = 2.723$ , S.D. = 1.332) ตามลำดับ

#### 4. ผลการทดสอบสมมติฐาน

4.1 สมมติฐานที่ 1 พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ด้านรับรู้ประโยชน์ ( $X_1$ ) และด้านรับรู้ความง่ายต่อการใช้งาน ( $X_3$ ) มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ของประชาชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ส่วนด้านรับรู้คุณภาพ ( $X_2$ ) ไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์อย่างมีนัยสำคัญ แสดงดังตารางที่ 1 ดังนี้

**ตารางที่ 1** การวิเคราะห์ความมีอิทธิพลระหว่างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์กับการตัดสินใจใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ของประชาชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี

| ตัวแปร                                                                                                                        | B      | Std. Error | $\beta$ | t      | Sig.   | Tolerance | VIF   |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|------------|---------|--------|--------|-----------|-------|
| ค่าคงที่                                                                                                                      | -0.520 | 0.466      |         | -1.116 | 0.274  |           |       |
| ด้านรับรู้ประโยชน์ ( $X_1$ )                                                                                                  | 0.319  | 0.164      | 0.281   | 3.944  | 0.043* | 0.409     | 2.443 |
| ด้านรับรู้คุณภาพ ( $X_2$ )                                                                                                    | 0.182  | 0.160      | 0.179   | 1.140  | 0.265  | 0.346     | 2.888 |
| ด้านรับรู้ความง่ายต่อการใช้งาน ( $X_3$ )                                                                                      | 0.526  | 0.132      | 0.524   | 3.973  | 0.001* | 0.491     | 2.038 |
| R = 0.882, $R^2 = 0.778$ , Adjusted. $R^2 = 0.752$ , $SE_{est} = 0.357412$ , Durbin-watson = 1.551, F = 30.330, Sig. = 0.000* |        |            |         |        |        |           |       |

\* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.2 สมมติฐานที่ 2 พบว่า ทศนคติดต่อเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ด้านรูปลักษณะของเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ ( $X_1$ ) ด้านผลิตภัณฑ์ที่คาดหวังของเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ ( $X_2$ ) และด้านศักยภาพเกี่ยวกับเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ ( $X_3$ ) ไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์อย่างมีนัยสำคัญแสดงดังตารางที่ 2 ดังนี้

**ตารางที่ 2** การวิเคราะห์ความมีอิทธิพลระหว่างทศนคติดต่อเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์กับการตัดสินใจใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ของประชาชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี

| ตัวแปร                                                        | B     | Std. Error | $\beta$ | t     | Sig.  | Tolerance | VIF   |
|---------------------------------------------------------------|-------|------------|---------|-------|-------|-----------|-------|
| ค่าคงที่                                                      | 0.809 | 0.586      |         | 1.381 | 0.179 |           |       |
| ด้านรูปลักษณะของเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์( $X_1$ )           | 0.115 | 0.261      | 0.106   | 0.442 | 0.662 | 0.279     | 3.578 |
| ด้านผลิตภัณฑ์ที่คาดหวังของเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์( $X_2$ ) | 0.361 | 0.288      | 0.376   | 1.250 | 0.222 | 0.178     | 5.623 |

|                                                                                                                           |       |       |       |       |       |       |       |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|
| ด้านศักยภาพเกี่ยวกับเทคโนโลยี                                                                                             | 0.255 | 0.211 | 0.317 | 1.211 | 0.237 | 0.234 | 4.265 |
| พลังงานแสงอาทิตย์ (X <sub>3</sub> )                                                                                       |       |       |       |       |       |       |       |
| R = 0.762, R <sup>2</sup> = 0.581, Adjusted. R <sup>2</sup> = 0.533, SE <sub>est</sub> = 0.490577, Durbin-watson = 1.896, |       |       |       |       |       |       |       |
| F = 12.032, Sig. = 0.000*                                                                                                 |       |       |       |       |       |       |       |

อภิปรายผล

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ของประชาชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีหรืออภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์การตัดสินใจใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ของประชาชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมาก ( $\bar{x}$  = 3.822, S.D. = 0.636) เพราะว่าประชาชนในจังหวัดนนทบุรีส่วนใหญ่ยังไม่สนใจมากนัก เนื่องจากเทคโนโลยีและอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการติดตั้งยังมีราคาสูงไม่คุ้มค่า พื้นที่ว่างในการติดตั้งมีไม่เพียงพอ ใช้ระยะเวลานานในการकिनทุน และเป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ยังไม่รู้สึกรุ่นเคยดีพอจึงยังไม่มั่นใจในเรื่องคุณภาพและมาตรฐาน รวมถึงความยุ่งยากในการบำรุงรักษา อีกทั้งความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับการขออนุญาตใช้งานจากหน่วยงานราชการ จึงยังไม่ตัดสินใจใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ในการผลิตกระแสไฟฟ้า ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุภาพร สิทธิโกศล (2563) ซึ่งพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความตั้งใจที่จะใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์จัดอยู่ในระดับมากและสอดคล้องกับ พันธุ์ชิตา พิณจิระพงษ์ (2562) ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านทัศนคติที่มีผลต่อการใช้เทคโนโลยีโดยรวมอยู่ในระดับ“เห็นด้วยมาก”

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์อยู่ในระดับมาก ( $\bar{x}$  = 4.192, S.D. = 0.500) เพราะว่า ประชาชนในจังหวัดนนทบุรี มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารถึงประโยชน์ของเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์อยู่แล้ว โดยเข้าใจว่า พลังงานแสงอาทิตย์เป็นพลังงานสะอาด สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการผลิตกระแสไฟฟ้าทดแทนทำให้ช่วยประหยัดค่าไฟฟ้าในแต่ละเดือน และช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ขณะเดียวกันก็คิดว่ามีค่าใช้จ่ายในการติดตั้งใช้งานค่อนข้างสูง พื้นที่มีจำกัด และยังไม่มั่นใจในเรื่องของความปลอดภัย รวมถึงไม่มั่นใจว่ากระแสไฟฟ้าที่ได้จะเพียงพอต่อการใช้งานจริงในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สายสุนีย์ สิทธิมงคล (2564) ที่พบว่า ผู้ที่มีที่อยู่หรืออยู่อาศัยในบ้านพักอาศัยใน

เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีการรับรู้ข้อมูลพลังงานทดแทนหรือพลังงานหมุนเวียนจาก  
แสงอาทิตย์ด้วยเซลล์แสงอาทิตย์ (solar cells) ในบ้านพักอาศัย อยู่ในระดับมาก

สำหรับทัศนคติต่อการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างมาก  
( $\bar{x} = 3.131$ , S.D. = 0.597) เพราะว่าประชาชนในจังหวัดนนทบุรีมีเห็นว่าเทคโนโลยีพลังงาน  
แสงอาทิตย์สามารถช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้และยังช่วยลดค่าไฟฟ้าของครัวเรือนได้อย่างดี  
และประชาชนเห็นถึงความสำคัญด้านพลังงานในการพัฒนาคุณภาพชีวิต อีกทั้งเข้าใจดีว่า  
เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์มีระบบกักเก็บพลังงาน (Energy Storage System) เพื่อไม่ให้มี  
พลังงานส่วนเกินหรือเหลือใช้ไม่สูญเปล่า ซึ่งช่วยให้ในแต่ละครัวเรือนสามารถซื้อขายไฟฟ้าได้  
และสามารถตอบสนองต่อความต้องการการใช้พลังงาน ตลอดจนช่วยลดผลกระทบต่อ  
สิ่งแวดล้อมเพื่ออนาคตที่ยั่งยืนซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของสุภาพร สิทธิโกศล (2563) ซึ่ง  
พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่มีต่อการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ อยู่ในระดับเห็นด้วย  
อย่างมากและสอดคล้องกับ พันธุ์ชิตา พินิจระพงษ์ (2562) ที่พบว่า ปัจจัยด้านทัศนคติที่มีผล  
ต่อการใช้เทคโนโลยีอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างมาก

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ของประชาชนใน  
พื้นที่จังหวัดนนทบุรี มีดังนี้

2.1 การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ด้านรับรู้ประโยชน์ ( $X_1$ ) และด้านรับรู้ความง่ายต่อการ  
ใช้งาน( $X_3$ ) มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ของประชาชนในพื้นที่  
จังหวัดนนทบุรี ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 อาจเป็นเพราะ ประชาชนในพื้นที่จังหวัด  
นนทบุรีมีการรับรู้ว่า กระแสไฟฟ้าที่ได้จากเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ยังไม่เสถียรเท่าที่ควร  
เพราะในช่วงที่สภาพอากาศมีการเปลี่ยนแปลงและในช่วงเวลากลางวันเทคโนโลยีพลังงาน  
แสงอาทิตย์จะไม่สามารถผลิตกระแสไฟฟ้าได้ ซึ่งแตกต่างจากโรงงานไฟฟ้าที่สามารถผลิตได้  
ตลอดเวลา ซึ่งอาจส่งผลทำให้เครื่องใช้ไฟฟ้าได้รับความเสียหายและไม่สามารถรองรับการใช้  
งานเครื่องใช้ไฟฟ้าพร้อม ๆ กันได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พันธุ์ชิตา พินิจระพงษ์  
(2562) ที่พบว่า การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ส่งผลโดยตรงต่อพลังงานในโรงงานให้มีประโยชน์เพิ่มขึ้น  
แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05และพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการรับรู้ความสะดวกใน  
การใช้งาน ส่งผลต่อการใช้พลังงานแสงอาทิตย์แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ซึ่ง  
เป็นปัจจัยสนับสนุนให้บุคคลคนนั้นหันมาใช้พลังงานแสงอาทิตย์และสอดคล้องกับ สายสุนีย์

สิทธิมงคล (2564) ซึ่งพบว่า การรับรู้เพื่อเลือกใช้งานจากพลังงานแสงอาทิตย์ มีความสัมพันธ์กับการตั้งใจเลือกใช้พลังงานแสงอาทิตย์จากเซลล์แสงอาทิตย์ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ในขณะที่เดียวกันพบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านรับรู้คุณภาพ ( $X_2$ ) ไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ อย่างมีนัยสำคัญ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ ประชาชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีต้องการให้มีการปรับแก้ระบบให้มีความเสถียรก่อนเช่น การพัฒนาให้แบตเตอรี่เก็บสำรองไฟได้มากขึ้น แต่ก็ส่งผลทำให้ราคาต้นทุนสูงขึ้นด้วย ทำให้รู้สึกว่ายังไม่เหมาะที่จะใช้เป็นระบบหลักในการผลิตกระแสไฟฟ้าและเมื่อพัฒนาได้ดีแล้วจึงจะตัดสินใจใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กัญจนนิกข์ กำเนิดเพ็ชร (2563) พบว่า การรับรู้คุณภาพและความเสี่ยง ไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภค

2.2 ทศนคติต่อเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ด้านรูปลักษณะของเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ ( $X_1$ ) ด้านผลิตภัณฑ์ที่คาดหวังของเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ ( $X_2$ ) และด้านศักยภาพเกี่ยวกับเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ ( $X_3$ ) ไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์อย่างมีนัยสำคัญอาจเป็นเพราะประชาชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีทราบว่า เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตและเป็นพลังงานทดแทนที่มีประโยชน์ แต่ก็มีความไม่แน่ใจว่า มาตรฐานเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ที่มีอยู่ยังไม่ได้สะท้อนถึงการใช้งานจริง จึงยังไม่ตัดสินใจใช้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พิชิต ภาสบุตร (2565) ที่พบว่า ผู้บริโภคที่มีทัศนคติต่อการติดตั้งอุปกรณ์แผงโซลาร์เซลล์ ไม่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีพลังงานทดแทนโซลาร์เซลล์ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

## ข้อเสนอแนะ

### ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนควรให้ความสำคัญในการสื่อสารเพื่อให้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันของเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ว่าได้รับการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพที่ดีขึ้นและสามารถรองรับการใช้งานในครัวเรือนได้อย่างดี

2. ภาครัฐควรให้ความสำคัญต่อนโยบายการส่งเสริมให้ประชาชนใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์โดยประชาสัมพันธ์ให้แพร่หลายเพื่อให้ประชาชนรับทราบข้อมูลอย่างทั่วถึง เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเกิดการตัดสินใจใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์มากขึ้น



### ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้ที่เกี่ยวข้องควรทำการสื่อสารต่อประชาชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีให้ทราบถึงประโยชน์และข้อดีในการใช้งานเพื่อให้เกิดการตัดสินใจใช้เทคโนโลยีแสงอาทิตย์โดยเฉพาะการสื่อสารเกี่ยวกับคุณภาพของเทคโนโลยีที่ผ่านการปรับปรุงและพัฒนามาแล้ว
2. ควรปรับปรุงรูปลักษณะของเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ให้มีความสวยงามเหมาะสมต่อการใช้งานของครัวเรือนและมีประสิทธิภาพที่ดีขึ้น เพราะหากแสงแดดส่องเข้ามาไม่ถึงก็จะผลิตไฟฟ้าได้ไม่เต็มที่
3. ควรมีการนำเสนอให้ข้อมูลเกี่ยวกับการบำรุงรักษาและการใช้งานเทคโนโลยีแสงอาทิตย์ที่ถูกต้องเพื่อให้ประชาชนได้ทราบวิธีการที่ถูกต้อง เนื่องจากประชาชนบางส่วนยังมีความกังวลถึงการดูแลรักษาทำความสะอาดและการมีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม
4. ควรส่งเสริมการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการหลีกเลี่ยงปัญหาการติดตั้งระบบและการจัดเก็บแบตเตอรี่จะช่วยเก็บพลังงานไว้ใช้งานได้เมื่อไม่มีแสงอาทิตย์มากเพียงพอสำหรับผลิตไฟฟ้าและการเก็บพลังงานส่วนเกินจากแสงแดดเพื่อไม่เกิดการสูญเสียเปล่าเพื่อสร้างรับรู้และทัศนคติที่ถูกต้องของประชาชน

### ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาในครั้งต่อไปผู้วิจัยเสนอให้ทำการศึกษาเพิ่มเติมในการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อเป็นการค้นหาข้อมูลในลักษณะเชิงลึก และได้ข้อมูลที่มีความหลากหลายและชัดเจนมากขึ้น

## เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน. (2564). **พลังงานแสงอาทิตย์**. กรุงเทพฯ: กระทรวงพลังงาน.
- กัญจน์นิกร์ กำเนิดเพชร. (2563). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าแบบ แบตเตอรี่ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. **วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)**, 13(3), 82-95.
- กุลยศ อุดมวงศ์เสรี. (2560). ผลกระทบทางด้านเทคนิคและแนวโน้มของการส่งเสริมการติดตั้ง Solar Rooftop ของไทย. สถาบันวิจัยพลังงานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิตรัตน์ นิลวิจิตร. (2565). **เทคโนโลยีพลังงานทดแทนสมัยใหม่**. ยะลา: สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- พิชิต ภาสุบุตร. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีพลังงานทดแทนโซล่าเซลล์ในภาวะ วิกฤตโควิด-19 ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. **วารสารศิลปการจัดการ**, ปีที่ 6 ฉบับที่ 1, มกราคม – มีนาคม, หน้า 116 - 128.
- เพ็ญศิริ จุลเจริญ. (2563). แบบจำลองการพยากรณ์พลังงานจากเซลล์แสงอาทิตย์ในประเทศไทย: กรณีศึกษา โซลาร์ฟาร์มในจังหวัดนครราชสีมา. **วารสารวิชาการพลังงานทดแทนสู่ชุมชน**, ปีที่ 3 ฉบับที่ 2, เดือนพฤษภาคม – สิงหาคม, หน้า 90-95.
- พัฒนชีตา พินิจระพงษ์. (2562). **การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้พลังงานแสงอาทิตย์ของโรงงานอุตสาหกรรมในประเทศไทย**. ปรินญาการจัดการมหาบัณฑิต วิทยาลัยการจัดการมหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุภาพร สิทธิโกศล. (2563). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ ของประชาชนในกรุงเทพมหานครตามแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน. **วารสารมหา จุฬานาครทรรศน์**, ปีที่ 8 ฉบับที่ 4, เมษายน, หน้า 203-217.
- อมรรัตน์ ลิ้มมณี. (2565). **พลังงานจากเซลล์แสงอาทิตย์**. ปทุมธานี: ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ.

# ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารสินทรัพย์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ ในประเทศไทย

## Factors Affecting the Asset Management of Savings and Credit Cooperatives in Thailand

สถาปนิก อัจจิมากุล<sup>1</sup> สุไธดา วงศ์อนวัช<sup>2</sup> ศิรินันท์ ทิพย์เจริญ<sup>3</sup> และสุวิน ศรีเมือง<sup>4</sup>

Sathapanik Ajjimakul, Suaida Wonganawat, Sirinan Tipcharoen  
and Suwin Srimuang

Received: July 4, 2023 Revised: July 20, 2023 Accepted: August 29, 2023

### บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารสินทรัพย์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย และ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารสินทรัพย์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยอาศัยแบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากตัวแทนผู้บริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยที่ดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการ หรือผู้จัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย จำนวน 302 สหกรณ์ (ไม่รวมชุมนุมสหกรณ์) โดยอาศัยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง โดยมีค่าเฉลี่ยของดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.758 และผลการทดสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) เท่ากับ 0.892 ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวม การบริหารสินทรัพย์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย อยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x}$  = 4.355, S.D. = 0.623) โดยกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญเทคนิคการบริหารอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x}$  = 4.351, S.D. = 0.364) และความมั่นคงทางการเงิน อยู่ในระดับมาก ( $\bar{x}$  = 3.948, S.D. = 0.281) ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยความมั่นคงทางการเงิน คือ ด้านความเข้มแข็ง

---

<sup>1</sup>สังกัดนักวิจัยอิสระ; Independent Researcher, E-mail: a.sathapanik@hotmail.com

<sup>2</sup>สังกัดนักวิจัยอิสระ; Independent Researcher, E-mail: suaidaww@gmail.com

<sup>3</sup>สังกัดนักวิจัยอิสระ; Independent Researcher, E-mail: sirinan41@hotmail.com

<sup>4</sup>สังกัดคณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์; Faculty of Arts and Sciences, Southeast Asia University, E-mail: suwins@sau.ac.th

ของเงินทุนมีอิทธิพลต่อการบริหารสินทรัพย์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยด้านการบริหารเงินทุนและด้านการบริหารกำไรสุทธิที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

**คำสำคัญ:** ความมั่นคงทางการเงิน เทคนิคการบัญชีบริหาร การบริหารสินทรัพย์

## Abstract

This research aims: 1) to study the asset management of the savings and credit cooperatives in Thailand, and 2) to study factors that affected the asset management of the savings and credit cooperatives in Thailand. This research was the survey research, testing 302 cooperatives (not including cooperatives assemble) by collected data from representatives of the savings and credit cooperatives executives in Thailand, ones holding a position on the committee or manager positions of the savings and credit cooperatives in Thailand. The research sampling was a purposive sampling. The index of item-objective congruence (IOC) was 0.758 and reliability value of 0.892. The results of the research found that overall value of the asset management of the savings and credit cooperatives in Thailand was at a high level ( $\bar{x} = 4.355$ , S.D. = 0.623). The sample emphasized the managerial accounting technique ( $\bar{x} = 4.351$ , S.D. = 0.364) and financial security both at a high level ( $\bar{x} = 3.948$ , S.D. = 0.281). The hypothesis testing revealed that financial security factors; capital strength influenced the asset management of the savings and credit cooperatives in Thailand on capital management and profitability management with statistically significant value at 0.05 level.

**Keywords:** Financial security, technique of managerial accounting, asset management

## บทนำ

การบริหารสินทรัพย์นั้นว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งกับองค์กรธุรกิจต่าง ๆ เนื่องจากเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจของผู้บริหาร ทำให้ผู้บริหารทราบว่าสินทรัพย์ที่องค์กรธุรกิจมีอยู่สร้างรายได้ให้กับธุรกิจมากน้อยเพียงใดเป็นการช่วยลดความเสี่ยงที่จะขาดทุนจากการเลือกลงทุนที่ผิดพลาด และการบริหารสินทรัพย์ที่ขาดประสิทธิภาพจะทำให้องค์กรธุรกิจเกิดปัญหาขาดสภาพคล่องทางการเงินจนอาจจะต้องปิดกิจการได้แม้ว่าจะยังสามารถทำกำไรได้ก็ตาม โดยเฉพาะในช่วงที่ไม่สามารถหาเงินจากแหล่งเงินทุนอื่นมาหมุนเวียนได้ อย่างเช่น การงดให้สินเชื่อของธนาคารหรือสถาบันการเงินในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจ (ศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ตลาดทุน, 2561)

สหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นสหกรณ์ที่มีรูปแบบคล้ายสถาบันการเงินและมีความแตกต่างจากสหกรณ์ประเภทอื่น และเนื่องจากสหกรณ์ออมทรัพย์ซึ่งมีสมาชิกในกลุ่มอาชีพต่างกัน จึงมีจำนวนสมาชิกและทุนดำเนินการที่แตกต่างกัน สหกรณ์ออมทรัพย์บางแห่งมีการบริหารเงินทุนด้วยเงินสะสมค่าหุ้นและเงินรับฝาก แต่บางแห่งก็มีเงินทุนไม่เพียงพอทำให้ต้องกู้ยืมจากสถาบันการเงินหรือสหกรณ์ออมทรัพย์อื่นที่มีเงินทุนเหลือ เพื่อนำมาอำนวยการประโยชน์แก่สมาชิกโดยรวม (เมษยา วงษ์กำภู, 2565) ซึ่งเห็นว่าสหกรณ์ออมทรัพย์มีความเสี่ยงในการบริหารสินทรัพย์ที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะสหกรณ์ที่ยังขาดเงินทุนมีความเสี่ยงที่จะขาดสภาพคล่องหากไม่สามารถหาแหล่งเงินทุนอื่นมารองรับในยามฉุกเฉิน เนื่องจากมีการพึ่งพาการกู้ยืมจากแหล่งภายนอกสูง และส่วนใหญ่เป็นเงินกู้ยืมระยะสั้น ซึ่งผู้ที่ได้รับผลกระทบหลักจะเป็นสมาชิกของสหกรณ์เหล่านั้น อย่างไรก็ตาม การบริหารสินทรัพย์ที่ดีย่อมสร้างผลตอบแทนสูงแต่หากองค์กรธุรกิจมีการใช้สินทรัพย์ไม่คุ้มค่า ก็ย่อมทำให้ผลตอบแทนต่ำหรืออาจทำให้ขาดทุนและเสียโอกาสที่จะได้ผลกำไรเพิ่มขึ้นอีกทั้งจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการระหว่างแหล่งที่มาและการใช้ไปของเงินทุนกับระยะเวลาให้มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องอย่างเหมาะสมเพราะอาจทำให้เกิดความเสี่ยงด้านการบริหารเงินทุนสูง (สุกัญญา มูลกลาง, 2563) ดังนั้น ผู้บริหารจึงควรจะทำให้ความสนใจว่าเงินที่ลงทุนในสินทรัพย์หมุนเวียนและสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนนั้นสามารถก่อให้เกิดรายได้และสามารถสร้างผลตอบแทนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อองค์กรหรือไม่

จากเหตุผลข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารสินทรัพย์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยเพื่อเป็นประโยชน์ต่อสมาชิก คณะกรรมการและฝ่าย

จัดการ ในการปรับปรุงการดำเนินงานของสหกรณ์ให้มีประสิทธิภาพภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจ และเป็นประโยชน์ต่อระบบสหกรณ์ออมทรัพย์ให้มีภูมิคุ้มกันที่ดี มีการดำเนินงานที่มั่นคง สร้างความเชื่อมั่นและเป็นที่พึงพิงให้กับภาคครัวเรือน และไม่ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพระบบการเงินโดยรวม

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

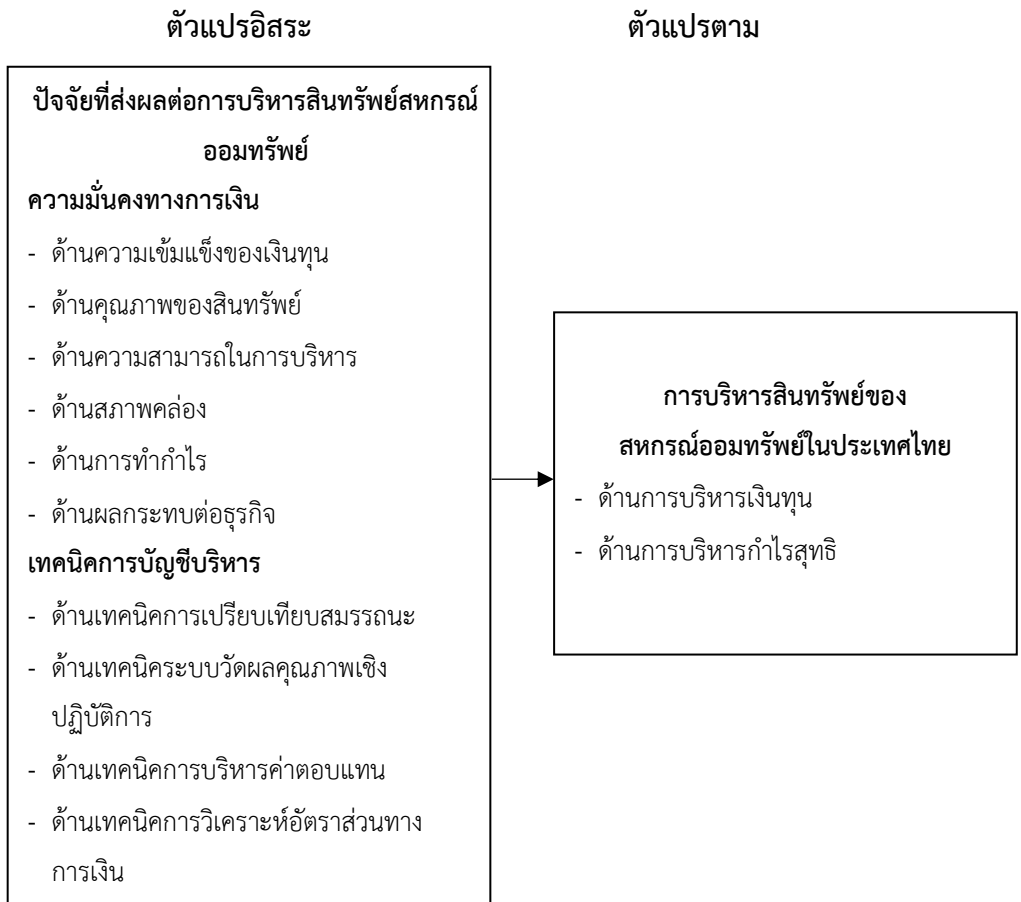
1. เพื่อศึกษาการบริหารสินทรัพย์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารสินทรัพย์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย

ไทย

### สมมติฐานในการศึกษา

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยความมั่นคงทางการเงิน และเทคนิคการบัญชีบริหารมีอิทธิพลต่อการบริหารสินทรัพย์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยด้านการบริหารเงินทุน

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยความมั่นคงทางการเงิน และเทคนิคการบัญชีบริหารมีอิทธิพลต่อการบริหารสินทรัพย์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยด้านการบริหารกำไรสุทธิ



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

## วิธีดำเนินการวิจัย

### ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ตัวแทนผู้บริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยที่ดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการหรือผู้จัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยจำนวน 1,374 แห่ง(ข้อมูลจากสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ ณ 31ธันวาคม2565)

### กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ตัวแทนผู้บริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยที่ดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการหรือผู้จัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

ค่าความคลาดเคลื่อนหรือผิดพลาดที่ยอมรับได้ไม่เกินร้อยละ 5 หรือที่ระดับนัยสำคัญ 0.05  
 คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างได้ 302 สหกรณ์ จำแนกตามประเภทสหกรณ์ออมทรัพย์ 8 กลุ่มอาชีพ  
 ประกอบด้วย สหกรณ์ออมทรัพย์ครู 24 แห่ง สหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัย 9 แห่ง สหกรณ์  
 ออมทรัพย์ข้าราชการพลเรือน 36 แห่ง สหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจ 28 แห่ง สหกรณ์ออมทรัพย์  
 ทหาร 39 แห่ง สหกรณ์ออมทรัพย์สาธารณสุข 34 แห่ง สหกรณ์ออมทรัพย์รัฐวิสาหกิจ 11 แห่ง  
 และสหกรณ์ออมทรัพย์ภาคเอกชนและอื่น ๆ 121 แห่ง โดยแบบสอบถามจำนวน 302 ชุด ใช้  
 วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง

### เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัยในครั้งนี้คือ แบบสอบถาม ประกอบด้วย 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 6 ข้อ ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบ  
 เลือกตอบ เป็นการวัดข้อมูลระดับนามบัญญัติ (Nominal Scale) ประกอบด้วย เพศอายุ  
 การศึกษา ประสบการณ์การบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ จำนวนสมาชิกของสหกรณ์ออม  
 ทรัพย์ และขนาดทรัพย์สินของสหกรณ์ออมทรัพย์

ตอนที่ 2 แบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารสินทรัพย์สหกรณ์ออมทรัพย์  
 ประกอบด้วย

2.1 แบบสอบถามความคิดเห็นต่อความมั่นคงทางการเงิน ประกอบด้วย 6  
 ด้าน ได้แก่ ด้านความเข้มแข็งของเงินทุน (Capital strength) จำนวน 3 ข้อ ด้านคุณภาพของ  
 สินทรัพย์ (Asset quality) จำนวน 3 ข้อ ด้านความสามารถในการบริหาร (Management ability)  
 จำนวน 3 ข้อ ด้านสภาพคล่อง (Liquidity) จำนวน 3 ข้อ ด้านการกำกับจำนวน 3 ข้อ และ  
 ด้านผลกระทบต่อธุรกิจ (Sensitivity) จำนวน 3 ข้อ

2.2 แบบสอบถามความคิดเห็นต่อเทคนิคการบัญชีบริหาร ประกอบด้วย 5  
 ด้าน ได้แก่ ด้านเทคนิคการบริหารต้นทุน (Cost Management technique) จำนวน 3 ข้อ  
 ด้านเทคนิคการเปรียบเทียบสมรรถนะ จำนวน 3 ข้อ ด้านเทคนิคระบบวัดผลคุณภาพเชิง  
 ปฏิบัติการ (Balanced scorecard) จำนวน 3 ข้อ ด้านเทคนิคการบริหารค่าตอบแทน  
 (Composition Management) จำนวน 3 ข้อ และด้านเทคนิคการวิเคราะห์อัตราส่วนทาง  
 การเงิน (Financial Analysis) จำนวน 3 ข้อ



ตอนที่ 3 แบบสอบถามการบริหารสินทรัพย์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ด้านการบริหารเงินทุน จำนวน 3 ข้อ และด้านการบริหารกำไรสุทธิ จำนวน 3 ข้อ

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่มีประโยชน์ต่อการบริหารสินทรัพย์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย ลักษณะข้อคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended questions)

โดยแบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 เป็นคำถามแบบเรียงลำดับ (Interval Scale) 5 ระดับ ได้แก่ ระดับ 5 คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึงระดับ 1 คือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

### การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามชุดนี้ผ่านการทดสอบความเที่ยงของเครื่องมือโดยใช้ผู้เชี่ยวชาญโดยใช้การวัดดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (IOC) โดยเกณฑ์ที่ยอมรับได้ของค่าดัชนีความสอดคล้องควรเท่ากับหรือมากกว่า 0.05 ซึ่งได้ค่าเฉลี่ยของดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.758 หลังจากนั้นมาทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient;  $\alpha$ ) โดยผลการทดสอบได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.892 แสดงว่า แบบสอบถามฉบับนี้มีประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

### การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจริงพร้อมกับชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามจากตัวแทนผู้บริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยที่ดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการหรือผู้จัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยทั้งหมด 8 กลุ่มอาชีพโดยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง 302 ตัวอย่าง เมื่อผู้วิจัยได้รวบรวมแบบสอบถามได้ทั้งหมดแล้วทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนต่อไป และแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้มาจากการรวบรวมข้อมูล และหนังสือทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือในการวิจัย การใช้สถิติและประกอบกรวิเคราะห์ผลการวิจัย

### การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inference statistics) ได้แก่ การวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) และกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

## ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง 302 สหกรณ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย 158 คน (ร้อยละ 52.32) มีอายุ 51-60 ปี 120 คน (ร้อยละ 39.74) มีการศึกษาระดับปริญญาตรี 179 คน (ร้อยละ 59.27) มีประสบการณ์การบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ 11-20 ปี 138 คน (ร้อยละ 45.70) จำนวนสมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์เฉลี่ย 2,439 คน และพบว่า มีขนาดทรัพย์สินของสหกรณ์ออมทรัพย์ขนาดเล็ก (มีสินทรัพย์ น้อยกว่า 5,000 ล้านบาท) 251 สหกรณ์ (ร้อยละ 83.11) สำหรับผลการวิเคราะห์ มีดังนี้

### 1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารสินทรัพย์สหกรณ์ออมทรัพย์ มีดังนี้

1.1 ความมั่นคงทางการเงิน พบว่า อยู่ในระดับมาก ( $\bar{x} = 3.948$ , S.D. = 0.281) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านสภาพคล่อง (Liquidity) อยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x} = 4.356$ , S.D. = 0.428) รองลงมาคือ ด้านการทำการกำไร (Earning Sufficiency) อยู่ในระดับมาก ( $\bar{x} = 4.200$ , S.D. = 0.756) และน้อยที่สุดคือ ด้านความเข้มแข็งของเงินทุน (Capital strength) อยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{x} = 2.789$ , S.D. = 0.269) ตามลำดับ

1.2 ด้านเทคนิคการบริหาร พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x} = 4.351$ , S.D. = 0.364) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านเทคนิคระบบวัดผลคุณภาพเชิงปฏิบัติการ (Balanced scorecard) อยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x} = 4.749$ , S.D. = 0.493) รองลงมาคือ ด้านเทคนิคการเปรียบเทียบสมรรถนะ (Benchmarking) อยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x} = 4.589$ , S.D. = 0.477) และน้อยที่สุดคือ ด้านเทคนิคการบริหารค่าตอบแทน (Composition Management) อยู่ในระดับมาก ( $\bar{x} = 3.844$ , S.D. = 0.636) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์การบริหารสินทรัพย์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x} = 4.355$ , S.D. = 0.623) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านการบริหารกำไร

สุทธิ อยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x}$  = 4.489, S.D. = 0.566) รองลงมาคือ ด้านการบริหารเงินทุน อยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x}$  = 4.222, S.D. = 0.724) ตามลำดับ

### 3. ผลการทดสอบสมมติฐาน

3.1 สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยความมั่นคงทางการเงิน และเทคนิคการบัญชีบริหาร มีอิทธิพลต่อการบริหารสินทรัพย์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยด้านการบริหารเงินทุน

**ตารางที่ 1** การวิเคราะห์ความมีอิทธิพลของปัจจัยความมั่นคงทางการเงินกับการบริหารสินทรัพย์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยด้านการบริหารเงินทุน

| ตัวแปร                                                                                                        | B      | Std. Error | $\beta$ | t      | Sig.   | Tolerance | VIF   |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|------------|---------|--------|--------|-----------|-------|
| ค่าคงที่                                                                                                      | -1.181 | 2.039      |         | -0.579 | 0.568  |           |       |
| ด้านความเข้มแข็งของเงินทุน ( $X_1$ )                                                                          | 1.275  | 0.439      | 0.475   | 2.905  | 0.008* | 0.870     | 1.149 |
| ด้านคุณภาพของสินทรัพย์ ( $X_2$ )                                                                              | 0.090  | 0.312      | 0.057   | 0.289  | 0.775  | 0.589     | 1.696 |
| ด้านความสามารถในการบริหาร ( $X_3$ )                                                                           | 0.044  | 0.380      | 0.034   | 0.116  | 0.909  | 0.272     | 3.671 |
| ด้านสภาพคล่อง ( $X_4$ )                                                                                       | -0.135 | 0.397      | -0.080  | -0.339 | 0.737  | 0.420     | 2.382 |
| ด้านการทำกำไร ( $X_5$ )                                                                                       | 0.010  | 0.237      | 0.010   | 0.042  | 0.967  | 0.380     | 2.629 |
| ด้านผลกระทบต่อธุรกิจ ( $X_6$ )                                                                                | 0.439  | 0.280      | 0.366   | 1.568  | 0.131  | 0.425     | 2.351 |
| R = 0.682      R <sup>2</sup> = 0.466      Adjusted. R <sup>2</sup> = 0.326      SE <sub>est</sub> = 0.593928 |        |            |         |        |        |           |       |
| Durbin-watson = 1.822      F = 3.341      Sig. = 0.016*                                                       |        |            |         |        |        |           |       |

\* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยความมั่นคงทางการเงิน คือ ด้านความเข้มแข็งของเงินทุน ( $X_1$ ) มีอิทธิพลต่อการบริหารสินทรัพย์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยด้านการบริหารเงินทุนที่นัยสำคัญ 0.05

**ตารางที่ 2** การวิเคราะห์ความมีอิทธิพลของปัจจัยเทคนิคบัญชีบริหารกับการบริหารสินทรัพย์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยด้านการบริหารเงินทุน

| ตัวแปร                                    | B      | Std. Error | $\beta$ | t      | Sig.  | Tolerance | VIF   |
|-------------------------------------------|--------|------------|---------|--------|-------|-----------|-------|
| ค่าคงที่                                  | -0.278 | 1.425      |         | -0.195 | 0.847 |           |       |
| ด้านเทคนิคการเปรียบเทียบสมรรถนะ ( $X_7$ ) | 0.486  | 0.341      | 0.378   | 1.427  | 0.166 | 0.373     | 2.683 |

| ตัวแปร                                                                | B     | Std. Error | $\beta$ | t     | Sig.  | Tolerance | VIF   |
|-----------------------------------------------------------------------|-------|------------|---------|-------|-------|-----------|-------|
| ด้านเทคนิคระบบวัดผลคุณภาพ<br>เชิงปฏิบัติการ ( $X_8$ )                 | 0.274 | 0.472      | 0.181   | 0.581 | 0.567 | 0.271     | 3.696 |
| ด้านเทคนิคการบริหารค่าตอบแทน ( $X_9$ )                                | 0.151 | 0.334      | 0.103   | 0.453 | 0.655 | 0.505     | 1.979 |
| ด้านเทคนิคการวิเคราะห์อัตราส่วน<br>ทางการเงิน ( $X_{10}$ )            | 0.092 | 0.267      | 0.081   | 0.345 | 0.733 | 0.477     | 2.098 |
| R = 0.610 $R^2 = 0.372$ Adjusted. $R^2 = 0.241$ $SE_{est} = 0.630337$ |       |            |         |       |       |           |       |
| Durbin-watson = 2.146      F = 2.844      Sig. = 0.037*               |       |            |         |       |       |           |       |

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยเทคนิคบัญชีบริหาร ไม่มีอิทธิพลต่อการบริหารสินทรัพย์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยด้านการบริหารเงินทุน อย่างมีนัยสำคัญ

3.2 สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยความมั่นคงทางการเงิน และเทคนิคการบัญชีบริหาร มีอิทธิพลต่อการบริหารสินทรัพย์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยด้านการบริหารกำไรสุทธิ

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความมีอิทธิพลของปัจจัยความมั่นคงทางการเงิน กับการบริหารสินทรัพย์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยด้านการบริหารกำไรสุทธิ

| ตัวแปร                                                                | B      | Std. Error | $\beta$ | t      | Sig.   | Tolerance | VIF   |
|-----------------------------------------------------------------------|--------|------------|---------|--------|--------|-----------|-------|
| ความมั่นคงทางการเงิน (ค่าคงที่)                                       | -0.385 | 1.643      |         | -0.234 | 0.817  |           |       |
| ด้านความเข้มแข็งของเงินทุน ( $X_1$ )                                  | 0.934  | 0.354      | 0.445   | 2.642  | 0.015* | 0.870     | 1.149 |
| ด้านคุณภาพของสินทรัพย์ ( $X_2$ )                                      | 0.039  | 0.251      | 0.032   | 0.155  | 0.878  | 0.589     | 1.696 |
| ด้านความสามารถในการบริหาร ( $X_3$ )                                   | -0.145 | 0.306      | -0.142  | -0.473 | 0.641  | 0.272     | 3.671 |
| ด้านสภาพคล่อง ( $X_4$ )                                               | 0.227  | 0.320      | 0.172   | 0.708  | 0.486  | 0.420     | 2.382 |
| ด้านการทำกำไร ( $X_5$ )                                               | -0.055 | 0.191      | -0.074  | -0.290 | 0.774  | 0.380     | 2.629 |
| ด้านผลกระทบต่อธุรกิจ ( $X_6$ )                                        | 0.458  | 0.226      | 0.489   | 2.031  | 0.054  | 0.425     | 2.351 |
| R = 0.657 $R^2 = 0.432$ Adjusted. $R^2 = 0.284$ $SE_{est} = 0.478603$ |        |            |         |        |        |           |       |
| Durbin-watson = 1.571      F = 2.915      Sig. = 0.029*               |        |            |         |        |        |           |       |

\* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยความมั่นคงทางการเงิน คือ ด้านความเข้มแข็งของเงินทุน ( $X_1$ ) มีอิทธิพลต่อการบริหารสินทรัพย์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยด้านการบริหารกำไรสุทธิ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

**ตารางที่ 4** การวิเคราะห์ความมีอิทธิพลของปัจจัยความมั่นคงทางการเงินและปัจจัยเทคนิคบัญชีบริหาร กับการบริหารสินทรัพย์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยด้านการบริหารกำไรสุทธิ

| ตัวแปร                                                                                                        | B      | Std. Error | $\beta$ | t      | Sig.  | Tolerance | VIF   |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|------------|---------|--------|-------|-----------|-------|
| ค่าคงที่                                                                                                      | 0.930  | 1.073      |         | 0.867  | 0.395 |           |       |
| ด้านเทคนิคการเปรียบเทียบสมรรถนะ ( $X_7$ )                                                                     | 0.278  | 0.257      | 0.277   | 1.084  | 0.289 | 0.373     | 2.683 |
| ด้านเทคนิคระบบวัดผลคุณภาพเชิงปฏิบัติการ ( $X_8$ )                                                             | 0.373  | 0.355      | 0.314   | 1.049  | 0.305 | 0.271     | 3.696 |
| ด้านเทคนิคการบริหารค่าตอบแทน ( $X_9$ )                                                                        | 0.087  | 0.252      | 0.076   | 0.346  | 0.732 | 0.505     | 1.979 |
| ด้านเทคนิคการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน ( $X_{10}$ )                                                        | -0.090 | 0.201      | -0.102  | -0.450 | 0.657 | 0.477     | 2.098 |
| R = 0.645      R <sup>2</sup> = 0.416      Adjusted. R <sup>2</sup> = 0.295      SE <sub>est</sub> = 0.474937 |        |            |         |        |       |           |       |
| Durbin-watson = 2.224      F = 3.424      Sig. = 0.018*                                                       |        |            |         |        |       |           |       |

จากตารางที่ 4 พบว่า ปัจจัยเทคนิคบัญชีบริหาร ไม่มีอิทธิพลต่อการบริหารสินทรัพย์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยด้านการบริหารกำไรสุทธิ อย่างมีนัยสำคัญ

## อภิปรายผล

การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารสินทรัพย์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ความมั่นคงทางการเงิน พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญต่อความมั่นคงทางการเงิน อยู่ในระดับมาก ( $\bar{x}$  = 3.948, S.D. = 0.281) เพราะว่า กลุ่มตัวอย่างมีการบริหารสินทรัพย์ที่มุ่งเน้นความเข้มแข็งของเงินทุนเพื่อป้องกันผลกระทบจากความเสี่ยงทางการเงิน และให้ความสำคัญต่อการจัดหาเงินทุนจากการก่อหนี้ผูกพันเพื่อการรักษาสภาพคล่องทางการเงินโดยมีการจัดทำแผนการบริหารสภาพคล่องของสหกรณ์ และใช้ข้อมูลทางบัญชีเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารเพื่อใช้ในการตัดสินใจในการบริหารสินทรัพย์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปราณี ตปนียวรวงศ์ (2563) พบว่า การพยากรณ์ความมั่นคงทางการเงิน

ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในเขตพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทยมีความแม่นยำในการพยากรณ์หรือระบบการเตือนภัยล่วงหน้าของสหกรณ์ออมทรัพย์มีอัตราอยู่ในเกณฑ์ที่สูง

ขณะที่เทคนิคการบัญชีบริหาร พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญต่อเทคนิคการบัญชีบริหารอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x} = 4.351$ ,  $S.D. = 0.364$ ) เพราะว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญต่อเทคนิคการบัญชีบริหารทั้ง 5 ด้าน โดยใช้ข้อมูลทางบัญชีบริหารมาใช้ในการดำเนินการ การตัดสินใจ ซึ่งจะทำให้การบริหารสินทรัพย์ของสหกรณ์ออมทรัพย์มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พียาภัทร พิงคล้าย (2562) ที่พบว่า ผู้บริหารมีการประยุกต์ใช้เทคนิคการบัญชีบริหาร ในการบริหารธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลอยู่ในระดับมาก

สำหรับการบริหารสินทรัพย์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x} = 4.355$ ,  $S.D. = 0.623$ ) เพราะว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับการบริหารสินทรัพย์ของสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อการสร้างรายได้เช่น ลูกหนี้เงินกู้ที่ต้องจ่ายชำระเงินต้นและดอกเบี้ยให้กับสหกรณ์ ผลลัพธ์ที่ได้สะท้อนว่า ถ้าสหกรณ์มีสินทรัพย์มาก จะทำให้สหกรณ์สามารถนำสินทรัพย์ไปหารายได้กลับสู่สหกรณ์ได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ณิชานา เกตุอินทร์ (2563) พบว่า สหกรณ์ออมทรัพย์ครูในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย ให้ความสำคัญต่อการบริหารคุณภาพสินทรัพย์ของสหกรณ์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด

## 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารสินทรัพย์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย มีดังนี้

สมมติฐานที่ 1 พบว่า ปัจจัยความมั่นคงทางการเงิน คือ ด้านความเข้มแข็งของเงินทุน ( $X_1$ ) มีอิทธิพลต่อการบริหารสินทรัพย์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยด้านการบริหารเงินทุนที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 อาจเป็นเพราะผู้บริหารสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย ให้ความสำคัญต่อการระมัดระวังการดำเนินธุรกิจและธุรกรรมการเงินต่าง ๆ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบกับสหกรณ์ จึงมุ่งเน้นการบริหารสินทรัพย์ที่เน้นความเข้มแข็งของเงินทุนด้วยการประเมินสถานการณ์ทางการเงินอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกให้สมาชิกมีวินัยทางการเงินอย่างเคร่งครัด ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุนันทา นุชน้อย (2563) ซึ่งพบว่า การที่ผู้บริหารให้ความสำคัญในด้านการบัญชีบริหาร โดยการวิเคราะห์และจัดประเภทต้นทุนจากกิจกรรมต่าง ๆ สามารถช่วยลดต้นทุนในการดำเนินงาน และต้นทุนในเรื่องกาน่ากลยุทธ์การลดต้นทุนมาใช้ในการบริหารสินทรัพย์ของสหกรณ์ให้เกิดประสิทธิภาพได้อย่างดี

ขณะที่ปัจจัยเทคนิคบัญชีบริหารไม่มีอิทธิพลต่อการบริหารสินทรัพย์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยด้านการบริหารเงินทุนอย่างมีนัยสำคัญ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยมีความเข้าใจดีว่าการนำเทคนิคการบัญชีบริหารสมัยใหม่มาใช้เป็นเครื่องมือในการวางแผน การควบคุม การกำกับดูแล และการตัดสินใจเกี่ยวกับทรัพยากรได้อย่างเหมาะสม สามารถช่วยปรับปรุงการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น และทำให้การดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วรตล ลัมสุวรรณนท์ (2564) ที่พบว่า กลยุทธ์การใช้บัญชีบริหาร ไม่มีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจด้านการจัดการต้นทุน ของธุรกิจโรงพยาบาลเอกชนในกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญ

สมมติฐานที่ 2 พบว่าปัจจัยความมั่นคงทางการเงิน คือ ด้านความเข้มแข็งของเงินทุน ( $X_1$ ) มีอิทธิพลต่อการบริหารสินทรัพย์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยด้านการบริหารกำไรสุทธิที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย มีการบริหารความเสี่ยงด้านสินทรัพย์และหนี้สินโดยให้ความระมัดระวัง และให้ความสำคัญต่อการสำรองสภาพคล่องทางการเงินไว้ในจำนวนที่เหมาะสม เนื่องจากการให้ความสำคัญต่อการบริหารสินทรัพย์ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดก็เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการดำเนินงานเพิ่มขึ้นและยังเป็นสิ่งบ่งชี้ที่จะประเมินความสามารถในการทำกำไรของสหกรณ์ออมทรัพย์ได้ ซึ่งจะส่งผลให้สหกรณ์ออมทรัพย์มีความมั่นคงทางการเงินเพิ่มขึ้นด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วาริธราศรี (2564) ซึ่งพบว่า ประสิทธิภาพในการบริหารสินทรัพย์ส่งผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET 100 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ขณะที่ปัจจัยเทคนิคบัญชีบริหาร ไม่มีอิทธิพลต่อการบริหารสินทรัพย์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยด้านการบริหารกำไรสุทธิอย่างมีนัยสำคัญที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการที่ผู้บริหารสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยมีการบริหารงานโดยใช้ประโยชน์เทคนิคบัญชีบริหารมาใช้ในการบริหารสินทรัพย์ที่มีอยู่ภายใต้การควบคุมของสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพนั้น จะไม่ส่งผลให้ความสามารถในการสร้างรายได้หรือการทำกำไรของบริษัทเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุภาวดี พิณิจ (2562) พบว่า ข้อมูลการบัญชีบริหาร ไม่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรทางธุรกิจ ด้านอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ และด้านอัตรากำไรสุทธิ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

## ข้อเสนอแนะ

### ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีนโยบายให้สหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยมีการนำเทคนิคการบัญชีบริหารมาใช้ในการบริหารสินทรัพย์ เพราะข้อมูลสารสนเทศทางบัญชีช่วยให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ช่วยให้การพยากรณ์เหตุการณ์ที่คาดว่าจะเกิดในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนช่วยให้เกิดความเชื่อมั่นในการตัดสินใจมากขึ้นข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2. ควรกำหนดนโยบายให้สหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยมีการดำเนินงานที่มุ่งเน้นถึงความปลอดภัยที่จะลดความเสี่ยงจากการบริหารสินทรัพย์ในการลงทุนและความมั่นคงทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย

### ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้บริหารสหกรณ์ออมทรัพย์ควรให้ความสำคัญต่อการประยุกต์ใช้เทคนิคการบัญชีบริหารเพื่อนำข้อมูลทางการบัญชีบริหารไปใช้สนับสนุนการบริหารเงินทุนของสหกรณ์ออมทรัพย์ทั้งการวางแผนการสั่งการการควบคุมประเมินผลและการตัดสินใจ ซึ่งจะส่งผลให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ผู้บริหารสหกรณ์ออมทรัพย์ควรให้ความสำคัญต่อเทคนิคการบัญชีบริหารเพราะสามารถนำมาวิเคราะห์หาสิ่งผิดปกติที่เกิดขึ้นหรือหาจุดอ่อนในการบริหารสินทรัพย์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ ซึ่งข้อมูลในส่วนนี้จะเป็นสัญญาณเตือนภัยให้ผู้บริหารสหกรณ์ออมทรัพย์สามารถวางแผน เตรียมการป้องกัน และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคตซึ่งจะทำให้สหกรณ์ออมทรัพย์มีความมั่นคงทางการเงินมากขึ้นด้วย

3. ผู้บริหารสหกรณ์ออมทรัพย์ควรให้ความสำคัญต่อการบริหารคุณภาพของสินทรัพย์การบริหารสภาพคล่อง และประสิทธิภาพการกำกับไร ของสหกรณ์ออมทรัพย์ซึ่งจะทำให้การบริหารสินทรัพย์ของสหกรณ์ออมทรัพย์เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและสหกรณ์ออมทรัพย์จะมีความมั่นคงทางการเงินมากขึ้นด้วย

### ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณซึ่งรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถามซึ่งการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามนั้นเก็บรายละเอียดของข้อมูลได้เท่าที่กำหนดไว้ใน



แบบสอบถามเท่านั้นดังนั้นเพื่อให้ผลการศึกษา มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นในการศึกษาครั้งต่อไปจึง  
ควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพควบคู่ด้วยเช่นการสัมภาษณ์การสังเกตการณ์หรือการสนทนา  
กลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้สามารถเก็บรายละเอียดของข้อมูลได้มากยิ่งขึ้น

## เอกสารอ้างอิง

- ณิชาภา เกตุอินทร์. (2563). **คุณภาพสินทรัพย์ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย. ปรินญาบัณชี** มหาบัณฑิต คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- เมษยา วงษ์กำภู. (2565). **แนวทางการบริหารสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยภายใต้หลักธรรมาภิบาล. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, 11(1),** มกราคม - มิถุนายน, หน้า 148-159.
- พียาภัทร พึ่งคล้าย. (2562). **การประยุกต์ใช้การบัญชีบริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ปรินญาบัณชีมหาบัณฑิต คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม.**
- ปราณี ตปนิยวรวงศ์. (2563). **วิเคราะห์ปัจจัยความมั่นคงทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ในเขตพื้นที่ภาคเหนือของไทย. วารสารการจัดการธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา, 6(2),** กรกฎาคม - ธันวาคม, หน้า 105 - 118.
- วรธร ลิ้มสุวรรณนท. (2564). **กลยุทธ์การใช้บัญชีบริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจโรงพยาบาลเอกชนในกรุงเทพมหานคร. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 8(2),** ธันวาคม, หน้า 231 - 243.
- ศุณย์ส่งเสริมการพัฒนาคความรู้ตลาดทุน. (2561). **ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการเงินและการลงทุน. (พิมพ์ ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.**
- สุกัญญา มูลกลาง. (2563). **การบริหารจัดการสหกรณ์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน. วารสารตรวจบัญชีสหกรณ์, 1(1),** กรกฎาคม - ธันวาคม, หน้า 42-45.
- สุภาวดี พินิจ. (2562). **ประสิทธิภาพของข้อมูลการบัญชีบริหารที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรทางธุรกิจ. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, 12(1),** มกราคม - มิถุนายน, หน้า 33 - 44.
- สุนันทา นุชน้อย. (2563). **อิทธิพลข้อมูลทางบัญชีบริหารส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันและความสำเร็จของธุรกิจสตาร์ทอัพในประเทศไทย. ปรินญาบัณชีมหาบัณฑิต. วิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.**

ความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินที่มีผลกระทบต่อ  
ศักยภาพของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)  
ภาคธุรกิจบริการในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรี  
Financial Liquidity Risk Affects Potential of Small and Medium  
Enterprise (SMEs) of Service Business in Nonthaburi

ณัฐธินิชา รักชาววงศ์<sup>1</sup> สถาปนิก อัจจิมากุล<sup>2</sup> สุไธดา วงศ์อนวัช<sup>3</sup> และมธุริน รุจาฉันท<sup>4</sup>  
Nattanicha Raksawong, Sathapanik Ajjimakul, Suaida Wonganawat  
and Mathurin Rujachan

Received: July 4, 2023 Revised: July 20, 2023 Accepted: August 29, 2023

## บทนำ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) องค์ประกอบของปัจจัยความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ภาคธุรกิจบริการในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรี และ 2) เพื่อตรวจสอบองค์ประกอบเชิงยืนยันของปัจจัยความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ภาคธุรกิจบริการในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยอาศัยแบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ภาคธุรกิจบริการในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 240 ราย ใช้การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย โดยมีค่าเฉลี่ยของดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.784 และผลการทดสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) เท่ากับ 0.945 ผลการศึกษพบว่า วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

---

<sup>1</sup>คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์; Faculty of Business Administration, Southeast Asia University, E-mail: nat.wtu.re@gmail.com

<sup>2</sup>สังกัดนักวิจัยอิสระ; Independent Researcher, E-mail: a.sathapanik@hotmail.com

<sup>3</sup>สังกัดนักวิจัยอิสระ; Independent Researcher, E-mail: suaidaww@gmail.com

<sup>4</sup>สังกัดนักวิจัยอิสระ; Independent Researcher, E-mail: mathurinrujachan@hotmail.com

ภาคธุรกิจบริการในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรี มีความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินมากที่สุด คือ ความเสี่ยงของความผันผวนทางเศรษฐกิจ ( $\bar{x} = 4.513$ , S.D.= 0.634) รองลงมาคือ ความเสี่ยงของความต้องการเงินทุนหมุนเวียน ( $\bar{x} = 4.492$ , S.D.= 0.714) ความเสี่ยงในการบริหารเงินทุนหมุนเวียนอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x} = 4.233$ , S.D.= 0.826) และน้อยที่สุดคือ ความเสี่ยงของแหล่งเงินกู้ระยะสั้นและแหล่งเงินทุนอื่น ( $\bar{x} = 4.204$ , S.D.= 0.810) ตามลำดับ และมีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหมดมีค่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และพบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนประกอบด้วยค่า  $\chi^2$  เท่ากับ 176.489, df เท่ากับ 101, ค่า  $\chi^2/df$  เท่ากับ 1.7474, ค่า p-value เท่ากับ 0.065, ค่า RMSEA เท่ากับ 0.034, ค่า SRMR เท่ากับ 0.029, ค่า GFI เท่ากับ 0.990, และค่า AGFI เท่ากับ 0.993 หมายความว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

**คำสำคัญ:** ศักยภาพธุรกิจ SMEs ความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงิน วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

## Abstract

This research aims to 1) study the factor elements of financial liquidity risk affecting the potential of Small and Medium Enterprise (SMEs) in service business in Nonthaburi province, and 2) examine the confirmatory factors of the financial liquidity risk that affect the potential of Small and Medium Enterprise (SMEs) in service business in Nonthaburi province. The research sampling was a simple random sampling. The item-objective congruence (IOC) index was 0.784, and the reliability value was 0.945. The results of the research found that Small and Medium Enterprise (SMEs) in service business in Nonthaburi was at financial liquidity risk in term of economic fluctuation ( $\bar{x} = 4.513$ , S.D.= 0.634), followed by working capital requirements risk ( $\bar{x} = 4.492$ , S.D.= 0.714), working capital management ( $\bar{x} = 4.233$ , S.D.= 0.826) and finally, the source of fund for short-term loans and other sources of funds risk ( $\bar{x} = 4.204$ , S.D.= 0.810), respectively. The research also found that the congruent index with the empirical data was  $\chi^2 = 176.489$ ,  $df = 101$ ,  $\chi^2/df =$

1.7474, p-value = 0.065, RMSEA = 0.034, SRMR= 0.029, GFI = 0.990, AGFI = 0.993 meaning the model was consistent with empirical data.

**Keywords:** SMEs business potential, financial liquidity risk, small and medium enterprise

## บทนำ

ความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสามารถในการชำระภาระผูกพันทางการเงินของเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสามารถในการชำระภาระผูกพันทางการเงินของ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการชำระภาระผูกพันทางการเงินของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ความเข้าใจในสถานการณ์ความเสี่ยงสภาพคล่องทางการเงินจะเป็นประโยชน์ในการประเมินผลกระทบต่อศักยภาพในการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้สภาพคล่องอยู่ในระดับที่เหมาะสมซึ่งเป็นระดับที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งในด้านผลตอบแทนและความเสี่ยงของกิจการ ในกรณีที่สภาพคล่องของกิจการไม่ได้อยู่ในระดับที่เหมาะสม โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้สภาพคล่องอยู่ในระดับที่เหมาะสมซึ่งเป็นระดับที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งในด้านผลตอบแทนและความเสี่ยงของธนาคาร ธนาคารมีต้นทุนในการบริหารสภาพคล่องที่แปรผันตามอัตราการปรับเพิ่มหรือลดสภาพคล่องของธนาคารและในกรณีที่สภาพคล่องของธนาคารไม่ได้อยู่ในระดับที่เหมาะสมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) จะเผชิญกับภาระต้นทุนทางธุรกิจที่เพิ่มขึ้น วิสาหกิจ SME จึงจำเป็นต้องสำรองเงินเผื่อไว้เป็นเงินทุนหมุนเวียน องค์กรจึงจำเป็นต้องสำรองเงินเผื่อไว้เป็นเงินทุนหมุนเวียนถ้าลูกค้าส่วนใหญ่เป็นลูกค้าที่ต้องให้เครดิตในการชำระเงิน (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2564) ดังนั้น การดำรงสภาพคล่องทางการเงินให้คงอยู่และทำให้วิสาหกิจ SMEs สามารถยืนหยัดอยู่ได้จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในด้านการบริหารเงินทุนหมุนเวียน และการบริหารเงินสด ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการดำรงสภาพคล่องของกิจการไว้ ธนาคารมีต้นทุนในการบริหารสภาพคล่องที่แปรผันตามอัตราการปรับเพิ่มหรือลดสภาพคล่องของธนาคารและในกรณีที่สภาพคล่องของธนาคารไม่ได้อยู่ในระดับที่เหมาะสมทั้งนี้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) จะต้องขอความช่วยเหลือจากสถาบันการเงิน และหน่วยงานของรัฐในการสนับสนุนด้านต่าง ๆ ทั้งในรูปแบบการสนับสนุนทางการเงินผ่านสถาบันการเงินภาครัฐและ

เอกชน และขณะเดียวกันธนาคารมีต้นทุนในการบริหารสภาพคล่องที่แปรผันตามอัตราการปรับเพิ่มหรือลดสภาพคล่องของธนาคารและในกรณีที่สภาพคล่องของธนาคารไม่ได้อยู่ในระดับที่เหมาะสมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) จะต้องมียอดความรู้ในการบริหารสภาพคล่องและนำมาใช้ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมไปพร้อมกันด้วย (เศรษฐพงศ์ ผดุงสุทธิ, 2564)

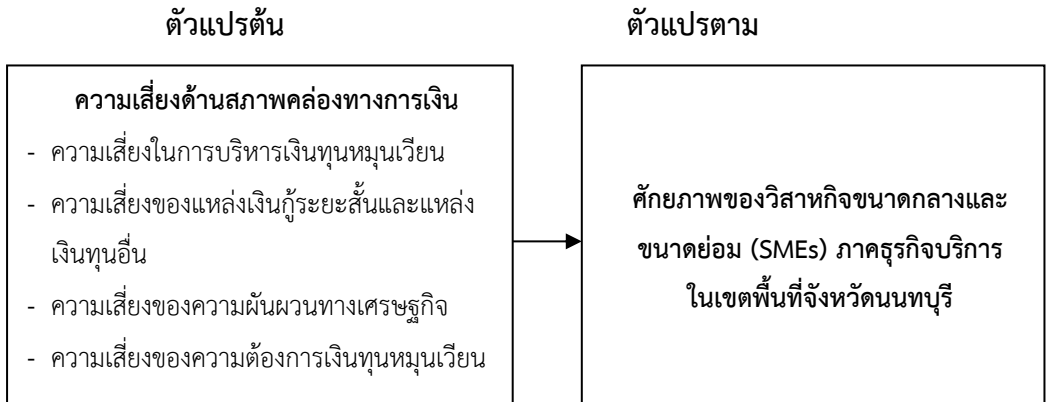
เนื่องจากปัญหาสำคัญของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่ทำให้ประสบปัญหาเรื่องการบริหารการเงินจนธุรกิจขาดสภาพคล่อง เช่น ปัญหาการขาดสภาพคล่องจากการให้ระยะเวลาเครดิตลูกหนี้การค้ำนานเกินไป ปัญหาการขาดสภาพคล่องจากการลงทุนในสินค้าคงเหลือมากเกินไป ปัญหาการขาดสภาพคล่องจากการลงทุนในสินทรัพย์ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ และการนำเงินของกิจการไปใช้ส่วนตัว เป็นต้น (สุรัชย์ ภัทรบรรเจิด, 2561) ซึ่งวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) หลายรายมีรายได้มากมาย แต่ไม่รู้ว่าเงินของกิจการถูกนำไปใช้อย่างไรซึ่งนำไปสู่การขาดสภาพคล่องในการดำเนินธุรกิจ จากเหตุผลข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ภาคธุรกิจบริการในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรี เพื่อให้ผู้ประกอบการตระหนักและเข้าใจถึงความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงิน เพราะเป็นสัญญาณที่สำคัญที่บอกให้รู้ว่ากิจการกำลังประสบปัญหาการขาดเงินทุนหมุนเวียนซึ่งส่งผลกระทบต่อศักยภาพในการดำเนินธุรกิจของกำลังเผชิญปัญหาเงินสดหมุนเวียนในกิจการกำลังเผชิญปัญหาเงินสดหมุนเวียนในกิจการกำวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของปัจจัยความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ภาคธุรกิจบริการในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อตรวจสอบองค์ประกอบเชิงยืนยันของปัจจัยความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ภาคธุรกิจบริการในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรีมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

## สมมติฐานในการศึกษา

องค์ประกอบเชิงยืนยันของปัจจัยความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินที่มีอิทธิต่อศักยภาพของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ภาคธุรกิจบริการในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรีมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

## วิธีดำเนินการวิจัย

### ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ภาคธุรกิจบริการในจังหวัดนนทบุรีมีทั้งสิ้นจำนวน 1,869 คน (ข้อมูลจำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สำนักงานพัฒนาธุรกิจการค้า ณ 31 ธันวาคม 2565)

### กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ภาคธุรกิจบริการในจังหวัดนนทบุรี และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยคำนึงถึงความเหมาะสมในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ซึ่ง Hair et al. (2010) กล่าวถึงการกำหนดอัตราส่วนระหว่างจำนวนตัวอย่างและจำนวนพารามิเตอร์ว่าควรจะเป็น 20 เท่า ต่อ 1 สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีจำนวนพารามิเตอร์ในแบบจำลองจำนวน 8 พารามิเตอร์ ขนาดตัวอย่างที่มีความเหมาะสมและเพียงพอจึงควรมีอย่างน้อย  $20 \times 8 = 160 \times 1.5$  ผลจากการคำนวณดังกล่าว เป็นจำนวนของขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำที่สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง เพื่อป้องกันความผิดพลาดในการเก็บข้อมูลและเป็นการสำรองหรือลดความ

ผิดพลาดจากการตอบแบบสอบถาม รวมทั้งคำนึงถึงความเหมาะสมกับประเด็นในการวิจัย ผู้วิจัยจึงกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ 240 ตัวอย่าง ทำการสุ่มตัวอย่างจากประชากรของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ภาคธุรกิจบริการในจังหวัดนนทบุรี ตามสัดส่วนที่คำนวณได้ โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือวิจัยในครั้งนี้คือ แบบสอบถาม ประกอบด้วย 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ เป็นการวัดข้อมูลระดับนามบัญญัติ (Nominal Scale) ประกอบด้วย เพศอายุ ธุรกิจปัจจุบัน ระยะเวลาประกอบธุรกิจ และลักษณะของธุรกิจ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงิน ประกอบด้วย ความเสี่ยงในการบริหารเงินทุนหมุนเวียนความเสี่ยงของแหล่งเงินกู้ระยะสั้นและแหล่งเงินทุนอื่น ความเสี่ยงของความผันผวนทางเศรษฐกิจและความเสี่ยงต่อความขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียน เป็นคำถามแบบเรียงลำดับ (Interval Scale) 5 ระดับ ได้แก่ ระดับ 5 คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึงระดับ 1 คือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับศักยภาพของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ภาคธุรกิจบริการในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรีเป็นคำถามแบบเรียงลำดับ (Interval Scale) 5 ระดับ ได้แก่ ระดับ 5 คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึงระดับ 1 คือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

#### การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามชุดนี้ผ่านการทดสอบความเที่ยงของเครื่องมือโดยใช้ผู้เชี่ยวชาญโดยใช้การวัดดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (IOC) โดยเกณฑ์ที่ยอมรับได้ของค่าดัชนีความสอดคล้องควรเท่ากับหรือมากกว่า 0.05 ซึ่งได้ค่าเฉลี่ยของดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.784 หลังจากนั้นมาทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient;  $\alpha$ ) โดยผลการทดสอบได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.945 แสดงว่า แบบสอบถามฉบับนี้มีประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

#### การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจริงพร้อมกับชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามจากผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ภาคธุรกิจบริการ



ในจังหวัดนนทบุรีโดยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง 240 ตัวอย่าง เมื่อผู้วิจัยได้รวบรวมแบบสอบถามได้ทั้งหมดแล้วทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนต่อไป และแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้มาจากการรวบรวมข้อมูล และหนังสือทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือในการวิจัย การใช้สถิติ และประกอบการวิเคราะห์ผลการวิจัย

### การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาตรวจสอบความถูกต้องและวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐานได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)
2. วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient)
3. วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างรูปแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของปัจจัยความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงิน ที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ภาคธุรกิจบริการในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรีที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

### ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ภาคธุรกิจบริการในจังหวัดนนทบุรี 240 ราย พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 68.9) อายุ 41-50 ปี (ร้อยละ 31.4) วุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. (ร้อยละ 29.9) ธุรกิจปัจจุบันคือ กิจกรรมบริการอื่น ๆ ส่วนบุคคล ได้แก่ ธุรกิจสปา ธุรกิจแต่งผม ธุรกิจดูแลความงาม ธุรกิจบริการด้านสุขภาพ เป็นต้น (ร้อยละ 38.4) ระยะเวลาประกอบธุรกิจ 3-5 ปี (ร้อยละ 40.3) และลักษณะของธุรกิจเจ้าของคนเดียว (ร้อยละ 84.7) ตามลำดับ สำหรับผลการวิเคราะห์ มีดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ภาคธุรกิจบริการในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรี พบว่า ความเสี่ยงที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ความเสี่ยงของความผันผวนทางเศรษฐกิจ อยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x} = 4.513$ ,

S.D.= 0.634) รองลงมาคือ ความเสี่ยงของความต้องการเงินทุนหมุนเวียนอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x}$  = 4.492, S.D.= 0.714) ความเสี่ยงในการบริหารเงินทุนหมุนเวียนอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x}$  = 4.233, S.D.= 0.826) และน้อยที่สุดคือ ความเสี่ยงของแหล่งเงินกู้ระยะสั้นและแหล่งเงินทุนอื่นอยู่ในระดับมาก ( $\bar{x}$  = 4.204, S.D.= 0.810) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ศักยภาพของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ภาคธุรกิจบริการในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรี พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x}$  = 4.467, S.D.= 0.690)

3. ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ดังตารางที่ 1

**ตารางที่ 1** ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลการวัดองค์ประกอบของตัวแปรแฝงความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินที่มีอิทธิต่อศักยภาพของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ภาคธุรกิจบริการในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรี

| ตัวแปรสังเกตได้                                               | Risk1   | Risk2   | Risk3   | Risk4 |
|---------------------------------------------------------------|---------|---------|---------|-------|
| Risk1                                                         | 1.000   |         |         |       |
| Risk2                                                         | 0.791** | 1.000   |         |       |
| Risk3                                                         | 0.662** | 0.729** | 1.000   |       |
| Risk4                                                         | 0.744** | 0.781** | 0.795** | 1.000 |
| Bartlett's Test of Sphericity = 4293.425, df = 6, p = 0.000   |         |         |         |       |
| Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) = 0.854 |         |         |         |       |

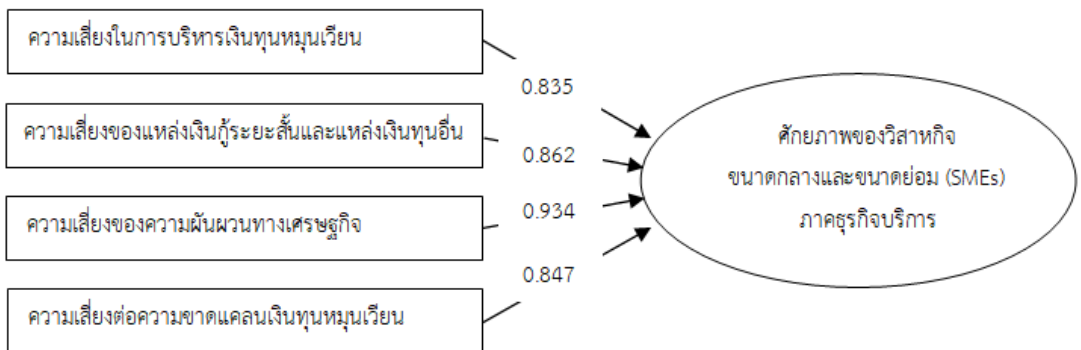
\*\* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

หมายเหตุ: Risk1 = ความเสี่ยงในการบริหารเงินทุนหมุนเวียน Risk2 = ความเสี่ยงของแหล่งเงินกู้ระยะสั้นและแหล่งเงินทุนอื่น Risk3 = ความเสี่ยงของความผันผวนทางเศรษฐกิจและ Risk4 = ความเสี่ยงของความต้องการเงินทุนหมุนเวียน

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 4 ตัวแปรพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหมดมีค่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 6 คู่ โดยมีความสัมพันธ์ทางบวกและมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) อยู่ระหว่าง 0.662 ถึง 0.795 และผลการตรวจสอบความเหมาะสมของเมทริกซ์สหสัมพันธ์ พบว่าค่าสถิติ Bartlett's Test of Sphericity มีค่าเท่ากับ 4293.425, df = 6, p = 0.000 และ ดัชนี KMO เท่ากับ 0.854 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.5 และค่าเข้าใกล้ 1 จึงสรุปได้ว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงปัจจัยความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินที่มีผลต่อ

ศักยภาพของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ภาคธุรกิจบริการในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรีมีความเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันได้

4. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของปัจจัยการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนประกอบด้วยค่า  $\chi^2$  เท่ากับ 176.489, df เท่ากับ 101, ค่า  $\chi^2/df$  เท่ากับ 1.7474, ค่า p-value เท่ากับ 0.065, ค่า RMSEA เท่ากับ 0.034, ค่า SRMR เท่ากับ 0.029, ค่า GFI เท่ากับ 0.990, และค่า AGFI เท่ากับ 0.993 น้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้อยู่ระหว่าง 0.835 ถึง 0.934 และมีนัยสำคัญทุกค่าที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่มีค่าสูงที่สุด คือ ความเสี่ยงของความผันผวนทางเศรษฐกิจเท่ากับ 0.934 รองลงมาได้แก่ ความเสี่ยงของแหล่งเงินกู้ระยะสั้นและแหล่งเงินทุนอื่น เท่ากับ 0.862 ความเสี่ยงต่อความขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียน เท่ากับ 0.847 และน้อยที่สุดคือ ความเสี่ยงในการบริหารเงินทุนหมุนเวียน เท่ากับ 0.835 โดยแสดงเป็นภาพได้ดังภาพที่ 2



$$\chi^2 = 176.489, df = 101, \chi^2/df = 1.7474, p\text{-value} = 0.065, RMSEA = 0.034, \\ SRMR = 0.029, GFI = 0.990, AGFI = 0.993$$

**ภาพที่ 2** ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของปัจจัยความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงิน  
ที่มีอิทธิต่อศักยภาพของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ภาคธุรกิจบริการ  
ในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรี

## อภิปรายผล

การวิเคราะห์ปัจจัยความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ภาคธุรกิจบริการในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรี อภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงปัจจัยความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ภาคธุรกิจบริการในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรี พบว่า ตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 4 ตัวแปร มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ( $r$ ) เป็นบวก อยู่ระหว่าง 0.662 ถึง 0.795 และมีค่าสถิติ Bartlett's Test of Sphericity มีค่าเท่ากับ 4293.425,  $df = 6$ ,  $p = 0.000$  และ ดัชนี KMO เท่ากับ 0.854 ตามวัตถุประสงค์ที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรสังเกตได้มีความเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันได้ โดยพบว่า ความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงิน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับศักยภาพของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ภาคธุรกิจบริการในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรี อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 หมายความว่า การที่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ภาคธุรกิจบริการในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ให้ความสำคัญต่อสภาพคล่องทางการเงินจะมีผลต่อความเสี่ยงและการทำกำไรของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ภาคธุรกิจบริการ ซึ่งหากเลือกแนวทางการบริหารสภาพคล่องทางการเงินที่ถูกต้องเหมาะสมกับลักษณะการดำเนินธุรกิจของกิจการ โดยคำนึงถึงการแข่งขันและความผันผวนทางเศรษฐกิจ ก็จะทำให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ภาคธุรกิจบริการ สามารถจัดกาเงินทุนจากแหล่งเงินทุนระยะสั้นและแหล่งเงินทุนอื่น ๆ มาใช้ในการบริหารเงินทุนหมุนเวียนได้ ซึ่งจะทำให้ธุรกิจได้รับโอกาสในการสร้างรายได้และผลกำไรแก่มากกว่าคู่แข่งในตลาด ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สรพัต ศรีวิซุงพงษ์ (2563) ที่พบว่า การบริหารสภาพคล่อง ได้แก่ ด้านการบริหารเงินสด และการบริหารเงินทุนหมุนเวียน ส่งผลต่อการเติบโตของกิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. ผลการตรวจสอบความสอดคล้ององค์ประกอบเชิงยืนยันของปัจจัยความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ภาคธุรกิจบริการในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ได้ค่าดัชนีชี้วัดความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลสมการโครงสร้างเท่ากับ  $\chi^2$  เท่ากับ 176.489,  $df$  เท่ากับ 101, ค่า  $\chi^2/df$  เท่ากับ 1.7474, ค่า  $p$ -value เท่ากับ 0.065, ค่า RMSEA เท่ากับ 0.034, ค่า SRMR เท่ากับ 0.029, ค่า GFI เท่ากับ

0.990, และ ค่า AGFI เท่ากับ 0.993 สามารถแปลผลได้ว่า องค์ประกอบเชิงยืนยันของปัจจัย ความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ภาคธุรกิจบริการในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรี มีความสอดคล้องกลมกลืน ทำให้โมเดลตามกรอบแนวคิดในการศึกษามีความสอดคล้องกับข้อค้นพบที่เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เนื่องจากการที่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ภาคธุรกิจบริการในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรีมีความเข้าใจการดำเนินธุรกิจที่ให้ความสำคัญต่อสภาพคล่องทางการเงินมาใช้ในการจัดการความเสี่ยงของกิจการจะสามารถแก้ไขปัญหาด้านความต้องการเงินทุนหมุนเวียนได้อย่างมีประสิทธิภาพตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งจะทำให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ภาคธุรกิจบริการในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรี มีศักยภาพในการดำเนินธุรกิจเพิ่มขึ้นและมีโอกาสได้รับกำไรส่วนเกินจากการดำเนินธุรกิจ รวมถึงสามารถเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงิน ซึ่งเป็นการลดความเสี่ยงในการขาดสภาพคล่องของกิจการได้มากและสามารถอยู่รอดในระยะยาวได้ มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ทศนัย ชัดติยวงษ์ (2562) พบว่า ความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงิน ประกอบด้วย ความเสี่ยงของผลการดำเนินงานด้านสภาพคล่อง ความเสี่ยงของแหล่งเงินทุนและแหล่งเงินทุนอื่น ๆ และความเสี่ยงในการบริหารสภาพคล่อง มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพและศักยภาพของธุรกิจ SMEs ในเขตเศรษฐกิจการค้าชายแดนภาคตะวันออกจังหวัดจันทบุรี อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

## ข้อเสนอแนะ

### ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐควรมีนโยบายที่ให้ความสำคัญต่อปัญหาด้านสภาพคล่องทางการเงิน เช่น การส่งเสริมสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่มีต้นทุนการเงินต่ำ เป็นต้นเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ภาคธุรกิจบริการในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรี
2. หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพคล่องทางการเงินและการบริหารเงินทุนหมุนเวียนเพื่อหาแนวทางในการจัดการความเสี่ยงและเสริมสร้างศักยภาพของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ภาคธุรกิจบริการในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรี

### ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ภาคธุรกิจบริการในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ควรตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินเพื่อให้กิจการสามารถดำเนินธุรกิจได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

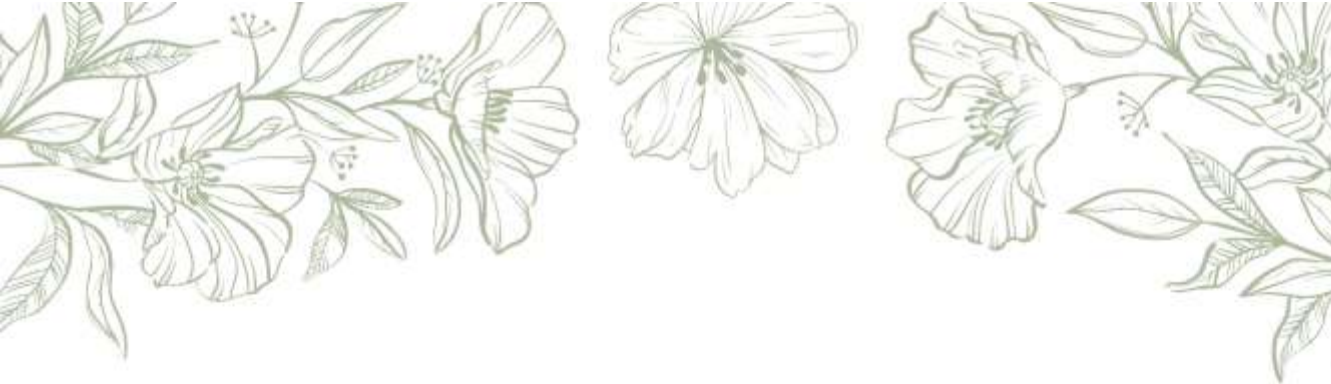
2. ควรมีการวางแผนความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินให้มีความเหมาะสมกับผลการดำเนินงานของกิจการ โดยคำนึงถึงความผันผวนของสภาพทางเศรษฐกิจ เพื่อความมั่นใจว่าความเสี่ยงต่าง ๆ ได้รับการบริหารจัดการและมีมาตรการควบคุมที่เหมาะสม และรองรับภาวะฉุกเฉินที่อาจเกิดขึ้น

### ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถาม ซึ่งการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามนั้นเก็บรายละเอียดของข้อมูลได้เท่าที่กำหนดไว้ในแบบสอบถามเท่านั้น ดังนั้น เพื่อให้ผลการศึกษา มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ในการศึกษาครั้งต่อไปจึงควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพควบคู่ด้วย เช่นการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ หรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้สามารถเก็บรายละเอียดของข้อมูลได้มากยิ่งขึ้น

## เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (2564). **การบริหารลูกหนี้การค้า**. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม.
- ทัศนัย ชัตติยวงษ์. (2562). ความเสี่ยงด้านสภาพคล่องทางการเงินที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพและศักยภาพของธุรกิจSMEs ในเขตเศรษฐกิจการค้าชายแดนภาคตะวันออกจังหวัดจันทบุรี. **วารสารวิจัยรำไพพรรณี**, 13(3), กันยายน - ธันวาคม, หน้า 130-139.
- เศรษฐพงศ์ ผดุงสุทธิ. (2564). **กลยุทธ์การบริหารสภาพคล่องทางธุรกิจ SME**. กรุงเทพฯ: บิซิเนส เซนเตอร์ ธนาкарไทพาณิชย์.
- สรทัต ศรีวิชพงษ์. (2563). **การบริหารสภาพคล่องที่ส่งผลต่อความเติบโตของกิจการของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย**. ปรินญาปัญหิมหาบัณฑิต คณะบัญชี. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- สุรัชย์ ภัทรบรรเจิด. (2561). **การจัดการสภาพคล่องทางการเงินสำหรับผู้ประกอบการ SMEs ภายใต้วิกฤตเศรษฐกิจโลก**. กรุงเทพฯ: สำนักงานวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.).
- สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล. (2565). **ข้อมูลทรัพยากร: จำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ปี 2565**. สืบค้นเมื่อ 1 กรกฎาคม 2566 จาก <https://data.go.th/dataset/https-sme-go-th-th-page-php-modulekey-348>





# รูปแบบการบริหารจัดการคดีทางการแพทย์ของประเทศไทย ด้วยสหวิทยาการและหลักวิชาชีพ

## Medical Lawsuit Management Model of Thailand with Interdisciplinary Science and Professionalism

ฐิชาลักษณ์ ณรงค์วิทย์<sup>1</sup>

Thichaluck Narongvit

Received: July 20, 2023 Revised: August 30, 2023 Accepted: October 9, 2023

### บทคัดย่อ

ความไม่สอดคล้องกันของระบบกฎหมาย และระบบการทำงานเชิงวิชาชีพเป็นปัญหาในคดีทางการแพทย์ แม้จะมีสถิติการร้องเรียนไม่สูง แต่ส่งผลกระทบต่อการทำงานวิชาชีพและความท้าทายในนโยบายสาธารณะ การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยประมวลข้อมูลข้อเท็จจริง ข้อสังเกตทางสังคม ผ่านเครื่องมือวิจัยสหวิทยาการ 9 กล้องกระบวนการสู่ผลสัมฤทธิ์ เพื่อศึกษาสถานการณ์คดีทางการแพทย์และสังเคราะห์ทางเลือกเชิงนโยบายในการบริหารจัดการคดีทางการแพทย์ของประเทศไทยด้วยสหวิทยาการและหลักวิชาชีพ ผลการศึกษาพบทางเลือก คือ 1) แก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 2) ปรับปรุงพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 3) ยกร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองบริการสาธารณสุขและวิธีพิจารณาคดีทางการแพทย์ พ.ศ. .... และ 4) ทางเลือกอื่น ๆ มีข้อเสนอแนะในการจัดการโดยมีผู้ต้องรับผิดชอบและผู้ร่วมรับผิดชอบ มีการจัดตั้งเป็นกองทุนเพื่อเยียวยาจากเงินสมทบของรัฐ สถานพยาบาลเอกชน และสภาวิชาชีพ เยียวยาแทนผู้ประกอบวิชาชีพผู้ให้บริการทางการแพทย์และการสาธารณสุข การจะปรับปรุงพัฒนาหรือสร้างนวัตกรรมในคดีทางการแพทย์ได้นั้น ขึ้นอยู่กับนโยบายรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เมื่อตระหนักถึงผลกระทบที่สำคัญของระบบการสาธารณสุขของชาติ

---

<sup>1</sup> นิสิตปริญญาเอกหลักสูตรดุสิตบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, Doctoral degree of Education Mahachulalongkornrajavidyalaya University, E-mail: s66584944002@ssru.ac.th

**คำสำคัญ :** คดีทางการแพทย์, 9 กล่องกระบวนการสู่ผลสัมฤทธิ์, คดีผู้บริโภค

## Abstract

In the inconsistency of the Law and the professional practice are problems in medical Lawsuit of Thailand. Although There are not many complaints statistics but affecting the professional work and public policy challenges This study is qualitative research from data processing, The real situation and social observation, analysis with Interdisciplinary research tool: 9 Process boxes Achievement Model for medical lawsuit analysis and synthesize policy alternatives of medical Lawsuit in Thailand. The results revealed 4 policy options: 1) Improve Consumer protection Act BE.2522 2) Improve Consumer Proceeding Act BE.2551 3) Drafting the Act on Protection of Public Health services and Medical Judicial Procedures and 4) Other policy options. There are suggestions for management with establishment Remedy fund which State, Private hospitals and Medical Professional councils contributed on behalf of medical professional, its success depends on the government policies and relevant agencies. When they have recognized the important impact of the national public health system.

**Key words:** Medical Lawsuit, 9 Process boxes Achievement Model, Consumer protection Act

## บทนำ

คดีทางการแพทย์ในปัจจุบันยังนับว่าเป็นคดีผู้บริโภค แม้ในอดีตจะมีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาคดีทางการแพทย์ด้วยการเสนอร่างกฎหมายเพื่อบริหารจัดการคดีทางการแพทย์ ที่มีข้อวิพากษ์ในประเด็นสำคัญคือ การบริหารด้านการแพทย์และการสาธารณสุขไม่ใช่ “การบริการทางธุรกิจ” การบริการแล้วมีรายได้ (เฉพาะโรงพยาบาลรัฐ) จะเป็นรายได้ที่เพียงพอให้องค์กรอยู่รอดดำเนินการได้เท่านั้น มีข้อสรุปเปรียบเทียบข้อเท็จจริงระหว่างการบริหารผู้บริโภคกับการบริการรักษาพยาบาล ผู้ป่วยและประชาชน มีความแตกต่าง ดังนี้

ตาราง 1 ความแตกต่างของบริการกับการรักษาพยาบาล

| การบริการผู้บริโภค                        | การบริการรักษาพยาบาลผู้ป่วย/<br>ประชาชน                             |
|-------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------|
| 1. เลือกใช้/ไม่เลือกใช้ ก็ได้             | 1. เจ็บป่วยเล็กน้อย ไม่รักษาก็ได้<br>เจ็บป่วยอันตรายรุนแรงต้องรักษา |
| 2. จ่ายค่าบริการ/ซื้อยา                   | 2. จ่ายค่าธรรมเนียม                                                 |
| 3. เป็นสินค้า, สิ่งของ, บริการ/ไม่มีชีวิต | 3. เกี่ยวข้องกับชีวิต                                               |
| 4. ผิดพลาดได้ ถือว่า ปกติ                 | 4. ผิดพลาด ถือว่าไม่ปกติ/สุดวิสัย                                   |
| 5. เป็นอาชีพ (Occupation)                 | 5. เป็นวิชาชีพ (Professional)                                       |
| 6. ปฏิเสธได้ เป็นสิทธิ                    | 6. ปฏิเสธไม่ได้ เป็นจริยธรรม ไม่เป็น<br>ความผิด                     |
| 7. เป็นธุรกิจ                             | 7. ไม่เป็นธุรกิจ (เฉพาะ รพ.รัฐ)                                     |
| 8. เป็นสัญญา                              | 8. ไม่เป็นสัญญา                                                     |
| 9. โฆษณา                                  | 9. ให้ความรู้ ไม่ใช่การโฆษณา                                        |

จากตารางที่ 1 จะพบว่าการบริการผู้บริโภคกับการบริการรักษาพยาบาลผู้ป่วยจะมีข้อเท็จจริงและการปฏิบัติ ที่แตกต่างกัน แต่ยังคงเป็นประเด็นปัญหาในระดับนโยบายและระบบการพัฒนากฎหมาย ยังมีได้ชัดชัดเจน ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารจัดการคดีทางการแพทย์ของประเทศไทยของประเทศไทย ให้แก้ปัญหาและพัฒนาตามบริบทที่เหมาะสมได้ในการบริหารจัดการและกระบวนการนิติบัญญัติของประเทศไทย ในภาพรวมพบว่าระบบบริหารราชการที่แยกส่วน (Fragmentation) และกระบวนการร่างกฎหมายที่มีได้ใช้สหวิทยาการหลากหลายศาสตร์มารวมกัน ส่งผลให้กระบวนการปฏิบัติและการบังคับใช้กฎหมายบางกรณีไม่ตอบสนองกับปัญหาที่ซับซ้อนหรือปัญหาใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคมได้ ศาสตราจารย์นายแพทย์ ยงยุทธ วัชรกุล (ราชบัณฑิต) ได้กล่าวสรุปถึงความสำคัญของการใช้สหวิทยาการว่า “การแก้ปัญหาของประเทศชาติในปัญหา ที่มีความหลากหลายลึกซึ้ง การใช้ศาสตร์หนึ่งแก้ปัญหาจะแยกส่วนและไม่สำเร็จยั่งยืน ประเทศไทยมีปัญหาที่ซับซ้อนมาก จำเป็นต้องใช้สหวิทยาการ (Interdisciplinary Science) เป็นรากฐานของการแก้ปัญหา จึงจะสำเร็จผล

เช่นเดียวกับนานาอารยประเทศทั่วไป” ดังนั้น ปัญหาของการ บริหารจัดการคดีทางการแพทย์ให้มีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องใช้หลักสหวิทยาการเข้าแก้ไข

ในศาสตร์ของการเป็นวิชาชีพ การเป็นวิชาชีพ (Professional) มีความแตกต่างกับการเป็นอาชีพ (Occupational) ปกติ มีหลักเกณฑ์เป็นสากล (Professional Criteria) ทั้งรูปแบบและนามธรรมหลายประการ เพื่อให้การรักษาพยาบาลและให้บริการด้านสาธารณสุขแล้ว การตีความตามตัวบทกฎหมายยังมีบางสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับคุณลักษณะของการเป็นวิชาชีพ ดังนั้น การศึกษาคุณลักษณะของการเป็นวิชาชีพ โดยเฉพาะวิชาชีพด้านการแพทย์และการสาธารณสุข ซึ่งอยู่ในระดับสูงสุดของกฎเกณฑ์การเป็นวิชาชีพ

เนื่องจากกระทำและเป็นผลกับชีวิต เมื่อนำมาเชื่อมโยงกับสหวิทยาการด้านการจัดการและบริบทต่าง ๆ ด้วยกระบวนการวิธีทางสหวิทยาการแล้ว ย่อมจะมีทางเลือกในการบริหารจัดการคดีทางการแพทย์ของประเทศไทยที่ยังไม่มีความเคลื่อนไหวมากนัก นับแต่ปี 2559 ดังกล่าว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจและศึกษารูปแบบการบริหารจัดการคดีทางการแพทย์ของประเทศไทยด้วยสหวิทยาการและหลักวิชาชีพ โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

### วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์คดีทางการแพทย์ในประเทศไทย
2. เพื่อสังเคราะห์ทางเลือกเชิงนโยบายในการบริหารจัดการคดีทางการแพทย์

### วิธีดำเนินการวิจัย

ศึกษาจากการประมวลความรู้จากเอกสารและสถานการณ์ที่ปรากฏในเชิงคุณภาพ (qualitative Research) โดยมุ่งให้เกิดผลลัพธ์ในการแก้ปัญหาและพัฒนาให้เกิดแนวทางปฏิบัติเป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) โดยใช้เครื่องมือวิเคราะห์ สังเคราะห์ทางเลือกเชิงนโยบายในรูปแบบการวิจัยสหวิทยาการ ซึ่งมีตัวแบบ 9 กล่อง กระบวนการสู่ผลสัมฤทธิ์ (9 – Process Boxes – Achievement Model (ฐิชาลักษณ์ ณรงค์วิทย์, 2558) เป็นเครื่องมือในการวิจัย



**ผลการศึกษา** นำข้อมูลและสถานการณ์จริงพร้อมผลจากการสังเกตการณ์บรรจุลงในตัวแบบเครื่องมือ เพื่อนำสู่กระบวนการคิดได้ เป็นความคิดได้โดยอภิปรัชญา (Metaphysic thinking) ในแต่ละกล่องกระบวนการของตัวแบบ 9 กล่องกระบวนการสู่ผลสัมฤทธิ์ จะพบสาระสำคัญ โดยสรุปดังนี้ :-

#### กล่องกระบวนการที่ 1

ต้องการนำสู่ผลสัมฤทธิ์ คือ

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ระดับผลสัมฤทธิ์ เพื่อให้ได้ทางเลือกเชิงนโยบายในการบริหารจัดการคดีทางการแพทย์ของประเทศไทย
2. เสนอรูปแบบการบริหารจัดการคดีทางการแพทย์

#### กล่องกระบวนการที่ 2

การประมวลข้อมูลที่สำคัญ ได้แก่

- 2.1 คดีทางการแพทย์ ปี 2561 – 2563 ข้อมูลปรากฏ ดังนี้

**ตาราง 2** สถิติการรับคำร้อง การวินิจฉัยคดีมีมูล ไม่มีมูล ขาดอายุความและส่งคืน โดยแพทยสภา ปี 2561–2563 รวม 857 คดี

| เดือน/พ.ศ.<br>2561 - 2563 | มติกรรมการแพทยสภา |             |                 |        |     |
|---------------------------|-------------------|-------------|-----------------|--------|-----|
|                           | คดีมีมูล          | คดีไม่มีมูล | ขาดอายุ<br>ความ | ส่งคืน | รวม |
| มกราคม                    | 29                | 50          | 2               | 3      | 84  |
| กุมภาพันธ์                | 14                | 28          | 1               | 2      | 45  |
| มีนาคม                    | 25                | 39          | 8               | 1      | 73  |
| เมษายน                    | 25                | 40          | 2               | 5      | 72  |
| พฤษภาคม                   | 34                | 54          | 5               | 6      | 99  |
| มิถุนายน                  | 11                | 23          | 0               | 2      | 36  |
| กรกฎาคม                   | 8                 | 26          | 2               | 7      | 43  |
| สิงหาคม                   | 31                | 52          | 0               | 4      | 87  |
| กันยายน                   | 25                | 45          | 1               | 1      | 72  |
| ตุลาคม                    | 40                | 63          | 0               | 2      | 105 |
| พฤศจิกายน                 | 33                | 29          | 0               | 5      | 67  |
| ธันวาคม                   | 30                | 57          | 0               | 0      | 87  |
| รวม                       | 305               | 506         | 21              | 38     | 870 |

2.2 การบริการด้านการแพทย์และการสาธารณสุขเป็นบริการด้านวิชาชีพ

วิชาชีพทางการแพทย์ มีหลักจารีตประเพณี (Common Law) เป็นเกณฑ์การเป็นวิชาชีพ (Professional Criteria) ส่วนกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรในระบบประมวลกฎหมาย (Code Law) นั้น ไม่มีกฎหมายเป็นสาระบัญญัติและวิธีบัญญัติเกี่ยวกับคดีทางการแพทย์ กำหนดไว้เป็นการเฉพาะ เมื่อมีข้อพิพาทให้ดำเนินการพิจารณาคดีตามกฎหมายที่มีอยู่โดยให้เป็นคดีผู้บริโภค คดีอาญา คดีแพ่ง โดยมีความเห็นจากสภาวิชาชีพที่เกี่ยวข้องเป็นองค์ประกอบในการพิจารณาวินิจฉัยคดี

แม้ว่า ประเทศไทยจะรับเอาระบบประมวลกฎหมาย (Code Law) มาใช้ก็ตาม แต่รากฐานของกฎหมายลายลักษณ์อักษร ก็จะมาจากจารีตประเพณี ซึ่งตามประวัติศาสตร์นั้นได้รับการบังคับเสนอเป็นกฎหมาย ปัจจุบันบางประเทศมีการบันทึกจารีตประเพณี เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อประโยชน์ในการสืบทอดและจัดข้อสงสัย ดังนั้น สังคมที่น่าจะยอมรับแนวคิดที่ว่า จารีตประเพณี

เป็นที่มาของกฎหมายของตัวเอง ซึ่งหมายความว่า เมื่อจารีตประเพณีเป็นที่มาของกฎหมาย ในตัวมันเอง จารีตประเพณีก็ใช้บังคับกับสังคมโดยไม่ต้องมีการออกกฎหมายมารองรับ แต่จะไม่สอดคล้องกับวิถีปฏิบัติจริง ที่ศาลจะยกพยานหลักฐานที่เป็นรูปธรรมหรือเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อการพิจารณาตัดสิน ทั้งนี้ รวมถึงคดีทางการแพทย์ที่มีหลักของการกระทำตามคุณลักษณะเฉพาะของการเป็นวิชาชีพที่มีทั้งรูปธรรมและนามธรรมเป็นกรอบแห่งการปฏิบัติ และสมควรเป็นปัจจัยหนึ่งในตรรกะของการใช้ดุลยพินิจเพื่อการพิจารณาตัดสิน กรณีนี้จึงสมควรแก้กฎหมายวิชาชีพให้สอดคล้องตามกระบวนการด้วย

การหยิบยกขึ้นเป็นข้อเสนอในการพิจารณากระบวนการกำหนดนโยบายในรัฐสภา ณ วันที่ 21 เมษายน 2559 นพ.เจตน์ ศิรธรานนท์ หนึ่งในสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) และประธานคณะกรรมการสาธารณสุข ได้เสนอให้มีการศึกษาการปรับปรุงกระบวนการทางกฎหมายเพื่อคดีทางการแพทย์ โดยมีความเห็นว่า “จำเป็นต้องแก้กฎหมายแยกคดีฟ้องแพทย์ (ในส่วนที่ดูแลผู้ป่วยตามหน้าที่) ออกจากคดีผู้บริโภครวม” ซึ่งมีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ที่มีเจตนารมณ์ในการออกกฎหมายในด้านธุรกิจเชิงสาระในด้านของทรัพย์สิน มิใช่การหยิบยกขึ้นเป็นข้อเสนอในการพิจารณากระบวนการกำหนดนโยบายในรัฐสภา ณ วันที่ 21 เมษายน 2559

นพ.เจตน์ ศิรธรานนท์ หนึ่งในสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) และประธานคณะกรรมการสาธารณสุข ได้เสนอให้มีการศึกษาการปรับปรุงกระบวนการทางกฎหมายเพื่อคดีทางการแพทย์ โดยมีความเห็นว่า “จำเป็นต้องแก้กฎหมายแยกคดีฟ้องแพทย์ (ในส่วนที่ดูแลผู้ป่วยตามหน้าที่) ออกจากคดีผู้บริโภครวม” ซึ่งมีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ที่มีเจตนารมณ์ในการออกกฎหมายในด้านธุรกิจเชิงสาระในด้านของทรัพย์สิน มิใช่การรักษาพยาบาลซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพมีการกระทำเพื่อการรักษาพยาบาลที่ซับซ้อนและเจตนาที่มุ่งรักษาพยาบาลให้หาย โดยไม่สามารถควบคุมผลแห่งการกระทำได้ นอกจากนั้นการมีหลักเกณฑ์ของการเป็นวิชาชีพที่เป็นจารีตประเพณี และผู้ประกอบวิชาชีพต้องรับผิดชอบทั้งทางรูปธรรมและนามธรรมที่สูงกว่าการเป็นอาชีพปกติก็ไม่อาจยกขึ้นเป็นข้ออ้างในการพิจารณากับระบบประมวลกฎหมายได้ จึงไม่อาจสร้างเป็นมาตรฐานในการใช้ดุลยพินิจในกระบวนการยุติธรรม

### ตาราง 3 แสดงเกณฑ์การเป็นวิชาชีพสากล (International Professional Criteria)

| รูปธรรม                                                        | นามธรรม                                                  |
|----------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------|
| 1. มีแก่นความรู้เฉพาะ (Body of knowledge)                      | 1. ตระหนักในสิ่งนิยม ปรับคนก้าวทัน สร้างสรรค์ต่อเนื่อง   |
| 2. มีจริยธรรม (Ethics)                                         | 2. มุ่งพันกับวิชาชีพ (A Sense of Calling)                |
| 3. มีการศึกษาต่อเนื่อง (Continuity education)                  | 3. คุณค่างานเหนือค่าตอบแทน (Extrinsic Reward)            |
| 4. ขึ้นทะเบียน (License)                                       | 4. ภาพรวมอยู่ในความควบคุมของประชาชน (Community Sanction) |
| 5. มีสภา, สมาคม (Association)                                  | 5. มีจรรยาบรรณสูงสุด (Ethical Codes)                     |
| 6. มีเอกลักษณะ (Unity)                                         | 6. เป็นจารีต วัฒนธรรม (Culture)                          |
| 7. มีอิสระ (Autonomy) ถ่วงดุลกับความรับผิดชอบ (Responsibility) | 7. เปลี่ยนแปลงยืดหยุ่น (Fluid and Indistinct)            |
| 8. มีการกำกับโดยวิชาชีพตน (Self Regulation)                    | 8. สลับซับซ้อน (Esoteric) ที่ไม่เป็นประโยชน์             |

ที่มา : ฐิชาลักษณ์ ณรงค์วิทย์, 2559

#### 2.3 ปัญหาเชิงระบบการให้บริการทางการแพทย์และการสาธารณสุข

1) ความเป็นเอกภาพในการบังคับบัญชา การมีปฐมภูมิ (รพ.สต.) อยู่กระทรวงมหาดไทยในขณะที่ทุติยภูมิและตติยภูมิของการรักษาพยาบาล ยังคงอยู่ในสังกัดของกระทรวงสาธารณสุข ขัดต่อหลักการเป็นวิชาชีพ ประเด็นการกำกับดูแลโดยวิชาชีพของตน (Self-Regulation) วัฒนธรรมทางการปกครองและวัฒนธรรม ทางสาธารณสุข มีความแตกต่างกัน นอกจากนั้น สำหรับประเทศยังมีปัญหาในการบริหารบุคลากรทางการแพทย์ที่ขาดแคลนยังคงมีสัดส่วนต่อประชากรไม่เป็นไปตามมาตรฐานขององค์การอนามัยโลกอีกด้วย

2) มีการใช้เวชศาสตร์ป้องกันตนเอง (Defensive medicine) สูงขึ้น โดยแพทย์จะสืบค้นโรค (Investigation) เพื่อใช้เป็นหลักฐานป้องกันเมื่อถูกฟ้องคดีมากกว่าการสืบค้นโรคเพื่อการวินิจฉัย สูญเสียเวลาและค่าใช้จ่ายทั้งภาครัฐและภาคประชาชนโดยไม่จำเป็น

3) มีการปรึกษาแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเกินความจำเป็นในขณะที่ประเทศไทยขาดแคลนแพทย์และแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางจำนวนมาก



4) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้รักษาพยาบาลกับผู้ป่วย ลดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน  
เป็นการเปลี่ยนแปลงของระบบสังคมในทางลบ

5) ทศนคติมุมมองของสังคมไทย มีการเปลี่ยนแปลง ดังนี้  
การเปรียบเทียบมุมมองที่เปลี่ยนไปของสังคมไทยต่อการรักษาพยาบาล

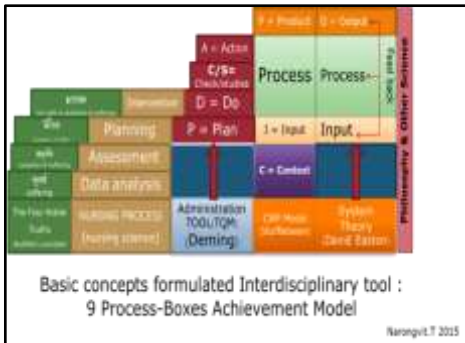
| อดีต                                                                                                                                                                                                                                                                              | ปัจจุบัน                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <ul style="list-style-type: none"> <li>-การตัดสินใจแล้วแต่แพทย์</li> <li>-Under Investigation</li> <li>-ตายเป็นเรื่องธรรมชาติ</li> <li>-ไม่คาดหวัง/ รอดถือว่าโชคดี</li> <li>-ไม่คิดว่าเงินคือบุญคุณ</li> <li>-ไม่มีการชดเชย/ไม่ฟ้องร้อง</li> <li>-ไม่มีที่ปรึกษากฎหมาย</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>-ผู้ป่วยตัดสินใจร่วม</li> <li>-Over Investigation</li> <li>-ความตายต้องป้องกันได้</li> <li>-คาดหวังสูง รักษาแล้วต้องไม่ตาย</li> <li>-ไม่จ่ายเงิน ถือว่าเป็นสิทธิ</li> <li>-ต้องการชดเชย</li> <li>-มีที่ปรึกษาและมีผู้ยงให้ฟ้องคดี</li> </ul> |

ที่มา : สมาพันธ์แพทย์โรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไป, 2559

### กล่องกระบวนการที่ 3

การวิเคราะห์ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การประกอบทฤษฎีสหวิทยาการเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนากรณีใดก็ตาม จะต้องประกอบด้วยกรอบสมมติฐานทฤษฎีต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เป็นฐานของการวิเคราะห์และสังเคราะห์ทางเลือกเชิงนโยบายและเกิดพุทธิปัญญาตามแผนภาพ



ที่มา : พัฒนาจาก ชูชาติลักษณ์ ณรงค์วิทย์ , 2562

#### กล่องกระบวนการที่ 4

#### การวิเคราะห์สถานการณ์

ถึงแม้ว่าปัจจุบัน สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) กำหนดค่าชดเชยกรณีที่เกิดความเสียหายที่เกิดจากการรับบริการทางการแพทย์แล้ว และเป็นผลให้ระบบประกันสุขภาพอื่น เช่น ระบบการประกันสังคมก็ต้องพิจารณาจ่ายค่าเสียหายกรณีดังกล่าวนี้ด้วยก็ตาม ประเด็นทางวิชาการอาจมีข้อโต้แย้งว่า โดยหลักของกฎหมาย แม้ว่า “ผู้กระทำจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบ” ก็ตาม แต่การเยียวยานี้ก็มิได้สกัดการนำความเสียหายไปฟ้องคดีต่อศาล เป็นเพียงการบรรเทาความเสียหายไประดับหนึ่ง ดังนั้น หากมีระบบการเยียวยาที่จะเป็นหลักประกันของความยุติธรรมได้โดยเสมอภาคกัน เช่น การใช้หลักการประเมินการสูญเสียสมรรถภาพ ทั้งร่างกาย (Whole man Impairment) ซึ่งเป็นศาสตร์สากลช่วยประเมินและจ่ายค่าชดเชยตามการสูญเสียที่เกิดขึ้นจากการรับบริการทางการแพทย์ จะเป็นผลในด้านการจัดการที่เป็นธรรมในระดับพื้นฐาน (หลักเสมอภาค) ของภาครัฐมากขึ้น

กรณีโรงพยาบาลเอกชนที่ให้บริการทางการแพทย์เป็นธุรกิจ อาจกำหนดมาตรการการส่งเงินสมทบเป็นกองทุนกลาง ลักษณะคล้ายเป็นการซื้อประกันกรณีเกิดความเสียหายในการให้บริการทางการแพทย์ได้ และเช่นเดียวกัน สภาวิชาชีพทางการแพทย์และการสาธารณสุขก็ส่งเงินสมทบเข้ากองทุน ในอัตราความเสี่ยงที่ต่างกัน มีระบบดักเก็บเงินสมทบ ลดเงินสมทบและเพิ่มเงินสมทบตามปริมาณการใช้เงินเยียวยาจากกองทุนว่ามากน้อยเพียงใด สภาวิชาชีพจ่ายเงิน

สมทบรายปีตามจำนวนสมาชิกที่ครองใบประกอบวิชาชีพอยู่ จึงคุ้มครองบุคลากรทางการสาธารณสุขทุกคน ไม่ว่าจะทำงานในภาครัฐหรือภาคเอกชน

### กล่องกระบวนการที่ 5

#### กฎหมายและนโยบายระดับสูง

5.1 บทบัญญัติทางอาญาของคดีทางการแพทย์ มีความหนักเบาด้วยเหตุแห่งเจตนาหรือประมาท มิใช่ฐานความผิดของการทำร้ายร่างกายผู้อื่นตามมาตรา 295 หรือฆ่าผู้อื่นตามมาตรา 228 คงอาจเกี่ยวข้องกับมาตรา 300 มาตรา 297 มาตรา 291 และการละทิ้งผู้ป่วยตามมาตรา 307 และมาตรา 308 เท่านั้น นอกจากนั้นก็มี ความผิดฐานเปิดเผยความลับตามมาตรา 323

**ข้อโต้แย้ง** ที่มีอาจให้คดีทางการแพทย์พ้นจากคดีผู้บริโภครู้คือ คำวินิจฉัยที่ 2/2545 ที่ว่า “คดีเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลของแพทย์มิใช่คดีทางปกครองเพราะมิได้ใช้อำนาจตามกฎหมายในการปฏิบัติหน้าที่ แต่เป็นการกระทำทางกายภาพ จึงเป็นคดีธรรมดา มิใช่คดีทางปกครอง” แต่ในหลักทฤษฎีกฎหมายปกครองที่เกี่ยวกับคดีทางการแพทย์ พบว่า ในทางปกครอง มีทฤษฎีสถานการณ์ที่มีอาจคาดหมายได้ โดยมีหลักของการไม่ต้องรับผิดชอบเป็น 3 กรณี คือ 1) ขาดเจตนา 2) เมื่อมีการเยียวยาโดยผู้กระทำแล้วถือเป็นยุติ และ 3) คู่กรณีจะต้องปฏิบัติตามสัญญาที่ให้ไว้ต่อกัน เช่น เมื่อแพทย์พยาบาลให้คำแนะนำแล้วผู้ป่วยไม่ปฏิบัติตาม ไม่ถือเป็นความผิดของผู้ให้การรักษาพยาบาล

5.2 ประเด็นของกฎหมายส่งผลให้คดีทางการแพทย์ยังเป็นคดีที่จัดการได้ยาก หากรัฐยังไม่มีนโยบายที่จะศึกษาประเด็น อย่างจริงจังและมีกฎหมายคดีทางการแพทย์ที่เหมาะสม ไม่ขัดต่อทฤษฎีต่าง ๆ หลักกฎหมายและวัฒนธรรมของพลเมืองจึงจำเป็นต้องใช้ทฤษฎีสหวิทยาการและหลักวิชาชีพในการกำหนดเจตนารมณ์เพื่อพัฒนากฎหมาย

### กล่องกระบวนการที่ 6

#### ประเมินผู้มีส่วนร่วมในคดีทางการแพทย์และผลกระทบ

ผู้มีส่วนร่วมในคดีทางการแพทย์ ได้แก่ ผู้ป่วยและญาติ ในฐานะของผู้เสียหาย แพทย์ผู้รักษาในฐานะของผู้กระทำสถานพยาบาล (รัฐ+เอกชน) ในฐานะของผู้ร่วมรับผิดชอบ

พยานผู้เชี่ยวชาญ (Expert witness) เป็นผู้มีส่วนร่วมสำคัญในคดีทางการแพทย์ ด้วยเป็นคดีที่ต้องมีมาตรฐานในการนำสืบพยานที่มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ อย่างแท้จริง มีอาจใช้การ

สืบพยานตามหลักมาตรฐานของประชาชนทั่วไปได้ ผลกระทบก็คือ ผู้ประกอบวิชาชีพด้วยกันเอง ไม่ประสงค์จะเป็นพยาน เพราะจะเป็นผลบวกผลลบมีการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ 3 ฝ่าย คือผู้เชี่ยวชาญของคู่ความและของศาล ดำเนินการประชุมลงความเห็นเป็นมติให้ศาลพิจารณาข้อเท็จจริงทางการแพทย์ โดยการพิจารณานั้น ๆ จะต้องเกี่ยวพันกัน คำว่า “วิสัย อันได้แก่ วิสัยปกติ หมายถึง เพศ อายุ วัย การศึกษา ประสบการณ์ ฯลฯ แต่วิสัยวิชาชีพนั้นจะประกอบด้วยองค์ความรู้เฉพาะ ความชำนาญเฉพาะ จริยธรรมเฉพาะ และมีกฎหมายรับรองในความเป็นวิชาชีพและความเชี่ยวชาญนั้น ๆ

หลักวิญญูชน (The Standard of reasonable care) หรือหลักการสันนิษฐานในข้อเท็จจริง (Res Ipsa Loquitur) ไม่อาจนำมาเป็นเกณฑ์พิจารณาคดีทางการแพทย์ได้

#### กล่องกระบวนการที่ 7

ความสัมพันธ์สอดคล้องกับหน่วยงานต่าง ๆ

การบริหารจัดการคดีทางการแพทย์อย่างเป็นระบบจำเป็นต้องมีหน่วยงานที่ออกแบบการจัดการร่วมกัน โดยหลักในระดับกระทรวงก็จะประกอบด้วย กระทรวงสาธารณสุข (สถานพยาบาลภาครัฐและเอกชน) ศาลยุติธรรมและศาลปกครอง (กรณีที่จะให้เป็นคดีทางปกครอง) กระทรวงการคลัง (ในกรณีที่กระทรวงสาธารณสุขแพคดี) และสภาวิชาชีพของผู้ให้บริการทางการแพทย์และการสาธารณสุข การออกแบบระบบการจัดการ (System Management) พลิกโฉมระบบราชการ เป็นหมุดหมายหนึ่งของการพัฒนาระบบการบริหารราชการแผ่นดิน ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570)

#### กล่องกระบวนการที่ 8

โอกาสแห่งความสำเร็จ

นโยบายแห่งรัฐ (State policy) เป็นจุดเริ่มของความสำเร็จ ด้วยอำนาจทางการปกครองและการบริหารประเทศเป็นของรัฐสภา ตามแนวนโยบายประชาธิปไตย ทั้งนี้ จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับคดีทางการแพทย์ว่าเป็นปัญหาสาธารณะของประเทศ กระทรวงสาธารณสุขและหน่วยงานด้านตุลาการจะต้องตระหนักถึงการมีกฎหมายวิธีพิจารณาคดีทางการแพทย์ เป็นการเฉพาะ นำคดีการแพทย์ออกจากคดีผู้บริโภค ถึงแม้ว่าจะมีจำนวนน้อย แต่ผลกระทบต่อสังคมมีมาก แต่ผลจากการใช้หลักเกณฑ์และระเบียบวิธีพิจารณาคดีที่มีสาระต่างกัน ย่อมเกิดปัญหาโต้แย้งและกระทบต่อภาพรวม การประเมิน

ประสิทธิภาพของกฎหมายนั้นจะต้องพิจารณาผลของคดีเป็นหลัก มิใช่ตัวบทเป็นหลัก (เจริญ ภัคดีธนากุล, 2559) โอกาสแห่งความสำเร็จ ในเรื่องนี้จึงขึ้นอยู่กับ “นโยบายของรัฐ” ส่วนจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพียงใดจะขึ้นอยู่กับหน่วยงานผู้จะเป็นเจ้าของเรื่องต้องใช้หลัก “ธรรมาภิบาล”

### กล่องกระบวนการที่ 9

#### ทางเลือกในแนวปฏิบัติ

ทางเลือกที่ 1 แก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ส่วนของคำนิยามในคำว่า “บริการ” ให้คดีทางการแพทย์หลุดพ้นจากการเป็นคดีผู้บริโภค และเข้าสู่การเป็นคดีแพ่งให้มีการจ่ายค่าธรรมเนียมศาล

ทางเลือกที่ 2 แก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ให้มีการกำหนด

มาตรฐานการกำหนดทุนทรัพย์ของค่าเสียหายตามสมควร มีการวางค่าธรรมเนียมศาล เช่นเดียวกับคดีแพ่งทั่วไป และมีมาตรการที่ป้องปรามและลงโทษบุคคลหรือองค์กรที่มีส่วนสนับสนุนให้มีการฟ้องคดีทางการแพทย์

ทางเลือกที่ 3 เสนอ (ร่าง) พระราชบัญญัติการคุ้มครองการบริการสาธารณสุข และวิธีพิจารณาคดีทางการแพทย์ พ.ศ. .... โดยวางเจตนารมณ์ให้

3.1 คดีทางการแพทย์เป็นระบบพิเศษที่มีการประนีประนอมยอมความจ่ายค่าชดเชยความเสียหาย ยุติคดี หรือดำเนินการพิจารณาคดีทางการแพทย์ โดยมีคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์เฉพาะคดี ให้มีองค์คณะผู้พิพากษาหรือตุลาการที่มีความชำนาญพิเศษทางการแพทย์ โดยจัดตั้งศาลชำนาญพิเศษ คดีทางการแพทย์หรือแผนกเฉพาะ

3.2 มีกระบวนการเยียวยาผู้เสียหาย โดยไม่มีการกระทำผิด (no fault compensation) แต่เป็นผู้กระทำและผู้ต้องรับผิดชอบเป็นผู้รับผิดชอบ

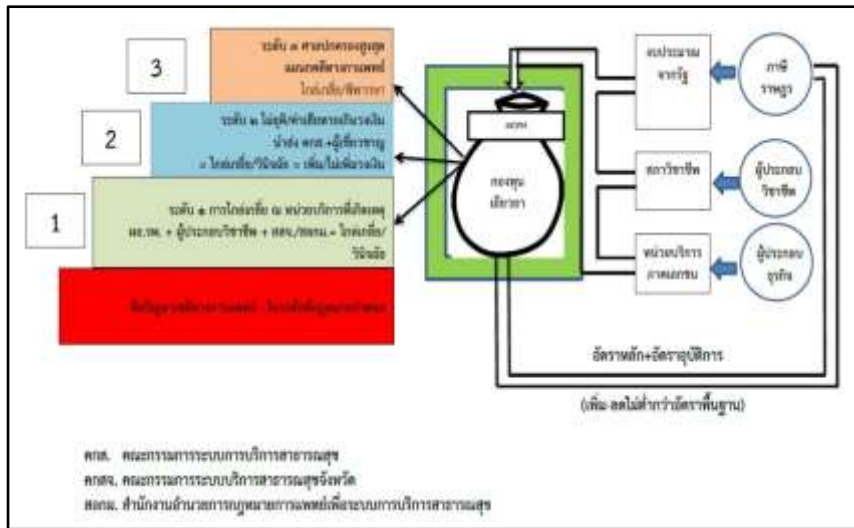
3.3 มีบทบัญญัติเพื่อการยอมรับการเป็นวิชาชีพตามกฎหมาย

3.4 ฟ้องคดีควรเป็นระบบไต่สวนและมีบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจบังคับในการแสวงหาข้อเท็จจริงตามระบบไต่สวน

3.5 ให้การประกอบวิชาชีพไม่เป็นความผิดทางอาญา เว้นแต่มีเจตนาทำผิดทางอาญาหรือประมาทอย่างรุนแรง และมีความรับผิดชอบเฉพาะประมาทเลินเล่ออย่างแรงเท่านั้น เป็นคดี ในระบบพิเศษที่มีการประนีประนอมยอมความจ่ายค่าชดเชยความเสียหายแล้วยุติคดี ในระบบพิเศษที่มีการประนีประนอมยอมความจ่ายค่าชดเชยความเสียหายแล้วยุติคดี และมีกระบวนการพิจารณาคดีทางการแพทย์โดยมีคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์เฉพาะคดี มีองค์คณะผู้พิพากษาหรือตุลาการที่มีความชำนาญพิเศษด้านการแพทย์ โดยจัดตั้งแผนกหรือสำนักชำนาญพิเศษคดีทางการแพทย์ไว้ในศาลปกครองหรือศาลแรงงานทางเลือกที่ 4 ทางเลือก อื่น ๆ

## บทสรุป

การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ เป็นนวัตกรรมของการใช้เครื่องมือวิจัยสหวิทยาการ โดยใช้ตัวแบบ 9 กล่องกระบวนการสู่ผลสัมฤทธิ์ ( 9 Process Boxes Achievement model : 9 PBA) ของฐิชาลักษณ์ ณรงค์วิทย์ (2562) โดยนำข้อมูลจากเอกสารและปรากฏการณ์พร้อมการสังเกต สู่การสังเคราะห์ทางเลือกเชิงนโยบายเพื่อการบริหารจัดการคดีทางการแพทย์ของประเทศไทย พบว่ามี 4 ทางเลือกคือ 1) แก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 2) ปรับปรุงพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 3) ยกร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองบริการสาธารณสุขและวิธีพิจารณาคดีทางการแพทย์ พ.ศ. .... และ 4) ทางเลือกอื่น ๆ ซึ่งต้องรอนโยบายรัฐเป็นผู้กำหนดทางเลือกและแนวทาง โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันสร้างระบบคดีทางการแพทย์ให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผลเหมาะสมกับสังคมไทย ในส่วนของการเสนอรูปแบบการบริหารจัดการคดีทางการแพทย์ ผู้วิจัยขอเสนอแผนภูมิในการบริหารงานและดำเนินการ ปรากฏเป็นแผนภูมิ ดังนี้



ภาพที่ 1 มโนทัศน์ในการคุ้มครองระบบการให้บริการสาธารณสุข

ที่มา : ฐิชาลักษณ์ ณรงค์วิทย์, 2559

### ข้อเสนอแนะ :

- 1) ควรมีการเสนอทางเลือกดังกล่าวสู่รัฐบาล และมีการหารือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการสร้างระบบการบริหารจัดการคดีทางการแพทย์ของประเทศไทย
- 2) รูปแบบการบริหารจัดการคดีทางการแพทย์ตามแผนภูมิ 1 สมควรจัดประชุมวิชาชีพพิจารณา (Profession Hearing) ระหว่างวิชาชีพทางการแพทย์และวิชาชีพทางกฎหมาย พร้อมผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับคดีทางการแพทย์ ของประเทศไทย

## เอกสารอ้างอิง

- จรัญ ภัคดีชนากุล (ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ). (2559). **ในการบรรยายวิชากฎหมายและระบบกฎหมาย ในหลักสูตรนิติธรรมและธรรมาภิบาล, ณ ห้องอบรมสำนักกฎหมาย การแพทย์ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข.**
- จิชาลักษณ์ ณรงค์วิทย์. (2559). **ทิศทางกฎหมายทางการแพทย์และการคุ้มครองระบบบริการ สาธารณสุขของประเทศไทย, รายงานการศึกษาประกอบหลักสูตรกฎหมาย การแพทย์, กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข.**
- จิชาลักษณ์ ณรงค์วิทย์. (2562). **รูปแบบสหวิทยาการในการแก้ปัญหากระบวนการนิติบัญญัติ ของประเทศไทย, ดุษฎีนิพนธ์ สาขาสหวิทยาการ, มหาวิทยาลัยโพธิศาสตร์ ฟลอริดา : สหรัฐอเมริกา.**
- ประดิษฐ์ ไชยบุตรและอิทธิพร คณะเจริญ. (2563). **“ลดคดีทางการแพทย์” สถิติคดีทาง การแพทย์ 2561 – 2563 สู่แนวคิดสร้างเครือข่ายจัดระบบป้องกันปัญหา ภาพรวม. สืบค้น ณ วันที่ 12 พฤศจิกายน 2564**<https://images.app.goo.gl/6tnz2uhcTdHQ8AJ17>.
- ปฐม มณีโรจน์. (2536). **ข้อบ่งชี้และสถานภาพของรัฐประศาสนศาสตร์ : พิจารณาในทัศนะ วิชาชีพ ทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์, คณะรัฐประศาสนศาสตร์, สถาบันบัณฑิตพัฒนา บริหารศาสตร์.**
- ปรีดี เกษมทรัพย์. (2531). **นิติปรัชญา, พระนคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.**
- สำนักงานศาลปกครอง. (2551). **“รวมบทความทางวิชาการ” เล่ม 4 : กฎหมายปกครอง ต่างประเทศ, กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและความร่วมมือระหว่างประเทศ.**
- อานนท์ ศักดิ์วรวิชัย. (2559). **ประกันภัยการรับผิดชอบในวิชาชีพ (Professional Liability Insurance) ทางออกหนึ่งสำหรับคดีทางการแพทย์. สืบค้นเมื่อวันที่ วันที่ 12 พฤศจิกายน 2564. จาก** <https://mgronline.com/daily/detail/9590000038845>.
- อรพรรณ เมธาติลกุล. (2559). **“ข้อเท็จจริงทางคดี”. การบรรยายในหลักสูตรวิชาข้อเท็จจริง คดีการแพทย์รุ่นที่ 1 (10-13 พ.ศ. 2559), สำนักกฎหมายการแพทย์ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข.**



- อมร จันทรสมบูรณ์. (2561). **คำบรรยายในหลักวิชาการกฎหมายทางการแพทย์ การประชุม  
สามัญแพทยสภา ครั้งที่ 1.** (22 มิถุนายน 2561), ศูนย์ประชุมอิมแพค เมืองทองธานี,  
กรุงเทพ.
- อมร จันทรสมบูรณ์. (2553). บทบาทของนักกฎหมายในการวางหลักเกณฑ์ เพื่อความเป็นธรรม  
ในสังคม บทความใน **หนังสืออนุสรณ์วันระพี**, นานมีบุ๊คส์ สำนักงานศาลยุติธรรม.
- อมร จันทรสมบูรณ์ (ศาสตราจารย์). (2559). **“นิติปรัชญา” ในการอบรมกฎหมาย หลักสูตร  
นิติธรรมกับธรรมาภิบาล**, สำนักกฎหมายการแพทย์ กรมการแพทย์ กระทรวง  
สาธารณสุข.
- อนุชา กาศลังกา คู่มือกฎหมายและคดีทางการแพทย์สำหรับแพทย์กระทรวงสาธารณสุข, พิมพ์  
ครั้งที่ 1 มกราคม 2556 กระทรวงสาธารณสุข สืบค้นจาก  
[http://www.Manages.co.th/Daily/veiw News](http://www.Manages.co.th/Daily/veiw News.aspx)  
<http://www.ncbi.nih.gov/pubmed/15115142>,
- Archie Albert Alexander (Prof.) **“No fault Compensation and Medical Law in U.S.A”**  
**บรรยายพิเศษในหลักสูตรกฎหมายการแพทย์ 11 พฤษภาคม 2559 ณ ห้องอบรม**  
**สำนักกฎหมายการแพทย์ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข.**
- Greenwood, Ernest. (1996). **The Elements of Professionalization (Englewood  
Cliffs.)** NJ. : Prentice Hall.
- Hall, Richard H. (1975). **“Professionalization and Bureaucratization”** in Wolf  
V.lleydebrand (ed.). **Comparative Organization: The Results of  
Empirical Research.** Englewood Cliffs, Prentice Hall.
- Narongvit,Thichaluck. (2016). **“Concept and Theory of Interdisciplinary for Thailand  
Development: From Research to Implementation, The 6<sup>th</sup> International  
Congress on interdisciplinary Research and Development for  
sustainability**, July 5-6 Impact Muang Thong – Thani, Thailand P.102.
- Moor, Wilbert E. (1970). **The Professions: Roles and Rules.** New York: Russel Sage  
Foundation.

Mosher, Frederick. (1968). **Democracy and the Public Service**. New York: Oxford University Press.

Talcott, Parson. (1968). Profession. **International Encyclopedia of Social Science**. (12). 536 – 537

